

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Vergaderjaar 2023–2024

36 560 XVI

**Jaarverslag en Slotwet Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport 2023**

Nr. 1

**JAARVERSLAG VAN HET MINISTERIE VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN
EN SPORT**
Ontvangen 15 mei 2024

INHOUDSOPGAVE

Gerealiseerde uitgaven en ontvangsten	5
A. Algemeen	6
1. Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot dechargeverlening	6
Dechargeverlening door de Tweede Kamer	8
Dechargeverlening door de Eerste Kamer	8
2. Leeswijzer	9
B. Beleidsverslag	12
3. Beleidsprioriteiten	12
3.1 Passende zorg en betaalbaarheid	12
3.2 Preventie en sportstimulering	16
3.3 Pandemische Paraatheid	17
3.4 Overzicht coronamaatregelen	19
3.7 Beleidsdoorlichting	22
3.8 Garanties	31
3.9 Openbaarheidsparagraaf	33
3.10 Ongekend onrecht	38
4. Beleidsartikelen	40
4.1 Artikel 1 Volksgezondheid	40
4.2 Artikel 2 Curatieve zorg	53
4.3 Artikel 3 Langdurige zorg en ondersteuning	63
4.4 Artikel 4 Zorgbreed beleid	77
4.5 Artikel 5 Jeugd	90
4.6 Artikel 6 Sport en bewegen	95
4.7 Artikel 7 Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II	100
4.8 Artikel 8 Tegemoetkoming specifieke kosten	104
5. Niet-beleidsartikelen	107
5.1 Artikel 9 Algemeen	107
5.2 Artikel 10 Apparaat Kerndepartement	109
5.3 Artikel 11 Nog onverdeeld	114
6. Bedrijfsvoeringsparagraaf	114
C. Jaarrekening	129
7. Departementale verantwoordingsstaat	129
8. Samenvattende verantwoordingsstaat agentschappen	130
9. Jaarverantwoording agentschap per 31 december 2023	131
9.1 Agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG)	131
9.2 Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg (CIBG)	137
9.3 Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	145
10. Saldibalans	156

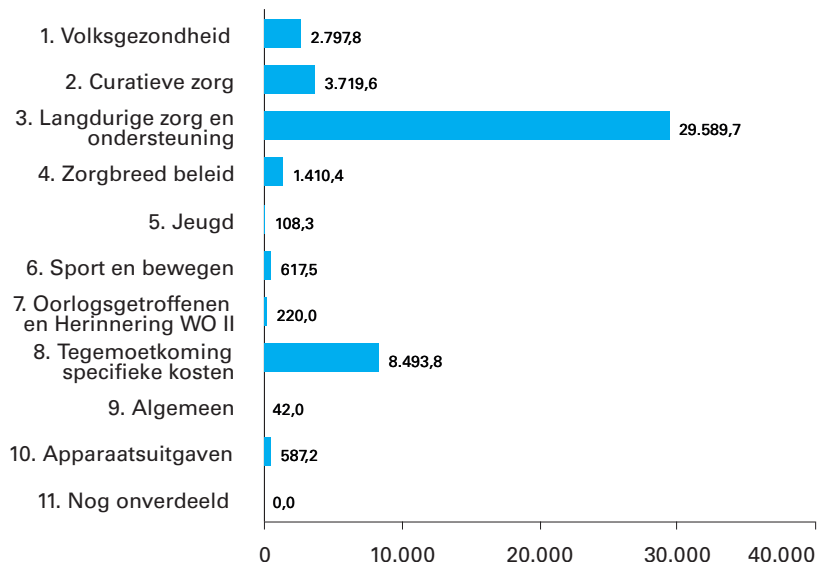
11.	WNT-verantwoording 2023 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	165
D.	Financieel beeld zorg	172
1	Inleiding	172
1.1	Wijzigingen in het Financieel Beeld Zorg	173
1.2	Leeswijzer	174
2	Zorguitgaven in vogelvlucht	176
2.1	Financieel beeld op hoofdlijnen	176
2.2	Samenstelling van de bruto zorguitgaven en -ontvangsten	177
2.3	Ontwikkeling van de netto zorguitgaven	179
2.4	Ontwikkeling van het Uitgavenplafond Zorg	180
2.5	Toetsing van de netto zorguitgaven aan het Uitgavenplafond Zorg	182
3	Verticale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten	184
3.1	Zorgverzekeringswet (Zvw)	184
3.2	Wet langdurige zorg (Wlz)	192
3.3	Begrotingsgefinancierde zorguitgaven	200
4	Horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten	207
4.1	Zorguitgaven en -ontvangsten per deelsector	207
4.2	Meerjarige ontwikkeling van de zorguitgaven- en ontvangsten per financieringsbron	209
4.3	Horizontale ontwikkeling van de netto zorguitgaven	211
5	Financiering van de zorguitgaven	214
5.1	Ontwikkeling premies voor Zvw en Wlz	214
5.2	Ontvangsten, uitgaven en vermogens van de zorgfondsen (Zvw, Wlz en AWBZ)	215
5.3	Wat heeft de gemiddelde burger in 2023 aan zorg betaald?	220
E.	Bijlagen	222
	Bijlage 1: Toezichtrelaties ZBO's en RWT's	222
	Bijlage 2: Moties en toezeggingen	224
	Aanvaarde moties afgerond	224
	Aanvaarde openstaande moties	226
	Toezeggingen afgerond	231
	Toezeggingen openstaand	235
	Bijlage 3: Afgerond evaluatie en overig onderzoek	246
	Bijlage 4: Inhuur Externen	256
	Bijlage 5: Focusonderwerp specifieke onderuitputting in 2023	258
	Bijlage 6: Rijksuitgaven Caribisch Nederland	262

Bijlage 7: NGF-bijlage	264
Bijlage 8: Beleidsindicatoren	265
Bijlage 9: Overzicht amendementen	266
Bijlage 10: Budgettair overzicht Oekraïne	267
Bijlage 11: Lijst van afkortingen	269

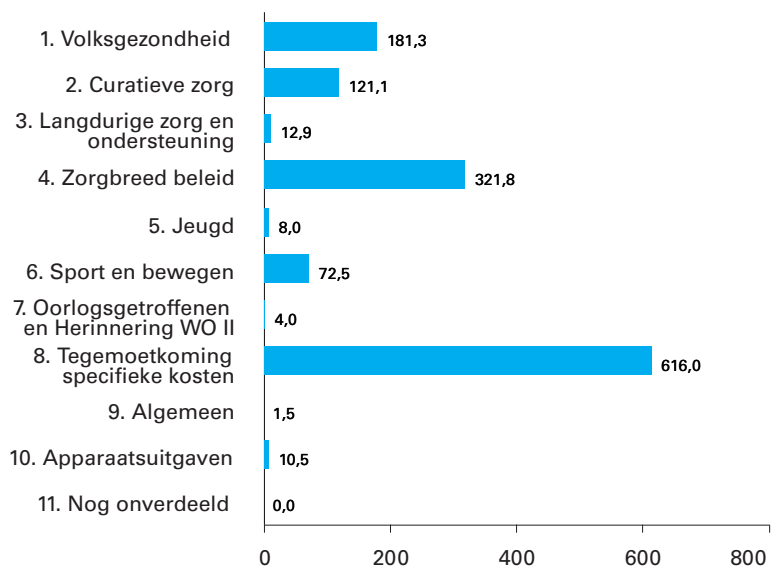
GEREALISEERDE UITGAVEN EN ONTVANGSTEN

Gerealiseerde uitgaven en ontvangsten

Figuur 1 Gerealiseerde uitgaven verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (x €1 mln.). Totaal € 47.586,5

Figuur 2 Gerealiseerde ontvangsten verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (x €1 mln.). Totaal € 1.349,7

A. ALGEMEEN

1 1. Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot dechargeverlening

Aan de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Hierbij bied ik, mede namens de minister voor Medische Zorg en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het departementale jaarverslag van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) over het jaar 2023 aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 2.37 en 2.40 van de Comptabiliteitswet 2016 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport decharge te verlenen over het in het jaar 2023 gevoerde financiële beheer.

Voor de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening stelt de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 7.14 van de Comptabiliteitswet 2016 een rapport op. Dit rapport wordt op grond van artikel 7.15 van de Comptabiliteitswet 2016 door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden. Het rapport bevat de bevindingen en het oordeel van de Algemene Rekenkamer over:

1. het gevoerde begrotingsbeheer, financieel beheer, materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk;
2. de centrale administratie van de schatkist van het Rijk van het Ministerie van Financiën;
3. de financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen;
4. de totstandkoming van de niet financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen;
5. de financiële verantwoordingsinformatie in het Financieel jaarverslag van het Rijk.

Bij het besluit tot dechargeverlening worden verder de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken betrokken:

1. het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2023;
2. het voorstel van de Slotwet dat met het onderhavige jaarverslag samenhangt;
3. het rapport van de Algemene Rekenkamer over het onderzoek van de centrale administratie van de schatkist van het Rijk en van het Financieel jaarverslag van het Rijk;
4. de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer over de in het Financieel jaarverslag van het Rijk, over 2023 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten over 2023, alsmede over de saldibalans over 2023 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 7.14, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2016).

Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de betrokken Slotwet is aangenomen en voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

C. Helder

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar [artikel 2.40](#) van de Comptabiliteitswet 2016 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van [artikel 2.40](#), derde lid, van de Comptabiliteitswet 2016 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar [artikel 2.40](#) van de Comptabiliteitswet 2016 verklaart de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van [artikel 2.40](#) van de Comptabiliteitswet 2016 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

2. Leeswijzer

1. Inleiding

Voor u ligt het departementale jaarverslag 2023 van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Het onderdeel Algemeen omvat het verzoek tot dechargeverlening en deze leeswijzer.

Het jaarverslag is opgebouwd uit zeven onderdelen:

- De beleidsprioriteiten. Deze paragraaf gaat in op de belangrijkste resultaten van het ministerie van VWS over het afgelopen jaar. Het gaat om de hoofdlijnen van het beleid en de beleidsprioriteiten van het huidige demissionaire kabinet.
- De beleidsartikelen. Hierin wordt per artikel de algemene doelstelling vermeld en wat de rol en verantwoordelijkheden zijn van de minister. Daarnaast bevat elk beleidsartikel beleidsconclusies waarin een oordeel wordt gegeven over de uitvoering van beleid in het afgelopen jaar. Tevens is per artikel een budgettaire tabel opgenomen inclusief een toelichting op de belangrijkste bestedingen van middelen en op de opmerkelijke verschillen tussen de gerealiseerde en begrote uitgaven en ontvangsten.
- De niet-beleidsartikelen. Deze artikelen bestaan uit een budgettaire tabel en een toelichting op de verschillen tussen de gerealiseerde en begrote uitgaven en ontvangsten.
- De bedrijfsvoeringsparagraaf. Deze paragraaf geeft informatie op het gebied van rechtmatigheid, de totstandkoming van beleidsinformatie, financieel en materieel beheer en overige aspecten van de bedrijfsvoering.
- De jaarrekening is opgebouwd uit de departementale verantwoordingsstaat, de samenvattende verantwoordingsstaat agentschappen, de jaarverantwoordingen van de agentschappen, de saldibalans en het overzicht van de topinkomens.
- Vervolgens wordt het Financieel Beeld Zorg (FBZ) gepresenteerd. Het FBZ geeft inzicht in de ontwikkeling van de uitgaven en ontvangsten onder het Uitgavenplafond Zorg. Dit plafond bevat onder meer uitgaven op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz).
- Tot slot bevat het jaarverslag een aantal bijlagen, te weten: de toezichtrelaties op Rechtspersonen met een Wettelijke Taak (RWT's) en de Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's), moties en toezeggingen, afgerond evaluatie- en overig onderzoek, inhuur externen, het focusonderwerp FJR 2023, Rijksuitgaven Caribisch Nederland, verantwoording EU-middelen in gedeeld beheer een conform de toezegging tijdens het wetgevingsoverleg over het jaarverslag 2021 om inzage te geven in de uitvoering van de aangenomen amendementen.

2. Grondslagen voor de vastlegging en de waardering

De verslaggevingsregels en waarderingsgrondslagen die van toepassing zijn op de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten zijn ontleend aan de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2024 en de Regeling agentschappen. Voor de departementale begrotingsadministratie wordt het verplichtingen-kasstelsel toegepast en voor de baten-lasten agentschappen het baten-lastenstelsel.

3. Groeiparagraaf

VWS is in 2018 de pilot Lerend evalueren gestart. De pilot maakt inmiddels onderdeel uit van de Strategische Evaluatie Agenda (SEA). Het doel van de pilot is het verbeteren van het inzicht in de kwaliteit van het beleid. Dit gebeurt door de evaluaties onderdeel te laten uitmaken van de beleids-cyclus en zodoende te leren van de resultaten van de evaluatie en beleid hierop aan te kunnen passen.

In de begroting 2020 zijn de budgettaire tabellen bij de beleidsartikelen gewijzigd zodat de budgettaire gevolgen van beleid meer aansluiten bij de beoogde beleidsdoelen en in samenhang worden gepresenteerd. Dit leidt ertoe dat in de budgettaire tabel in het jaarverslag de jaren voor 2020 niet meer helemaal aansluiten bij de eerdere jaarverslagen.

De VWS-monitor wordt naar aanleiding van het wetgevingsoverleg d.d. 18 juni 2019 over het jaarverslag 2018 van VWS separaat aan de Tweede Kamer verzonden tegelijk met de ontwerp-begroting en het jaarverslag van VWS. Voorts wordt invulling gegeven aan de motie van de leden Van den Berg en Kerstens uit datzelfde wetgevingsoverleg. Een verdere verbetering van de meetbaarheid wordt gedaan door indicatoren in de bijlage van het Jaarverslag en de beleidsartikelen toe te voegen. Dit conform de motie uit het VSO over het jaarverslag van de leden Wörsdörfer en Renkema.

4. Toelichting Budgettaire tabel

Afzonderlijke posten in de budgettaire tabellen in de beleidsartikelen worden toegelicht als de mutaties groter of gelijk zijn aan de ondergrenzen in onderstaande staffel conform de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Tabel 1 Ondergrenzen RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbe-groting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1000	5	10
=> 1000	10	20

5. Motie Schouw

In juni 2011 is de motie Schouw ingediend en aangenomen. Deze motie zorgt er voor dat de landenspecifieke aanbevelingen van de Raad op grond van de nationale hervormingsprogramma's een eigenstandige plaats krijgen in de departementale begrotingen. In de beleidsprioriteiten wordt teruggekomen op de landenspecifieke aanbevelingen zoals verwoord in de begroting.

6. Focusonderwerp: Onderuitputting per begrotingsartikel

De Tweede Kamer heeft resultaatbereik in relatie tot onderuitputting als focusonderwerp aangemerkt. In het jaarverslag is een bijlage over dit onderwerp opgenomen.

7. Staat van Volksgezondheid en Zorg

De [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#) presenteert sinds 2016 actuele en eenduidige cijfers over de verschillende domeinen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): volksgezondheid, zorg, maatschappelijke ondersteuning en jeugd. Ook sport komt aan bod, voor zover het samenhangt met volksgezondheid en zorg. De Staat van Volksgezondheid en Zorg wordt gemaakt door een kennisconsortium met onder

andere RIVM, Nivel, het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP), en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), onder regie van het RIVM en met VWS als opdrachtgever.

Het maken van de Staat van Volksgezondheid en Zorg is een dynamisch proces. De kerncijfers van de Staat van Volksgezondheid en Zorg vormen een dynamische basis en kunnen worden aangevuld om duiding, een goed beeld en meer inzicht te krijgen in de staat van de zorg in Nederland.

B. BELEIDSVERSLAG

3. Beleidsprioriteiten

3.1 Passende zorg en betaalbaarheid

Een goede gezondheid is belangrijk voor iedereen. Dagelijks werken verpleegkundigen, begeleiders, verzorgenden, artsen, onderzoekers en bestuurders met hart en ziel aan goede zorg en ondersteuning. Mede door deze inspanning is de zorg en ondersteuning in Nederland in brede zin van hoge kwaliteit¹. Door een steeds ouder wordende samenleving en door onder andere snelle wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, neemt de vraag naar zorg en ondersteuning toe. De vraag of de huidige groei van de zorg en ondersteuning op maatschappelijk niveau houdbaar is, wordt hierdoor steeds relevanter.

Het is nodig om de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg en ondersteuning op lange termijn te waarborgen. Hiervoor is het noodzakelijk om de zorg en ondersteuning anders te organiseren en een sterk preventiebeleid te voeren, waardoor de vraag wordt afgeremd.

Het beleid van VWS is in 2023 gebaseerd op drie uitgangspunten:

- In een gezonde samenleving kan iedereen zijn, haar en hen leven leiden, hieraan bijdragen en hieraan meedoen, mét of zonder beperking;
- In een gezonde samenleving verbeteren we de gezondheid van de groep met een achterstand in gezondheid;
- In een gezonde samenleving steunen we elkaar waar nodig.

Voor bovenstaande doelen zijn vijf grote trajecten opgezet: het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorgakkoord (IZA), het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), een toekomstbestendige Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Hervormingsagenda Jeugd en het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ). Deze trajecten, met ieder hun eigen doelstellingen, hebben een grote samenhang en dragen uiteindelijk bij aan deze gezamenlijke opgaven en principes. In de beleidsconclusies van de beleidsartikelen wordt nader ingegaan op bereikte resultaten van de programma's in 2023.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

In februari 2023 is het Gezond en Actief Leven Akkoord gesloten tussen het ministerie van VWS, VNG, GGD GHOR en Zorgverzekeraars Nederland. Met gezondheidsdoelen en acties voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en de sociale basis vanuit een integrale benadering. Hierbij worden ook andere domeinen betrokken, zoals het sociaal en fysieke domein. Deze brede blik wordt ook wel Health in all Policies genoemd. In het GALA is afgesproken dat het ministerie van VWS het initiatief neemt om te komen tot een samenhangende Health in all Policies agenda en dit samen met andere departementen vormgeeft. Alle gemeenten hebben een lokaal plan opgesteld en zijn gestart met (uitbreiding van) hun activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van mentale gezondheid, valpreventie en kansrijke start. Gemeenten zijn financieel in staat gesteld om deze acties uit te voeren vanuit de middelen die het ministerie hiervoor beschikbaar heeft gesteld in 2023.

¹ [Organisatie en Kwaliteit van Zorg | Nivel](#)

Integraal Zorgakkoord

In Nederland vinden we het belangrijk dat het zorgstelsel goed, toegankelijk en betaalbaar is. Het Integraal Zorgakkoord heeft als doel antwoorden te formuleren en afspraken te maken die fundamenteel bijdragen aan de toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg. Met «passende zorg als norm» wordt er gekozen voor een perspectief dat invulling geeft aan deze doelen. De transformatie naar passende zorg is niet binnen enkele jaren te realiseren, maar is een ambitie voor de lange(re) termijn.

Het IZA is een belangrijk onderdeel van het antwoord op de uitdagingen in de zorg. Ruim een jaar nadat veertien zorgpartijen in Nederland hun verantwoordelijkheid hierin bekrachtigden met een handtekening onder het IZA, is de beweging naar passende zorg en betere samenwerking onomkeerbaar ingezet. Zo heeft bijvoorbeeld het Zorginstituut Nederland in 2023 het signalement passende zorg voor mensen met hart- en vaatziekte en passende zorg voor mensen met kanker, netwerk en expertzorg opgeleverd. Tegelijkertijd geldt ook: voor zorgprofessionals, cliënten, patiënten, mantelzorgers en familieleden leidt die beweging nog lang niet overal tot merkbare verbeteringen. Daar is meer tijd, inzet en adequate monitoring voor nodig.

In 2023 zijn de volgende resultaten geboekt:

- De inwerkingtreding van de Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (Wegiz).
- Oplevering van regioplannen en ROAZ- (Regionaal Overleg Acute Zorg) beelden². Medio 2023 waren alle in het IZA afgesproken regiobeelden en ROAZ-beelden gereed. Eind 2023 waren alle regioplannen en ROAZ-plannen opgeleverd. De regiobeelden en plannen maken het mogelijk te komen tot een integrale, domeinoverstijgende aanpak waarin aandacht is voor het toegankelijk en organiseerbaar houden van zorg en ondersteuning in brede zin, onder andere door in te zetten op gezondheid en voorkomen van zorg. De ROAZ-beelden maken het mogelijk om prioritaire opgaven te identificeren waaraan gewerkt moet worden om de kwaliteit en toegankelijkheid van acute zorg te blijven borgen.
- Implementatie van Meer tijd voor de Patiënt (MTVP).
- Verhoging van de ANW-tarieven voor huisartsen.
- Op 1 februari 2023 is het beoordelingskader impactvolle zorgtransformaties vastgesteld. Partijen kunnen sindsdien een beroep doen op de transformatiemiddelen door (in samenwerking met elkaar) een transformatieplan in te dienen bij de twee marktleidende zorgverzekeraars.

Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (Wlz en sociaal domein)

De verouderende samenleving in Nederland is één van de grootste uitdagingen voor de toekomst. De gemiddelde leeftijd van de Nederlandse bevolking zal ook de komende decennia snel stijgen. Naarmate mensen ouder worden, neemt de kans op chronische aandoeningen toe en daarmee ook de vraag naar ondersteuning en zorg. Oplopende zorgkosten kan kwaliteit en toegankelijkheid onder druk zetten en daarnaast dragen de toenemende tekorten hieraan bij. Daarnaast is het creëren van passende woningen een uitdaging.

² Het ROAZ-beeld geeft inzicht in enerzijds de capaciteit van de acute zorgaanbod in de regio en de kwaliteitsparameters geldende in de acute zorg en anderzijds de prognoses en ontwikkelingen in zorgbehoefte en andere relevante informatie over de bevolking van de regio. [Criteria ROAZ-beelden en ROAZ-plannen | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

In 2023 zijn belangrijke stappen gezet voor een toekomstbestendige organisatie van wonen, ondersteuning en zorg voor ouderen (WOZO) in samenwerking met de inmiddels 37 aangesloten partijen. Ook ouderen zelf hebben in deze beweging een belangrijke stem. Hiermee wordt ingezet op ondersteuning en zorg die zoveel mogelijk wordt aangepast op de voorkeur van ouderen zodat zij zo lang mogelijk regie op hun eigen leven houden. Daarnaast wordt ingezet op het voorkomen van zware en complexe zorgvragen.

Langs de onderstaande vijf actielijnen wordt het WOZO-programma, in onderlinge samenhang en in verbinding met andere programma's en trajecten, nader uitgewerkt. Gezamenlijk wordt sturing gegeven aan de uitvoering en worden de resultaten gemonitord.

1. Samen vitaal oud worden
2. Sterke basiszorg voor ouderen
3. Passende zorg in de Wlz
4. Wonen en zorg voor ouderen
5. Arbeidsmarkt en innovatie

Op elk van deze actielijnen zijn gedurende 2023 belangrijke stappen gezet om het WOZO programma tot een succes te maken. Daarmee wordt een brede maatschappelijke beweging gefaciliteerd naar een omslag in de organisatie van ondersteuning en zorg. De gezette stappen en behaalde resultaten zijn per actielijn toegelicht in de Voortgangsbrief die eind december 2023 met de Tweede Kamer is gedeeld³.

Toekomstbestendige Wmo

Ook gemeenten ondervinden een stijgende zorg- en ondersteuningsbehoefte. Hiervoor werkt het ministerie van VWS samen met veldpartijen aan passende ondersteuning en betaalbaarheid van voorzieningen. Een toekomstbestendige Wmo biedt ook de randvoorwaarden voor het toekomstperspectief dat in het WOZO-programma staat omschreven. Bij maatregelen die specifiek toezien op ouderen geldt: zelfstandig als het kan, thuis als het kan, digitaal als het kan. Daarnaast zet het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis in op de beweging van opvang naar preventie en Wonen Eerst⁴. Ten behoeve van een toekomstbestendige Wmo zijn in 2023 de volgende stappen gezet.

Om de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te verbeteren, is besloten om voor alle maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo, waarvoor nu een abonnementstarief geldt, een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren en het abonnementstarief af te schaffen. In plaats van een vast tarief per maand wordt de hoogte van de maandelijkse eigen bijdrage bij alle maatwerkvoorzieningen afhankelijk van het inkomen en vermogen. Dit moet ervoor zorgen dat de vraag naar onder andere huishoudelijke hulp wordt afgeremd. Hiervoor zijn in 2023 de eerste voorbereidingen getroffen. In 2023 is gestart met de eerste fase van een houdbaarheidsonderzoek naar de Wmo 2015. Het onderzoek kent twee fases: (A) de analysefase en (B) de fase van duiding en het voorstellen van mogelijke beleidskeuzes. In 2023 is gestart met een historische analyse van de Wmo2015 en een onderzoek naar de sociale basis door het Verweij Jonker Instituut in samenwerking met BMC. Het houdbaarheidsonderzoek is naar verwachting eind 2025 afgerond.

³ Kamerstukken II, 2023/2024, [29389](#), nr. 123

⁴ Kamerstukken II 2023/2024, [29325](#) nr. 156

Hervormingsagenda Jeugdzorg

Partijen (het Rijk, VNG, aanbieders, professionals en cliënten) zijn het erover eens dat betere en tijdige zorg en ondersteuning waar nodig beschikbaar moet zijn voor jeugdigen en hun gezin. Om de benodigde veranderingen door te voeren is op 19 juni 2023 de Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld.⁵ Deze geeft voor de periode van 2023 – 2028 de koers aan waar gezamenlijk op wordt ingezet. De maatregelen uit deze agenda zijn gekoppeld aan financiële afspraken om het stelsel niet alleen kwalitatief te verbeteren, maar ook financieel houdbaar te krijgen. Met de Hervormingsagenda beogen we knelpunten structureel aan te pakken:⁵

- We helpen jeugdigen en hun gezin als dat écht nodig is: we maken expliciete keuzes over de reikwijdte van de jeugdhulpplicht en werken aan het normaliseren van vraagstukken waar jeugdigen tegenaan lopen;
- We versterken de sociale en pedagogische basis en zorgen reeds in de toegang voor een integrale aanpak bij problematiek in een gezin en zetten in op het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg;
- We maken de beweging naar de voorkant: we versterken het wijkgericht werken, waar hulp en ondersteuning integraal wordt aangeboden aan jeugdigen én hun gezin en zetten in op brede preventie;
- We zorgen ervoor dat hulp beschikbaar is voor de meest kwetsbare jeugdigen: we gaan de specialistische jeugdzorg voor de meest kwetsbare kinderen beter (en dus op grotere schaal) organiseren.⁶

In 2023 is door betrokken partijen gewerkt aan het opstellen van deze Hervormingsagenda en een implementatieplan.⁷ Het Rijk en VNG hebben afgesproken dat er een deskundigencommissie wordt ingesteld, die advies zal geven over de stand van de uitvoering van de Hervormingsagenda. Vooruitlopend op het afsluiten van de Hervormingsagenda is het wetsvoorstel ‘Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg’ voor advies ingediend bij de Raad van State, waarover half december 2023 het advies is ontvangen. Met de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp beoogt VWS de rechtspositie van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp te versterken. In 2023 hebben de Tweede en Eerste Kamer met het wetsvoorstel ingestemd en deze is per 1 januari 2024 in werking getreden.

Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ)

De arbeidsmarkt is één van de grootste uitdagingen in het toekomstbestendig maken van onze zorg. De arbeidsmarktaanpak van het programma TAZ vormt een belangrijke basis voor onder andere IZA, WOZO, de Hervormingsagenda Jeugd en kent een duidelijke relatie met de preventieve invalshoek van het GALA. De verschillende transities in al deze domeinen zijn in onderlinge afhankelijkheid essentieel voor houdbare zorg.

Met een stijgende zorgvraag, de vergrijzing en de krimpende beroepsbevolking moeten we anders gaan werken om de zorg beschikbaar te houden. Het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ) is erop gericht een transitie op gang te brengen voor passende en arbeidsbesparende zorg. Zorg die goed moet werken voor de zorgverleners die deze leveren, zodat zij met plezier hun werk kunnen blijven doen. In 2023 zijn de volgende resultaten bereikt.

- Het ministerie van VWS heeft samen met zes brancheorganisaties in de zorg, het ministerie van SZW en het ministerie van Financiën op 6 juli 2023 een intentieverklaring getekend over de inzet van zzp'ers in de zorg

⁵ Kamerstukken II 2022/2023, 31839, nr. 964

⁶ Er is uiteraard ook hulp nodig als er sprake is van een levenslange en levensbrede beperking.

⁷ Kamerstukken II 2022/2023, 31839, nr. XX [PM nummer Kamerstuk]

- via een 'Beheersingsmodel Zorg'. Het doel van dit kader is het bieden van zoveel mogelijk duidelijkheid aan zorgorganisaties over de kwalificatie van de arbeidsrelatie bij de inhuur van zzp'ers. Een belangrijke stap in het tegengaan van schijnzelfstandigheid in de sector. Daarnaast is vindplaats.nu gelanceerd met (digitale en hybride) zorgprocessen, die bij passende inzet arbeidsbesparend kunnen zijn. Uit deze vindplaats zal, in overleg met IZA partijen, een pas-toe-of-leg-uit-lijst worden gefilterd met bewezen effectieve (digitale en hybride) processen;
- Door middel van een voorlichtingscampagne is meer inzicht gegeven in de mogelijkheden die de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (BIG) biedt voor taakdelegatie. Zodat ook een niet-BIG geregistreerde zorgmedewerker, mits bekwaam, voorbehouden handelingen kan verrichten onder toezicht van een zelfstandig bevoegde BIG-geregistreerde. Ook is een plan voor de inzet van nieuwkomers met een zorgachtergrond naar de Tweede Kamer gestuurd;
 - Er is gestart met het preventieplan om verzuim onder zorgmedewerkers tegen te gaan;
 - In april 2023 is het Investeringsakkoord voor Opleiden in de Wijk (IOW) ondertekend.

Daarnaast is gestart met regiobijeenkomsten over het thema 'meer uren werken stimuleren'. In deze bijeenkomsten krijgen werkgevers concrete handreikingen om meer uren werken te stimuleren, waaronder een overzicht van de mogelijkheden en (juridische) onderbouwing van een meerurenbonus.

Tot slot is het budgetair overzicht Oekraïne te vinden in bijlage 10.

3.2 Preventie en sportstimulering

In 2023 is verder gewerkt aan een fitte, gezonde en veerkrachtige samenleving. Hierbij is ingezet op preventiebeleid en een brede aanpak, met stimulering van een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving. Het doel is een gezonde generatie te realiseren in 2040.

Het ministerie van VWS heeft zich onverminderd ingezet om de ambities en afspraken uit het Nationaal Preventieakkoord te behalen op het gebied van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Onder meer naar aanleiding van de toenemende populariteit van e-sigaretten onder jongeren zijn maatregelen getroffen om de aantrekkelijkheid van deze producten te verminderen. In 2023 is regelgeving in werking getreden waardoor alleen tabakssmaak is toegestaan. Ook het verbod op de online verkoop van rookwaren, waaronder ook e-sigaretten, draagt hieraan bij. In 2023 zijn via de Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 (ook wel 'de Brede SPUK' genoemd) financiële middelen aangevraagd op alcoholontmoediging en de aanpak overgewicht. Gemeenten gaan met die middelen aan de slag met Vroegsignalering en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO), de ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas en de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI). Ook is de netwerkaanpak overgewicht en obesitas voor volwassenen opgeleverd en heeft de campagne 'fit op jouw manier' plaatsgevonden. Daarnaast is het besluit genomen het vrijwillige voedselkeuzelogo Nutri-score per 1 januari 2024 in te voeren. Het preventiebeleid is daarnaast uitgebreid met meer inzet op bewegen en het onderwerp mentale gezondheid.

Sporten en bewegen is namelijk belangrijk voor een gezonde samenleving en draagt bij aan een gezonde leefstijl. In het Preventieakkoord staat opgenomen dat sporten en bewegen in 2040 een vanzelfsprekend onderdeel is in het leven van iedere Nederlander.

Sport is van grote maatschappelijke waarde en is voor velen al een belangrijk onderdeel in het dagelijks leven. Sport versterkt en dat is de focus van de samenwerking tussen de vier strategische partners NOC*NSF, VSG (Vereniging Sport en Gemeenten), POS (Platform Ondernemende Sportaanbieders) en VWS. In 2023 is de uitvoering van Sportakkoord II gestart. Hierbij hebben alle gemeenten de herijking van het lokale sportakkoord doorgevoerd waarin de uitvoering van de Brede Regeling Combinaties is meegenomen. In 19% van alle gemeenten wordt de samenwerking gezocht met de commerciële sport, dit was in Sportakkoord I niet het geval. Daarnaast wordt een belangrijke verbinding gelegd met het GALA door middel van de nieuwe Coördinator sport en preventie die in alle gemeenten is aangesteld.

3.3 Pandemische Paraatheid

In 2023 is het beleidsprogramma pandemische paraatheid verder uitgewerkt en uitgevoerd langs de lijnen van de drie beleidsopgaven: versterkte publieke gezondheid en infectieziektebestrijding, opschaalbare en flexibele zorg en verbeterde leveringszekerheid. Over de hele breedte van het beleidsprogramma is voortgang geboekt.

Versterkte publieke gezondheid

Op 2 oktober 2023 is de Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) gelanceerd. De LFI is nu inzetbaar bij de uitbraak van een A-infectieziekte met landelijke impact. De 25 GGD'en zijn gestart met de uitvoering van het programma Versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid (VIP)⁸ en hebben geïnvesteerd in onder andere extra personele capaciteit, opleidingsplekken en praktijkgericht onderzoek. Ook zijn in 2023 eenmalig extra middelen beschikbaar gesteld voor het extra uitbreiden van het aantal opleidingsplekken artsen infectieziektebestrijding van 23 tot 30 plekken. Voor de realisatie van een opschaalbare data-infrastructuur is een meerjarig (2023- 2026) programmaplan opgesteld, waarin de noodzakelijke onderdelen van het beoogde IV-landschap worden beschreven. Ook de Wet publieke gezondheid (Wpg) is verder aangepast zodat we een epidemie beter kunnen bestrijden. Er is nu een wettelijk kader voor collectieve maatregelen voor de bestrijding van een epidemie van infectieziekten behorend tot groep A1, of een directe dreiging daarvan. Het wettelijke kader is slapend recht dat in de normale situatie niet in werking is. Daarnaast ligt er momenteel een wetsvoorstel voor in de Tweede Kamer om directe sturing door de minister van VWS via de LFI op de directie publieke gezondheid van de GGD'en mogelijk te maken bij een A1/A2-infectieziekte met landelijke impact. Concrete resultaten vanuit het Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid zijn onder meer het verhogen van de zoönosengeletterdheid bij burgers en professionals, het uitbreiden van de monitoring van vectoren, een One Health oefening en investeringen in One Health onderzoek bij o.a. RIVM en WUR⁹.

⁸ Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 2000

⁹ Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 2119 en 2123

Vaccinatiezorg is een belangrijke vorm van preventie en beschermt mensen tegen de mogelijke (ernstige) gevolgen van infectieziekten. Bij het uitbreken van een pandemie zullen vaccinaties een belangrijk instrument zijn bij de bestrijding. In 2023 is door het RIVM en de GGD-en een uitvoeringstoets gedaan naar de haalbaarheid van een vaccinatievoorziening voor volwassenen bij de GGD'en. De vaccinatievoorziening voor volwassenen moet ook paraat staan om in een infectieziekte-uitbraak/pandemie een rol bij het vaccineren te vervullen.

Flexibele en opschaalbare zorg

Ten behoeve van opschaalbare en flexibele zorg zijn er afgelopen jaar duizend plekken voor de verkorte opleiding Basis Acute Zorg gecreëerd.¹⁰ Hiermee kunnen zorgprofessionals breed worden opgeleid zodat zij flexibeler inzetbaar zijn en kan beter worden ingespeeld op de zorg die bij een nieuwe pandemie nodig is. Er zijn voorbereidingen getroffen voor de start van een Zorgonderzoek Nederland Medische Wetenschappen (ZonMw) programma ten behoeve van de doorgang van de reguliere zorg ten tijde van een pandemie. Er zijn meer middelen beschikbaar gekomen voor extra capaciteit voor de ondersteuning van de ROAZ'en om hun taken te vervullen in een uitbreidend netwerk en in tijden van personele krapte in de zorg. Ook is de bekostiging geregeld voor inzicht in capaciteit en patiëntenspreiding en de monitoring van zorgcontinuïteit middels een beschikbaarheidsbijdrage. In de langdurige zorg is het lopende programma gericht op hygiënisch werken en infectiepreventie in verpleeghuizen voortgezet en is het programma voor de gehandicaptenzorg versterkt. Voor de gehandicaptenzorg is in 2023 een subsidie verleend voor het versterken van de monitoring en surveillance door het Radboudumc samen met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) en de Nederlandse Vereniging Artsen Verstandelijk Gehandicapten (NVAVG). De monitoring en surveillance voor de ouderenzorg is voortgezet. Voor het bestendigen van de positie van de Nationale Zorgreserve (NZR) zijn in 2023 de nodige voorbereidingen getroffen. Voor het beheren, uitbouwen en inrichten van de NZR is een opdracht middels een aanbesteding in de markt gezet.

Versterkte leveringszekerheid

Ter versterking van de leveringszekerheid zijn er in EU-verband via HERA EU FAB contracten afgesloten met vaccinproducenten om snelle opschaling van vaccins te borgen tijdens een crisis, waaronder met het Nederlandse vaccin bedrijf BBIO. Aan de kennisinstelling Biotech Training Facility is een subsidie verstrekt voor het realiseren van een Vaccine Knowledge Centre, welke voorziet in de behoefte van het opleiden van extra vakmensen die ingezet kunnen worden bij de ontwikkeling en productie van vaccins en de overdracht van vaccinproductietechnologie. Ook is er ingezet op publiek-private projecten. Een voorbeeld is de Nederlandse deelname aan de subsidieregeling Important Projects of Common European Interest (IPCEI) Health met vier projecten op het gebied van innovatie van productieprocessen voor geneesmiddelen. Voor een versterkte internationale pandemische paraatheid is er in World Health Organisation (WHO) verband gewerkt aan aanpassingen van de Internationale Gezondheidsregeling (IHR) en een Pandemie Verdrag met bindende afspraken over preventie, voorbereiding en respons. Voorts is medio dit jaar de *Caribische Hub* opgericht, een samenwerkingsverband dat het Caribisch deel van het Koninkrijk pandemisch paraat maakt.

¹⁰ Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 1883 en 1964

(Lessen) coronacrisis

Belangrijk resultaat zijn de kennis- en innovatieagenda's pandemische paraatheid.¹¹ De agenda's geven verdere richting aan de reeds lopende programma's op ventilatie, detectie en voorspelling, maatschappij en gedrag, en therapie-ontwikkeling en stimuleren multidisciplinaire en publiek-private samenwerking. Vanuit de lopende kennisprogramma's zijn er verschillende onderzoeken gepubliceerd. Zoals de kennissynthese «bestrijding vector-overdraagbare ziekten in relatie tot pandemische paraatheid» vanuit het ZonMw-programma¹² en een internationaal vergelijkende case study vanuit de RIVM Gedragsunit.¹³ Bovendien is de inzet op het thema modellering versterkt met onder meer de opdracht aan het RIVM voor een nationaal samenwerkingsplatform infectieziektmodellering en de opening van een ZonMw opdracht gericht op innovaties en kennisontwikkeling die infectieziektmodellering kunnen verrijken. Ook zijn er stappen gezet in het professionaliseren van het instrument scenario's. Er is een matrix infectieziekten ontwikkeld door het RIVM en er zijn verschillende scenario's ontwikkeld. Verder is medio dit jaar een ex durante beleidsevaluatie gestart op basis van artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet.

Verder is bij het in beeld brengen van geleerde lessen uit de coronacrisis onder andere gebruik gemaakt van de adviezen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid. In het najaar van 2023 is het derde deelrapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid verschenen.¹⁴

3.4 Overzicht coronamaatregelen

Tabel 2 Totaal COVID-19 gerelateerde uitgaven- en verplichtingen 2023

Maatregel-nummer	Omschrijving maatregel	Kasrealisatie	Verpl. Uitgaven	Artikel nummer
10	Aanschaf en distributie medische beschermingsmiddelen	24.993.282	35.225.976	1, 2
20	GGD'en en veiligheidsregio's	544.705.924	567.980.153	1
30	IC-capaciteit	597.114	783.154	1, 2
40	Ondersteuning sportsector	33.253.505	33.253.505	6
60	Onderzoek inzake Covid-19	88.390.791	44.044.324	1
70	Testcapaciteit RIVM en GGD	59.929.986	38.374.071	1
80	Vaccin ontwikkeling en medicatie	226.293.454	193.364.525	1
90	Zorgbonus	5.556.396	9.158.566	2
100	Omscholen personeel voor arbeidsmarkt zorg	14.159.505	10.548.809	2, 4
110	Zorgkosten en bijstand Caribisch Nederland	1.280.289	2.041.229	4
120	Overige maatregelen (plafond Rijksbegroting)	45.887.664	8.544.112	1, 4, 10
150	Overige maatregelen (plafond Zorg)	43.000.000	43.000.000	
		1.088.047.910	986.318.424	

De lange termijn strategie COVID-19

Om voldoende juridisch instrumentarium te hebben om zo nodig maatregelen te treffen, is de Wet publieke gezondheid (Wpg) aangepast.¹⁵ Op 23 mei 2023 is de eerste tranche van de wijziging van de Wpg aangenomen door de Eerste Kamer.¹⁶ De Raad van State heeft in haar advies op de Eerste tranche wijziging Wet publieke gezondheid opgemerkt dat

¹¹ Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 2147

¹² Zie: <https://www.zonmw.nl/sites/zonmw/files/2023-06/Rapport-ZonMw-kennissynthese-vector-overdraagbare-ziekten-in-relatie-tot-pandemische-paraatheid.pdf>

¹³ Zie: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/over-corona-gedragsunit>

¹⁴ Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 2148

¹⁵ Kamerstukken II, 2021/2022, 26 194, nr. 2

¹⁶ Staatsblad, jaargang 2023, nr. 184

de gereedheidskist met maatregelen in het wetsvoorstel beperkt is in omvang.¹⁷ Er wordt daarom een verkenning uitgevoerd of het toevoegen van nieuwe specifieke bevoegdheidsgrondslagen, noodzakelijk en proportioneel is voor het bestrijden van een toekomstige epidemie. In het plan van aanpak staan de drie fases van het onderzoek omschreven. De eerste twee fases zijn in 2023 afgerond. Afronding van de verkenning wordt voorzien in het voorjaar van 2024. Verder is in 2023 een wetsvoorstel opgesteld en ingediend bij de Tweede Kamer, waarmee de A-status van COVID-19 is afgeschaald.

Vaccineren

Op basis van advies van het OMT-Vaccinaties (OMT-V) is in het voorjaar van 2023 geen revaccinatieronde georganiseerd, maar bleef covidvaccinatie gedurende het jaar beschikbaar voor individueel maatwerk en mensen die nog geen basisvaccinatie of herhaalprik hadden gehaald. Op advies van de Gezondheidsraad van 28 juni 2023 is in het najaar van 2023 een revaccinatieronde georganiseerd voor specifieke doelgroepen die een hoger risico lopen op ernstige ziekte door COVID-19. Hiervoor zijn vaccins aangeschaft die zijn aangepast aan de XBB.1.5-variant van het coronavirus. In heel 2023 zijn in totaal ruim 2,9 miljoen coronavaccinaties gezet. De vaccinaties beschermen goed tegen ernstige ziekte en ziekenhuisopname door het coronavirus. Een rapportage van het RIVM van 30 november 2023 jl. (RIVM onderzoek herhaalprik) laat zien dat mensen die afgelopen najaar een coronaprik hebben gehaald een 77% lager risico op ziekenhuisopname door COVID-19 hadden dan personen die deze coronaprik (nog) niet hadden gehaald. Voor opname op de intensive care (IC) was dit risico 84% lager.

Testen

In 2023 is een onderzoek over het lange termijn testlandschap opgeleverd en naar de Kamer gestuurd. Gezien het loslaten van de laatste COVID-19 specifieke adviezen per 10 maart 2023 en de afbouw van het COVID-19 testlandschap leiden de resultaten van dit onderzoek op dit moment niet tot vervolgacties. De resultaten van dit onderzoek worden meegenomen door de Landelijke Functionariteit Infectieziektebestrijding (LFI)¹⁸.

DCC, Reizen, Quarantaine

In het begin van 2023 gaf de epidemiologische situatie in China aanleiding tot het invoeren van nieuwe maatregelen voor inreizigers ter bescherming van de volksgezondheid. De verplichting voor alle inkomende reizigers vanuit China om te beschikken over een bewijs van negatief testresultaat ging in op 10 januari en liep af op 24 februari 2023. Met het aflopen van de Europese Verordening 2021/953 is de uitgifte van digitale coronacertificaten (DCC's) per 1 juli 2023 beëindigd¹⁹. Gedurende de tweede helft van 2023 is de CoronaCheck-app in archiefversie beschikbaar gebleven en vervolgens geheel afgesloten.

Dashboard, Data, Onderzoek, Ontwerp

In 2023 verschaftte het Coronadashboard data over de ontwikkeling van het virus, de gevolgen voor de zorg (zoals ziekenhuisopnames en de vaccinatiegraad tegen COVID-19). De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft in juli 2023 besloten om per april 2024 te stoppen met het Coronadashboard en de bijbehorende structurele interne informatievoor-

¹⁷ Kamerstukken II, 2021/2022, 36 194, nr. 4

¹⁸ Kamerstukken II, 2022/2023, 25 295, nr. 2046

¹⁹ Kamerstukken II, 2022/2023, 25 295, nr. 3703

ziening. Dit past bij de huidige epidemiologische situatie en zorgt ervoor dat de communicatie over de epidemiologische situatie van COVID-19 weer primair bij het RIVM komt te liggen, net zoals bij andere infectieziektes.

3.7 Beleidsdoorlichting

Tabel 3 Realisatie beleidsdoorlichtingen								
Art.	Naam artikel	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 Geheel artikel?
1	Volksgezondheid							
	Gezondheidsbescherming							
	Ziektepreventie							
	Gezondheidsbevordering							
	Ethiek							
2	Curatieve zorg							Nee ¹
	Kwaliteit en veiligheid							
	Toegankelijkheid en betaalbaarheid van zorg		X					
	Bevordering van de werking van het stelsel							
3	Langdurige zorg en ondersteuning							
	Participatie en zelfredzaamheid van mensen met beperkingen							
	Zorgdragen voor goede en toegankelijke langdurige zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten							
4	Zorgbreed beleid							Nee ²
	Versterking van de positie van de cliënt							
	Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt	X						
	Kwaliteit, transparantie en kennisontwikkeling			X				
	Inrichting uitvoeringsactiviteiten							
	Zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland							
5	Jeugd							
6	Sport en bewegen							Ja
	Beleidsdoorlichting Sport		X					
7	Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II							
8	Tegemoetkoming specifieke kosten							

1 Voor artikel 2 is, gegeven de diversiteit van de beleidsonderwerpen en de omvang van het beleidsartikel, gekozen om het beleid per artikelonderdeel door te lichten.

2 Voor artikel 4 is, gegeven de diversiteit van de beleidsonderwerpen en de omvang van het beleidsartikel, gekozen om het beleid per artikelonderdeel door te lichten.

Bovenstaande tabel is het overzicht met de realisatie van de beleidsdoorlichtingen zoals deze tot en met 2017 door VWS als centraal evaluatieprogramma werd gehanteerd. Vanaf 2018 is deze agenda vervangen door eerst het Meerjarenprogramma van de pilot Lerend evalueren van VWS. Het doel van de pilot was om werkende weg het inzicht in de kwaliteit van het beleid te verbeteren. Bij de pilot stond de inhoud centraal en besloeg complexe beleidsvraagstukken op het brede terrein van VWS. Daarom is de nieuwe programmering niet begrensd door de begrotingsindeling van VWS. Anders dan bij de eerdere artikelsgewijze beleidsdoorlichtingen worden naast de betreffende uitgaven op de VWS-begroting ook - waar dat aan de orde is - de betreffende uitgaven die vallen onder het Uitgavenplafond Zorg betrokken in de evaluatieonderzoeken. Deze aanpak heeft een belangrijke impuls gegeven aan de lancering van het instrument Strate-

gische Evaluatie Agenda (SEA) en de afspraak dat vanaf begrotingsjaar 2021 elk departement een SEA opneemt in haar begroting waarbij 2021-2023 overgangsjaren zijn.²⁰

In onderstaande tabel wordt aangegeven welke monitors en evaluatie-onderzoeken vanaf de start van de pilot Lerend evalueren in 2018 zijn geïnitieerd of afgerond.

Tabel 4 Strategische Evaluatie Agenda (SEA)								
Art.	Beleidsthema voor evaluatie	Meest recent evaluatieonderzoek (synthese)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Volksgezondheid							
	Monitor Staat van Volksgezondheid	De Staat van Volksgezondheid en Zorg	x	x	x	x	x	x
	Wet publieke gezondheid	Versterking van de publieke gezondheid				x		
	RIVM	Doorlichting RIVM					x	
	Ziektepreventie	Evaluatie schema Rijksvaccinatieprogramma					x	
	Gezondheidsbeleid	Nationaal Preventieakkoord		x	x	x	x	
	Gezondheids-bescherming	Pandemische paraatheid						
	Gezondheidsbevordering	Alles is gezondheid ...					x	
	Sport en bewegen	Buurtsportcoach				x		
	Sport en bewegen	Maatschappelijke waarde Topsport					x	
	NVWA	Kostentoerekening en doelmatigheid van de NVWA			x			
2	Curatieve zorg							
	Monitors curatieve zorg	Monitors en Markscans NZa	x	x	x	x	x	x
	Governance	Juiste zorg op de juiste plek (JZOJP)				x		
	Governance	Een vernieuwd akkoord				x		
	Geneesmiddelen	Ex post evaluatie Geneesmiddelenvisie		x				x
	CAK	Evaluatie CAK 2013-2018			x			
	Zorgverzekeringswet	Zorgevaluatie en Gepast Gebruik (ZiNL)		x				
	Zorgverzekeringswet	Wanbetalers Zvw-premie		x				
	Persoonsgebonden budget	Evaluatie Zvw-pgb 2017	x					
	Eerstelijnszorg	Onderzoek kwaliteit eerstelijnsverblijf, In één keer goed!	x					
5, 3	Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning							
	Monitor jeugd	Jeugdmonitor	x	x	x	x	x	x
	Jeugdwet	Programma toekomstig jeugdstelsel ¹	x	x	x			x
	Jeugdwet	Eerste evaluatie Jeugdwet	x					
	Jeugdstelsel	Evaluatie Transitie Autoriteit Jeugd		x				
	Jeugdstelsel	Jeugdzorg: een onderwerp van aanhoudende zorg				x		
	Jeugdpreventie	Evaluaties jeugdpreventie		x				
	Jeugd-GGZ	De Jeugd-GGZ na de Jeugdwet		x				
	Monitor sociaal domein	Waar staat je gemeente?	x	x	x	x	x	x
	Maatschappelijke ondersteuning	Evaluatie programma Onbeperkt meedoen! 2018 – 2021 (Rapportage VN-Verdrag Handicap)				x		
	Maatschappelijke ondersteuning	Eén tegen eenzaamheid		x	x	x		
	Maatschappelijke ondersteuning	(Onafhankelijke) cliëntondersteuning			x	x		

²⁰ Kamerstukken II 2021/2022, 2022D12538, Eerste ervaringen met de Strategische Evaluatieagenda. Nulmeting, good practices en leerpunten. Dit betekent dat de verantwoordingsdocumentatie gedurende deze overgangsfase op onderdelen kan verschillen.

Art.	Beleidsthema voor evaluatie	Meest recent evaluatieonderzoek (synthese)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Sociaal domein	Programma SCP: Sociaal domein op koers			x			
	Wet maatschappelijke ondersteuning	Zicht op de Wmo 2015 & Wmo 2015 in de praktijk	x					
	Wet maatschappelijke ondersteuning	Evaluatie besluit reële prijs			x			
	Maatschappelijke diensttijd	Met Coalitieakkoord 2021 onder verantwoordelijkheid OC&W						
3	Langdurige zorg							
	Monitor langdurige zorg	Monitor langdurige zorg	x	x	x	x	x	x
	Informatievoorziening zorg	Kennisinfrastructuur langdurige zorg				x		
	Ouderenzorg	Langer thuiswonende ouderen		x		x		
	Ouderenzorg	Thuis in het verpleeghuis	x	x	x	x		
	Ouderenzorg	Commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen			x			x
	Ouderenzorg	Kwaliteitskader verpleeg(huis)zorg						
	Gehandicaptenzorg	Toekomstagenda gehandicaptenzorg						
	Wet verplichte GGZ en Wet zorg en dwang	Wet verplichte GGZ en Wet zorg en dwang					x	
	Wet langdurige zorg	Experimenten persoonsvolgende zorg		x				
	Wet langdurige zorg	Evaluatie Hervorming Langdurige Zorg	x					
	CIZ	Kaderwetevaluatie CIZ				x		
	NZa	Kaderwetevaluatie NZa	x					x
	CIBG	Doorlichting CIBG				x		
4	VWS-breed							
	Kerncijfers over de gezondheidszorg	VWS-monitor	x	x	x	x	x	x
	E-health	Monitor RIVM			x			
	Governance	Goed bestuur			x		x	
	Kwaliteit	Uitkomstgerichte zorg		x	x	x		
	VWS als lerende organisatie	Kennisfunctie VWS				x		
	VWS als lerende organisatie	pilot Lerend evalueren			x		x	
	Arbeidsmarkt en opleiden	Actieprogramma werken in de zorg				x		
	Arbeidsmarkt en opleiden	Evaluatie Stagefonds Zorg			x			
	Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg	Evaluatie Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz)				x		
	CIBG	Doorlichting CIBG				x		
	Brede Maatschappelijke heroverweging	o.a. Naar een toekomstig bestendigezorgstelsel			x			
	Zorgkeuzes in Kaart	Zorgkeuzes in Kaart 2020			x			
	Visiedocument	Discussienota Zorg voor de Toekomst				x		
	Houdbare zorg	Maatschappelijk, Financieel-economisch advies (WRR)				x		
	Betaalbaarheid zorg	Zorg voor de toekomst			x			
	n.a.v. coronacrisis	Lessons learned COVID-19			x			
	n.a.v. coronacrisis	COVID-19 Programma (ZonMw) ²						
	Interdepartementaal en -nationaal							
	Monitor internationale zorgstelsels	Nederlandse zorgstelsel in internationaal perspectief	x					
	Interdepartementaal beleidsonderzoek	Mensen met een licht verstandelijke beperking		x				
	Interdepartementaal beleidsonderzoek	IBO Ouderenzorg						x
	Houdbare zorg	Technische werkgroep macrobeheersing zorguitgaven						x

¹ Programma en evaluatieaanpak wordt vervolgd in traject van Hervormingsprogramma Jeugd.

² Het COVID-19 Programma (ZonMw) kent een looptijd tot en met 2024.

Voor het meest recente overzicht van de programmering van periodieke rapportages / beleidsdoorlichtingen, zie het overzicht Ingepland en uitgevoerd onderzoek op rijksfinancien.nl. Voor de realisatie van de in 2023 afgeronde (evaluatie)onderzoeken, zie de bijlage "Afgerond evaluatie- en overig onderzoek».

Voor de standen van zaken van de diverse monitors en marktscans wordt verwezen (middels gebruik van aangebrachte hyperlinks) naar de betreffende specifieke internetsites. Hieronder is de voortgang en zijn de conclusies en aanbevelingen van de synthese-onderzoeken uit de SEA 2023 opgenomen²¹:

Preventieakkoord

In 2023 is geen voortgangsrapportage met betrekking tot de verschillende acties van het Nationaal Preventieakkoord verschenen. Reden is omdat afgelopen jaar ook de eerste doorrekening van de impact van het gehele akkoord is uitgevoerd door het RIVM. Het afronden van de doorrekening heeft enige vertraging opgelopen waardoor de resultaten niet in 2023 maar begin 2024 met de Kamer zijn gedeeld. In de verantwoording over 2024 zal nader zal worden ingegaan op de conclusies en aanbevelingen²².

Ex post evaluatie geneesmiddelenvisie²³

In 2016 publiceerde het ministerie van VWS een visie op dure geneesmiddelen.²⁴ De ex post evaluatie van deze visie richt zich uitsluitend op beleid op het gebied van dure geneesmiddelen. Door externe invloeden en de vele verschillende beleidsmaatregelen is het effect van de geneesmiddelenvisie niet exact te bepalen. Wel wordt op basis van een combinatie van deskresearch, interviews, een werksessie en kwantitatieve analyses geconcludeerd dat de grip op de inzet van dure geneesmiddelen is toegenomen maar dat er nog weinig sprake is van controle (greep). Volledige controle is niet haalbaar, meer controle dan nu is dat wel.

De grip op de inzet van dure geneesmiddelen is toegenomen doordat overheids- en veldpartijen meer gelijkgericht zijn gaan werken en een betere informatiepositie hebben gekregen. Daarnaast droeg de inzet op prijsonderhandelingen bij aan betaalbaarheid, maar dit leidde ook tot een vertraging in de toegang tot nieuwe geneesmiddelen. De inzet op gepast gebruik is toegenomen maar kan systematischer en structureler. VWS heeft nauwelijks invloed gehad op welke middelen tegen welke vraagprijs op de markt kwamen, wat door de kleine omvang van de Nederlandse markt te verwachten viel. VWS zette wel meer in op Europese samenwerking om toch een bepaalde mate van invloed uit te oefenen.

De aanbevelingen vanuit de evaluatie en de reactie van VWS zijn met de Kamer gedeeld.²⁵ Beschreven adviezen waren dat VWS zich in Europees verband als een kritischere klant kan opstellen richting de farmaceutische industrie. Daarnaast kan VWS een systematisch proces inrichten waarmee beter geanticipeerd wordt op de komst van nieuwe dure geneesmiddelen en gepast gebruik van bestaande dure geneesmiddelen minder vrijblijvend

²¹ Voor de (overige) onderzoeken vermeld in bijlage 2 volstaan we met een verwijzing (hyperlink) naar het rapport zelf (bij voorkeur naar [Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl)).

²² Kamerstukken II 2023/2024, [32793](#), nr. 711

²³ Kamerstukken II 2022/2023, 2023D26616, Ex post evaluatie geneesmiddelenvisie – Van grip naar greep

²⁴ Kamerstukken II 2016/2017, 2016D03990, Visie op geneesmiddelen: Nieuwe geneesmiddelen snel bij de patiënt tegen aanvaardbare kosten.

²⁵ Kamerstukken II 2022/2023, [29477](#) nr. 839

wordt. Ten slotte kan VWS ervoor zorgen dat de noodzakelijke data-infrastructuur voor de evaluatie van effectiviteit in de praktijk - als onderdeel van de msz-kwaliteitsregistraties - sneller tot stand komt.

De geneesmiddelenvisie uit 2016 is met deze evaluatie afgerond. De aanbevelingen worden verder opgevolgd langs de lijnen zoals beschreven in de brief 'Naar een toekomstbestendig stelsel voor de vergoeding van nieuwe dure geneesmiddelen uit het basispakket'.²⁶ Het meten van het (middel-) langetermijneffect (langer dan 5 jaar) van het dure geneesmiddelenbeleid is lastig en zal dat ook in de toekomst blijven. Wel kunnen overheids- en veldpartijen de ontwikkeling van de betaalbaarheid en toegankelijkheid én de voortgang van specifieke beleidsmaatregelen beter monitoren dan nu het geval is. Het ministerie van VWS zal de regie over deze monitoring nemen en de inzichten structureel bespreken in onder andere het Landelijk Overleg Dure Geneesmiddelen (LODG). Op basis hiervan kunnen partijen in het LODG het beleid en de uitvoering daarvan bijsturen.

Hervormingsagenda jeugd 2023- 2028

Op 19 juni 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd 2023 – 2028 vastgesteld. Doel van de maatregelen in de Hervormingsagenda is het stelsel kwalitatief verbeteren en financieel houdbaar maken: betere en tijdige zorg en ondersteuning voor jeugdigen en hun gezin, op de juiste plek en wanneer dit nodig is, en een beheersbaar en daarmee duurzaam stelsel. De voortgang van de [implementatie van de Hervormingsagenda](#) wordt gemonitord om zo ook waar nodig te kunnen bijsturen. De monitoringsinformatie wordt daarbij gebruikt om partijen te informeren, om verantwoording af te leggen en te reflecteren en leren. In het implementatieplan van de Hervormingsagenda staan de verschillende monitoringsinstrumenten beschreven die gedurende de looptijd van de Hervormingsagenda worden ingezet.

Kwaliteitskader verpleeg(huis)zorg

In 2023 hebben veldpartijen in de (langdurige) zorg onder regie van het Zorginstituut gewerkt aan een herziening van het kwaliteitskader Verpleeghuiszorg. Op 30 november jl. is het 'Generiek kompas – Samen werken aan kwaliteit van bestaan'²⁷ aangeboden bij het Zorginstituut voor opname in het Register. In dit generieke kompas worden de huidige kwaliteitskaders voor de verpleeghuiszorg en de wijkverpleging geïntegreerd. Het Kompas is derhalve geen evaluatieonderzoek zoals eerder wel in de SEA stond geprogrammeerd in opdracht van VWS maar een herziening van een kwaliteitsstandaard, weliswaar op verzoek van VWS maar onder regie van het Zorginstituut. De volgende stap is het komen tot een implementatieplan als voorwaarde om door het Zorginstituut te kunnen worden ingeschreven in het Register.

Toekomstagenda Gehandicaptenzorg²⁸

De evaluatie van de Toekomstagenda vindt in ex durante vorm plaats zodat maximaal gebruik kan worden gemaakt van inzichten van de evaluatie tijdens de looptijd van het programma (2023-2026). In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- hoe kan het beleidsprogramma Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' op goede wijze worden gemonitord?

²⁶ Kamerstukken II 2022/2023, [29477 nr. 838](#)

²⁷ Kamerstukken II 2021/2022, [29389 nr. 123](#)

²⁸ Kamerstukken II 2020/2021, 2023D03009, Verzamelbrief Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking.

- hoe kan deze monitoring worden ingezet om uitspraak te doen over de voortgang van de maatschappelijke doelen?
- in hoeverre kan er inzicht verkregen worden in de mate waarin het ingezette beleid daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behalen van deze doelstellingen?

In 2023 is opdracht gegeven aan het RIVM om een plan van aanpak voor zowel de monitoring als voor de evaluatie van de Toekomstagenda te ontwikkelen. Het RIVM is gestart met een afbakening van de acties uit de Toekomstagenda ten behoeve van de monitoring. Zowel de betrokken partijen als externe experts hebben input gegeven over het belang van de verschillende acties in relatie tot de doelen om zo tot een concrete indicatorenset te komen. De voortgang op de verschillende acties zal grotendeels kwalitatief in kaart worden gebracht. Daar waar mogelijk en haalbaar zullen (bestaande) kwantitatieve indicatoren worden ingezet. De eerste rapportage zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 worden opgeleverd en aan de Kamer worden aangeboden.

Pandemische Paraatheid

De evaluatie voor pandemische paraatheid richt zich op de beleidsagenda²⁹ en de daarin geformuleerde drie beleidsopgaven:

- Versterkte publieke gezondheidszorg en infectieziektebestrijding;
- Zorg: goed voorbereid, flexibel en opschaalbaar;
- Versterkte leveringszekerheid en toegang tot medische producten.

Naast de drie opgaven is er ook een overkoepelende opgave die zich richt op de internationale bijdrage van het programma en op innovatie. Deze verschillende beleidsopgaven zijn het uitgangspunt van de evaluatie. De evaluatie is een ex durante evaluatie en richt zich met name op de vraag in hoeverre het beleidsprogramma deze opgaven met de voorgestelde interventies kan realiseren. Daarnaast heeft de evaluatie ook als doel om suggesties voor verbeteringen te geven. Omdat de evaluatie ex durante is, zullen een aantal deelontwerpen in de beleidsopgaven pas in een ex post evaluatie uitgebreider kunnen worden geëvalueerd. Het pandemisch paraat zijn is een breed onderwerp en hangt af van veel externe factoren, zoals internationale factoren en factoren buiten het gezondheidszorg domein en is ook afhankelijk van hoe de reguliere zorg is en wordt georganiseerd.

In 2023 is een offerte aanvraag uitgezet en gegund aan het onderzoeksbureau Significant. Dit bureau voert nu de ex-durante evaluatie uit en in het voorjaar van 2024 zal het onderzoek worden afgerond en aan uw Kamer worden aangeboden.

Thuiswonende ouderen

VWS heeft in 2019 aangekondigd dat zij verschillende onderzoeken gaan doen naar de Kwaliteit van Leven van 75-plussers en naar het zorggebruik van ouderen.³⁰ Inmiddels zijn drie onderzoeken afgerond. In 2021 is het rapport 'De kwaliteit van leven van thuiswonende 75-plussers in Nederland'³¹ en in 2022 'Het verschil in zorgkosten tussen zorg met en zonder verblijf in de Wlz'³² naar de Kamer gestuurd. In 2020 heeft het CBS het

²⁹ Kamerstukken II 2021/2022, [25295](#), nr. 1836

³⁰ Kamerstukken II 2019/2020, 2019D21738, Resultaten vooronderzoek Langer Thuis in het kader van de pilot Lerend evalueren.

³¹ Kamerstukken II 2021/2022, 2021D50989, De kwaliteit van leven van thuiswonende 75-plussers in Nederland.

³² Kamerstukken II 2022/2023, 2022D53574, Het verschil in zorgkosten tussen zorg met en zonder verblijf in de Wlz.

onderzoek 'Online vacatures als nieuwe informatiebron voor vacatures in de VVT (cbs.nl)' afgerond. Het derde onderzoek naar de Kwaliteit van Leven bij ouderen wordt in 2024 naar de Kamer verzonden. De onderzoeken hebben aangetoond dat VWS zelf complexe data-analyses kan uitvoeren. Deze kennis en vaardigheden zijn belangrijk bij het cijfermatige onderbouwen van nieuw of evalueren van bestaand beleid. Mede op basis van deze ervaring is binnen VWS een statistische unit ingericht, die toegang geeft tot de microdata bij het CBS. Het doen van dit type onderzoek is echter tijdsintensief, waarbij er steeds gezocht moet worden naar de inzet van tijd versus de opbrengsten van het onderzoek.

Kaderwetevaluatie NZa 2018-2022³³

De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) heeft de opdracht zorg te dragen voor toegankelijke, betaalbare en kwalitatieve zorg en valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS. De wettelijke basis hiervoor ligt in de Wet marktordening gezondheidszorg (Wmg). Deze evaluatie komt voort uit de verplichting in de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (ZBO) om elke vijf jaar aan beide Kamers der Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de organisatie te zenden. In dit onderzoek wordt een oordeel gevormd over het functioneren van de NZa in de periode van 2018 tot en met 2022.

Het algemene beeld is dat de NZa in de afgelopen jaren een flinke verbetering en professionaliseringsslag gemaakt heeft. Uit de evaluatie volgt extern en intern een positief beeld over het functioneren van de NZa. De NZa is zich in de evaluatieperiode strategischer gaan opstellen en zich daarmee meer gaan richten op het realiseren van impact voor de zorgsector. Ze richt zich sterker op haar marktmeesterrol om zo vooral bij te dragen aan de toegankelijkheid van zorg. De interne organisatie van de NZa is verbeterd in de evaluatieperiode. De NZa lijkt een doelmatige organisatie te zijn die de meeste van haar werkzaamheden uitvoert conform planning. De toekomstbestendigheid van de bedrijfsvoering is verbeterd, maar verdient nog verdere aandacht.

Aandachtspunt is dat de NZa zich als toezichthouder strategischer is gaan opstellen en daarmee meer is gaan richten op het realiseren van impact voor de zorgsector en minder met haar wettelijke instrumentarium optreedt. De impact van deze aanpak blijkt niet vast te stellen, mede door het ontbreken van effectmetingen en beperkte kwantitatieve onderbouwing in de (jaar-)verantwoording van de NZa. Daarnaast blijkt de huidige governance van de NZa kwetsbaar. De relatie tussen de NZa en VWS is in de onderzoeksperiode sterk verbeterd, maar blijkt voor de buitenwereld soms ondoorzichtig. Samenvattend richten de aanbevelingen zich op

1. het versterken van de governance;
2. effectmetingen uit te voeren en te rapporteren over de resultaten uit strategische agenda;
3. het verbeteren van de managementinformatie.

Met vertrouwen gaat VWS de komende tijd in gesprek met de nieuwe bestuursvoorzitter van de NZa om met de in het evaluatierapport genoemde aanbevelingen aan de slag te gaan en zo het functioneren van de NZa verder te verbeteren.

³³ Kamerstukken II 2023/2024, 2023D44457, Rapport «Op weg naar meer stevigheid. Kaderwetevaluatie NZa 2018-2022».

IBO Ouderenzorg³⁴

De komende jaren neemt het aantal ouderen sterk toe, ook het aantal zeer oude en zorgbehoevende ouderen. In dit Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO)³⁵ worden op ex ante wijze keuzes in beeld gebracht om tot een financieel, personeel en maatschappelijk houdbare ouderenzorg te komen. Hoe te komen tot toekomstbestendige ouderenzorg is een wicked problem; een complex probleem waarvoor geen eenvoudige oplossing bestaat. Het is zowel een financiële, personele, als maatschappelijke opgave, waar vele partijen met eigen (zorg)behoeften, belangen en verwachtingen bij betrokken zijn. Dit maakte dat de IBO werkgroep meer tijd nodig had om haar rapport af te ronden. In de aanpak heeft de IBO werkgroep alle bestaande inzichten in kaart gebracht en deze aangevuld met nieuwe analyses, beleidsopties en aanbevelingen. Dit IBO presenteert conform de taakopdracht verschillende beleidsopties inclusief ombuigingspaden.

De IBO werkgroep presenteert een keuzemenu met drie typen maatregelen: maatregelen die de doelmatigheid van de ouderenzorg verbeteren, maatregelen die de toegang tot collectief gefinancierde zorg beperken en maatregelen die de eigen betalingen beter inrichten en/of verhogen. Doelmatigheidsmaatregelen zullen veelal de voorkeur hebben boven pakketmaatregelen en maatregelen die de eigen betalingen verhogen. De gepresenteerde beleidsopties passen grotendeels binnen het huidige stelsel. Daarnaast worden een aantal aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Dit onder andere gericht op nader doorrekenen van voorgestelde beleidsopties, de impact van een grotere stelselwijziging in de ouderenzorg en benutten van de potentie van gemeenschapskracht.

De maatschappelijke impact van aanpassingen in de ouderenzorg is groot. Dit vraagt randvoorwaardelijk om versterking van de gemeenschapskracht om voor elkaar te kunnen zorgen en een maatschappelijke dialoog: Hoeveel zorg en ondersteuning willen en kunnen we bieden aan onze (kwetsbare) ouderen? Ook een goede woning en voldoende voorzieningen in de buurt zijn daarbij belangrijk.

Technische werkgroep Macrobeheersing Zorguitgaven³⁶

De Technische werkgroep macrobeheersing zorguitgaven heeft verschillende uitvoeringsvarianten verkend om de beheersing van de zorguitgaven op macroniveau te verbeteren. Vertrekpunt voor de werkgroep is dat er handelingsperspectief moet zijn om keuzes te maken over de inzet van schaarse mensen en middelen. Het tekort aan zorgpersoneel is een urgente aanleiding om keuzes te maken over de organisatie en de reikwijdte van de zorg.

De uitgaven aan de langdurige zorg zijn in Nederland in internationaal perspectief relatief hoog, terwijl met name het aantal ouderen die zorg nodig hebben de komende decennia in Nederland nog sterk gaat stijgen. De vraag naar zorg hangt ook samen met ontwikkelingen op het gebied van onze leefstijl, leef- en werkomgeving en bestaanszekerheid. Omgekeerd is gezondheid een bepalende factor voor het vermogen om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk en economische leven. De huidige inrichting van de langdurige zorg kent tekortkomingen onder andere

³⁴ Kamerstukken II 2022/2023, [29389](#), nr. 118

³⁵ Interdepartementale beleidsonderzoeken (IBO's) ontwikkelen beleidsopties voor belangrijke beleidsterreinen. Ze vinden plaats in opdracht van het kabinet en worden uitgevoerd door interdepartementale werkgroepen. IBO's zijn ambtelijke onderzoeken die onafhankelijk van de politiek worden uitgevoerd.

³⁶ Kamerstukken II 2023/2024, [32620](#), nr. 289

doordat de verdeling van de verantwoordelijkheid voor langdurige zorg over drie verschillende wetten zijn verdeeld. Om de uitgaven in de langdurige zorg te beheersen worden diverse opties (uitvoeringsvarianten) genoemd bijvoorbeeld kan de overheid op korte termijn de eigen bijdragen verhogen en/of het pakket verkleinen. Beide instrumenten zijn effectief, maar kennen een uitruil, met gevolgen voor de inkomenssolidariteit en de risicosolidariteit. Een stelselwijziging in de langdurige zorg kan additionele, betere aanknopingspunten bieden om de uitgaven aan langdurige zorg beter te beheersen. De in het rapport genoemde mogelijke stelselwijzigingen zijn gericht op de ouderenzorg, omdat (toekomstige) ouderen potentieel over meer hulpbronnen beschikken om hun zelf- en samenredzaamheid te vergroten. Door het aanbod en de organisatie van zorg hier meer op aan te laten sluiten, met oog voor verschillen, kunnen de uitgaven potentieel beter worden beheerst.

In de curatieve zorg stijgt de zorgvraag naast demografie ook door de introductie van nieuwe behandelmogelijkheden. Het functioneren van het stelsel voor de curatieve zorg staat op middellange termijn wel onder druk. In de rapportage staan mogelijkheden om de druk op het stelsel voor de curatieve zorg te verlichten. De overheid kan actiever sturen op de samenstelling van het verzekerde pakket. Daarvoor kan de overheid op korte termijn net als in de langdurige zorg inzetten op eigen betalingen en pakketmaatregelen. Op langere termijn kan de overheid keuzes maken over de criteria waaraan zorg wordt getoetst en de instroom van nieuwe behandelmogelijkheden. Ook kan de overheid een grotere rol nemen bij het vaststellen van normen voor kwaliteit binnen het verzekerde pakket. In aanvulling op voorgenoemde opties kan de overheid blijven werken aan betere doelmatigheid in de curatieve zorg.

Het rapport is 12 december 2023 naar de Tweede Kamer verzonden. De werkgroep heeft deze opdracht zonder politieke sturing uitgevoerd. Omdat het een ambtelijke inventarisatie betreft, worden in dit rapport geen beleidskeuzes gemaakt of voorkeursvarianten benoemd. Het wegen van de uitvoeringsvarianten en het al dan niet op basis daarvan maken van beleidsmatige keuzes is aan het nieuwe kabinet.

3.8 Garanties

Tabel 5 Overzicht verstrekte garanties (bedragen x € 1.000)

Artikel ¹	Omschrijving	Uitstaande garanties 2022	Verleend 2023	Vervallen 2023	Uitstaande garanties 2023	Garantie-plafond	Totaal plafond	Totaalstand risico-voorziening
Artikel 2. Curatieve zorg	Voorzieningen tbv De Hoogstraat	5.545	0	833	4.712		4.712	
Artikel 2. Curatieve zorg	Voorzieningen tbv ziekenhuizen	93.661	0	19.602	74.059		74.059	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv verpleeghuizen	3.657	0	990	2.667		2.667	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv psychiatrische instellingen	8.576		2.253	6.323		6.323	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv zwakzinnigen inrichtingen	1.400	0	346	1.054		1.054	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv overige instellingen	23	0	23	0		0	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv instellingen gehandicapten	7.410	0	1.576	5.834		5.834	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv zwakzinnigen-inrichtingen	2.337	0	253	2.084		2.084	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Voorzieningen tbv instellingen gehandicapten	28.811	0	4.550	24.261		24.261	
Artikel 3. Langdurige zorg en ondersteunig	Niet sedentaire personen	132	0	102	30		30	
Artikel 2. Curatieve zorg	Garantie NRG Petten	22.624	0	444	22.180		22.180	
Artikel 1. Volksgezondheid	Garantie Bestuurlijke aansprakelijkheid SON	2.500	0	0	2.500		2.500	
Totaal		176.676	0	30.972	145.704		145.704	

1 Door afronding kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Toelichting Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ)

Doel en werking garantieregeling

De in de tabel vermelde verstrekte garanties komen voort uit drie aparte regelingen: de Garantieregeling inrichtingen voor gezondheidszorg 1958, de Rijksregeling Dagverblijven voor gehandicapten inzake erkenning, subsidiëring, verlening van garanties en toezicht uit 1971 en de Rijksregeling Gezinsvervangende Tehuizen voor gehandicapten, ook uit 1971. De betreffende regelingen dateren uit een tijd dat de overheid een expliciete verantwoordelijkheid had voor bouw en spreiding van intramurale zorgvoorzieningen. Door het afgeven van de garanties was het voor zorginstellingen eenvoudiger om via institutionele beleggers, en in latere jaren door banken, financiering te krijgen voor investeringen in hun vastgoed. Verder is er een garantie verstrekt voor de bestuursaansprakelijkheid rond de Stichting Open Nederland.

Beheersing risico's en versobering

De Rijksgarantieregelingen zijn rond de eeuwwisseling gesloten voor nieuwe gevallen waardoor het financiële risico van het ministerie van VWS door reguliere en vervroegde aflossing van de uitstaande leningen geleidelijk wordt afgebouwd. De laatste rijksgegarandeerde lening loopt af in 2043. Het monitoren van de instellingen aan wie een rijksgarantie verstrekt is, alsmede van de leningen, wordt sinds 2004 in mandaat

uitgevoerd door het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ) namens de minister van VWS (Besluit van 17 december 2003, [Stcrt. 2004, nr. 7](#), pag. 11).

Instellingen die financieel in de gevarenzone dreigen te komen, worden door het WFZ onder verscherpte bewaking gesteld waarbij onder meer frequent informatie wordt ingewonnen. Indien een zorginstelling met een geborgde lening niet in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen dan neemt het ministerie van VWS in een dergelijk geval de betalingsverplichting van de zorginstelling over. Dit betekent dat een schade niet ineens hoeft te worden uitgekeerd, maar ook verspreid over de resterende looptijd van de lening kan worden betaald.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor de afgegeven garanties worden geen risicopremies doorberekend en dit is op basis van de afgesloten contracten ook niet mogelijk.

Tabel 6 Overzicht achterborgstellingen (bedragen x €1.000.000)

Omschrijving	2022	2023
Achterborgstelling	6.184,8	5.965,9
Bufferkapitaal	281,3	291,1
Obligo	185,1	179,2

Toelichting

Doel en werking garantieregeling

De bovenstaande tabel is gebaseerd op gegevens van het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ). Het WFZ verstrekt garanties aan financiële instellingen voor leningen van de bij het WFZ aangesloten leden. De Staat is achterborg voor het WFZ. Het WFZ is voortgekomen uit de financieringsproblemen voor zorginstellingen die ontstonden begin jaren '90 van de vorige eeuw. Het WFZ is door de koepels in de sector opgericht om de financiering voor zorginstellingen te vergemakkelijken en daarmee de continuïteit van de zorg veilig te stellen. Het totaalbedrag aan uitstaande verplichtingen is volgens de raming van het WFZ € 5,9 miljard in 2023.

Beheersing risico's en versobering

De risico's voor het ministerie van VWS van de achterborg worden beperkt door een aantal maatregelen. Allereerst kent het WFZ een selectieve toelating. Voor deelname aan het WFZ moeten zorginstellingen hun financiële situatie voldoende op orde hebben. Daarnaast worden garanties alleen verstrekt aan vertrouwenwekkende investeringen. Te risicovolle projecten worden niet geborgd. Verder zijn aangesloten leden gebonden aan het reglement van het WFZ en de daarin omschreven risicobeperkende bepalingen. Een deelnemer mag bijvoorbeeld niet zonder toestemming van het WFZ gebruik maken van rentederivaten. In het kader van het kabinetsbeleid van versobering van risicoregelingen heeft een evaluatieonderzoek van het WFZ plaatsgevonden.

Premiestelling en kostendekkendheid

Het ministerie van VWS ontvangt geen premie voor de achterborg. Zorginstellingen betalen een eenmalige premie (disagio) voor de garantstelling aan het WFZ. Hiermee bouwt het WFZ een risicovermogen op waarmee eventuele claims kunnen worden gedekt. Als dit risicovermogen onvoldoende zou zijn om eventuele schades te dekken, kunnen de deelnemers aan het WFZ via de zogenaamde obligo worden verplicht een financiële bijdrage te leveren van maximaal 3% van de uitstaande garanties van de instelling. Als het risicovermogen van het WFZ en de

obligoverplichting van de deelnemers tezamen niet voldoende zijn voor het WFZ om aan zijn verplichtingen richting geldverstrekkers te kunnen voldoen, kan het WFZ zich richting VWS beroepen op de achterborg. Dit houdt in dat op dat moment VWS het WFZ van een lening zal voorzien zodat het WFZ aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het WFZ heeft nog nooit een beroep hoeven doen op de obligoverplichting van de WFZ-deelnemers.

Begrotingsreserve

Het is nog nooit nodig geweest voor het WFZ om de achterborg van het Rijk in te roepen. Niettemin is besloten om in het kader van de verdere beperking van de risico's vanaf het jaar 2017 een begrotingsreserve aan te leggen voor eventuele schade in het kader van de achterborg. Deze begrotingsreserve is opgenomen onder artikel 9.

Toelichting verstrekte garanties t.b.v. COVID-19 maatregelen

Stichting Open Nederland (SON) die testcapaciteit voor toegangstesten heeft georganiseerd om de samenleving zoveel mogelijk open te houden, heeft een verzekering voor bestuurdersaansprakelijkheid gevonden die met terugwerkende kracht per 21 april 2021 ingaat. Deze verzekering dekt niet alles. Het ministerie van VWS heeft daarom een garantie verstrekt met een plafond van € 2,5 miljoen voor mogelijke juridische kosten en claims die niet gedekt worden door de verzekering. De Stichting heeft dit nodig om de leden van de raad van toezicht en de leden van het bestuur de zekerheid te kunnen bieden dat zij geen persoonlijke schade kunnen ondervinden van hun functie. Het toetsingskader is opgenomen in de bijlage van de achtste incidentele suppletoire begroting 2022.

Toelichting verstrekte garantie t.b.v. NRG Petten

Aan Stichting Nuclear Research and Consultancy Group (NRG) is door het ministerie van EZK een lening verstrekt voor het uitwerken en uitvoeren van een Herstelplan, in algemene zin gericht op de continuïteit van de bedrijfsvoering van NRG en in het bijzonder op het scheppen van de noodzakelijke financiële, technische, commerciële en organisatorische voorwaarden voor het in bedrijf houden van de Hoge Flux Reactor (HFR). Het ministerie van VWS staat voor 40% garant voor deze lening.

3.9 Openbaarheidsparagraaf

In de samenleving en binnen het Rijk groeit de behoefte aan gerichte informatie en transparantie. De overheid streeft ernaar om een open overheid te zijn. Door informatie actief openbaar te maken, krijgt de samenleving beter zicht op keuzes van de overheid en afwegingen hierbij. Ook is er bij een open overheid meer ruimte om samen met burgers beleid te maken. Een goede digitale informatiehuishouding is hierbij een randvoorwaarde.

Binnen het ministerie van VWS lopen meerdere trajecten in het kader van een open overheid.

Zo draagt Programmadirectie Openbaarheid (PDO) zorg voor de afhandeling van Wob/Woo-verzoeken die betrekking hebben op de Covid19-periode. Ten behoeve van de publicatie van daarmee samenhangende besluiten en documenten is in 2023 een voor ieder toegankelijk publicatieplatform ontwikkeld en in gebruik genomen; [Open.minvws.nl](https://open.minvws.nl).

Het programma Implementatie Wet open overheid (Woo) is eind 2021 gestart en heeft in eerste instantie de focus op de implementatie van de verplichte actief openbaar te maken informatiecategorieën gelegd, de zogenaamd actieve openbaarheid. Mede ingegeven door het Woo-budget wat specifiek voor de implementatie van de actieve openbaarheid door het ministerie van Binnenlandse Zaken hiervoor beschikbaar is gesteld. Echter door aanhoudende druk op directies door Woo-verzoeken, de zogenaamde passieve openbaarheid, heeft VWS eind 2023 besloten om een nieuw programma Implementatie Woo VWS-Kern in te richten om de passieve én actieve openbaarheid voor VWS-Kern te versterken. Dit onder aansturing van een nieuwe stuurgroep. Het oorspronkelijke programma Implementatie Woo is deels ondergebracht in het nieuwe programma en blijft zich daarnaast richten op ondersteuning van actieve openbaarmaking bij de concernonderdelen van VWS.

De komende jaren loopt ook het vijf jaar durende programma VWS Open op Orde (2021-2026) door. Dit richt zich op advies en steun bieden bij het op orde krijgen van de informatiehuishouding binnen VWS. Een goede informatiehuishouding is randvoorwaardelijk voor het succes van openbaarmaking van documenten binnen overheidsorganisaties. De programma's hebben hierbij samenwerking gezocht en zetten de komende tijd in op een gezamenlijke informatiecampagne om medewerkers mee te nemen in de veranderingen om informatie digitaal te ontsluiten en te (laten) publiceren voor zover dit nog niet gebeurt.

Directie Wetgeving en Juridische zaken (WJZ) heeft een intern verbeterings-traject ingezet om Woo-verzoeken sneller te kunnen afhandelen. De samenwerking met Programmadirectie Openbaarheid (PDO) is hierbij verstevigd en er wordt ingezet om Woo-verzoeken in 2024 via het eigen publicatieplatform [Open.minvws.nl](https://open.minvws.nl) te gaan publiceren.

Actieve openbaarmaking

Sinds 1 juli 2021 worden beslisnota's bij Kamerstukken over beleidsvorming en wetgeving meegestuurd naar de Kamer. Met ingang van Prinsjesdag 2022 is dit uitgebreid naar alle Kamerstukken over voortgang, kennisdeling, begroting en internationale en Europese onderhandelingen. Het programma VWS Open op Orde heeft beleidsdirecties ondersteund in de voorbereidingen op het openbaar maken van de beslisnota's zodat dit op een eenduidige manier gebeurt.

Vanuit het programma Implementatie Woo worden de VWS-concernonderdelen geïnformeerd over en ondersteund bij het (op termijn) actief openbaarmaken van de informatiecategorieën genoemd in de Wet open overheid. Voor VWS kern gaat het om 14 informatiecategorieën, zoals bijvoorbeeld onderzoeksrapporten, wetgeving en convenanten. Het actief openbaar maken van deze informatiecategorieën is nog niet verplicht maar mag al wel voor zover dat niet al gebeurt. In de praktijk publiceert VWS kern al diverse informatiecategorieën op overheidspublicatieplatforms zoals overheid.nl, wetten.nl en dergelijke. Via deze digitale publicatieplatforms kunnen belanghebbenden deze documenten vinden en raadplegen. VWS-concernonderdelen publiceren op overheidswebsites zoals PUC e.d. maar maken ook gebruik van de eigen websites om informatie te delen.

Het publicatieplatform dat voor PDO ontwikkeld is, open.minvws.nl, wordt doorontwikkeld voor publicatie van Woo-besluiten voor WJZ. Tevens wordt geïnventariseerd of het platform voor VWS-Kern en voor de VWS-concernonderdelen ingezet kan worden.

Overheidsbreed wordt via werkgroepen en consultaties samengewerkt om tot eenduidige definities en hulpmiddelen van de informaticategorieën te komen om vast te stellen of documenten wel of niet verplicht actief openbaar moeten worden gemaakt conform de vereisten uit de Woo. Het programma Implementatie Woo brengt de werkprocessen rond de totstandkoming en openbaarmaking van de verschillende informaticategorieën in kaart binnen VWS en vertaalt hoe de overheidsbrede definities en hulpmiddelen toegepast kunnen worden binnen de eigen organisatie en systemen om documenten op een juiste wijze openbaar te maken. Daarbij wordt ook gekeken naar mogelijkheden tot optimalisatie van die processen. Met nieuwsupdates en informatiebijeenkomsten wordt ingezet op voorlichting en kennisvergroting van VWS-medewerkers over het openbaar maken van documenten.

Het programma Woo geeft ook invulling aan het vereiste om een zogeheten 'contactpersoon Woo' aan te stellen. Deze persoon biedt hulp bij vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie. Voor VWS-Kern is deze rol ondergebracht bij de directie Organisatie, Bedrijfsvoering en Personeel (OBP).

Uitvoering passieve Woo

Om de grote hoeveelheid Woo-verzoeken over de COVID-19 crisis op een goede manier te kunnen afhandelen is er een Programmadirectie Openbaarheid (PDO) opgericht. Waar oorspronkelijk het idee was om alle informatie over deze periode actief/ongevraagd openbaar te maken, bleek dat hiermee niet kon worden volstaan. De hoeveelheid documenten is te groot en te veel verzoekers wachtten te lang op de informatie die zij hebben opgevraagd. Om deze reden zijn de werkprocessen opnieuw onder de loep genomen en worden maatregelen genomen om deze te verbeteren. Eén van deze verbeteringen is het inzetten van data-scientists en informatiespecialisten. Hierdoor zijn delen van de werkwijze geautomatiseerd. Daarnaast wordt het zoeken naar relevante documenten verbeterd. Ook de directie Wetgeving en Juridische zaken (WJZ) heeft een intern verbeteringstraject ingezet om Woo-verzoeken sneller te kunnen afhandelen.

Ten behoeve van de publicatie van besluiten en documenten is op 7 september 2023 een voor ieder toegankelijk publicatieplatform ontwikkeld en in gebruik genomen: open.minvws.nl. Dit platform wordt voor de publicatie van alle Woo-besluiten van VWS gebruikt.

In het voorjaar heeft het ACOI naar aanleiding van een bemiddelings-traject een advies uitgebracht over de toepassing van de Woo door VWS. Het ministerie van VWS heeft deze adviezen ter harte genomen en veel elementen opgevolgd. Zo wordt in een eerder stadium contact opgenomen met verzoekers over de reikwijdte en afhandelingstermijn van het verzoek. Ook wordt kritischer bekeken of een concept wel of niet verstrekt kan worden.

Het ministerie van VWS heeft in 2023 nog zo'n 70 verzoeken over de corona periode ontvangen. Omdat de verzoeken veel overlap vertonen en omvangrijk zijn, wordt de behandeling van deze verzoeken zo veel mogelijk geclusterd opgepakt. Op deze manier kunnen meerdere verzoeken per besluit worden afgedaan.

Ondanks de genomen maatregelen, bleek het ook het afgelopen jaar lastig Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn af te handelen. Voor de oorzaken daarvan verwijzen we graag naar de tekst van de [Invoeringstoets Wet Open Overheid](#) van november 2023.

Aanwending Woo-budget

Voor de implementatie en uitvoering van de Woo, in het bijzonder de actieve openbaarheid, is in 2023 een budget van € 2.635.000 beschikbaar gesteld vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het programma Implementatie Woo draagt zorg voor de verdeling van het Woo-budget onder directies, diensten, agentschappen, zelfstandige bestuursorganen en raden van VWS. De verdeling is gebaseerd op toetsing van ingediende fiches, waarin de plannen voor het bevorderen van actieve openbaarmaking en uitvoering van de Wet open overheid binnen (organisatie)onderdelen worden verduidelijkt (inhoudelijk en financieel). Organisatieonderdelen dienen nadien verantwoording af te leggen over besteding van het toegekende budget.

Verbetering van de informatiehuishouding 2023

In 2023 is door VWS (kern en concernonderdelen) in kader van het programma Open op Orde onder andere ingezet op:

- Uitvoeren van analyses op informatiebronnen om overzicht te krijgen welke informatie zich waar bevindt en in welke staat;
- Uitwerken van kaders die nodig zijn om de informatie herkenbaar en terug vindbaar te maken zoals metadataschema's en ordeningsstructuren;
- Werven van informatiespecialisten;
- Verder onderzoeken van de inzet van innovatieve tools en werkwijzen waarmee informatie makkelijker kan worden teruggevonden en/of beheerd.

Verder zijn in het afgelopen jaar de VWS-processen in kaart gebracht en opgenomen in de nieuwe Concernbrede Selectielijst VWS. Ook is gewerkt aan (verbetering van) de inrichting van document managementsystemen.

De door VWS ingezette verbeteracties en -trajecten op het terrein van de informatiehuishouding vergen een lange adem vergen.

Actielijn 1 Professionals

De informatieprofessional en de medewerker.

We zien dat alle organisatieonderdelen van VWS hier acties in hebben ondernomen, door bijvoorbeeld hun informatiespecialisten en reguliere medewerkers actiever te gaan trainen. Dergelijke activiteiten zijn in veel gevallen nog niet structureel ingebed. Dit is een beoogde vervolgstap.

Onder deze actielijn valt ook de implementatie van functie/rolprofielen van het Kwaliteitsraamwerk IV (KWIV). Diverse organisatieonderdelen van VWS hebben deze of afgeleide profielen (KWIV geldt niet voor ZBO's) in 2023 geïmplementeerd. Hiermee is een goede basis neergezet voor het ontwikkelen van een adequaat personeelsbestand en -beleid op het gebied van informatiehuishouding. VWS heeft ook nieuwe informatiespecialisten aangetrokken. Bij diverse organisatieonderdelen van VWS is echter nog onvoldoende duidelijkheid over benodigde mensen of is het door krapte op de arbeidsmarkt moeilijk om werknemers te vinden.

Actielijn 2 Volume en de aard van informatie

Mate van overzicht en duurzaam beheer van alle typen informatie, inclusief nieuwe media.

De organisatieonderdelen van VWS hebben aan deze actielijn het afgelopen jaar prioriteit gegeven. De producten en methoden die voor de uitvoering van deze actielijn nodig zijn, zijn nog in ontwikkeling. Daarnaast is VWS voor een deel afhankelijk zijn van rijksbrede ontwikkelingen. Zo wachten we op dit moment onder andere op een technische oplossing vanuit SSC-ICT voor de automatisch bewaarde e-mail.

Door aan de slag te gaan met o.a. informatiebeheerplannen en architectuurplaten krijgen organisatieonderdelen van VWS inzicht en overzicht in hun informatie. Zo wordt duidelijk welke informatie een concernorganisatie onder zich heeft, waar deze informatie wordt opgeslagen, wie de eigenaar van de informatie is en hoelang de informatie bewaard moet worden. Diverse organisatieonderdelen van VWS hebben het afgelopen jaar stappen gezet om een dergelijk overzicht op te stellen.

Verder is afgelopen jaar onderzocht welke tools en werkwijzen het terugvinden van informatie vergemakkelijken. Binnen diverse organisatieonderdelen van VWS wordt geëxperimenteerd met de rijkstool «Zoek en Vind», met de «WOO hulptooling» en ook met BI Tooling om overzichten en analyses te genereren. VWS beoogt deze methoden verder te onderzoeken en door te ontwikkelen om uiteindelijk breed te gebruiken.

Emailarchivering

De implementatie van de Handreiking voor emailarchivering brengt zeer grote uitdagingen met zich mee. Niet alleen de omvang en toegankelijkheid van de vele e-mails is hier debet aan, maar VWS wacht ook op de technische oplossing vanuit SSC-ICT. Daarnaast is een betere toegankelijkheid en doorzoekbaarheid van e-mails dringend gewenst in het kader van de vele en omvangrijke Wob-Woo-verzoeken in kader van COVID-19. In 2023 vond veel handmatig onderzoek plaats, wat een groot beslag legt op de capaciteit. Over (het uitblijven van) de technische oplossing vanuit SSC-ICT heeft VWS het afgelopen jaar intensieve gesprekken gevoerd met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en andere departementen. Deze technische oplossing is nodig om de selectielijst van VWS voor e-mailarchivering effectief te kunnen implementeren. Aan deze selectielijst is in 2023 de hand gelegd.

Archivering berichtenapps

In 2023 is gestart met het 6-wekelijks uitlezen en archiveren van chatberichten voor de Bewindspersonen en leden van de Bestuursraad conform de *Beleidslijn Berichtenverkeer VWS*. Het uitlezen en archiveren is een volledig handmatig proces, dat veel inspanning en kosten met zich meebrengt. Op interdepartementaal niveau brengt VWS haar expertise en ervaringen in t.b.v. het ontwikkelen van rijksbreed beleid en t.b.v. een rijksbrede voorziening voor het geautomatiseerd uitlezen van chatberichten.

Actielijn 3 Informatiesystemen

De duurzame toegankelijkheid van informatie die wordt beheerd binnen de huidige I-systemen.

Ook binnen deze actielijn is nog veel in ontwikkeling of in de verkennende fase. De meeste organisatieonderdelen van VWS zijn bezig met de verbetering of vervanging van hun document(management)systemen. Daarbij brengen zij ook de benodigde gebruikseisen en/of -beleid hiervan in kaart. Een belangrijk traject is de mogelijke realisatie van een 'content services platform' dat VWS-Kern verkent samen met andere ministeries.

Dit CSP moet op termijn het huidige document management systeem Marjolein gaan vervangen en is een innovatieve werkomgeving, waarin samenwerken, documentbeheer en archivering op de achtergrond zijn geïntegreerd, waarmee het informatiebeheer overzichtelijker en makkelijker gemaakt wordt.

Wat betreft bestaande applicaties en systemen, hebben enkele organisatieonderdelen van VWS hun architectuur beschreven, alsook de principes van 'archiveren by design' geïntegreerd bij systeemontwikkeling en -aanschaf. Dit is een belangrijke stap, omdat daarmee informatie in allerlei applicaties beter kan worden beheerd.

Actielijn 4 Bestuur en naleving

Mate van sturing op informatiehuishouding en prioritering door ambtelijke/politieke leiding.

Op deze actielijn zijn goede stappen zijn gezet. Alle organisatieonderdelen van VWS geven aan dat het Open op Orde programma van VWS voor meer bewustzijn heeft gezorgd bij de bestuurlijke top en het lijnmanagement. De uitvoering van de betreffende verbeterprojecten zorgt voor betrokkenheid van het management. Ook het uitvoeren van de volwassenheidsmetingen heeft daaraan bijgedragen. Een volgende stap is het actief uitdragen van het belang van informatiehuishouding door managers. Hierbij is VWS afhankelijk van het afronden van de bij actielijn 2 benoemde overzichten, waarin beschreven wordt wie voor welke processen en de informatie daarbinnen verantwoordelijk is en waar deze is opgeslagen. Hier is in 2023 een grote stap in gemaakt door de organisatieonderdelen van VWS.

Verder is in 2023 bij het Kerndepartement de visie op de informatiehuishouding (IHH) vastgesteld.

En tot slot is er in 2023 door VWS Kern en de Concernonderdelen hard gewerkt aan de archivering van de COVID-19-informatie. VWS heeft daarbij geparticipeerd in de interdepartementale samenwerking rond de zg. hotspot COVID-19 onder coördinatie van de Programmadirectie Evaluatie en Verantwoording COVID-19 van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV). Deze samenwerking is in het najaar formeel afgerond.

3.10 Ongekend onrecht

Conform de brief van de minister-president van 26 juni 2023³⁷ wordt hierbij gerapporteerd over de voortgang van de maatregelen in het kader van het rapport ongekend onrecht. Op verzoek van de Kamer en de minister-president wordt hiervoor gebruik gemaakt van onderstaande tabel.

³⁷ Kamerstukken II, 2021/2022, 35 510, nr. 135

Tabel 7 Stand van zaken «Ongekend onrecht»

Omschrijving	Stand van zaken
Inventarisatie wetgeving die hardvochtig uitpakt.	Deze inventarisatie is uitgevoerd in 2022 en de uitkomsten zijn met de Kamer gedeeld d.d. 23 juni 2022 (bijlage bij Kamerstukken II, 2023/2024, 29362 , nr. 307).
Inventarisatie van het rechtmatig en behoorlijk gebruik van afkomstgerelateerde indicatoren, in het bijzonder in risicomodellen.	Deze inventarisatie is 13 oktober 2022 met de Tweede Kamer gedeeld (Kamerstukken II, 2023/2024, 26643 , nr. 926). Uit de inventarisatie volgt dat het gebruik door het ministerie van VWS voldoet aan de eisen die daaraan gesteld worden in het kader van rechtmatigheid en behoorlijkheid, zoals een duidelijke wettelijke grondslag, noodzakelijkheid en niet discrimineren. Uit de inventarisatie is geen gebruik van afkomstgerelateerde indicatoren geconstateerd in risicomodellen bij het ministerie van VWS.
Inventarisatie van het gebruik van nationaliteit in wetten en regelingen.	Uit deze inventarisatie zijn twee regelingen naar voren gekomen: - De Regeling specifieke uitkering aanvullende seksuele gezondheidzorg. Hiermee wordt o.a. gratis en indien gewenst anonieme soa-zorg geleverd aan hoog-risicogroepen door de GGD'en. Eén van de doelgroepen die voor gratis soa-zorg in aanmerking komen zijn personen die behoren tot groepen in de samenleving met een verhoogd risico op een soa. Het RIVM bepaalt welke groepen dat zijn. Dit gaat o.a. om personen uit een soa-endemisch gebied (Suriname, Nederlandse Antillen, Turkije, Marokko, Afrika, Zuid-Amerika, Azië, Oost Europa), en om personen met een partner uit de doelgroep MSM of soa-endemisch gebied. Er wordt niet gevraagd naar de nationaliteit, maar wel het land van oorsprong. Dit is een objectief criterium dat verband houdt met een verhoogd risico op een soa. Daarmee is het gemaakte onderscheid rechtmatig en gerechtvaardigd. - In artikel 7.1.4.1 Jeugdwet is bepaald dat een meldingsbevoegde een jeugdige kan melden aan de verwijzindex (landelijk elektronisch systeem, waarin persoonsgegevens alsmede andere gegevens worden verwerkt op grond van artikel 7.1.2.1 Jeugdwet) indien hij een redelijk vermoeden heeft dat de jeugdige in de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid wordt bedreigd, omdat het risico zich voordoet dat (...) I. de jeugdige bloot staat aan risico's die in bepaalde etnische groepen onevenredig vaak voorkomen. Er wordt gewerkt aan een wetswijziging waarmee de verwijzindex komt te vervallen.

4. Beleidsartikelen

4.1 Artikel 1 Volksgezondheid

A. Algemene doelstelling

Een goede volksgezondheid, waarbij mensen zo min mogelijk blootstaan aan bedreigingen van hun gezondheid én zij in gezondheid leven.

Absolute levensverwachting en waarvan jaren in goed ervaren gezondheid

	1981	2005	2010	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Absolute levensverwachting in jaren:¹										
- mannen	72,7	77,2	78,8	79,9	80,1	80,2	80,5	79,7	79,7	80,1
- vrouwen	79,3	81,6	82,7	83,1	83,3	83,3	83,6	83,1	83,0	83,1
2. Waarvan jaren in goed ervaren gezondheid:²										
- mannen	59,9	62,5	63,9	64,9	65,0	64,2	64,8	66,4	65,4	63,2
- vrouwen	62,4	61,8	63,0	63,3	63,8	62,7	63,2	65,8	65,1	62,3

1 [Levensverwachting | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

2 [Levensverwachting in als goed ervaren gezondheid | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

B. Rol en verantwoordelijkheid

Een belangrijke beleidsopgave voor de minister is het beschermen en bevorderen van de gezondheid van burgers. Mensen zijn in eerste instantie echter wel zelf verantwoordelijk voor hun gezondheid en dienen zichzelf – indien mogelijk – te beschermen tegen gezondheidsrisico's.

De minister vervult de volgende rollen:

Stimuleren: van het maken van gezonde keuzes, van de beschikbaarheid van betrouwbare informatie over gezonde keuzes, en van een gezonder aanbod van voeding.

Financieren: van (bevolkings)onderzoeken/screeningen, van diverse nationale programma's, projecten en organisaties die zich bezighouden met de bescherming en bevordering van de gezondheid van burgers en preventie van ziekten.

Regisseren: het opstellen van wettelijke kaders voor verschillende manieren om burgers te beschermen tegen gezondheidsrisico's.

C. Beleidsconclusies

Het ministerie van VWS werkt aan een brede preventie-aanpak met aandacht voor gezondheid en leefstijl, sport en bewegen en de sociale basis, met bijzondere focus op gezondheidsachterstanden, de jeugd en mentale gezondheid. Dat doet het ministerie samen met vele partners uit het (zorg)maatschappelijk en private domein en overheidsinstanties. Afspraken over deze samenwerking zijn gemaakt in verschillende bestuurlijke akkoorden en programma's (GALA, Nationaal Preventieakkoord, Sportakkoord II, IZA en WOZO).

Gezonde leefstijl

Met het Nationaal Preventieakkoord wordt toegewerkt naar een gezonde generatie in 2040. Samen met ruim zeventig maatschappelijke organisaties voeren we beleid en treffen we maatregelen om specifieke doelen op het terrein van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik te bereiken. De doorrekening van het RIVM³⁸ laat zien dat de acties en doelstellingen van het Nationaal Preventieakkoord bijdragen aan minder mensen die roken en overgewicht hebben. Op problematisch alcoholgebruik is de impact echter minimaal. Daarnaast is een van de conclusies van de doorrekening dat er meer inspanningen nodig zijn om de ambities te bereiken. Hiervoor is de aanpak in 2023 op verschillende punten geïntensiveerd. Enkele voorbeelden op het gebied van overgewicht en voeding zijn het intensiveren van verschillende programma's, waaronder Gezonde Kinderopvang, Gezonde School, Jongeren op Gezond Gewicht aanpak (JOGG) en Gezonde Buurten. Op dit moment zijn in het kader van Gezonde Kinderopvang 1.710 coaches opgeleid en actief, waaronder 157 ROC-docenten. Ook ontvangen in schooljaar 2023-2024 1.025 scholen een toekenning voor het ondersteuningsaanbod vanuit het programma Gezonde School. Er is gewerkt aan de verdere opschaling en uitrol van de ketenaanpak overgewicht en obesitas voor kinderen. Het leefstijlscreeningsinstrument is doorontwikkeld. Daarnaast is een kennisfunctie ingericht om één platform te ontwikkelen waarbij iedereen de bestaande kennis over overgewicht en obesitas kan vinden.

Om een gezonde voedselkeuze makkelijker te maken is zowel gewerkt aan het stimuleren van een gezondere voedselomgeving en producten met een betere samenstelling als aan informatie om beter te kunnen kiezen. In opdracht van de ministeries van Financiën en VWS is onderzoek opgeleverd over een btw-nultarief voor groente en fruit³⁹ en een naar suikergehalte getrapte verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken⁴⁰. Met financiering van VWS heeft het Voedingscentrum een dashboard gepubliceerd dat inzichtelijk maakt waar met hun ondersteuning eetomgevingen gezonder en duurzamer zijn ingericht. Daarnaast is met subsidie van VWS in 80 ziekenhuizen gewerkt aan gezond en duurzaam voedselaanbod voor patiënten.

De inzet op het Nationaal Preventieakkoord is daarnaast verbreed door meer aandacht voor bewegen. Artikel 6 Sport en bewegen geeft de inzet hierop weer.

Mentale gezondheid

³⁸ Kamerbrief over doorrekening RIVM acties Nationaal Preventieakkoord | Kamerstuk | [Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl)

³⁹ Een btw-nultarief voor groente en fruit

⁴⁰ Impact van een getrapte verbruiksbelasting op de verkoop van suiker via alcoholvrije dranken

Het ministerie van VWS streeft ernaar om mentale weerbaarheid bij alle in Nederland verblijvende personen te versterken. Ook wordt gestreefd om de maatschappelijke kosten en sociale impact van mentale gezondheidsklachten te verminderen. In 2023 is ingezet op verschillende activiteiten, maatregelen en interventies om lokale partners te ondersteunen en bewustwording over mentale klachten te vergroten.

De voortgangsrapportage⁴¹ die eind 2023 naar de Tweede Kamer is gestuurd, bevat een overzicht van alle uitgevoerde acties. Zo is in mei 2023 de week van de mentale gezondheid georganiseerd, met een landelijk congres en activiteiten door het hele land. Daarnaast is er ingezet op het bespreekbaar maken van mentale gezondheid, door het praten over mentale gezondheid te normaliseren via de 'Hey, het is oké' campagne. Ook heeft VWS in samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een podiumkunstproductie laten ontwikkelen die mentale gezondheid bespreekbaar maakt. Ten slotte is via de Brede SPUK in 2023 € 7 miljoen beschikbaar gesteld voor gemeenten om in te zetten op een integrale lokale aanpak van de mentale gezondheid. Alle gemeenten hebben een beroep op deze middelen gedaan.

Afspraken met gemeenten en zorgverzekeraars over de brede preventie-aanpak

In februari 2023 is het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gesloten waarin diverse gezondheidsdoelen en acties zijn opgenomen op basis van de brede preventie-aanpak. Naast een gezonde leefstijl en mentale gezondheid, gaat het ook over versterking van de sociale basis, een gezonde fysieke omgeving en vitaal ouder worden. Rode draad is het verminderen van gezondheidsachterstanden. Kansrijke start is hierin een belangrijk programma. Door middel van een brede specifieke uitkering waarin 15 programma's zijn gebundeld, worden gemeenten van middelen voorzien om de acties van het GALA en het Sportakkoord uit te kunnen voeren. Alle gemeenten zijn met de uitvoering gestart en hebben in 2023 een aanvraag ingediend, middelen ontvangen en een lokaal plan van aanpak opgesteld. De komende jaren zal de uitvoering verder plaatsvinden. Ook zijn in het GALA afspraken uit het IZA opgenomen over de samenwerking van gemeenten met zorgverzekeraars waar het de uitvoering van ketenaanpakken als Welzijn op Recept en valpreventie betreft.

Health in all policies

Het GALA heeft als belangrijk uitgangspunt Health in all Policies. Dat wil zeggen een domeinoverstijgende blik op gezondheid omdat verschillende domeinen - van gezondheidszorg, bestaanszekerheid tot ruimtelijke ordening - van invloed zijn op gezondheid. In het GALA is afgesproken dat het ministerie van VWS het initiatief neemt om te komen tot een samenhangende Health in all Policies agenda. Eind vorig jaar is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd⁴².

NIPT

De niet-invasieve prenatale test (NIPT) is per 1 april 2023 onderdeel van het landelijk programma prenatale screening. Hiermee is het aanbod kosteloos geworden voor zwangere vrouwen⁴³.

Kansrijke Start

⁴¹ Voortgangsrapportage aanpak «Mentale gezondheid: van ons allemaal»

⁴² Kamerstukken II 2023-2024, 32 793, nr. 709

⁴³ Kamerstukken II 2022-2023, 29 323, nr. 169 en nr. 173

Het actieprogramma Kansrijke Start is in 2023 voortgezet. De ambitie is dat in elke gemeente structureel een Kansrijke Start-aanpak komt, inclusief de inzet van interventies. In een lokale coalitie Kansrijke Start maken betrokken professionals uit het medisch en sociaal domein afspraken over hoe zij samenwerken tijdens de eerste 1.000 dagen. Hierdoor kunnen (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie tijdig de juiste zorg en ondersteuning ontvangen, aansluitend op hun hulpbehoefte. In 2023 waren ruim 300 gemeenten gestart met het bouwen en/of versterken van een lokale coalitie Kansrijke Start. Ook werd bij 277 gemeenten Nu Niet Zwanger uitgevoerd, dat als onderdeel van het actieprogramma landelijk wordt uitgerold. Met het opnemen van Kansrijke Start in het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de bijbehorende brede SPUK zijn belangrijke stappen gezet om te komen tot duurzame financiering van de ketenaanpak Kansrijke Start. Het RIVM monitort de voortgang van het actieprogramma. In april 2023 is de monitor als bijlage bij de voortgangsrapportage naar de Tweede Kamer gestuurd.⁴⁴ Uit de monitor blijkt dat gemeenten, verloskundigen, kraamzorg, jeugdgezondheidszorg en wijkteams elkaar steeds beter weten te vinden en steeds meer en beter samenwerken rondom de eerste 1.000 dagen.

Seksuele gezondheid

In 2023 is besloten de medische begeleiding bij het gebruik van PrEP (preventieve hiv-medicatie) te bestendigen én deze breder beschikbaar te maken door onder andere een investering en het uitbreiden van de doelgroep. De nieuwe regeling is per 2024 in werking getreden. Ook is een toekomstverkenning uitgevoerd naar de Regeling specifieke uitkering aanvullende seksuele gezondheidszorg, waarmee GGD'en soa-zorg en seksualiteitshulpverlening aanbieden. De toekomstverkenning wijst op grote knelpunten in en rondom deze regeling. Momenteel wordt uitgedacht hoe verder te gaan met deze knelpunten. Tot slot is in 2023 gestart met een projectsubsidie om ouders meer bewust te maken van, en ondersteuning te bieden bij, de opvoeding rond de seksuele ontwikkeling van hun kinderen. Deze projectsubsidie wordt uitgevoerd door Rutgers en loopt tot en met 2025.

Vaccinaties

In 2023 kwamen jongens en meisjes geboren in 2013 in aanmerking voor de HPV-vaccinatie op het standaardmoment van 10 jaar. Daarnaast liep nog in 2023 een grootschalige inhaalcampagne voor jongeren onder de 18 jaar, die nog niet tegen HPV gevaccineerd waren. In 2023 werden jongeren geboren in 2005, 2007, 2010 en 2011 uitgenodigd in het kader van deze inhaalcampagne. Ook is begin 2023 een eenmalige campagne gestart voor nog niet (volledig) gevaccineerde jongvolwassenen geboren tussen 1 januari 1996 en 31 december 2003.

Volksziekten

Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 is er een plan opgesteld om extra te investeren in onderzoek naar preventie van alzheimer, obesitas en kanker. Hierin ligt de focus op het voorkomen van deze ziektes door de belangrijkste determinanten in kaart te brengen en hier effectieve interventies op in te zetten.⁴⁵

⁴⁴ Zesde voortgangsrapportage Kansrijke Start | [Rapport](#)

⁴⁵ Toekomstbestendige zorg: Implementatie van leefstijl - Coalitie Leefstijl in de Zorg ([leefstijlcoalitie.nl](#)) en 300 miljoen euro extra voor [onderzoek naar aanpak obesitas, dementie en kanker](#) | [Nieuwsbericht](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

- In 2023 is een subsidie toegekend aan het International Agency for Research on Cancer (IARC) voor een driejarig onderzoeksprogramma naar kinderoncologie.
- Op 27 november jl. is de Nederlandse Kanker Agenda (NKA) gelanceerd. Meer dan 100 organisaties (waaronder VWS) bundelden in deze agenda hun krachten en expertise. VWS legt actief de verbinding met de NKA en levert onder andere via eerder gesloten landelijke akkoorden. Waarbij het Nationaal Preventieakkoord en het Integraal Zorgakkoord een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelen uit de NKA. De komende tijd worden deze doelen door versnellingsteams nader uitgewerkt in concrete activiteiten.
- Naar aanleiding van het ‘Nationaal actieplan huidkanker’ van de Stuurgroep Huidkankerzorg en een motie over voorlichting en screening bij huidkanker, geeft VWS het Huidfonds een subsidie. Deze wordt gebruikt om een grote publiekscampagne te starten op het gebied van huidkankerpreventie om het stijgend aantal huidkankerdiagnoses tegen te gaan. De subsidie ziet op de periode 2023 tot en met 2025. De hoofdactiviteit van de campagne is het creëren van meer bewustwording op het gebied van huidkankerpreventie. Gedragsverandering moet het aantal nieuwe gevallen reduceren, zoals ook in andere landen succesvol gebeurt.

Pandemische Paraatheid

In 2023 zijn belangrijke resultaten en mijlpalen bereikt in de verdere uitwerking en uitvoering van het beleidsprogramma pandemische paraatheid.

Ter versterking van de publieke gezondheid en infectieziektebestrijding zijn belangrijke resultaten:

- de lancering van de Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI);
- de start van het programma Versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid (VIP) bij de 25 GGD'en;
- het opgestelde meerjarig (2023- 2026) programmaplan voor de opschaalbare data-infrastructuur;

Een andere belangrijke opgave is gericht op een zorglandschap dat goed voorbereid, flexibel en opschaalbaar is. In 2023 zijn er ten behoeve van flexibele inzet van personeel 1.000 plekken voor de verkorte opleiding Basis Acute Zorg gecreëerd. In de langdurige zorg is in 2023 verder gewerkt aan het verbeteren van hygiënisch werken en infectiepreventie in verpleeghuizen en de gehandicaptenzorg. Ook is de monitoring en surveillance versterkt in de ouderenzorg en gehandicaptenzorg. Ter versterking van de leveringszekerheid zijn er in EU-verband contracten afgesloten met vaccinproducenten om snelle opschaling van vaccins te borgen tijdens een crisis. Voorts is halverwege 2023 de *Caribische Hub* opgericht, een samenwerkingsverband dat het Caribisch deel van het Koninkrijk pandemisch paraat maakt. Voor kennisontwikkeling en het stimuleren van innovatie zijn de kennis- en innovatieagenda's⁴⁶ voor pandemische paraatheid gepubliceerd.

⁴⁶ Pandemische paraatheid: een agenda voor kennis en innovatie | Publicatie | [Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl)

Met de structurele middelen die beschikbaar zijn gekomen in 2023 kan het beleidsprogramma de komende jaren verder worden uitgebracht en geïmplementeerd. Dat is nodig om ingrijpende en langdurige gevolgen bij een toekomstige pandemie te beperken, beter te kunnen opvangen of te kunnen voorkomen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 1 (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	1.484.927	5.417.362	6.907.739	3.769.283	3.768.488	4.980.946	- 1.212.458
Uitgaven	980.201	2.508.610	7.633.717	5.286.291	2.797.819	4.129.460	- 1.331.641
1.10 Gezondheidsbeleid	354.671	405.933	567.514	562.906	926.551	632.244	294.307
<i>Subsidies (regelingen)</i>	14.903	23.194	23.389	19.516	48.885	23.936	24.949
(Lokaal) gezondheidsbeleid	14.329	22.538	22.770	19.516	48.885	23.663	25.222
Overige	574	656	619	0	0	273	- 273
<i>Opdrachten</i>	1.878	2.429	3.154	3.484	3.187	11.419	- 8.232
(Lokaal) gezondheidsbeleid	1.878	2.429	3.154	3.484	3.187	11.419	- 8.232
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	111.032	128.582	139.527	141.420	170.160	166.365	3.795
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	87.264	94.964	109.466	111.528	133.628	126.540	7.088
RIVM: Wettelijke taken en beleidsondersteuning zorgbreed	23.533	33.618	29.591	29.657	36.232	34.026	2.206
Overige	235	0	470	235	300	5.799	- 5.499
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	226.858	251.728	393.924	388.362	396.230	325.725	70.505
ZonMw: Programmering	226.858	251.728	393.924	388.362	396.230	325.725	70.505
Overige	0	0	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	0	0	7.520	10.124	308.089	104.799	203.290
Lokale aanpak	0	0	7.520	10.124	308.089	104.659	203.430
Overige	0	0	0	0	0	140	- 140
1.20 Ziektepreventie	475.109	1.935.975	6.907.201	4.546.347	1.676.928	3.285.104	- 1.608.176
<i>Subsidies (regelingen)</i>	218.333	312.752	553.921	496.471	388.879	327.209	61.670
Ziektepreventie	73.791	104.770	325.828	234.164	88.187	18.997	69.190
Bevolkingsonderzoeken	144.542	146.184	151.586	184.479	197.036	190.538	6.498
Vaccinaties	0	61.798	76.507	77.828	103.656	117.674	- 14.018
<i>Opdrachten</i>	655	1.113.067	3.899.557	1.695.575	163.294	1.187.666	- 1.024.372
Ziektepreventie	655	1.113.067	3.899.557	1.695.433	149.593	1.152.511	- 1.002.918
Pandemische paraatheid	0	0	0	142	13.702	35.155	- 21.453
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	255.202	328.201	541.372	508.049	586.009	467.656	118.353
RIVM: Opdrachtverlening aan kenniscentra	255.202	206.843	354.557	337.199	408.814	223.517	185.297
RIVM: Bevolkingsonderzoeken	0	39.661	45.535	43.880	50.060	48.987	1.073
RIVM: Vaccinaties	0	81.697	141.280	126.970	127.135	146.939	- 19.804
Pandemische paraatheid	0	0	0	0	0	48.200	- 48.200
Overige	0	0	0	0	0	13	- 13
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	0	0	0	529.113	88.392	305.000	- 216.608
LCCB	0	0	0	529.113	88.392	305.000	- 216.608
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	919	181.955	1.818.867	1.274.469	450.354	997.573	- 547.219
Pandemische paraatheid	0	0	0	0	49.708	37.295	12.413
Overige	919	181.955	1.818.867	1.274.469	400.646	960.278	- 559.632
<i>Garanties</i>	0	0	93.234	42.670	0	0	0
Overige	0	0	93.234	42.670	0	0	0
<i>(Schade)vergoeding</i>	0	0	250	0	0	0	0

	Realisatie				Vastgestelde begroting		Verschil
Overige	0	0	250	0	0	0	0
1.30 Gezondheidsbevordering	127.635	136.571	129.197	149.303	160.916	180.667	– 19.751
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>107.333</i>	<i>115.431</i>	<i>108.043</i>	<i>85.175</i>	<i>92.824</i>	<i>88.950</i>	<i>3.874</i>
Preventie van schadelijk middelengebruik	18.051	22.007	17.786	24.557	31.786	31.363	423
Gezonde leefstijl en gezond gewicht	23.992	31.352	26.115	30.776	31.581	28.895	2.686
Letselpreventie	4.519	4.729	5.024	6.783	8.138	5.436	2.702
Bevordering van seksuele gezondheid	43.445	56.350	58.200	22.106	20.313	19.462	851
Overige	17.326	993	918	953	1.006	3.794	– 2.788
<i>Opdrachten</i>	<i>6.463</i>	<i>6.920</i>	<i>5.708</i>	<i>7.693</i>	<i>9.080</i>	<i>11.743</i>	<i>– 2.663</i>
Gezondheidsbevordering	6.463	6.920	5.708	7.693	9.080	11.743	– 2.663
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>60</i>	<i>174</i>	<i>443</i>	<i>162</i>	<i>1.378</i>	<i>5.123</i>	<i>– 3.745</i>
Overige	60	174	443	162	1.378	5.123	– 3.745
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>166</i>	<i>– 166</i>
Overige	0	0	0	0	0	166	– 166
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>13.779</i>	<i>14.046</i>	<i>15.003</i>	<i>56.273</i>	<i>57.634</i>	<i>74.685</i>	<i>– 17.051</i>
Heroïnebehandeling op medisch voorschrift	13.779	14.046	15.003	14.496	15.216	15.064	152
Seksuele gezondheid	0	0	0	41.777	42.418	59.621	– 17.203
1.40 Ethiek	22.786	30.131	29.805	27.735	33.423	31.445	1.978
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>20.613</i>	<i>27.054</i>	<i>27.106</i>	<i>25.425</i>	<i>30.221</i>	<i>28.725</i>	<i>1.496</i>
Abortusklinieken	18.162	18.271	17.797	17.039	23.771	18.570	5.201
Medische ethiek	2.451	8.783	9.309	8.386	6.450	10.155	– 3.705
<i>Opdrachten</i>	<i>523</i>	<i>500</i>	<i>182</i>	<i>57</i>	<i>472</i>	<i>362</i>	<i>110</i>
Medische ethiek	523	500	182	57	472	362	110
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>1.650</i>	<i>2.577</i>	<i>2.517</i>	<i>2.253</i>	<i>2.730</i>	<i>2.358</i>	<i>372</i>
CIBG: Uitvoeringstaken medische ethiek	1.650	2.577	2.517	2.253	2.730	2.358	372
Ontvangsten	23.488	36.024	59.074	485.260	181.311	33.903	147.408
Overige	23.488	36.024	59.074	485.260	181.311	33.903	147.408

E. Toelichting op de instrumenten

1. Gezondheidsbeleid

Subsidies

Lokaal gezondheidsbeleid

De middelen voor suïcidepreventie (€ 16,6 miljoen) zijn overgeheveld vanuit artikel 2 Curatieve Zorg. Vanuit de ministeries van BZK en JenV zijn bijdragen overgeboekt voor de financiering van de opleiding tot forensisch arts (€ 2,6 miljoen). Vanuit de coalitiemiddelen voor Mentale Gezondheid zijn middelen overgeheveld naar artikel 5 Jeugd voor onder andere mentaal gezond in het onderwijs (€ 1,6 miljoen). Er heeft een correctie plaatsgevonden tussen het instrument opdrachten en subsidies (lokaal) Gezondheidsbeleid van de coalitiemiddelen voor Kansrijke Start (€ 6,9 miljoen). De overige mutaties bedragen per saldo € 0,5 miljoen.

Bijdragen agentschappen

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

De totale realisatie op het budget van de NVWA bedroeg in 2023 € 133,6 miljoen, dat is € 7,1 miljoen hoger dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting in 2023. Er is bij de eerste supplettoire begroting € 0,5 miljoen toegevoegd voor de structurele versterking van het zoönose beleid en

€ 0,6 miljoen ten behoeve van werkzaamheden inzake het wietexperiment. Bij de tweede suppletoire begroting is er € 1,4 miljoen toegevoegd voor additionele werkzaamheden bij de bestrijding van muggen. Verder is er een aanvullende loon- en prijsbijstelling toegekend van € 4,3 miljoen. De overige mutaties bedragen per saldo € 0,3 miljoen.

Overig

In 2023 bedroeg de realisatie van agentschappen overig € 5,5 miljoen. In het kader van de regeerakkoordmiddelen voor schadelijke stoffen is er voor € 4 miljoen overgeheveld naar het RIVM. Daarnaast is er € 1,1 miljoen overgeheveld naar het ministerie van IenW voor onderzoek naar PFAS. De overige mutaties bedragen per saldo € 0,4 miljoen.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

ZonMw: programmering

Binnen de begroting van VWS is per saldo € 53,3 miljoen overgeheveld in 2023. Binnen artikel 1 Volksgezondheid betreft het middelen voor de programma's Pandemische paraatheid (€ 5,2 miljoen), COVID 19 (€ 5,0 miljoen), Alcoholonderzoek (€ 2,0 miljoen) en Microplastics en gewasbescherming (€ 2,0 miljoen). Vanuit artikel 2 Curatieve Zorg betreft het middelen voor het programma Ondersteuning organisatiekracht regio (€ 6,3 miljoen), Passende Zorg (€ 2,6 miljoen), Oncode (€ 1,6 miljoen), Versterking organisatie eerstelijnszorg (3,4 miljoen), FAST (Centre for Future Affordable and Sustainable Therapy development) (€ 2,0 miljoen) en voor een correctie van een kasschuif voor Leefstijlgeneeskunde (€ 6,0 miljoen). Vanuit artikel 3 Langdurige Zorg en ondersteuning betreft het middelen voor de programma's ADMD (dagactiviteiten voor thuiswonenden mensen met dementie) (€ 4,0 miljoen), Nationaal programma hoofdzaken (€ 2,9 miljoen), Implementatie- en Opschalingscoaching ouderenzorg (€ 1,9 miljoen) en Richtlijnen palliatieve zorg (€ 0,9 miljoen). Vanuit artikel 6 Sport betreft het middelen voor het programma Sportinnovator (€ 5,0 miljoen). Vanuit artikel 10 Apparaat Kerndepartement betreft het middelen voor het programma Leefomgeving (€ 2,5 miljoen).

Vanuit het departement JenV zijn middelen overgeheveld voor de aanvulling op het programma Grip op Onbegrip (€ 10,9 miljoen) en vanuit het departement OCW voor de uitvoering van het programma Maatschappelijke Diensttijd (€ 3,6 miljoen).

Voor de compensatie van de concernorganisaties voor de sterk gestegen tarieven door de hoge inflatie is € 3,9 miljoen beschikbaar gesteld en voor de loonbijstelling tranche 2023 € 15,7 miljoen.

De middelen voor de uitvoering van het programma Integraal Zorgakkoord zijn in 2023 vrijgevallen (€ 13,0 miljoen). De benodigde financiën voor het uitvoeren van het programma kwaliteitsgelden zijn in 2023 lager uitgevallen dan in de begroting was voorzien (€ 9,3 miljoen).

De overige kleinere mutaties bedragen per saldo € 5,4 miljoen.

Bijdrage aan medeoverheden

Aanpak Gezondheidsachterstanden

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

De financiering van deze meerjarige specifieke uitkering is gecentraliseerd op artikel 1 Volksgezondheid. Daartoe is per saldo € 207,8 miljoen binnen de begroting van VWS overgeheveld naar dit instrument. Binnen artikel 1 betreft het de overheveling van middelen voor Opgroeien in een Kansrijke Omgeving & Vroegsignalering alcoholproblematiek (€ 2,5 miljoen) en Aanpak overgewicht en obesitas (€ 17,5 miljoen). Vanuit artikel 3 Langdurige Zorg en ondersteuning betreft het de overheveling van middelen voor Eén tegen Eenzaamheid (€ 10,0 miljoen), Wijkaanpak sociale basis, inclusief stimuleren woonvormen (€ 36,5 miljoen), Valpreventie (€ 21,5 miljoen), Mantelzorg (Respijtzorg) (€ 10,0 miljoen) en Welzijn op recept (€ 5,5 miljoen). Vanuit artikel 6 Sport betreft het middelen voor het Sportakkoord (€ 13,0 miljoen) en de Brede Regeling Combinatiefunctie (€ 87,7 miljoen). Vanuit artikel 10 Apparaat Kerndepartement betreft het de overheveling van middelen voor de Leefomgeving (€ 3,6 miljoen).

Daarnaast zijn door het ministerie van OCW middelen overgeheveld voor de Brede regeling combinatiefuncties (€ 1,7 miljoen).

Verder zijn middelen voor Kansrijke Start (€ 2,0 miljoen) overgeheveld naar het instrument Subsidies (Lokaal) gezondheidsbeleid.

De overige kleinere mutaties bedragen per saldo minus € 4,1 miljoen.

2. Ziektepreventie

Tabel 9 Kengetallen Deelname aan vaccinatieprogramma, bevolkingsonderzoeken en screeningen in procenten

	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage deelname aan Rijksvaccinatieprogramma ¹	95,8%	95,0%	94,8%	90,2%	90,8%	91,3%	90,6%	83,6%
Percentage deelname aan Nationaal Programma Grieppreventie ²	76,9%	68,9%	55,9%	52,6%	54,0%	58,3%	56,8%	n.n.b.
Percentage deelname aan Bevolkingsonderzoek borstkanker ³	81,7%	80,7%	77,6%	75,7%	71,0%	72,6%	70,7%	n.n.b.
Percentage deelname aan Bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker ⁴	65,5%	64,3%	64,4%	56,0%	49,2%	54,3%	45,7%	n.n.b.
Percentage deelname aan Bevolkingsonderzoek darmkanker ⁵	—	—	73,0%	71,5%	72,0%	70,8%	68,4%	n.n.b.
Percentage deelname aan hielprik ⁶	99,9%	99,7%	99,3%	99,3%	99,4%	99,2%	98,9%	n.n.b.
Percentage deelname aan NIPT ⁷	—	—	—	46,5%	52,0%	55,3%	n.n.b.	n.n.b.

1 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage kinderen van een specifiek geboortecohort dat volledig heeft deelgenomen aan het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) vóór het bereiken van de leeftijd van 2 jaar.

Vanaf 1 januari 2022 worden anonieme vaccinaties niet in de berekening meegenomen. De cijfers moeten daarom worden gezien als een soort ondergrens, een waarde waarop de deelname tenminste ligt.

2 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage gevaccineerde personen in de groep patiënten die conform het advies van de Gezondheidsraad in aanmerking komen voor vaccinatie tegen influenza.

3 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage vrouwen uit de doelgroep, dat deelneemt aan het bevolkingsonderzoek borstkanker. De doelgroep van het bevolkingsonderzoek bestaat uit vrouwen van 50 tot 75 jaar.

4 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage vrouwen uit de doelgroep, dat deelneemt aan het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker. De doelgroep van dit bevolkingsonderzoek bestaat uit 30-60 jarige vrouwen.

5 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage personen dat deelneemt aan het bevolkingsonderzoek dikke darmkanker. De doelgroep bestaat uit 55-75 jarige mannen en vrouwen.

6 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Dit kerncijfer betreft het percentage pasgeborenen dat gescreend is.

7 [Staat van Volksgezondheid en Zorg](#)

Deelname NIPT vanaf april 2017. Dit kerncijfer betreft het percentage zwangere vrouwen dat deelneemt aan de NIPT ter bepaling van een eventuele verhoogde kans op een kind met het downsyndroom, edwardsyndroom of patau-syndroom.

Subsidies

Ziektepreventie

COVID-19

De GGD GHOR heeft vanaf 1 juli 2023 de taken voor de landelijke coördinatie van covidactiviteiten van de GGD'en overgenomen van de Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding (LCCB). Omdat de GGD GHOR wordt gefinancierd via het instrument subsidies is ruim € 57 miljoen overgeboekt van het instrument ZBO/RWT's en ruim € 11 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de covidvaccinatieronde in het najaar.

Vaccinaties

Op advies van de Gezondheidsraad wordt bij de vaccinatie tegen HPV voor mensen van 15 jaar en ouder overgegaan van drie naar twee doses. De kosten voor de inhaalcampagne van deze doelgroep zijn hierdoor € 8,9 miljoen lager dan eerder begroot. Deze middelen worden ingezet voor de aanpassingen van het schema van het Rijksvaccinatieprogramma. Het verwachte aantal griep- en pneumokkenvaccinaties is lager uitgevallen. De kosten zijn hierdoor € 4,0 miljoen lager dan eerder was begroot. De overige mutaties bedragen € 1,1 miljoen.

Opdrachten

Ziektepreventie

Voor de opdrachtverlening voor Intravacc in het kader van het vijfjarigenprogramma is € 11,0 miljoen overgeheveld naar het instrument opdrachten Pandemische paraatheid. De overige mutaties bedragen per saldo € 2,3 miljoen.

COVID-19

Vanwege de veranderde situatie van de coronapandemie is in 2023 minder uitgegeven aan de bestrijding van de pandemie dan oorspronkelijk begroot. Het grootste deel hiervan, ruim € 1 miljard, betreft (generale) middelen die vanwege lagere uitgaven aan de bestrijding van de COVID-19 pandemie zijn teruggevloeid naar de staatskas. Het grootste deel hiervan is eerder toegelicht in de verschillende suppletoire wetten 2023. In de eerste suppletoire begroting 2023 heeft een neerwaartse bijstelling plaatsgevonden van totaal € 664 miljoen. Dit betrof minder uitgaven aan teststraten (€ 418,5 miljoen), CTB (€ 157,3 miljoen), vaccinatie door huisartsen en ziekenhuizen (€ 75 miljoen) en quarantainemaatregelen (€ 13 miljoen). Daarnaast zijn met de 'Suppletoire begroting Prinsjesdag' middelen voor de aankoop van vaccins in 2023 meerjarig doorgeschoven naar 2024-2026 (€ 216 miljoen). In de 2e suppletoire begroting 2023 heeft een neerwaartse bijstelling plaatsgevonden met betrekking tot kosten voor het corona-dashboard, data- en ontwerpkosten en aan (gedrags)onderzoek (totaal € 14 miljoen) en zijn verder middelen overgeboekt naar het RIVM vanwege de overdracht van taken voor vaccinaankopen en voor de rioolsurveillance (totaal € 97 miljoen) en naar TNO voor een project pandemische paraatheid diagnostiek en post-Covid (€ 1,8 miljoen).

Pandemische paraatheid

Departementale en interdepartementale overboekingen in het kader van pandemische paraatheid hebben geleid tot een verschil van € 21,4 miljoen. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld voor onder andere: opleiding infectieziektebestrijding (IZB) artsen, Kennisprogrammering ZonMw, en internationale programma's zoals Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) en Pandemic Fund.

Bijdragen aan agentschappen

RIVM: Opdrachtverlening aan kenniscentra

Voor de compensatie van de concernorganisaties voor de sterk gestegen tarieven door de hoge inflatie is € 4,2 miljoen beschikbaar gesteld. Het budget is verhoogd met € 0,6 miljoen voor het doorvoeren van vier wijzigingen in de leeftijd waarop vaccinaties in het Rijksvaccinatieprogramma aangeboden worden.

Voor de aanschaf van vaccins voor de inhaalcampagne HPV-vaccinatie 18–26 jaar is € 19,0 miljoen overgeheveld van het instrument RIVM: Vaccinaties.

Vanuit het instrument Subsidies Bevolkingsonderzoeken is € 5,3 miljoen overgeheveld voor de voorbereidings- en implementatiekosten van NIPt. Vanuit artikel 4 Zorgbreed beleid is € 3,0 miljoen overgeheveld voor de uitvoering van de opdracht Invoering bevolkingsonderzoeken kanker Caribisch Nederland.

Voor de RIVM programma's Informatievoorziening Infectieziektebestrijding (€ 7,5 miljoen), Pandemische paraatheid (€ 24,6 miljoen) Landelijke Functionaliteit Infectieziekten (LFI) (€ 19,5 miljoen) overgeheveld van het instrument Bijdrage aan agentschappen Pandemische paraatheid.

De middelen voor de Overdracht van COVID-19 vaccinaankopen naar het RIVM van ongeveer € 89,6 miljoen en de uitvoering van de rioolwatersurveillance door het RIVM van ongeveer € 7,3 zijn overgeheveld van het instrument Opdrachten COVID-19.

De overige kleinere mutaties bedragen per saldo € 4,7 miljoen.

RIVM: Vaccinaties

Voor de aanschaf van vaccins voor de inhaalcampagne HPV-vaccinatie 18–26 jaar is € 19,0 miljoen overgeheveld naar het instrument RIVM: Opdrachtverlening aan kenniscentra. De overige mutaties bedragen per saldo minus € 0,8 miljoen.

Pandemische paraatheid

Er is in totaal € 48,2 miljoen aan coalitieakkoord middelen overgeboekt naar dit beleidsartikel. Deze middelen zijn ingezet voor onder andere: het inrichten van de LFI, doorontwikkeling van monitoring en surveillance, versterken kennisbasis RIVM, de gedragsunit bij het RIVM, TNO ventilatieonderzoek en de uitvoering van het nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid. De realisatie is per saldo € 0 doordat de middelen in zijn geheel zijn gemuteerd via departementale en interdepartementale overboekingen.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding COVID-19

De LCCB heeft in de eerste helft van 2023 de landelijke coördinatie van de COVID-19 activiteiten van de GGD'en uitgevoerd. In 2023 is aan de LCCB totaal € 88 miljoen verstrekt waarvan € 16,5 miljoen betrekking nog betrekking had op de uitvoering in 2022. In de tweede helft van 2023 heeft de GGD GHOR de landelijke coördinerende taken voor de GGD'en overgenomen. Van de beschikbare middelen is ruim € 57 miljoen overgeboekt naar het instrument subsidies voor de financiering van de GGD GHOR. Daarnaast vloeit door de terugloop van de COVID-19 pandemie ruim € 175 miljoen van de oorspronkelijk beschikbare middelen terug naar de staatskas.

Bijdragen aan medeoverheden

Pandemische paraatheid

Over 2023 is € 37,2 miljoen aan coalitieakkoord middelen overgeheveld naar dit instrument. Deze middelen zijn ingezet voor de versterking van GGD'en in het kader van pandemische paraatheid. Verder is € 13,5 miljoen toegevoegd aan dit instrument voor rioolwatersurveillance door de waterschappen. De realisatie voor rioolwatersurveillance is echter lager uitgevallen waardoor de mutatie op dit instrument per saldo € 12,4 miljoen betreft.

Overige

COVID-19

Op het instrument medeoverheden worden de uitgaven aan de GGD'en de Veiligheidsregio's verantwoord in het kader van de meerkostenregeling. Door de terugloop van de COVID-19 pandemie zijn de uitgaven in 2023 circa € 560 miljoen lager uitgevallen dan oorspronkelijk begroot. Deze generaal beschikbaar gestelde middelen vloeien terug naar de staatskas.

3. Gezondheidsbevordering

Subsidies

Gezonde leefstijl en gezond gewicht

In het kader van gezonde leefstijl en gezond gewicht is in 2023 € 2,7 miljoen meer aan subsidies verstrekt dan oorspronkelijk begroot. Er is loon- en prijsbijstelling aan dit budget toegevoegd. Daarnaast is sprake van een aantal kleinere mutaties, onder andere voor het ondersteunen van extra scholen via Gezonde School, het programma 2diabeat en subsidie voor het JOGG.

Letselpreventie

In 2023 is er € 5,4 miljoen aan subsidies Letselpreventie verstrekt. Dit is een verschil van € 2,7 miljoen ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting. Er is loon- en prijsbijstelling aan het budget toegevoegd. Daarnaast is er sprake van een aantal kleine mutaties voor een incidentele uitbreiding van de subsidie van VeiligheidNL onder andere op het thema gehoorschade en valpreventie.

Bijdrage Medeoverheden

Seksuele gezondheid

Onder dit instrument was in de begroting € 17,5 miljoen opgenomen voor Aanpak overgewicht en obesitas. Deze middelen zijn overgeheveld naar het artikelonderdeel Gezondheidsbeleid, instrument Aanpak Gezondheidsachterstanden. De overige mutaties bedragen per saldo € 0,3 miljoen.

Ontvangsten

Overige

De ontvangsten zijn in totaal uitgekomen op € 181,3 miljoen. Daarmee zijn ze € 147,4 miljoen hoger dan geraamd. De ontvangsten bestaan uit:

Uit de jaarrekening 2022 van ZonMw blijkt dat de toegestane hoogte van de overlooppoot wordt overschreden. Op basis van de wet- en regelgeving dient ZonMw deze overschrijding terug te betalen. Dit betreft een bedrag van € 46,2 miljoen.

Uit de jaarrekening 2022 van Bevolkingsonderzoek NL blijkt dat de kosten van de Bevolkingsonderzoeken naar kanker € 13,8 miljoen lager waren dan het in 2022 verstrekte voorschotten voor de uitvoering van deze bevolkingsonderzoeken.

Niet geraamde ontvangsten COVID-19:

Op grond van de verantwoording en afrekening van de meerkostenregeling COVID van de GGD'en is totaal € 30,9 miljoen ontvangen. Verder heeft afrekening van opdrachten in het kader van het testbeleid geleid tot circa € 41,9 miljoen ontvangsten, is € 17,8 miljoen ontvangen na afrekening van de subsidie aan de Stichting Nationaal Programma Griepprogramma voor de vaccinatie door huisartsen en is € 13,9 miljoen ontvangen na afrekening van de subsidie opschaling curatieve zorg.

Tot slot zijn er nog ontvangsten geweest uit vaststellingen van project- en instellingssubsidies (€ 10,4 miljoen) en bestuurlijke boetes uit hoofde van de Geneesmiddelenwet, Warenwet, Drank- en Horecawet, Tabakswet (€ 5,8 miljoen).

4.2 Artikel 2 Curatieve zorg

A. Algemene doelstelling

Een kwalitatief goed, toegankelijk en betaalbaar aanbod voor curatieve zorg.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor een goed werkend en samenhangend stelsel voor de curatieve zorg. De Zorgverzekeringswet vormt samen met de zorgbrede wetten, zoals de Wet marktordening gezondheidszorg (Wmg) en de Wet Toelating Zorginstellingen (WTZi), de wettelijke basis van dit stelsel. Vanuit deze verantwoordelijkheid vervult de minister de volgende rollen:

Stimuleren van kwaliteit, veiligheid en innovatie in de curatieve zorg, de beschikking over de benodigde materialen, de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de curatieve zorg, de werking van het zorgverzekerings-stelsel en informatievoorziening over het zorgverzekeringsstelsel.

Financieren van de zorguitgaven voor kinderen tot 18 jaar, van diverse onderzoeken en initiatieven binnen de curatieve zorg en van initiatieven op gebied van ICT-infrastructuur en van de risicoverevening binnen het stelsel.

Het onderhouden van wet- en regelgeving op gebied van geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, lichaamsmaterialen, bloedvoorziening en registers.

C. Beleidsconclusies

Pandemische paraatheid

In 2023 is in het kader van pandemische paraatheid gewerkt aan het verder versterken van de zorg en de leveringszekerheid van medische producten voor patiënten en de zorg. Het aanbestedingsproces voor opschaaibare (duurzame) productiecapaciteit van Persoonlijke Beschermingsmiddelen in Nederland is in 2023 afgerond. Daarnaast is het Zorginkoop Netwerk Nederland (ZINN) van start gegaan, dat verantwoordelijke is voor een meldpunt hulpmiddelentekorten, een alternatievendatabase en coördinatie bij tekorten. Tot slot is het Landelijk Coördinatiecentrum Geneesmiddelen (LCG) structureel verankerd, waarbij het takenpakket per 2024 is uitgebreid zodat het LCG een grotere rol krijgt in de reguliere fase (niet-crisis fase).

Daarnaast is een besluit genomen over de structurele inrichting van zorgcoördinatie en zijn de eerste stappen gezet voor de implementatie hiervan⁴⁷. Verder is de beschikbaarheidsbijdrage acute zorg aangepast en financieel opgehoogd ten behoeve van de bureaus die de regionale overleggen acute zorgketen ondersteunen. Ook wordt met deze middelen permanent inzicht geboden in zorgcapaciteit en, indien nodig, wordt patiëntenspreiding in tijden van crisis gefaciliteerd.

Integraal zorgakkoord

Met het oog op de krappe arbeidsmarkt en de hogere kosten door de stijgende zorgvraag is een transitie naar passende zorg noodzakelijk. In 2023 zijn verdere stappen gezet in de transitie naar passende zorg met het Integraal Zorgakkoord, dat zich richt op het behoud van de toegankelijkheid

⁴⁷ Kamerstukken II 2022/2023, 29 247 nr. 389

en houdbaarheid van de curatieve zorg. Met de transformatiemiddelen op de VWS-begroting zijn in 2023 primair de volgende zaken gefinancierd en tot uitvoer gebracht:

- Regionale samenwerking: in 2023 heeft VWS onder andere via ZonMw een programma opgericht ter ondersteuning van de organisatiekracht van de regio. De basis hierbij ligt in het opstellen van regiobeelden en regioplannen.
- Digitalisering en gegevensuitwisseling: in 2023 is het platform digitale zorgtransformaties tot stand gekomen. Hierbij delen IZA partijen kennis en ervaringen van bewezen effectieve transformaties en implementatiefactoren, wordt een learning community opgezet voor samen leren en prioriteren over transformatie van digitale zorg en kunnen partijen ondersteund worden om transformaties te versnellen. De in het IZA genoemde Vliegwielfcoalitie houdt zich bezig met ondersteuning in de verdere opschaling van telebegeleiding, medicijndispensers en leefstijlmonitoring, selectie en ondersteuning bij het opschalen van getoetste hybride zorgvormen, het opschalen van de Vliegwielfmethodiek en campagnes onder patiënten en zorgverleners en selectie.

Pakketagenda passende zorg

In 2023 is de pakketagenda passende zorg 2023-2025 vastgesteld. Op de Pakketagenda staan meer dan vijftig behandelingen, geneesmiddelen en hulpmiddelen waarvan de komende twee jaar wordt afgebakend bij wie en op welke manier deze zorg wordt ingezet en bij wie niet. Ook komen er voorwaarden waaraan zorg moet voldoen om tot het basispakket te worden toegelaten of vergoed blijven. De verwachte winst zit vooral in betere inzet van schaars zorgpersoneel. Daarnaast is de verwachting dat de pakketagenda een remmend effect heeft op de kostenstijgingen in de zorg.

Visie eerstelijnszorg

Eind 2023 is de visie op de eerstelijnszorg in 2030 opgeleverd voor consultatie. Deze visie vormt de agenda voor het veld en VWS om de komende jaren de eerstelijnszorg toegankelijk en van hoge kwaliteit te houden.

Wetsvoorstel afschaffen collectiviteitskorting

Per 1 januari 2023 is de collectiviteitskorting op de basisverzekering afgeschaft. Het doel van de collectiviteitskorting was het teruggeven van besparingen op de (zorg)kosten verkregen door het maken van (zorg)inhoudelijke afspraken voor de collectiviteit. Dat doel werd echter niet bereikt. Het waren niet de (zorg)inhoudelijke afspraken die de collectiviteitskorting financierden, maar alle verzekerden betaalden deze (zelf) door een opslag op de premie. Het afschaffen van de collectiviteitskorting heeft een einde gemaakt aan de ongewenste kruissubsidiëring die hierdoor ontstond.

Bevriezen eigen risico 2023-2025

De financiering van zorg en ondersteuning in Nederland is in hoge mate gebaseerd op solidariteit van mensen die geen of weinig zorg gebruiken met mensen die (relatief) veel zorg ontvangen. Eén van de in het coalitieakkoord 2021-2025, aangekondigde maatregelen betreft het bevriezen van het verplicht eigen risico op € 385. Met het wetsvoorstel, dat in juli 2022 is aangenomen door beide Kamers, is het verplicht eigen risico van de zorgverzekering ook in de jaren 2023, 2024 en 2025 vastgesteld op het bedrag van € 385 per jaar per verzekerde van 18 jaar of ouder.

Hersteloperaties na vrouwelijke genitale verminking (VGV)

In het geval van somatische klachten zijn hersteloperaties na vrouwelijke genitale verminking (VGV) onderdeel van het basispakket. Als uitsluitend sprake is van psychische klachten als gevolg van VGV is een hersteloperatie geen basisverzekerde zorg. Het Zorginstituut heeft hierbij geoordeeld dat de wetenschappelijke inzichten met betrekking tot de veiligheid en effectiviteit beperkt zijn en aanvullend onderzoek hiernaar wenselijk is.

Inmiddels is via ZonMw subsidie verleend aan het Amsterdam Universitair Medisch Centrum (UMC) ten behoeve van onderzoek met als doel om inzicht te krijgen in de verwijzing, indicatiestelling, effectiviteit en veiligheid van multidisciplinaire herstellzorg bij VGV. Dit maakt in onderzoeksverband een hersteloperatie wel mogelijk voor deze groep. Het Amsterdam UMC is in 2023 van start gegaan met het onderzoek. Dat betekent ook dat de multidisciplinaire herstellzorg bij VGV, waaronder de hersteloperaties, in het kader van het onderzoek worden uitgevoerd.

Afbouw noodvoorraad persoonlijke beschermingsmiddelen

In 2023 is door Bureau Landelijk Consortium Hulpmiddelen (LCH) van het CIBG verdere uitvoering gegeven aan de exitstrategie voor de afbouw van de noodvoorraad persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) waarover de Tweede Kamer op 10 december 2021⁴⁸ is geïnformeerd. Deze exitstrategie kent drie pijlers: verkoop, donaties en duurzaam verwerken. Uitgangspunt daarbij was dat deze voorraad voor 1 januari 2024 zou zijn afgebouwd naar nul. Als gevolg hiervan is de noodvoorraad niet volledig afgebouwd per 1 januari 2024. Vanwege vertraging in de aanbestedingen is eind 2023 is besloten de uitvoering van de exitstrategie met 6 maanden te verlengen tot 1 juli 2024.

Uitvoering Europese afspraken hulp aan Oekraïne

Sinds de start van de oorlog in Oekraïne levert Nederland hulp en ondersteuning op basis van de afspraken die daarover in EU-verband zijn gemaakt. VWS levert hieraan een concrete bijdrage, bijvoorbeeld via de donatie van (overtollige) hulp- en geneesmiddelen. Ook is VWS verantwoordelijk voor het organiseren van de opvang, behandeling en terugkeer van medische evacués. Sinds april 2022 heeft Nederland via het EU-systeem 433 patiënten een plek aangeboden. Daarvan zijn er inmiddels 204 in Nederland behandeld.

⁴⁸ Kamerstukken II 2021/2022, [32 805 nr. 128](#)

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 2 (bedragen x € 1.000)

Realisatie						Vastgestelde begroting	Verschil		
		2019	2020	2021	2022	2023	2023		
Verplichtingen		3.157.586	4.793.652	3.387.494	3.496.633	3.961.390	3.714.752	246.638	
Uitgaven		3.112.270	4.372.943	3.476.461	3.444.812	3.719.608	3.849.737	– 130.129	
2.10	Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg	205.944	1.451.369	472.376	369.291	351.983	488.990	– 137.007	
	Subsidies (regelingen)	172.263	176.553	202.405	256.248	302.835	360.800	– 57.965	
	Medisch specialistische zorg	77.503	74.511	78.851	83.435	79.199	78.116	1.083	
	Curatieve ggz	20.832	18.719	22.433	25.439	9.472	30.022	– 20.550	
	Eerstelijnszorg	2.058	2.638	14.140	31.082	9.342	14.739	– 5.397	
	Lichaamsmateriaal	17.002	33.049	23.946	25.297	25.469	24.225	1.244	
	Medische producten	48.473	47.636	63.035	90.995	179.353	213.698	– 34.345	
	Overige	6.395	0	0	0	0	0	0	
	Opdrachten	14.668	1.237.410	237.542	93.797	12.053	78.039	– 65.986	
	Medisch specialistische zorg	1.914	743	725	990	1.449	5.637	– 4.188	
	Curatieve ggz	864	274	685	301	1.402	2.388	– 986	
	Eerstelijnszorg	28	781	1.210	1.208	1.920	48.831	– 46.911	
	Lichaamsmateriaal	7.933	6.793	433	923	349	2.364	– 2.015	
	Medische producten	3.877	1.228.819	234.489	90.375	6.933	18.819	– 11.886	
	Overige	52	0	0	0	0	0	0	
	Bijdrage aan agentschappen	17.300	34.744	25.105	18.000	25.115	50.151	– 25.036	
	aCBG	2.139	4.713	6.316	8.654	8.504	6.214	2.290	
	CIBG	15.161	30.031	17.847	8.096	15.579	43.937	– 28.358	
	Overige	0	0	942	1.250	1.032	0	1.032	
	Bijdrage aan ZBO's/RWT's	1.713	1.374	0	0	10.957	0	10.957	
	Overige	1.713	1.374	0	0	10.957	0	10.957	
	Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	0	0	0	1.000	1.000	0	1.000	
	Overig	0	0	0	1.000	1.000	0	1.000	
	Garanties	0	1.288	7.324	246	23	0	23	
	Overige	0	1.288	7.324	246	23	0	23	
	2.34	Ondersteuning van het zorgstelsel	2.906.326	2.921.574	3.004.085	3.075.521	3.367.625	3.360.747	6.878
		Subsidies (regelingen)	76.084	100.614	107.210	139.233	163.388	134.650	28.738
Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen		1.083	1.212	1.251	1.361	1.445	1.396	49	
Medisch specialistische zorg		42.481	51.826	42.117	39.052	21.149	22.123	– 974	
Curatieve ggz		9.020	4.861	2.352	565	0	512	– 512	
Eerstelijnszorg		0	10.908	10.034	6.722	1.232	11.066	– 9.834	
Regeling medisch noodzakelijke zorg onverzekerden		21.000	30.594	44.500	69.842	88.579	68.062	20.517	
Regeling veelbelovende zorg		0	1.213	6.956	21.691	33.441	31.480	1.961	
Overige		2.500	0	0	0	17.542	11	17.531	
Bekostiging		2.789.138	2.771.211	2.844.186	2.883.377	3.139.543	3.130.308	9.235	
Rijksbijdrage 18-		2.749.253	2.723.169	2.796.500	2.831.900	3.078.200	3.078.200	0	
Zorg illegalen en andere onverzekerbare vreemdelingen		39.885	48.042	47.055	51.477	61.343	52.108	9.235	
Overige		0	0	631	0	0	0	0	
Inkomensoverdrachten		25.286	26.554	25.323	27.948	20.007	25.081	– 5.074	
Overgangsregeling FLO/VUT ouderenregeling ambulancepersoneel		25.185	26.461	25.229	27.853	19.919	24.955	– 5.036	

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Vershil
Overige	101	93	94	95	88	126	– 38
<i>Opdrachten</i>	<i>2.951</i>	<i>10.244</i>	<i>13.160</i>	<i>11.633</i>	<i>11.142</i>	<i>54.325</i>	<i>– 43.183</i>
Risicoverevening	1.084	1.259	1.494	1.278	1.662	2.073	– 411
Uitvoering zorgverzekeringsstelsel	267	555	644	771	301	19.745	– 19.444
Medisch specialistische zorg	0	7.208	9.416	6.521	1.070	14.096	– 13.026
Curatieve ggz	0	407	446	1.874	1.395	1.330	65
Eerstelijnszorg	0	72	202	238	598	554	44
Passende Zorg	0	0	0	0	40	14.130	– 14.090
Overige	1.600	743	958	951	6.076	2.397	3.679
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>12.467</i>	<i>7.943</i>	<i>7.504</i>	<i>7.287</i>	<i>25.834</i>	<i>8.749</i>	<i>17.085</i>
CJIB: Onverzekerden en wanbetalers	12.467	7.943	7.504	7.287	8.291	8.749	– 458
Overige	0	0	0	0	17.543	0	17.543
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>400</i>	<i>5.008</i>	<i>6.702</i>	<i>6.043</i>	<i>7.711</i>	<i>7.634</i>	<i>77</i>
Sociale Verzekeringsbank: Onverzekerden	400	5.008	5.760	5.535	7.510	6.540	970
Overige	0	0	942	508	201	1.094	– 893
Ontvangsten	6.158	12.924	133.534	138.158	121.077	65.055	56.022
Overige	6.158	12.924	133.534	138.158	121.077	65.055	56.022

E. Toelichting op de instrumenten

1. Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg

Subsidies

Curatieve GGZ

Zoals toegelicht bij de 1e suppletoire begroting 2023 is een bedrag van € 16,6 miljoen in 2023 overgeboekt naar artikel 1 Volksgezondheid in verband met de beleidsmatige overheveling van het dossier suïcidepreventie. Bij de 1e suppletoire begroting is tevens € 1,4 miljoen overgeboekt naar artikel 1 Volksgezondheid ten behoeve van meerjarig GGZ-onderzoek door het Trimbos instituut. Tezamen met een aantal kleinere mutaties vallen de uitgaven op dit budget € 20,6 miljoen lager uit.

Eerste Lijnszorg

In 2023 was € 26 miljoen beschikbaar voor een subsidieregeling ten behoeve van investeringen in de wijkverpleging. De Subsidieregeling Ondersteuning Wijkverpleging (SOW) wordt onder meer gebruikt om tijd vrij te maken voor intervisie, voor projecten gericht op samenwerking of om administratieve lasten te verminderen. De beschikbare middelen waren aanvankelijk geraamd als opdracht, maar zijn uiteindelijk in de vorm van een subsidie verstrekt aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) die de subsidieregeling uitvoert. Hierdoor vallen de uitgaven op dit budget € 26 miljoen hoger uit (verschuiving instrumentkeuze). Daarnaast is voor de SOW-regeling besloten geen vierde loket meer te openen vanwege het eerdere gebrek aan belangstelling uit het veld voor deze regeling. Hierdoor valt in 2023 € 14 miljoen vrij. Per saldo leiden deze en andere kleine wijzigingen bij de 1e suppletoire begroting tot een verhoging van het budget voor subsidies eerstelijnszorg in 2023 (totaal € 16,7 miljoen). Zoals toegelicht in de Suppletoire begroting Prinsjesdag wordt in bestuurlijk verband overleg gevoerd over een groot deel van de maatregelen waarvoor, in het kader van IZA, middelen zijn gereserveerd. De uitvoering van de maatregelen is hierdoor vertraagd. Voor een specifiek aantal ZonMw-programma's vindt daarom een kasschuif van € 4,1 miljoen plaats van 2023 naar latere jaren. Daarnaast vallen de uitgaven van de

subsidieregeling ondersteuning wijkverpleging aanvullend ten opzichte van de 1e suppletoire begroting lager uit dan geraamd (€ 2 miljoen). Verder zijn in het verleden subsidies met betrekking tot de geboortezorg verplaatst van subsidies eerstelijns zorg naar subsidies medisch specialistische zorg. Hiertoe is ook het budget voor deze subsidies overgeheveld. In 2023 betreft dit een bedrag van € 14,3 miljoen. Tezamen met een aantal kleinere mutaties bij de Suppletoire begroting Prinsjesdag, vielen hierdoor de uitgaven per saldo € 19,5 miljoen lager uit.

Tezamen met een aantal kleinere mutaties bij de Slotwet vallen de uitgaven op dit artikelonderdeel € 5,4 miljoen lager uit.

Medische Producten

Zoals vermeld in de 1e suppletoire begroting 2023 is er sprake van vertraging bij het programma Versnelling Informatie-uitwisseling Patiënt (VIPP) en Professioneel Farmacie (VIPP Farmacie). Dit komt met name doordat de Kickstart Medicatieoverdracht vier maanden later van start is gegaan dan gepland in verband met nadere en afstemming over de subsidievoorwaarden. Om de beschikbare middelen in lijn te brengen met de actuele planning is € 18,0 miljoen van 2023 naar latere jaren geschoven.

Zoals vermeld in de 2e suppletoire begroting 2023 is € 11,0 miljoen overgeboekt van het instrument 'Subsidies' naar het instrument 'Bijdrage aan ZBO's/RWT's' voor de uitvoering van de programmalijnen 'Human Capital Growth' en 'Shared Development Infrastructuur' door de ZBO ZonMw. Daarnaast heeft in de 1e suppletoire begroting 2023 een kasschuif van € 3,1 miljoen van 2023 naar latere jaren plaatsgevonden om de beschikbare middelen te laten aansluiten bij het actuele projectplan en de liquiditeitsprognose van Pivot Park. Tenslotte is in de 2e suppletoire begroting 2023 vermeld dat € 3,0 miljoen niet wordt aangewend. Conform NGF-systematiek blijven deze middelen beschikbaar voor de komende jaren.

In 2023 was € 11,0 miljoen beschikbaar voor IPCEI Health op het gebied van geneesmiddelen, gericht op modernisering en vergroening van productieprocessen en productie dicht bij huis in Nederland en de EU. Dit bedrag is niet gerealiseerd omdat de notificatie, de formele start van IPCEI Health en daarbij de subsidieverstrekkings, niet in 2023 is gestart. Verder was er in 2023 € 4,0 miljoen beschikbaar voor deelname aan een tweede ronde van de IPCEI Health gericht op de stimulering van MedTech-initiatieven vanuit de private sector die het meeste bijdragen aan versterking van de leveringszekerheid en waar mogelijk verduurzaming wordt gestimuleerd. Dit bedrag is niet tot besteding gekomen omdat de belangstellingsregistratie geen passende projecten heeft opgeleverd.

De aan Pallas verstrekte subsidies (met terugbetalingsverplichting) over 2023 bedroegen € 148,7 miljoen, terwijl er voor € 129,0 miljoen begroot was. De stijging van € 19,7 miljoen wordt met name veroorzaakt door een toegenomen liquiditeitsbehoefte van Pallas in 2023 doordat er werkzaamheden naar voren zijn gehaald (de inschatting van de totale kosten van het Pallas-project is ongewijzigd).

Tenslotte is er sprake van een aantal kleine mutaties die er per saldo toe leiden dat de uitgaven op dit budget € 34,3 miljoen lager uitvallen dan begroot.

Opdrachten

Eerstelijnszorg

Zoals hierboven toegelicht waren de middelen voor de SOW aanvankelijk geraamd als opdracht, maar zijn uiteindelijk in de vorm van een subsidie verstrekt aan de RVO die de subsidieregeling uitvoert. Daarmee is dit opdrachtenbudget met € 26 miljoen in 2023 verlaagd.

Daarnaast vallen, zoals toegelicht in de Suppletoire begroting Prinsjesdag, de uitgaven in 2023 € 17,0 miljoen lager uit. Door vertraging in de bestuurlijke visievorming over het toekomstbestendig organiseren van de eerstelijns, is ook de uitvoering van de plannen in het kader van Versterking basiszorg vertraagd.

Tot slot is bij de 2e suppletoire begroting € 3,4 miljoen overgeboekt naar Artikel 1 Volksgezondheid ten behoeve van de uitvoering van het ZonMw programma Versterken Basiszorg. Met dit programma worden lokale en regionale organisatievormen doorontwikkeld.

Tezamen met per saldo kleinere mutaties vallen de uitgaven op dit budget € 46,9 miljoen lager uit dan geraamd.

Medische Producten

Zowel in de Suppletoire begroting Prinsjesdag 2023 als de 2e suppletoire begroting 2023 heeft er overheveling tussen instrumenten plaatsgevonden. In totaal is er € 4,6 miljoen van het financieel instrument 'Opdrachten' naar de financiële instrumenten 'Subsidies' en 'Bijdrage aan agent-schappen' overgeheveld.

In 2023 was een bedrag van € 4,5 miljoen beschikbaar voor uitgaven in verband met het verminderen van afhankelijkheden in productie- en toeleveringsketen van medische producten in het kader van pandemische paraatheid. Van dit bedrag is € 4,0 miljoen niet gerealiseerd omdat de aanbesteding voor het investeren in opschaaibare (duurzame) productiecapaciteit persoonlijke beschermingsmiddelen in Nederland eind 2023 enkel gedeeltelijk is afgerond.

Tenslotte is er sprake van een aantal kleine mutaties die er per saldo toe leiden dat de uitgaven op dit budget € 11,9 miljoen lager uitvallen dan begroot.

Bijdrage aan agentschappen

CIBG

Zoals vermeld in de 1e suppletoire begroting 2023 is de bijdrage aan het agentschap CIBG voor het uitvoeren van de activiteiten in het kader van het Landelijk Consortium Hulpmiddelen van € 30,7 miljoen overgeboekt naar het instrument «bijdrage aan agentschappen» bij het onderdeel «Ondersteuning van het zorgstelsel». Daarnaast is er sprake van een aantal kleine mutaties die er per saldo toe leiden dat de uitgaven op dit budget € 28,4 miljoen lager uitvallen dan begroot.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Overige

Zoals vermeld in de 2e suppletoire begroting 2023 is € 11,0 miljoen overgeboekt van het instrument 'Subsidies' naar 'Bijdrage aan ZBO's/RWT's' voor de uitvoering van de programmalijnen 'Human Capital Growth' en 'Shared Development Infrastructuur' van het Nationaal Groeifonds (NGF)-project PharmaNL door de ZBO ZonMw.

3. Ondersteuning van het zorgstelsel

Subsidies

Eerstelijnszorg

Bij de eerste suppletoire begroting is € 2,7 miljoen beschikbaar gekomen voor de ontwikkeling en borging van digitale zelfzorgmiddelen op het gebied van huisartsenzorg. Na deze verhoging van de uitgaven op dit artikelonderdeel hebben verschillende mutaties geleid tot een verlaging. Bij de prinsjesdag suppletoire begroting hebben meerdere kasschuiven vanuit 2023 naar latere jaren plaatsgevonden vanwege vertraging in de uitvoering. Dit betreft het kennisprogramma huisartsenzorg (€ 1,2 miljoen), de reeds in deze toelichting genoemde digitale zelfzorgmiddelen (€ 5,0 miljoen) en digitaliseringsgelden op het gebied van huisartsenzorg, primair VIPP OPEN (€ 2,8 miljoen). Daarnaast is bij de slotwet € 1,8 miljoen ingeleverd door niet bestede middelen in het kader van VIPP OPEN. Tezamen met meerdere kleinere mutaties van per saldo € 1,7 miljoen vallen de uitgaven € 9,8 miljoen euro lager uit dan begroot.

Regeling medisch noodzakelijke zorg onverzekerden (SOV)

De uitgaven voor de reguliere SOV (exclusief uitgaven voor zorg aan Oekraïense ontheemden) zijn € 10,9 miljoen hoger dan in de begroting geraamd. Vanwege de grotere bekendheid van de regeling doen zorgverleners vaker een beroep op deze regeling. Daarnaast zijn de uitgaven ten behoeve van zorg aan Oekraïense ontheemden € 9,6 miljoen hoger; in de ontwerpbegroting 2023 was hiervoor € 5,0 miljoen geraamd terwijl de werkelijke kosten € 14,6 miljoen bedroegen. Hierdoor zijn de uitgaven in 2023 in totaal € 20,5 miljoen hoger dan geraamd.

Regeling Veelbelovende zorg

In de voorgaande jaren sluit de administratie in SAP voor Project Veelbelovende zorg niet met de eindverantwoording van ZiNL. Via een correctieboekings van € 34,4 miljoen is dit rechtgetrokken in deze verantwoording voor het saldo van de openstaande verplichtingen per 31-12-2023. Aangezien deze correctie niet meer in het beginsaldo van 1 januari 2023 verwerkt kan worden, zijn de aangegane verplichtingen daardoor ruim € 50 miljoen hoger weergegeven dan die uit de verantwoording van ZiNL.

Overige

Het verschil van € 17,5 miljoen tussen de vastgestelde begroting en de realisatie heeft voor € 8,5 miljoen heeft betrekking op de uitgaven aan bezwaar en beroepszaken van de crisisregelingen Zorgbonus en Coronabanen in de zorg. In de eerste suppletoire begroting 2023 was hiervoor € 10 miljoen gereserveerd. Daarnaast is circa € 9 miljoen uitgegeven aan de subsidieregeling coronabanen in de zorg.

Opdrachten

Uitvoering zorgverzekeringstelsel

Een deel van deze middelen (€ 8,9 miljoen) is overgeboekt naar het ministerie van EZK ten behoeve van het programma Coalitie Leefstijl in de Zorg. Daarnaast was er een correctie van € 6,0 miljoen als gevolg van een foutief geboekte kasschuif uit 2022. Tenslotte heeft er in 2023 een kasschuif plaatsgevonden waarbij middelen zijn doorgeschoven naar komende jaren (€ 3,2 miljoen). Tezamen met een aantal kleine mutaties vallen de uitgaven per saldo € 19,4 miljoen lager uit.

Medisch specialistische zorg

Sinds de start van de oorlog in Oekraïne levert Nederland hulp en ondersteuning op basis van de afspraken die daarover in EU-verband zijn gemaakt. VWS levert hieraan een concrete bijdrage, bijvoorbeeld via de donatie van (overtollige) hulp- en geneesmiddelen. Ook is VWS verantwoordelijk voor het organiseren van de opvang, behandeling en terugkeer van medische evacués. De organisatie van de opvang is belegd bij het Europese systeem van de Het Europees Coördinatiecentrum voor noodhulp, officieel het Emergency Response Coordination Centre (ERCC). Het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten spreiding (LCPS) fungeert als National Medical Evacuation Coordinator. Sinds april 2022 heeft Nederland via het EU-systeem 433 patiënten een plek aangeboden. Daarvan zijn er inmiddels 204 in Nederland behandeld. In de oorspronkelijke begroting was voor deze taken € 8 miljoen gereserveerd. De realisatie van de uitgaven is met € 0,75 miljoen echter veel lager, onder andere doordat een deel van de kosten zijn gedragen door internationale partners.

Daarnaast waren in 2023 middelen gereserveerd voor de beschikbaarheid van het Landelijk Centrum Patiëntenspreiding (LCPS) voor de spreiding van COVID-19 patiënten. Doordat er geen opleving van COVID-19 meer is geweest en het LCPS al enige tijd op een waakvlam niveau draait, is per saldo € 3,5 miljoen vrijgevallen. Inmiddels is de functie van het LCPS geborgd via een beschikbaarheidsbijdrage.

Tezamen met een aantal andere kleine mutaties vallen de uitgaven per saldo € 13,0 miljoen lager uit.

Passende zorg

De uitgaven zijn € 14,1 miljoen lager dan oorspronkelijk begroot. Dit komt doordat deze middelen zijn overgeheveld naar andere artikelen ten behoeve van de uitvoering van de beleidsdoelstellingen op het gebied van Passende Zorg.

Bijdragen aan agentschappen

Overig

In 2023 is door Bureau Landelijk Consortium Hulpmiddelen (LCH) van het CIBG verdere uitvoering gegeven aan de exitstrategie voor de afbouw van de noodvoorraad persoonlijke beschermingsmiddelen.⁴⁹ Uitgangspunt daarbij was dat deze voorraad voor 1 januari 2024 volledig zou zijn afgebouwd. Hiervoor is bij de 2e suppletoire begroting 2023 € 30,7 miljoen van artikelonderdeel 2.1 Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg overgeboekt naar artikelonderdeel 2.3 Ondersteuning van het zorgstelsel. Vanwege vertraging in de aanbestedingen zijn de uitgaven in 2023 beperkt gebleven tot circa € 17,5 miljoen en is eind 2023 is besloten de uitvoering van de exitstrategie met 6 maanden te verlengen tot 1 juli 2024.⁴⁹

Ontvangsten

Overig

Van de hogere ontvangsten op artikel 2 heeft een groot deel betrekking op COVID-19. Zoals vermeld in de 2e suppletoire begroting 2023 heeft de financiële afrekening van de agentschapsbijdrage over 2022 aan het CIBG - Landelijk Consortium Hulpmiddelen (LCH) tot een extra ontvangst van € 12,3 miljoen geleid. De afbouw van de noodvoorraad van persoonlijke beschermingsmiddelen en medische hulpmiddelen door het CIBG-LCH heeft geleid tot € 11,3 miljoen aan opbrengsten uit de verkoop en

⁴⁹ Kamerstukken II 2022/2023, 32 805, nr. 128

€ 2,5 miljoen aan veilingopbrengsten. Ook heeft de financiële afrekening van de bijdrage over 2022 voor het beheer van de noodvoorraad plaatsgevonden, welke tot een extra ontvangst van € 6,5 miljoen heeft geleid. Tenslotte is er sprake van een aantal kleine ontvangsten met een saldo van € 2,4 miljoen euro. Hierdoor vallen de ontvangsten met betrekking tot COVID-19 € 35,0 miljoen hoger uitvallen dan begroot.

Daarnaast vallen, conform de opgave van het Centraal Administratie Kantoor (CAK), de ontvangsten voor wanbetalers € 9,8 miljoen hoger uit dan geraamd. Dit komt voornamelijk doordat het aantal wanbetalers in 2023 hoger was dan verwacht.

Verder hebben er diverse kleinere opwaartse bijstellen plaatsgevonden van ontvangstenramingen op artikel 2 van per saldo € 11,4 miljoen, waardoor per saldo de ontvangsten € 56 miljoen hoger uitvallen.

4.3 Artikel 3 Langdurige zorg en ondersteuning

A. Algemene doelstelling

Een stelsel voor maatschappelijke ondersteuning en langdurige zorg dat 1. ieder mens in staat stelt om zijn leven zo lang mogelijk zelf in te vullen en 2. – wanneer dit nodig is - thuis of in een instelling kwalitatief goede ondersteuning en zorg biedt. Daarbij worden ondersteuning en zorg geboden aansluitend op informele vormen van hulp. De complexiteit van de zorgvraag en de weerbaarheid van de burger staan centraal bij het bieden van passende zorg. Er wordt gestreefd naar welbevinden en een afname van de afhankelijkheid van ondersteuning en zorg. Dit alles tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor een effectief en efficiënt werkend systeem van langdurige zorg en maatschappelijke ondersteuning in Nederland.

Mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben, dienen dit of thuis of in een instelling op maat en van een goede kwaliteit te krijgen. Gemeenten dragen zorg voor de ondersteuning via de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015).

Voor mensen met een blijvende behoefte aan permanent toezicht en die 24 uur per dag zorg in de nabijheid nodig hebben, is zorg vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) beschikbaar. Zorgkantoren sluiten namens Wlz-uitvoerders overeenkomsten met zorgaanbieders voor het leveren van verzekerde zorg. Het kan onder andere gaan om verblijf in een instelling, persoonlijke verzorging en verpleging en/of geneeskundige zorg in natura of in de vorm van een persoonsgebonden budget.

De minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren:

- en aanjagen van een adequate uitvoering van betreffende wetten en vernieuwing in de maatschappelijk ondersteuning en de langdurige zorg. Vernieuwing wordt hoofdzakelijk door burgers, cliëntenorganisaties, gemeenten, zorg- en welzijnsaanbieders en zorgverzekeraars vormgegeven.
- van de ontwikkeling en verspreiding van kennis, waaronder goede voorbeelden en innovaties op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en langdurige zorg en initiatieven om de kwaliteit en het innoverend vermogen van de ondersteuning en zorg te versterken.

Financieren:

- van de Wmo 2015 en de Wlz.
- van partijen die een belangrijke rol vervullen binnen het stelsel.

Regisseren:

- vaststellen van de wettelijke kaders van de Wmo 2015 en de Wlz en sturen door het maken van bestuurlijke afspraken en door gebruik te maken van de bevoegdheid van interbestuurlijk toezicht.
- monitoren en evalueren van de werking van de Wmo 2015 en de Wlz.

C. Beleidsconclusies

Wonen Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO)

In juli 2022 is het beleidsprogramma WOZO⁵⁰ aan de Tweede Kamer aangeboden. Het beleidsprogramma draagt bij aan een brede maatschappelijke beweging, om een omslag te maken in de organisatie van ondersteuning en zorg. Gedurende het jaar zijn op verschillende vlakken resultaten behaald en acties uitgezet om deze beweging te faciliteren.

Op 30 november 2023 is het nieuwe Generiek kompas ‘Samen werken aan kwaliteit van bestaan’⁵¹ door betrokken partijen ingediend bij het Zorginstituut. Het Zorginstituut heeft bekendgemaakt dat het Kompas bijna is afgerond en er doorzettingsmacht wordt ingezet om een impuls te geven aan het implementatieplan. Ten aanzien van het scheiden van wonen en zorg heeft de NZa in 2023 de effecten van het scheiden van wonen en zorg in de verpleging en verzorging in beeld gebracht.⁵² Daarnaast beschikken zorgkantoren over twee regiobudgetten: een transitiebudget van € 40 miljoen voor Scheiden Wonen Zorg (SWZ) en een regionaal investeringsbudget van € 30 miljoen voor innovatie en technologie, goed werkgeverschap en domeinoverstijgende samenwerking. In 2023 is een groot deel van deze middelen toegekend.

Over de versterking van de kennisinfrastructuur en passende zorg heeft de Tweede Kamer in maart 2023 een brief ontvangen.⁵³ In deze brief is een werkagenda opgenomen om tot passende zorg in de Wlz te komen. Belangrijke onderdelen die in 2023 in uitvoering zijn genomen zijn:

- het inventariseren van de in de Wlz gebruikte interventies;
- het samenbrengen van deze interventies in een kennisplatform;
- het ontwikkelen van richtlijnen en een apart ZonMw onderzoeksprogramma voor passende zorg in de Wlz.

Om een stimulans te geven aan de bouw van 20.000 geclusterde zorggeschikte woningen in de sociale huur, is per 15 september de stimuleringsregeling zorggeschikte woningen opengesteld. Er zijn voor deze regeling reeds 24 aanvragen ingediend voor het realiseren van in totaal 1.100 zorggeschikte woningen.

Ook zijn er ten aanzien van «samen vitaal ouder worden» belangrijke stappen gezet. De subsidieregeling intergenerationeel wonen is in juli opengesteld en het kennisprogramma Reablement is van start gegaan. Daarnaast is bij de Werkplaatsen Sociaal Domein voortvarend gestart met uitvoering van de activiteiten waarvoor subsidie is verleend en is ook de subsidie voor het vervolg van het programma «Samen Ouder Worden» verleend.

In 2023 zijn diverse activiteiten verricht om de inzet van digitale zorg en ondersteuning bij ouderen thuis te versnellen. Zo zijn er vanuit de regeling «implementatie- en opschalingscoaching Ouderen Thuis» 200 vouchers verstrekt waarmee aanbieders van zorg of ondersteuning hulp krijgen

⁵⁰ Kamerstukken II 2021/2022, 29389, nr. 111

⁵¹ Generiek kompas «Samen werken aan kwaliteit van bestaan»

⁵² Kamerstukken II 2022/2023, 34104, nr. 394

⁵³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/03/31/kamerbrief-over-kennisinfrastructuur-en-passende-zorg-wlz>

bij specifieke implementatie- of opschalingsvraagstukken. Tot slot zijn er belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van de Stimuleringsregeling Innovatie TAZ-WOZO.

Huisvesting voor aandachtsgroepen

In 2023 is het Expertteam Huisvesting Aandachtsgroepen (EHA) van RVO van start gegaan. Het EHA maakt deel uit van de ondersteuningsstructuur van het programma «Een thuis voor iedereen». Dit programma heeft als doel te zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor specifieke aandachtsgroepen met een evenwichtige verdeling over gemeenten en met de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding. Het EHA ondersteunt gemeenten, provincies, woningcorporaties, (zorg)partijen en maatschappelijke organisaties bij het opzetten van een integrale aanpak om de woon- en zorgopgave in beeld te brengen en uitvoering te geven aan nieuwe verplichtingen die voortkomen uit het wetsvoorstel Versterking regie op de Volkshuisvesting.

Verregaande regionale samenwerking op het gebied van wonen en zorg zoals in het wetsvoorstel wordt voorgesteld, is nog niet vanzelfsprekend. Het afgelopen jaar heeft het EHA een belangrijke rol gespeeld door gemeenten en betrokken partijen in de regio's (waaronder Koploperregio's) te ondersteunen bij het maken van integrale woonzorgvisies, uitvoeringsagenda's, prestatie- en (meerjarige) samenwerkingsafspraken.

Het EHA werkt vraaggestuurd. Het eigenaarschap blijft bij de organisatie die de hulp inschakelt. Het EHA heeft tot en met oktober 2023, 35 ondersteuningstrajecten onderhanden of afgerond. Daarnaast heeft het EHA verschillende gemeenten, woningcorporaties en zorgpartijen geholpen met kortdurende activiteiten. Bijvoorbeeld door adviesgesprekken te voeren en mee te werken aan de kennisoverdracht over het programma door inhoudelijke bijdragen te leveren aan o.a. webinars, masterclasses en het Online kennis- en Expertisecentrum huisvesting aandachtsgroepen en ouderen.

Gehandicaptenzorg

Met de 'Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' is opvolging gegeven aan het programma 'Volwaardig Leven'. Hiermee is een beweging in gang gezet naar een toekomstbestendige gehandicaptenzorg. In 2023 zijn de Innovatie Impuls 2 en Begeleiding à la carte 2 van start gegaan. Hiermee wordt, zoals in de Toekomstagenda is aangekondigd, de aanpak van zowel technologische als sociale innovatie verder gebracht. Ook de pilots gespecialiseerde cliëntondersteuning zijn in 2023 geborgd.

Palliatieve zorg en geestelijke verzorging thuis

In het Nationaal Programma Palliatieve Zorg II (NPPZ II, 2021 – 2026) wordt gewerkt aan het vergroten van de maatschappelijke bewustwording over wat palliatieve zorg is en wat het voor iemand kan betekenen. Verder wordt gewerkt aan de implementatie van proactieve zorg en ondersteuning. In het kader van dit programma is onder andere de publiekscampagne 'Ongeneeslijk, niet uitbehandeld' uitgevoerd (in maart en in december 2023). Verder heeft een stimuleringsregeling voor Palliatieve Thuiszorg (PaTz) geleid tot het inrichten van nieuwe PaTz-groepen waarin huisartsen en wijkverpleegkundigen samen met een consulent palliatieve zorg de zorg voor palliatieve patiënt in complexe situaties samen organiseren. In het kader van proactief gegevens delen wordt in afstemming met Nictiz gewerkt

aan een landelijke informatiestandaard voor het uitwisselen van behandelwensen en grenzen van mensen in de palliatieve fase. Deze standaard sluit aan bij de landelijke richtlijn Proactieve zorgplanning.

Infectiepreventie in langdurige zorg

De langdurige zorg werkte in 2023 aan de voorbereiding op een nieuwe pandemie door het verbeteren van hygiënisch werken en infectiepreventie in verpleeghuizen en de gehandicaptenzorg. Het voor de verpleeghuizen lopende programma SWIPE is voortgezet en het programma voor de gehandicaptenzorg is versterkt. Om meer zicht te hebben op infectieziekten en mogelijke uitbraken in de gehandicaptenzorg is in 2023 subsidie verleend aan het Radboudumc voor monitoring en surveillance, in samenwerking met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) en de Nederlandse Vereniging Artsen Verstandelijk Gehandicapten (NVAVG). De monitoring en surveillance voor de verpleeghuiszorg door VUmc samen met de vereniging van specialisten ouderengeneeskunde Verenso en het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (Nivel) is voortgezet.

Programma Eén tegen eenzaamheid

Meer bewustwording in de samenleving over eenzaamheid

In 2023 is de jaarlijkse publiekscampagne «Eén tegen eenzaamheid» doorontwikkeld en spreekt nu niet alleen omstanders aan, maar ook mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf. De tussentijdse campagne-effectmeting laat zien dat meer mensen die eenzaamheidsgevoelens ervaren, iets hebben gedaan om zich minder eenzaam te voelen na het zien van de campagne. Via de 'Hey, het is Oké' campagne is in 2023 expliciet ingezet op het voorkomen van eenzaamheid onder jongeren. Daarnaast zijn tijdens de Week tegen Eenzaamheid in 2023 honderden activiteiten georganiseerd door het hele land en is er extra aandacht gevraagd voor eenzaamheid. 90% van de bij het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid aangesloten gemeenten deden hieraan mee. Ook heeft in 2023 de Wetenschappelijke Adviescommissie van het actieprogramma een advies uitgebracht over de formulering van een sociaal-netwerkadvis.⁵⁴ Daarin beschrijft de Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) het belang van een sociaal netwerk. Verder heeft de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) in samenwerking met de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) een call voor eenzaamheid opengesteld. In 2023 zijn vijf consortia gevormd die tot en met 2025 onderzoek doen om te komen tot verbeterd inzicht in:

- de oorzaken en aard van eenzaamheid;
- effectieve inzet op het verminderen van eenzaamheid;
- het mogelijke taboe op eenzaamheid.

Dit doen zij onder vijf doelgroepen die op dit moment prioriteit hebben voor nader onderzoek.

Meer maatschappelijk initiatief tegen eenzaamheid

In 2023 is het landelijk netwerk (Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid) gegroeid naar 196 partijen. Daarmee staat een stevig netwerk, verdeeld over verschillende sectoren. Hierbij is aandacht voor uitbreiding passend bij de verbreding van het actieprogramma met voor heel de samenleving herkenbare partijen, waaronder organisaties die zich inzetten op eenzaamheid bij de risicogroepen. Verder is in samenwerking met het

⁵⁴ Kamerstukken II 2023/2024, 29538, nr. 355

Oranje Fonds het programma «Verminderen Eenzaamheid (2023–2025)» gestart om maatschappelijke initiatieven die eenzaamheid verminderen te versterken. In 2023 zijn 15 initiatieven door dit programma ondersteund.

In alle gemeenten een lokale aanpak tegen eenzaamheid

In 2023 is 80% van alle gemeenten aangesloten bij «Eén tegen eenzaamheid». Het actieprogramma biedt gemeenten een landelijk ondersteunend kader op vijf pijlers. De jaarlijkse benchmark rapportage⁵⁵ laat zien dat:

- 37% van de wethouders zich lokaal actief inzet rond eenzaamheid;
- 83% van de aangesloten gemeenten een lokaal netwerk eenzaamheid heeft opgezet;
- 61% van de aangesloten gemeenten de doelgroep zelf betreft in het beleid;
- 91% van de aangesloten gemeenten gebruik maakt van best practices;
- 68% van de aangesloten gemeenten monitort en evalueert het beleid.

Eerlijkere eigen bijdrage Wmo voor alle Wmo voorzieningen

In 2023 zijn voorbereidingen getroffen om voor Wmo-maatwerkvoorzieningen, waarvoor nu nog het abonnementstarief geldt, (opnieuw) een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren en het abonnementstarief af te schaffen. De herintroductie van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage is noodzakelijk om de druk op de beschikbaarheid van Wmo-voorzieningen te beperken.

Verbeteren van het Wmo-toezicht

In 2023 is het beleidskader Wmo-toezicht (kwaliteit) tussen VWS en de VNG vastgesteld. In dit beleidskader staan maatregelen om het Wmo-toezicht op zowel de korte als lange termijn te verbeteren, met een breed implementatie/verbeterprogramma en een stevige verankering van het onafhankelijke functioneren van de toezichthouder in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

Onbeperkt meedoen / coördinatie implementatie VN-verdrag handicap

In 2023 is verdere uitvoering gegeven aan de «aanpak Onbeperkt meedoen!». Hier wordt de komende jaren verder op ingezet langs vijf actielijnen⁵⁶:

1. de vormgeving van inclusiepacten;
2. het voortzetten van de samenwerking met departementen en gemeenten en bedrijfsleven;
3. inzetten op verdere kennisontwikkeling;
4. het bevorderen van de inzet ervaringsdeskundigheid;
5. het organiseren van meer bewustwording.

In 2023 heeft de eerste pijler van deze inzet vorm gekregen door het uitwerken van diverse inclusiepacten met maatschappelijke initiatiefnemers. Bijvoorbeeld rond de aansluiting van onderwijs naar arbeidsmarkt voor leerlingen in het speciaal voortgezet onderwijs en het creëren van een samenhangend pakket van lokale maatregelen om toe te werken naar een inclusieve generatie.

De vervolgplannen van de Alliantie VN-verdrag (De Alliantie van samenwerkende organisaties van mensen met een beperking of chronische ziekte bestaat uit Ieder(in), Per Saldo, MIND en LFB), VNG en MKB-Nederland en

⁵⁵ Kamerstukken II 2023/2024, [29538](#), nr. 355

⁵⁶ Kamerstukken II 2021/2022, [24 170](#) nr. 254

het SamenSpeelNetwerk die ontwikkeld zijn in 2022, zijn in 2023 als tweede pijler van deze inzet wel in uitvoering gekomen. De Alliantie VN-verdrag werkte mee aan de totstandkoming van de nationale strategie voor mensen met een beperking. MKB-Nederland is gestart met het project Toegankelijke Routes waarbij 120 winkelgebieden -en uiteindelijk 5.000 ondernemingen- toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een beperking. De VNG organiseerde bijeenkomsten en webinars voor gemeenten die inclusief lokaal beleid maken. Het SamenSpeelNetwerk heeft verschillende gemeenten, scholen, ouders en ontwerpers van speeltuinen geïnformeerd hoe zij werk kunnen maken van inclusieve speeltuinen.

Tot slot komen overkoepelend alle actielijnen samen in de ontwikkeling van een meerjarige Nationale strategie voor de verdere implementatie van het VN-verdrag handicap. De Tweede Kamer is tussentijds geïnformeerd over het ontwerpproces⁵⁷. In 2024 wordt er doorgewerkt aan de uitwerking van de werkagenda bij deze Nationale strategie, waarin de concrete maatregelen staan om de doelstellingen uit de strategie te bereiken.

Aanpak dak- en thuisloosheid en beschermd wonen

In 2023 is in nauwe samenwerking met een brede coalitie met cliëntorganisaties, aanbieders en overige stakeholders uitvoering gegeven aan het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis. Het doel van dit programma is om dakloosheid in Nederland voor 2030 te beëindigen. Met het Actieplan wordt ingezet op de beweging van opvang naar preventie van dakloosheid en Wonen Eerst. Hoewel de cijfers van het CBS over het aantal dakloze mensen in januari 2022 een lichte daling laten zien, blijven we uit het veld signalen ontvangen dat de druk op de opvang onverminderd groot is – of zelfs toeneemt. Daarom is het van belang om de acties uit het Actieplan onverminderd door te zetten.

Ten aanzien van de doordecentralisatie van beschermd wonen geldt dat het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel⁵⁸ begin 2023 is verstuurd aan de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel is vervolgens controversieel verklaard. De voortdurende onzekerheid voor gemeenten over de invoering van het woonplaatsbeginsel en het nieuwe objectieve verdeelmodel zorgen er (mede) voor dat de gewenste beweging van beschermd wonen naar een beschermd thuis stagneert. Gemeenten zijn gereed voor de invoering van het wetsvoorstel per 1 januari 2025 en dringen daarom aan op zorgvuldige maar ook voortvarende behandeling van het wetsvoorstel.

De Tweede Kamer is in december 2023 geïnformeerd over de voortgang van het Nationaal Actieplan Dakloosheid en Beschermd Wonen⁵⁹.

Gezinnen en volwassenen beschermd

Het ministerie van VWS heeft in 2023 gewerkt aan de doorontwikkeling van de aanpak huiselijk geweld door de focus te leggen op het doorbreken van de cirkel van geweld. Daarom is ingezet op ondersteuning van gemeenten, verbetering van traumabehandeling en maatregelen tegen ouderenmishandeling. Dit heeft onder andere geleid tot een handreiking die gemeenten en uitvoeringsorganisaties kunnen gebruiken bij de aanpak van stalking. Ten aanzien van de aanpak ouderenmishandeling heeft VWS samen met de VNG een 'Expertpool' opgericht. Vanuit deze expertpool hebben gemeenten

⁵⁷ Kamerstukken II 2022/2023, [24170, nr. 287](#)

⁵⁸ Kamerstukken II 2022/2023, [36 288, nr. 2](#)

⁵⁹ Kamerstukken II 2023/2024, [29325 nr. 156](#)

en regio's een expert ingehuurd om de lokale aanpak verder vorm te geven en te versterken. De brede alliantie is actief betrokken bij de vernieuwde aanpak.

VWS heeft in 2023 ook samen met de ministeries van JenV en OCW en in afstemming met de VNG, uitvoeringsorganisaties, kennisinstituten en het maatschappelijk middenveld een plan van aanpak ontwikkeld ter versterking van de aanpak van gendergerelateerd geweld. Deze nieuwe acties geven concreet vorm aan het verbeteren van de plegeraanpak en -aanbod van gemeenten, de voorkoming van femicide (moord op vrouwen door partner of ex-partner) en deskundigheidsbevordering van professionals.

In het kader van het Nationaal Actieprogramma Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld, hebben VWS, JenV en VNG in 2023 het initiatief van een aantal ketenpartners gefaciliteerd om in een gezamenlijk proces het landschap van laagdrempelige hulpverlening te verbeteren voor slachtoffers, plegers en naasten. Alle betrokken partijen ervaren de noodzaak om te komen tot een gedragen en duurzaam ontwerp van het landschap van laagdrempelige hulpverlening en willen zich hieraan committeren.

Verder zijn in 2023 maatregelen rondom schadelijke praktijken uitgewerkt op basis van het coalitieakkoord, zoals het faciliteren van het Landelijk Netwerk Veilig Thuis, de VNG en Valente om de vrouwenopvangsinstituten en Veilig Thuis door te ontwikkelen. Concreet heeft dit onder meer geleid tot een geactualiseerd beleidskader in-, door- en uitstroom van de vrouwenopvang.

Vanuit het programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming is in 2023 voortgebouwd op de basis die de afgelopen jaren is gelegd. Concrete resultaten die zijn behaald zijn onder meer het meerjarenplan «Beproeven en verbreden in de praktijk». Hierin is opgenomen hoe het programma stapsgewijs de overgang maakt van beproeven en ontwikkelen in 11 proeftuinen, naar beproeven en ontwikkelen in alle regio's. Ook is het projectplan Ontwikkelopgave lokale teams opgeleverd. Binnen dit project wordt gewerkt aan een werkpakket Veiligheid voor lokale teams. De monitoring van de proeftuinen levert inmiddels resultaten op over een grotere groep gezinnen en huishoudens. Het beeld dat er veel minder gedwongen maatregelen worden ingezet door integraal systeem- en mensgericht werken, zet door. De resultaten zijn hoopvol voor de kinderen, gezinnen en huishoudens waar we het voor doen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 3 (bedragen x € 1.000)

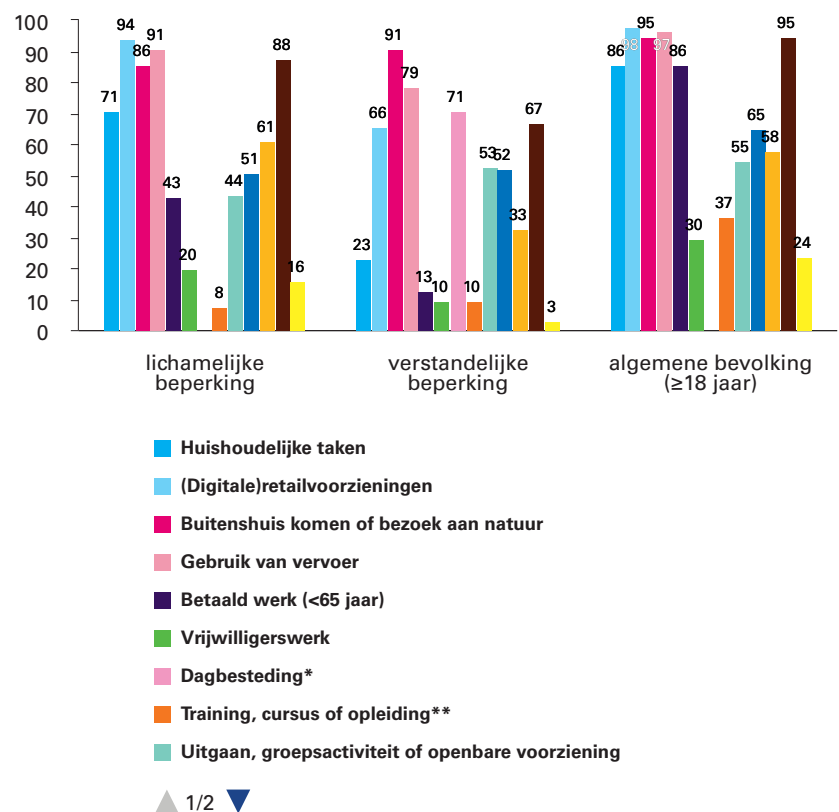
Realisatie					Vastgestelde begroting		Verschil	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023	
Verplichtingen	8.287.933	14.199.190	14.790.146	15.459.398	32.366.506	16.187.537	16.178.969	
Uitgaven	6.110.787	10.062.532	12.186.970	13.655.535	29.589.725	16.187.863	13.401.862	
3.10	Participatie en zelfredzaamheid van mensen met beperkingen	154.852	214.609	165.522	139.465	305.460	439.638	– 134.178
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>38.092</i>	<i>102.981</i>	<i>64.234</i>	<i>47.557</i>	<i>60.186</i>	<i>96.212</i>	<i>– 36.026</i>
	Toegang tot zorg en ondersteuning	2.915	4.440	9.286	8.658	7.633	9.984	– 2.351
	Passende zorg en levensbrede ondersteuning	0	4.966	25.182	13.626	13.151	5.590	7.561
	Inclusieve samenleving	0	70.834	14.734	6.053	20.464	71.245	– 50.781
	Kennis en informatiebeleid	0	7.879	11.571	11.149	14.765	8.845	5.920
	Overige	35.177	14.862	3.461	8.071	4.173	548	3.625
	<i>Opdrachten</i>	<i>80.829</i>	<i>73.166</i>	<i>57.504</i>	<i>62.862</i>	<i>67.995</i>	<i>114.722</i>	<i>– 46.727</i>
	Bovenregionaal gehandicaptenvervoer	63.678	62.153	48.948	52.645	58.025	62.231	– 4.206
	Toegang tot zorg en ondersteuning	0	499	187	3.663	53	1.783	– 1.730
	Passende zorg en levensbrede ondersteuning	0	2.287	2.933	3.342	2.091	2.651	– 560
	Inclusiviteit	231	2.538	2.747	1.865	7.078	35.903	– 28.825
	Kennis, informatie en innovatiebeleid	0	0	170	0	233	1.566	– 1.333
	Aanbesteden Sociaal Domein	298	1.244	1.146	28	0	0	0
	Overige	16.622	4.445	1.373	1.319	515	10.588	– 10.073
	<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>0</i>	<i>6.865</i>	<i>16.891</i>	<i>3.100</i>	<i>6.774</i>	<i>43.869</i>	<i>– 37.095</i>
	Overige	0	6.865	16.891	3.100	6.774	43.869	– 37.095
	<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>7.531</i>	<i>12.583</i>	<i>11.280</i>	<i>15.267</i>	<i>16.385</i>	<i>13.329</i>	<i>3.056</i>
	UWV Tolkvoorziening	7.531	12.583	11.280	15.267	16.385	13.329	3.056
	<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>0</i>	<i>4.714</i>	<i>8.313</i>	<i>10.512</i>	<i>153.816</i>	<i>144.706</i>	<i>9.110</i>
	Overige	0	4.714	8.313	10.512	153.816	144.706	9.110
	<i>Storting/onttrekking begrotingsreserve</i>	<i>28.400</i>	<i>14.300</i>	<i>7.300</i>	<i>167</i>	<i>304</i>	<i>26.800</i>	<i>– 26.496</i>
	Stimuleringsregeling wonen en zorg	28.400	14.300	7.300	167	304	26.800	– 26.496
3.21	Zorgdragen voor langdurige zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten	5.955.935	9.847.923	12.021.448	13.516.070	29.284.265	15.748.225	13.536.040
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>129.876</i>	<i>110.281</i>	<i>159.281</i>	<i>154.481</i>	<i>176.350</i>	<i>263.332</i>	<i>– 86.982</i>
	Zorg merkbaar beter maken	89.563	53.910	77.359	69.928	85.798	163.987	– 78.189
	Kennis, informatie en innovatiebeleid	2.167	14.349	37.129	33.403	28.000	34.535	– 6.535
	Palliatieve zorg en ondersteuning	38.146	42.022	44.793	51.150	62.552	64.810	– 2.258
	Overige	0	0	0	0	0	0	0
	<i>Bekostiging</i>	<i>5.660.000</i>	<i>9.566.500</i>	<i>11.681.043</i>	<i>13.184.000</i>	<i>28.923.125</i>	<i>15.283.300</i>	<i>13.639.825</i>
	Bijdrage in de kosten van kortingen (BIKK)	3.710.000	3.666.500	4.101.700	4.234.000	4.823.800	4.883.300	– 59.500
	Bijdrage Wlz	1.950.000	5.900.000	7.579.343	8.950.000	9.650.000	10.400.000	– 750.000

	Realisatie				Vastgestelde begroting		Vershil
Overige	0	0	0	0	14.449.325	0	14.449.325
Opdrachten	35.051	36.216	31.566	25.938	14.052	21.738	- 7.686
Zorgdragen voor langdurige zorg	35.051	36.216	31.566	25.938	14.052	21.738	- 7.686
Bijdrage aan agentschappen	244	45	427	865	476	463	13
Overige	244	45	427	865	476	463	13
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	130.764	134.881	148.007	150.112	165.003	168.796	- 3.793
Uitvoeringskosten Sociale Verzekerings Bank	44.264	37.181	42.317	43.222	43.603	48.378	- 4.775
Uitvoeringskosten Centrum Indicatiestelling Zorg	86.500	97.700	105.690	106.890	121.400	120.418	982
Bijdrage aan medeoverheden	0	0	1.124	674	5.259	10.596	- 5.337
Overige	0	0	1.124	674	5.259	10.596	- 5.337
Ontvangsten	9.577	6.772	10.547	6.606	12.943	5.691	7.252
Overige	9.577	6.772	10.547	6.606	12.943	5.691	7.252

E. Toelichting op de instrumenten

1. Participatie en zelfredzaamheid van mensen met beperkingen

Kengetal: De participatie van mensen met een lichamelijke beperking, lichte of matige verstandelijke beperking, ouderen (≥ 65 jaar) en de algemene bevolking in 2022 (percentages)

Kernbevindingen participatie 2022

De tabel geeft inzicht in de participatie van mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking en de algemene bevolking op de indicatoren in 2022. Over het algemeen is de participatie bij mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking lager dan in de algemene bevolking. Een uitzondering hierop is zichtbaar bij fysiek sociaal contact, dat nagenoeg gelijk is voor mensen met een lichamelijke beperking (61%) en de algemene bevolking (58%). Vooral voor mensen met een verstandelijke beperking zijn verschillen in participatie ten opzichte van de algemene bevolking groot. Een uitzondering is te zien bij de indicator uitgaan, groepsactiviteiten en openbare voorzieningen, waarvan de uitkomst nagenoeg gelijk is voor deze groep (53%) en de algemene bevolking (55%). Het gaat hierbij zowel om reguliere activiteiten als activiteiten die speciaal voor de doelgroep zijn georganiseerd.

Het verschil in participatie door mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking ten opzichte van de algemene bevolking is het grootst op het gebied van betaald werk. Waar 43 procent van de mensen met een lichamelijke beperking minimaal een uur per week betaald werk doet, is dit aandeel in de algemene bevolking twee keer zo groot (86%). De participatie op dit gebied is het laagst voor mensen met een verstandelijke beperking (13%), maar 71% van deze groep heeft dagbesteding.

Subsidies

Inclusieve samenleving

Het verschil van € 50,8 miljoen is door meerdere 1^e en 2^e suppletoire begroting mutaties ontstaan. Onder andere is bij 1^e suppletoire begroting € 29,5 miljoen verschoven van 2023 naar 2027 voor de stimuleringsregeling geclusterde woonvormen voor ouderen uit het programma Wonen en Zorg voor Ouderen. Dit is onderdeel van een grotere kasschuif (€ 48,3 miljoen) voor deze regeling die deels ook plaatsvond onder het artikelonderdeel «Storting/onttrekking begrotingsreserve». Daarnaast is er in 2023 € 9 miljoen voor valpreventie overgeheveld naar bijdragen aan medeoverheden. Deze middelen zijn onderdeel van de brede specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026. Vanwege verwachte onderuitputting is er structureel € 2,1 miljoen ingeboekt op dit instrument. Bij 2^e suppletoire begroting is onder andere het budget met € 3,8 miljoen verlaagd omdat er geen volledige benutting was op de subsidieregeling intergenerationeel wonen en € 1,8 miljoen op het budget voor Wonen en Zorg voor Ouderen.

Opdrachten

Inclusiviteit

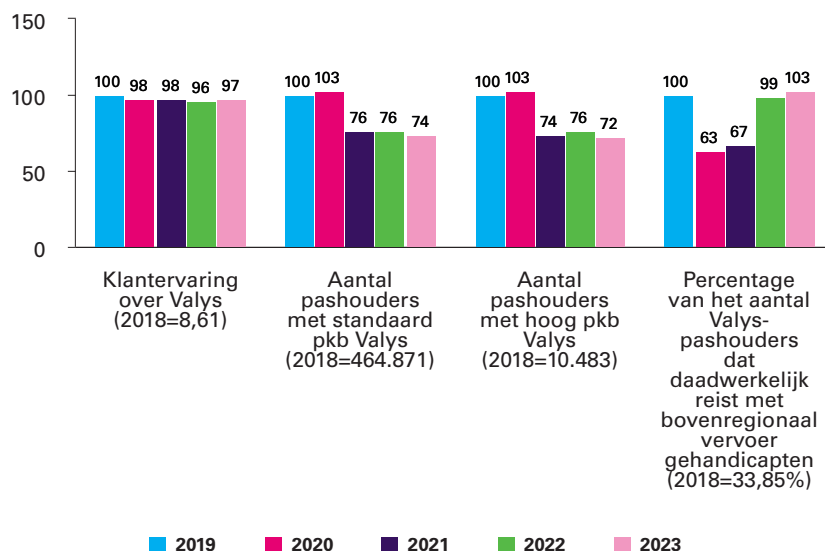
Het verschil van ongeveer € 28,8 miljoen is onder andere veroorzaakt door een overboeking van € 1,9 miljoen voor de regeling Implementatie en Opschalingscoach Ouderen Thuis die in de 1^e suppletoire begroting al vermeld is.

In de 1^e suppletoire begroting is er € 30,9 miljoen bijgeboekt voor meerkosten Oekraïense ontheemden in het sociaal domein (per saldo in totaal € 45,7 miljoen). Dit budget was tijdelijk geboekt op artikelonderdeel 3.1. Participatie en zelfredzaamheid van kwetsbare groepen. De verantwoordelijkheid voor de zorg en ondersteuning aan Oekraïense ontheemden vanuit de Wmo, Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid ligt bij gemeenten. Het beschikbare bedrag voor gemeenten voor deze meerkosten is voor 2023 vastgesteld op € 20,2 miljoen op basis van (een raming van) daadwerkelijke aantallen opgevangen Oekraïense ontheemden en een onderzoek naar de gemaakte kosten bij gemeenten. Dit bedrag is in

2023 beschikbaar gesteld aan gemeenten via een decentralisatie uitkering in het Gemeentefonds. De overige € 25,5 miljoen is ten gunste van de staatskas vrijgevallen. Bij de 2^e suppletoire begroting is er € 1,8 miljoen aan middelen van Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO), € 1,4 miljoen van respijtzorg en € 2,9 miljoen vanuit het programma Onbeperkt meedoen! vrijgevallen.

Bovenregionaal vervoer

Kengetal: Over het geheel genomen geven de pashouders het reizen met het BRV een hoog waarderingscijfer.

Overig

Het verschil van € 10,1 miljoen is ontstaan doordat er bij 1^e suppletoire begroting een overheveling van € 10 miljoen heeft plaatsgevonden naar dit instrument vanuit bijdrage aan agentschappen voor de eigen bijdrage Wmo. Hiervan is € 2,5 miljoen overgeboekt naar het CAK voor de implementatie eigen bijdrage huishoudelijke hulp en in de 2^e suppletoire begroting € 0,5 miljoen voor de indexatie van het abonnementstarief. De resterende middelen van ongeveer € 6,8 miljoen zijn ten gunste van de staatskas vrijgevallen. Verder is er in 2023 € 2,7 miljoen overgeheveld voor de subsidie Ketenbureau I-sociaal domein. Daarnaast is er gedurende het jaar € 8,5 miljoen niet uitgegeven.

Overige

Storting/onttrekking begrotingsreserve

Stimuleringsregeling wonen en zorg

Het verschil van € 26,5 miljoen is ontstaan omdat er bij de 1^e suppletoire begroting € 8 miljoen is overgeboekt naar het ministerie van BZK voor de uitbreiding van de regeling ontmoetingsruimtes. Tevens is er € 18,8 miljoen verschoven van 2023 naar 2027 voor de stimuleringsregeling geclusterde woonvormen voor ouderen. In de stimuleringsregeling wonen en zorg is afgesproken dat de onbenutte middelen kunnen revolveren zolang de regeling bestaat (leningen die worden afbetaald, kunnen opnieuw worden uitgeleend). Het saldo van de in 2023 onbenutte middelen bedraagt € 18,6 miljoen.

Overige

Bijdragen aan agentschappen

Het verschil van € 37,1 miljoen is ontstaan doordat er bij de 1^e suppletoire begroting € 10 miljoen voor de uitvoering van de eigen bijdrage Wmo is overgeheveld naar het instrument opdrachten. Tevens is in 2023 voor € 19,1 miljoen budget verschoven naar de jaren 2025 tot en met 2028 voor de Stimulering E-health Thuis regeling. Dit betreft een verschuiving van middelen uit het budget voor de CA-maatregel Woon-zorg combinaties en stimulering langer thuis wonen. Ook is bij de 2^e suppletoire begroting € 8 miljoen overgeboekt naar het instrument subsidies passende zorg en levensbrede ondersteuning ten behoeve van de Stimuleringsregeling E-health Thuis.

2. Zorgdragen voor langdurige zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten

Subsidies

Zorg merkbaar beter maken

De 'Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met beperking' heeft als doel om de in gang gezette beweging naar toekomstbestendige zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking robuuster te maken. De zorgvragen worden complexer en vraagt om domein overstijgende samenwerking van zorgaanbieders en maakt het toezicht intensiever. Vanuit de Toekomstagenda gehandicaptenzorg is een impuls gegeven (€ 1 miljoen) aan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) zodat ze haar toezicht op gehandicaptenzorg kon intensiveren. Verder is er voor de uitvoering van Waardigheid en trots in de regio middelen (€ 0,6 miljoen) overgeheveld naar Wlz-uitvoerders. Voor de ambities uit de toekomstagenda geldt 2023 als opstartjaar. Gezien deze fase zijn de gereserveerde middelen voor onder andere Gewoon Bijzonder (€ 1,1 miljoen), complexe zorg 'Kwaliteitsverbetering hogere zorgprofielen' (€ 3 miljoen) en overige onderwerpen (€ 1,4 miljoen) niet (volledig) tot besteding gekomen.

Voor het Groninger Zorgakkoord, een convenant tussen verschillende partijen die de toekomst van de zorg in het aardbevingsgebied willen verbeteren, is er een groot deel van het voorgenomen budget niet in 2023 tot besteding gekomen (€ 35,1 miljoen).

De zorgaanbieders moeten een transitie maken om zorg in toenemende mate zonder verblijf te organiseren. De gereserveerde middelen om de transitie Scheiden wonen en zorg (SWZ) op gang te brengen zijn niet volledig tot besteding gekomen. Dit geldt voor onder andere E-health en zorgvastgoed. Voor E-health (€ 5,1 miljoen) is gebleken dat de plannen niet aansloten bij de behoefte van het veld of overlap had met bestaande regelingen. Andere onderbestedingen in het kader van de transitiemiddelen van Scheiden wonen en zorg (€ 1,4 miljoen) komen onder andere door vertraging in uitvoering van de plannen.

Tevens is uit onderzoek, dat is uitgevoerd door AAG, gebleken dat er geen verdere zorgvastgoed vraagstukken aanleiding gaven voor verdere onderzoeken of ontwikkeling van producten (€ 2 miljoen). Verder heeft de vertraging bij de implementatie van het Kwaliteitskompas tot lagere bestedingen geleid (€ 1,1 miljoen).

In het kader van de afspraken over pandemische paraatheid zijn middelen (€ 22,7 miljoen) overgeheveld naar de Wlz ter ondersteuning van de zorgaanbieders bij het versterken en borgen van de hygiëne en infectiepreventie en -bestrijding in de langdurige zorg. Tevens zijn middelen overge-

heveld (€ 1,4 miljoen) naar Wlz-uitvoerders voor de uitvoering van de pilot «naasten» dat onderdeel is van de pilot Gespecialiseerde cliëntenondersteuning (GCO).

Verder zijn middelen overgeheveld naar andere artikelen van VWS voor onder andere het Nationale Programma Hoofdzaken (€ 2,9 miljoen) en dagactiviteiten voor Mensen met Dementie (€ 0,4 miljoen). De overige mutaties leiden tot een mutatie van per saldo € 1 miljoen.

Kennis, informatie en innovatiebeleid

De implementatie van de elektronische Verpleegkundige Overdracht gebeurt in samenwerking met verschillende organisaties. Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN) ontvangt als eigenaar van de informatiestandaard een projectsubsidie om stapsgewijs te werken naar een proces waarin het structurele onderhoud geborgd is. De uitgaven voor het programma e-overdracht (€ 1,0 miljoen) vinden plaats via het budget subsidie algemeen.

Tevens zijn middelen overgeheveld naar het opdrachten budget ter dekking van het implementatie programma Verpleegkundige Overdracht (€ 1,9 miljoen). Met deze middelen is door ICTU een programmabureau eOverdracht ingericht als vervolg op de VIPP-regeling Inzicht. Doordat de technische ontwikkeling van de eOverdracht niet volgens planning verliep, kon een deel van de activiteiten niet uitgevoerd worden door het bureau eOverdracht (€ 2,1 miljoen).

Verder zijn middelen overgeheveld naar andere artikelen van VWS. Zo is een bedrag van € 1,3 miljoen overgeheveld voor een bijdrage in de beheerskosten voor het Zorginstituut Nederland als extra bijdrage voor implementatieactiviteiten en onderzoek door het programma KIK-V.

Voor de projectsubsidies 2023 PGB 2.0 aan de drie belangenverenigingen is € 1 miljoen euro budget beschikbaar gesteld eind 2022 en besteed in 2023. De overige mutaties en interne herschikkingen leiden tot een mutatie van per saldo € 1,2 miljoen.

Bekostiging

Bijdrage in de kosten van kortingen (BIKK)

De BIKK compenseert het Fonds langdurige zorg (Flz) voor de derving aan Wlz-premie door heffingskortingen. Omdat de omvang van de heffingskortingen in de Macro Economische Verkenning 2024 (MEV) van het CPB lager groeit dan geraamd in de MEV 2023, is de BIKK € 59,5 miljoen lager vastgesteld in de begroting 2023.

Bijdrage Wlz

De Rijksbijdrage Wlz dient er toe om te voorkomen dat er in het Fonds langdurige zorg een tekort ontstaat. Door een meevaller in de premieontvangsten volstond een lagere Rijksbijdrage Wlz (€ 750 miljoen).

Afsluiting Algemeen Fonds Bijzondere Ziektekosten (AFBZ)

Sinds 2015 wordt de langdurige zorg via de Wet langdurige zorg (Wlz) gefinancierd. Daarvoor gebeurde dat via de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). In de Wlz is geregeld dat de bij de AWBZ betrokken partijen een aantal jaren de tijd kregen om zaken af te wikkelen. In de Wlz (artikel 11.2.10) is geregeld dat het saldo van het Algemeen Fonds Bijzondere Ziektekosten (AFBZ) naar de situatie op 1 januari van het achtste jaar na het jaar waarin de AWBZ werd ingetrokken (lees: 1 januari 2023),

ten bate of ten laste van 's Rijks schatkist komt. In 2014 was de inschatting dat dit saldo circa € 20 miljard negatief zou bedragen. Daarna is – vooral vanwege nabetalingen van de belastingdienst – het saldo verbeterd tot € 14,5 miljard negatief. Hierover is in de VWS jaarverslagen gerapporteerd. In het jaarverslag over 2020 is gemeld dat het saldo werd ingeschat op € 14,5 miljard negatief. In 2023 is bij eerste suppletoire begroting via een rijksbijdrage van VWS aan het AFBZ het negatieve saldo overgenomen door het rijk. Daarna is het AFBZ formeel opgeheven.

Opdrachten

Eind 2022 is besloten het beheer en de ontwikkeling van het PGB 2.0-systeem voorlopig niet door een derde partij maar door het kerndepartement van VWS te laten uitvoeren. Hiervoor heeft in 2023 een budgetwijziging van deze post opdrachten naar de post inhuur plaatsgevonden van € 6,6 miljoen. De overige mutaties en interne herschikkingen leiden tot een mutatie van per saldo € 0,9 miljoen.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Uitvoeringskosten Sociale Verzekeringsbank

Ter ondersteuning van budgethouders, zorgverleners en verstrekkers en uitvoerder SVB, wordt het PGB2.0-systeem doorontwikkeld en geïmplementeerd⁶⁰. Het aansluiten van gemeenten verloopt niet conform eerdere planning. Prioriteit wordt gegeven aan het verder verbeteren van het beheer van het platform PGB2. en terugdringen van een aantal workarounds in de uitvoering. De SVB is gevraagd de operationele regie op zich te nemen en vanuit deze rol het aansluitplan in overleg met betrokken ketenpartijen te actualiseren. Besluitvorming over aansluitplanning wordt eind Q1 2024 verwacht.

De met VNG gemaakte afspraken over de uitvoeringskosten van de SVB ten laste van het Gemeentefonds zijn in 2023 gerealiseerd (totaal € 27,2 miljoen). Deze afspraken lopen door en worden geëvalueerd in 2026. De evaluatie kan aanleiding zijn om de structurele uitname uit het Gemeentefonds bij te stellen.

Bijdrage aan medeoverheden

Overige

Een deel van de voorgenomen bestedingen voor domein overstijgende samenwerking (DOS) is niet tot besteding gekomen (€ 5,3 miljoen).

⁶⁰ Kamerstukken II 2022/2023, [25657](#), nr. 340

4.4 Artikel 4 Zorgbreed beleid

A. Algemene doelstelling

Het scheppen van randvoorwaarden om het zorgstelsel verder te optimaliseren zodat de kwaliteit, de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van de zorg voor de burger gewaarborgd blijft.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister bevordert de werking van het stelsel door partijen in staat te stellen hun rol te spelen en door belemmeringen weg te nemen die een goede werking van het stelsel in de weg staan. Daar waar publieke belangen in het geding zijn die niet voldoende door (partijen in) het stelsel behartigd kunnen worden, bevordert de minister dat deze belangen worden behartigd.

De minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren: van een stevige positie van de cliënt in het zorgstelsel en transparantie van zorg, een logische beroepenstructuur die aansluit op de huidige en toekomstige zorg- en ondersteuningsvraag en van beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd zorgpersoneel (het aantal werkenden minder meer laten groeien, om ook voldoende mensen beschikbaar te hebben voor andere maatschappelijke sectoren en via behoud van de huidige zorgmedewerkers door goed werkgeverschap en zeggenschap), van andere manieren van werken voldoende opleidingsplaatsen, van innovaties en (digitale) vaardigheden in de zorg en de ontwikkeling hiervan, alsmede betrouwbaar informatiebeleid en van vertrouwen in datagebruik in de zorg, en van een gezonde leefstijl voor de mensen woonachtig in Caribisch Nederland.

Financieren: de minister draagt bij aan de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg door middel van het financieren van organisaties gemoeid met patiënten, zoals gehandicaptenorganisaties en ZBO's of agentschappen. Tevens financiert de minister projecten en onderzoeken uitgevoerd door ZonMw, opleidings- en bijscholingsinstrumenten, de zorg in Caribisch Nederland, en financiert instrumenten voor persoonlijke gezondheidsomgevingen (PGO) om het gebruik te stimuleren.

Regisseren: van wet- en regelgeving die zorgen voor een stevige positie van de patiënt in het zorgstelsel, verlagen van de regeldruk in de zorg, voorkomen van systeemrisico's bij financiering in de zorg, regisseren van een duurzaam informatiestelsel.

C. Beleidsconclusies

(Ont)regel de zorg

Ook in 2023 was het vergroten van het werkplezier in de zorg door het verminderen van (ervaren) regeldruk een belangrijke beleidsprioriteit. Het onderwerp stond hoog op de politieke agenda.

In 2023 is het programma [Ont]Regel de Zorg uitgevoerd langs de in 2022 aangekondigde vier programmalijnen:

1. Voorkomen nieuwe regeldruk door wet- en regelgeving van VWS. Beleid dat beter werkt in de praktijk;

2. Landelijke maatregelen, zoals het harmoniseren van inkoop- en verantwoordingsseisen en de landelijke verwijsafspraken tussen ziekenhuizen en huisartsen;
3. De lokale aanpak. Vermindering van regeldruk binnen zorginstellingen. Bijvoorbeeld door het aanbieden van een e-learning en training tot ontregelaar, en een subsidieregeling voor lokale ontregelprojecten;
4. Een laagdrempelig toegankelijk loket voor signalen, knelpunten en vragen.

Het ministerie van VWS heeft de Kamer in de zomer van 2023 geïnformeerd over de voortgang van het programma⁶¹. In deze brief constateerde de minister dat de aanpak van regeldruk niet snel en ver genoeg ging. Daarom is in december 2023 de Kamer geïnformeerd over de intensivering van de aanpak om de regeldruk in de zorg te verlichten aan de hand van vier impulsen⁶²:

1. het effect vergroten van de eigen inspanningen van VWS om de regeldruk van wet- en regelgeving te beperken (beleid dat werkt in de praktijk);
2. het instellen van een gedragen Regiegroep met mandaat en slagkracht voor een paradigmaverschuiving in vertrouwen;
3. de inzet van twee speciaal gezanten;
4. het focussen van aandacht en actie op één sector per jaar. In 2024 staat eerstelijnszorg centraal.

Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ)

In 2023 is ingezet op de uitvoering van het actieprogramma Werken in de Zorg, namelijk het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ). Het programma heeft tot doel om een transitie in gang te zetten naar passende en arbeidsbesparende zorg zodat ook in de toekomst niet meer dan 1 op de 6 werkenden in zorg en welzijn werkzaam hoeft te zijn en zorgverleners met plezier hun werk kunnen blijven doen. Deze ambitie draagt ook bij aan de toegankelijkheid van zorg. Met het programma is het afgelopen jaar ingezet op een zestal hefboomonderwerpen, namelijk:

1. Herstel van de balans tussen vast en flexibel personeel;
2. Regionaal werkgeverschap;
3. Begeleiding van stagiairs en nieuwe medewerkers;
4. Sociale en technologische innovatie;
5. Bekwaam is Inzetbaar en voorwaarden voor leven lang ontwikkelen;
6. Regeldrukvermindering: opgepakt binnen het programma '(Ont)regel de zorg'.

Deze prioritaire thema's zijn samen met werkgevers- en werknemersorganisaties, onderwijspartijen en brancheorganisaties omgezet in gezamenlijke acties.

Ondersteuning zorgmedewerkers met langdurige post-COVID klachten

Een grote groep mensen ondervindt dagelijks de gevolgen van hun langdurige post-COVID klachten. Onder deze groep bevinden zich ook zorgmedewerkers. In 2023 zijn aanvullende ondersteuningsmaatregelen opgezet voor zorgmedewerkers. Met de Subsidieregeling Behoud langdurig zieke zorgwerknemers konden zorgwerkgevers een deel van de kosten gedekt krijgen voor de vrijwillige loondoorbetaling van zes tot twaalf maanden. Hiermee hadden werkgevers en werknemers gezamenlijk langer de tijd om te werken aan re-integratie en herstel. Daarnaast ondersteunt

⁶¹ Kamerstukken II 2022/2023, [29 515, nr. 486](#)

⁶² Kamerstukken II 2022/2023, [29 515, nr. 491](#)

het kabinet een specifieke groep zorgmedewerkers eenmalig met een bedrag van € 15.000. De financiële ondersteuning is bedoeld als gebaar ter erkenning.

Daarnaast zijn in 2023 maatregelen genomen om in tijden van crisis te voorzien in de behoefte van tijdelijk en snel inzetbare zorgcapaciteit. Het bestand met zorgreservisten is in 2023 gegroeid naar ruim 3500 zorgreservisten. Er wordt gestreefd naar een reserve met 5000 zorgreservisten.

Adviesaanvraag onafhankelijke commissie Wet BIG

Op 14 juni 2023 is de Gezondheidsraad (GR) gevraagd om advies uit te brengen over een toekomstbestendig toetsingskader voor voorbehouden handelingen en nieuwe beroepen in het kader van de Wet BIG. Vooruitlopend op de uitkomsten van het GR advies worden geen nieuwe aanvragen met betrekking tot opname in de Wet BIG, dan wel uitbreiding en/of verschuiving van bevoegdheden in behandeling genomen. Het advies van de GR wordt eind 2024 verwacht⁶³.

Voorlichting voorbehouden handelingen Wet BIG

In het kader van Bekwaam is Inzetbaar is met ingang van oktober 2023 voorlichting op de Rijksoverheidssite geplaatst over de mogelijkheden van de opdrachtregeling op grond van de artikelen 35 en 38 Wet BIG. Uitgangspunt is dat deze voorlichting ervoor zorgt dat de opdrachtregeling met betrekking tot voorbehouden handelingen in de toekomst beter benut gaat worden en bijdraagt aan meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt.

Beroepenstructuur van de psychologische beroepen Wet BIG

Op 7 november 2022 is de Kamer geïnformeerd over het voornemen om de beroepenstructuur van de postacademische beroepen in de psychologische zorg in de Wet BIG te vereenvoudigen⁶⁴. Doel is om duidelijkheid te creëren bij onder andere patiënten, werkgevers, financierders en verwijzers over de in te zetten zorg en toegepaste methoden zodat de juiste zorg wordt geleverd. In 2023 zijn de voorbereidingen voor de nieuwe beroepenstructuur en het bijbehorend voorstel tot wijziging van de Wet BIG getroffen zodat dit in 2024 ter internetconsultatie kan worden voorgelegd. Het beoogde jaar van inwerkingtreding is 2026.

Buitenlands gediplomeerde zorgverleners

Om te bevorderen dat buitenslands gediplomeerde zorgverleners sneller instromen in de arbeidsmarkt is in 2023 voorbereid dat de Algemene Kennis & Vaardigheden toets (AKV-toets) per 1 januari 2024 afgeschaft en vervangen wordt door taalcertificaten. Deze certificaten tonen aan dat aanvragers de Nederlandse taalvaardigheid en Engelse leesvaardigheid op het juiste niveau beheersen⁶⁵. De AKV-toets is onderdeel van de BIG-toelatingsprocedure voor buitenslands gediplomeerden. Hiermee wordt vanaf 2024 de procedure versneld, omdat de aanvragers minder toetsen hoeven af te leggen en de toetscapaciteit wordt vergroot.

Duurzaamheid en Gezondheid

De transformatie naar een stelsel van (publieke) zorg en welzijn met minimale impact op klimaat en milieu en voorbereid op klimaatverandering, krijgt steeds meer vorm⁶⁶. Het ministerie ondersteunt deze transformatie

⁶³ Kamerstukken II 2022/2023, [29282](#), nr. 522

⁶⁴ Kamerstukken II 2022/2023, [29282](#), nr. 487

⁶⁵ Kamerstukken II 2023/2024, [29 282](#), nr. 551

⁶⁶ Kamerstukken II 2023/2024, [32 813](#), nr. 1341

met kennis en onderzoek, door het bevorderen van implementatie en opschaling en door belemmeringen weg te nemen. Met het oog op (besparing van) energieverbruik onderzocht het Expertisecentrum Verduurzaming Zorg (EVZ) de eisen voor een optimaal binnenklimaat en de luchtkwaliteit in de langdurige zorg. Tevens organiseerde het webinars en een roadshow om zorginstellingen op weg te helpen met een portefeuilleroutekaart, om te komen tot duurzaam vastgoed. Het ministerie ondersteunde diverse initiatieven uit de praktijk om bewustwording en handelingsperspectief van professionals te vergroten.

Het gaat onder andere om: het 'Groene Zorgfestival', een landelijke congres voor het uitwisselen van kennis en ervaring over verduurzamen van zorg; verbetering van de website www.greendealduurzamezorg.nl als centrale vindplaats voor duurzaamheid in de zorg; een online seminar en educatiemodule over vergroening van de ggz; een implementatietoolkit verduurzaming voor regionale huisartsenorganisaties; het verkrijgen van meer inzicht in de welke (medische) disposables in een ziekenhuis het meest worden gebruikt en de grootste milieu-impact hebben, en waar verbetering kan worden aangebracht in de afvalreductie en voedselverspilling; de ontwikkeling van een 'Green Team Roadmap' die Green Teams in de hele zorg ondersteunt met organisatie, aanpak en opschalen van groene initiatieven in de eigen praktijk; het verkrijgen van inzicht in de omvang van geneesmiddelenverspilling in ziekenhuizen, apotheken en zorginstellingen, om te bepalen welke inzet mogelijk is om verspilling tegen te gaan.

Tevens inventariseerde VWS ervaren belemmerende wet- en regelgeving. Het rapport en de reactie daarop is eind december met de Tweede Kamer gedeeld. Inmiddels hebben meer dan 300 partijen de Green Deal 'Samen werken aan Duurzame Zorg' (GDDZ 3.0) ondertekend. Dat toont de urgentie en bereidheid in de sector om te werken aan verduurzamen. De Green Deal vormt de ruggengraat en de verbinding van de verduurzamingstransitie in de (publieke) zorg en welzijn en zet voor sector en Rijksoverheid de inhoudelijke lijnen uit. Voor VWS is dit nader ingevuld in het in 2023 gepubliceerde Uitvoeringsprogramma verduurzamen (publieke) zorg en welzijn.

Databeschikbaarheid

Om goede zorg te kunnen verlenen en de beweging te maken van zorg naar gezondheid, is het kunnen uitwisselen en beschikken over de juiste gegevens cruciaal. In 2023 is daarom conform de afspraken uit het coalitieakkoord, het Integraal Zorgakkoord⁶⁷ en in lijn met de Nationale Visie en Strategie Gezondheidsinformatiestelsel⁶⁸, die in april 2023 is aangeboden aan de Tweede Kamer, volop ingezet op het voorbereiden en realiseren van databeschikbaarheid ten behoeve van passende zorg.

Zo is de Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (Wegiz) per 1 juli 2023 in werking getreden. Zorgaanbieders worden op grond van de Wegiz wettelijk verplicht om zorggegevens elektronisch uit te wisselen, inclusief het beschikbaar stellen van deze gegevens aan de patiënt⁶⁹. De eerste gegevensuitwisseling 'elektronisch voorschrijven door huisartsen' is vanaf 1 januari 2024 verplicht. De Meerjarenagenda Wegiz, waarop de gegevensuitwisselingen staan die verplicht elektronisch moeten verlopen, is in 2023 geactualiseerd. Per geprioriteerde gegevensuitwisseling wordt er gewerkt

⁶⁷ Kamerstukken II 2021/2022, [31765](#), nr. 655

⁶⁸ Kamerstukken II 2022/2023, [27529](#) nr. 292

⁶⁹ Kamerstukken II 2020/2021, [35824](#), nr. 1 tot en met 4

aan een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Het zorgveld bereidt zich voor op de gegevensuitwisselingen Basisgegevensset Zorg (BgZ), Beeldbeschikbaarheid, eOverdracht, Medicatiegegevens en Acute Zorg.

Ook zijn in 2023 voorbereidingen getroffen op de verandering van de wet- en regelgeving voor het realiseren van databeschikbaarheid. Zo is in 2023 het wetsvoorstel Wet opvraagbaarheid gegevens bij spoedeisende zorg voorgelegd en zijn de uitvoeringstoetsen opgevraagd.

Voor het ontsluiten van informatie voor de patiënt, cliënt of burger wordt gewerkt aan de persoonlijke gezondheidsomgevingen (PGO's). In 2023 is het gebruik hiervan flink gegroeid van circa 100.000 unieke gebruikers in 2022 naar circa 500.000 unieke gebruikers in 2023. Hierbij zijn concrete afspraken gemaakt rondom een publieke generieke inzage functie met de partners Zorgverzekeraars Nederland (ZN), MedMij en Patiëntenfederatie Nederland. Dit moet leiden tot beter en sneller beschikbaar maken van gezondheidsgegevens voor de burger.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van databeschikbaarheid is de realisatie van generieke functies voor elektronische gegevensuitwisseling. Eind 2023 heeft VWS voor de generieke functie Toestemming gekozen voor de bestaande oplossing Mitz die sinds het voorjaar 2023 beschikbaar is. In 2023 is daarnaast een publiekscampagne gestart om burgers bewust te maken dat hun toestemming nodig is om zorgverleners gegevens te kunnen laten uitwisselen.

Naast databeschikbaarheid voor goede zorg is het van belang dat data ook beschikbaar is voor hergebruik voor wetenschappelijk onderzoek, kwaliteitsdoeleinden of innovatie en voor toepassingen als AI. In april 2023 is de beleidsvisie inclusief routekaart ten aanzien van het secundair gebruik van gezondheidsgegevens naar de Tweede Kamer gestuurd⁷⁰. In 2023 is VWS gestart met het treffen van de voorbereidingen voor aanpassingen van wet- en regelgeving en het samen met stakeholders opstellen van een communicatiestrategie. Daarnaast heeft VWS in 2023 een actieve bijdrage geleverd aan de onderhandelingen over de European Health Data Space in de raadswerkgroepen. Het nationale beleid ten aanzien van secundair datagebruik kan namelijk niet los worden gezien van de Europese ontwikkelingen op dit gebied.

Informatieveiligheid

Verdere digitalisering van de zorg leidt tot een verhoogde noodzaak van informatiebeveiliging. VWS levert een actieve bijdrage aan het doorvertalen van de Rijksbrede ambitie uit de Nederlandse Cybersecuritystrategie (NLCS) naar het zorgveld. In 2023 is ingezet op meer bewustwording over digitale veiligheid via onder andere de doorontwikkeling van het project 'Informatieveilig gedrag in de zorg'. Om ervoor te zorgen dat informatieveiligheid in de zorg blijft aansluiten op de technische ontwikkelingen is er ingezet op herziening van de NEN-7510 norm. Daarnaast heeft VWS ingezet op het versterken en uitbreiden van Z-CERT, het landelijk expertisecentrum voor informatieveiligheid binnen de zorgsector. In december 2023 is de Tweede Kamer geïnformeerd⁷¹ over de vitaal verklaring van (delen van) de zorgsector. Dit is een eerste stap om uitvoering kunnen te geven aan de Europese Critical Entities Resilience richtlijn (CER)- en vitale aanbieders te kunnen aanwijzen in de zorg. Deze richtlijn en de richtlijn Network- and

⁷⁰ Kamerstukken II 2022/2023, [27529 nr. 294](#)

⁷¹ Kamerstukken II 2022/2023, [27529 nr. 30.821](#)

Information Security (NIS2) vormen de basis voor het verhogen van de fysieke en digitale weerbaarheid. Er is in 2023 ook ingezet op diensten die de digitale weerbaarheid van de zorgsector versterken door te investeren in de doorontwikkeling van een open kwetsbaarheden analysetool (OpenKAT).

Digitale ondersteuning COVID-19

Digitale ondersteuningsmiddelen zijn belangrijk geweest in de crisisaanpak van COVID-19 en hebben ook in de transitiefase hun waarde getoond. De verwachting voor 2023 was dat inzet van digitale middelen nodig zou blijven om het leven met het coronavirus mogelijk te maken. Hierbij zijn beleidsontwikkelingen, maar ook eventuele gevolgen van mogelijke nieuwe varianten en oplevingen van het virus zorgvuldig gemonitord om te bepalen in welke mate de digitale instrumenten doorontwikkeld en/of ingezet moesten worden.

Per 1 juli 2023 is de Europese verordening (EU 2021/953) over de afgifte, verificatie en aanvaarding van de interoperabele COVID-19-vaccinatie-, test- en herstelcertificaten (digitaal EU-COVID-certificaat, hierna: DCC) afgelopen. Hiermee is de wettelijke verplichting vervallen om digitale DCC's (de 'internationale QR-code' in CoronaCheck) uit te geven. Met het vervallen van deze verordening is daarom een vereenvoudiging van de CoronaCheck-app gerealiseerd en is de app vanaf 31 december 2023 niet meer in gebruik. Voor GGD Contact is tevens besloten over te gaan op een (technische) waakvlamconstructie per 1 januari 2024. De Kwetsbaarheden Analyse Tool (OpenKAT) is in 2023 ingezet voor de monitoring van dreigingen en kwetsbaarheden in de systemen en omgevingen die door VWS zelf ontwikkeld zijn. Dit is noodzakelijk zolang deze applicaties binnen beleid gehandhaafd blijven.

Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland blijven we werken aan het realiseren van een op termijn aan Europees Nederland gelijkwaardig voorzieningenniveau. Zo is een pilot directe verwijzingen voor de Bovenwindse eilanden uitgevoerd die door betrokken partijen en patiënten als positief ervaren is. Voor Jeugdzorg zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt met de Openbare Lichamen onder andere over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen ZJCN en de Openbare Lichamen. Tevens is er onderzoek gedaan naar de financiële situatie van zorgaanbieders om een beter beeld te krijgen van wat er speelt zodat betere afspraken gemaakt worden over de financiering. Daarnaast is de pilot maatschappelijke ondersteuning in Caribisch Nederland voorbereid; dit in aanloop naar de AMvB Maatschappelijke Ondersteuning.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 12 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 4 (bedragen x € 1.000)

		Realisatie				Vastgestelde begroting	Verschil	
		2019	2020	2021	2022	2023	2023	
Verplichtingen		1.269.744	3.299.470	2.152.935	1.290.647	1.216.181	1.348.417	– 132.236
Uitgaven		1.120.778	3.051.899	2.154.091	1.312.176	1.410.440	1.505.574	– 95.134
4.10	Positie cliënt en transparantie van zorg	80.255	68.055	75.897	71.741	57.285	56.354	931
	Subsidies (regelingen)	41.643	34.071	34.299	36.298	38.587	36.990	1.597
	Patiënten- en gehandicaptenorganisaties	16.148	16.224	16.369	16.896	18.315	17.000	1.315
	Transparantie van zorg	25.442	17.847	17.830	18.952	19.622	19.740	– 118
	Overige	53	0	100	450	650	250	400
	Opdrachten	32.774	27.464	34.472	27.524	9.071	10.202	– 1.131
	Ondersteuning cliëntorganisaties	7.207	2.692	3.998	3.999	3.991	4.000	– 9
	Transparantie van zorg	14.543	989	780	1.104	612	3.356	– 2.744
	Overige	11.024	23.783	29.694	22.421	4.468	2.846	1.622
	Bijdrage aan agentschappen	5.838	6.520	7.126	7.919	9.627	9.162	465
	CIBG	5.838	6.520	7.126	7.919	9.627	9.162	465
4.20	Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt	436.639	2.438.206	1.457.625	666.439	758.847	929.954	– 171.107
	Subsidies (regelingen)	420.711	2.417.168	1.398.135	645.466	736.236	902.190	– 165.954
	Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt	420.711	2.417.168	1.398.135	645.466	733.223	902.190	– 168.967
	Overige	0	0	0	0	3.013	0	3.013
	Opdrachten	4.894	7.019	6.732	7.125	6.469	16.316	– 9.847
	Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt	4.894	7.019	6.732	7.125	6.304	16.316	– 10.012
	Overige	0	0	0	0	165	0	165
	Bijdrage aan agentschappen	10.973	13.969	14.093	13.632	16.038	11.448	4.590
	CIBG	10.973	13.969	14.093	13.632	16.038	11.448	4.590
	Bijdrage aan ZBO's/RWT's	0	0	38.628	124	0	0	0
	ZiNL	0	0	37.380	0	0	0	0
	SVB	0	0	1.248	124	0	0	0
	Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	61	50	37	92	104	0	104
	OECD	61	50	37	92	104	0	104
4.30	Informatiebeleid	18.425	76.890	104.868	97.033	90.651	85.555	5.096
	Subsidies (regelingen)	4.378	24.141	32.299	36.631	44.446	36.012	8.434
	Informatiebeleid	0	15.623	21.358	27.334	33.041	27.504	5.537
	Maatschappelijke diensttijd	0	0	1.000	– 423	0	0	0
	Overige	4.378	8.518	9.941	9.720	11.405	8.508	2.897
	Opdrachten	1.824	28.970	38.111	42.802	31.526	28.612	2.914
	Informatiebeleid	0	26.372	34.792	40.280	25.768	22.309	3.459
	Overige	1.824	2.598	3.319	2.522	5.758	6.303	– 545
	Bijdrage aan agentschappen	12.223	23.779	34.458	17.600	14.679	20.931	– 6.252
	Informatiebeleid	12.223	23.779	34.458	17.600	14.679	20.931	– 6.252
4.40	Inrichting zorgstelsel	457.499	256.165	279.300	276.255	305.682	266.968	38.714
	Subsidies (regelingen)	0	335	735	1.039	400	400	0
	Programma's zorgstelsel	0	335	735	1.039	400	400	0
	Opdrachten	1.090	1.373	1.218	872	548	564	– 16

	Realisatie				Vastgestelde begroting		Verschil
Programma's zorgstelsel	533	802	661	460	15	0	15
Overige	557	571	557	412	533	564	- 31
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>256.409</i>	<i>254.457</i>	<i>277.347</i>	<i>274.344</i>	<i>304.734</i>	<i>266.004</i>	<i>38.730</i>
CAK	129.689	126.585	129.743	124.075	136.553	122.097	14.456
NZa	60.752	61.823	66.131	69.053	76.701	67.100	9.601
ZiNL	63.768	64.149	79.873	79.616	89.880	74.182	15.698
CSZ	2.200	1.900	1.600	1.600	1.600	1.600	0
Overige	0	0	0	0	0	1.025	- 1.025
<i>Begrotingsreserve</i>	<i>200.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Overige	200.000	0	0	0	0	0	0
4.50 Zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland	127.960	212.583	236.401	200.708	197.975	166.743	31.232
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>0</i>	<i>3.316</i>	<i>3.182</i>	<i>3.864</i>	<i>4.023</i>	<i>4.641</i>	<i>- 618</i>
Algemeen	0	3.316	3.182	3.864	4.023	4.641	- 618
<i>Bekostiging</i>	<i>127.870</i>	<i>203.118</i>	<i>228.364</i>	<i>184.929</i>	<i>184.068</i>	<i>0</i>	<i>184.068</i>
Zorg en welzijn	127.870	203.118	228.364	184.929	184.068	0	184.068
<i>Opdrachten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>3.134</i>	<i>158.183</i>	<i>- 155.049</i>
Zorg	0	0	0	0	344	141.958	- 141.614
Welzijn	0	0	0	0	2.790	16.225	- 13.435
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>90</i>	<i>6.149</i>	<i>4.855</i>	<i>11.915</i>	<i>6.750</i>	<i>3.919</i>	<i>2.831</i>
Overige	90	6.149	4.855	11.915	6.750	3.919	2.831
Ontvangsten	76.293	86.701	41.434	30.656	321.843	11.153	310.690
Wanbetalers en onverzekerden	58.492	60.073	0	0	0	0	0
Overige	17.801	26.628	41.434	30.656	321.843	11.153	310.690

E. Toelichting op de instrumenten

2. Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt

Subsidies

Opleidingen

De regeling Basis Acute Zorgopleiding (BAZ)

In 2023 is uitvoering gegeven aan het advies van de Taskforce Ondersteuning optimale inzet zorgverleners, met daarin concrete maatregelen voor de korte en (middel)lange termijn om de beschikbaarheid van zorgmedewerkers in crisistijd te vergroten. Er is een regeling opgesteld, waarbij er € 20 miljoen beschikbaar is gesteld. In 2023 hebben 86 instellingen subsidie toegekend gekregen voor in totaal 392 afgeronde Basis Acute Zorg-opleidingsmodules. De realisatie op deze regeling in 2023 is circa € 8 miljoen waardoor circa € 12 miljoen vrij is gevallen bij Slotwet.

Subsidieregeling Stageplaatsen Zorg II

In 2023 is € 122 miljoen uitbetaald in het kader van de Subsidieregeling Stageplaatsen Zorg II (het Stagefonds Zorg) voor stages (circa 59.000) gerealiseerd in het opleidingsjaar 2022-2023.

Investeringsakkoord Opleiden in de Wijkverpleging (IOW)

Vanuit het investeringsakkoord Opleiden in de Wijkverpleging (IOW) – opgenomen als ‘opleidingsakkoord VVT’ in het coalitieakkoord – was in 2023 een bedrag van € 20 miljoen beschikbaar voor het geven van een impuls aan het anders en meer opleiden in de wijkverpleging. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld via de projectsubsidie SectorplanPlus. Binnen het SectorplanPlus kunnen zorgorganisaties actief in de wijkverpleging

een hoger subsidiebedrag toegekend krijgen wanneer ze voldoen aan aanvullende voorwaarden omtrent samenwerking bij opleiden. Het aantal aanvragen onder deze aanvullende voorwaarden was lager dan geraamd, waardoor het gereserveerde bedrag niet volledig is uitgegeven. Bij Slotwet is circa € 14 miljoen vrijgevallen.

Arbeidsmarkt

Kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuiszorg

Met de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuiszorg 2020-2023 (KIPZ) worden ziekenhuizen en UMC's gestimuleerd meer en strategischer te investeren in het opleiden en scholen van personeel. Er was in 2023 € 216 miljoen in de begroting beschikbaar gesteld en met de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA) is dit bedrag verhoogd tot € 227,5 miljoen.

Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg (TAZ)

SectorplanPlus 2017-2022

Zoals reeds vermeld in de 1e suppletoire begroting is in het voorjaar een eerste inschatting van de omvang van de niet gerealiseerde opleidingstrajecten van tijdvak 4 van SectorplanPlus 2017-2022 gemaakt. Daardoor is een bedrag van € 112,5 miljoen vrijgevallen.

Bij de 2e suppletoire begroting is naar aanleiding van nadere controlewerkzaamheden van RegioPlus duidelijk geworden dat de realisatie binnen de subsidie lager uit zal komen dan de inschatting ten tijde van de 1e suppletoire begroting. Daardoor is er circa € 23 miljoen extra vrijgevallen.

SectorplanPlus (SPP)

Ter ondersteuning van het programma TAZ is in 2023 circa € 149 miljoen aan voorschotten uitgekeerd aan RegioPlus voor het project SectorplanPlus. Dit betrof circa € 74 miljoen voor SectorplanPlus 2022-2023 en circa € 75 miljoen voor SectorplanPlus-TAZ 2023-2024.

Subsidieregeling behoud langdurig zieke zorgmedewerkers

Zoals reeds vermeld in de 1e suppletoire begroting zijn de aanvragen voor de subsidieregeling «Behoud langdurig zieke zorgmedewerkers» lager dan verwacht, waardoor € 13 miljoen is vrijgevallen.

Regeling zorgmedewerkers met langdurige post-COVID klachten

Zoals gemeld bij 1e suppletoire is er uit de prijsbijstelling € 25 miljoen toegevoegd aan de begroting en daarmee is in totaal € 35 miljoen beschikbaar gesteld voor deze regeling. De realisatie op de regeling was in 2023 circa € 6 miljoen. De lagere realisatie is een gevolg van lagere aanvragen voor een tegemoetkoming dan oorspronkelijk geraamd.

Overige

Bij de Prinsjesdag suppletoire begroting is ruim € 14 miljoen afgeboekt vanwege onder andere vertraging in de uitgaven van ongeveer € 5 miljoen aan de Nationale Zorgreserve, € 5,8 miljoen aan Zeggenschap, € 1,5 miljoen aan het Programma Duurzaamheid en Gezondheid en € 0,9 miljoen voor aanpak Agressie in de Zorg.

3. Informatiebeleid

Subsidies

Informatiebeleid

Op informatiebeleid is per saldo voor € 5,5 miljoen meer aan subsidies uitgegeven ten opzichte van de vastgestelde begroting. Bij de 1e suppletoire begroting heeft ten behoeve van Nictiz een technische mutatie naar artikel 4 plaatsgevonden; dit in het kader van het reguliere programmaplan en medicatieveiligheid. Daarnaast zijn bij de 1e suppletoire begrotingswet coalitieakkoordmiddelen beschikbaar gesteld voor onder meer European Health Data Space (EHDS) en Eenheid van Taal. Tot slot hebben diverse kleinere mutaties plaatsgevonden.

Overig

Om invulling te geven aan het Integraal Zorgakkoord zijn bij de 1e suppletoire begroting middelen beschikbaar gesteld voor het 'Nationaal platform digitale zorgtransformatie' en 'Vliegwiel digitale transformatie in de zorg'. Samen met enkele kleinere mutaties is voor € 2,9 meer aan subsidies verstrekt dan opgenomen in de vastgestelde begroting.

Opdrachten

Informatiebeleid

Op informatiebeleid is voor € 3,5 miljoen meer aan opdrachten uitgegeven. Bij de Suppletoire begroting Prinsjesdag zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor onder meer het toegenomen DigiD-gebruik in de zorg. Daarnaast hebben diverse instrumentwijzigingen plaatsgevonden van bijdrage aan agentschappen naar apparaatsuitgaven (artikel 10).

Overige

Voor diverse opdrachten is per saldo € 0,5 miljoen minder uitgegeven. Vooral ten aanzien van de 'Open House PGO-gebruikersregeling'.

Bijdrage aan agentschappen

Informatiebeleid

De bijdrage aan agentschappen valt per saldo € 6,2 miljoen lager uit dan de vastgestelde begroting. Dit komt onder meer door een technische mutatie naar opdrachten.

4. Inrichting Zorgstelsel

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

CAK

De uitvoeringskosten van het CAK waren in 2023 € 14,5 miljoen hoger dan oorspronkelijk geraamd. De belangrijkste oorzaak is dat € 7,6 miljoen extra is toegekend in het kader van projecten en incidentele kosten zoals uitgaven in het kader van Roadmap in Control, extra uitvoeringskosten in het kader van de kinderopvangtoeslagaffaire en de uitvoeringsstoets passende eigen bijdrage huishoudelijke hulp. Daarnaast waren de uitvoeringskosten Wmo € 6,9 miljoen hoger als gevolg van prijs- en volumeveranderingen in de reguliere uitvoering.

Zorginstituut Nederland

De kosten van het Zorginstituut Nederland zijn € 15,7 miljoen hoger dan oorspronkelijk geraamd. De kosten voor de reguliere activiteiten zijn gestegen met € 5,6 miljoen, wat grotendeels komt door hogere lonen en prijzen. Daarnaast zijn de kosten van de bestaande projecten gestegen met € 8,9 miljoen, wat voornamelijk komt door hogere kosten voor het KIK-V Programma (Keteninformatie Kwaliteit Verpleeghuiszorg) en hogere kosten voor Zorgevaluatie en Gepast Gebruik (ZEGG) en Passende Zorg praktijken. Tenslotte is er in 2023 voor € 1,2 miljoen gestart met een aantal nieuwe projecten waarvoor door VWS extra budget beschikbaar is gesteld. Dit betreft onder andere de inrichting en uitvoering ronde tafel overleg van het IZA thema concentratie en spreiding en een verdiepend onderzoek Medisch-Specialistische basiszorg.

5. Zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland

Bekostiging

Zorg en Welzijn

Bij de 1e suppletoire begroting heeft een instrumentwijziging van circa € 12 miljoen plaatsgevonden van opdrachten naar bekostiging Covid. Deze middelen waren bedoeld voor de pandemiebestrijding. Van deze middelen is bij de suppletoire begroting Prinsjesdag € 0,3 miljoen overgeheveld naar begrotingsartikel 1 (Volksgezondheid) voor uitvoeringskosten van het RIVM. Daarnaast is circa € 10,4 miljoen niet besteed, waardoor het budget bij de suppletoire begroting Prinsjesdag met € 10 miljoen is verlaagd. Op het instrument bekostiging is ten aanzien van Covid per saldo € 1,3 miljoen meer gerealiseerd dan initieel begroot.

Verder heeft bij de 1e en 2e suppletoire begroting een instrumentwijziging plaatsgevonden van per saldo € 11,4 miljoen van opdrachten welzijn naar bekostiging en € 0,5 miljoen van bekostiging zorg naar bijdrage aan medeoverheden. Deze middelen waren bedoeld voor het vergroten van de (naschools) activiteitenaanbod voor jongeren. Daarnaast is bij de 1e en Prinsjesdag suppletoire begroting circa € 1,9 miljoen beschikbaar gesteld om wisselkoerseffecten en gestegen loonkosten te kunnen opvangen. Tot slot is door tegenvallers op jeugd, welzijn en sport circa € 1,1 miljoen meer gerealiseerd en hebben vanaf het instrument bekostiging voor € 0,6 miljoen diverse kleinere mutaties plaatsgevonden. Op het instrument bekostiging is in het kader van jeugd, welzijn en sport per saldo voor € 13,3 miljoen meer uitgegeven dan initieel begroot.

Zorg

Bij de 1e en 2e suppletoire begroting heeft een instrumentwijziging van per saldo € 124,9 miljoen plaatsgevonden van opdrachten zorg naar bekostiging zorg. Deze middelen waren bedoeld voor de zorguitgaven op de BES-eilanden. Verder is er bij de 1e en Prinsjesdag suppletoire begroting circa € 20,6 miljoen beschikbaar gesteld om wisselkoerseffecten en gestegen loonkosten te kunnen opvangen. Daarnaast is bij de Prinsjesdag en 2e suppletoire begroting per saldo € 13,6 miljoen beschikbaar gesteld voor tegenvallers in de zorguitgaven. Aanvullend is een tegenvaller van circa € 10,4 miljoen gerealiseerd vanwege hogere zorguitgaven in Caribisch Nederland. Op het instrument bekostiging zorg is per saldo voor € 169,5 miljoen meer uitgegeven dan initieel begroot.

Opdrachten

Opdrachten Zorg

Bij de 1e suppletoire begroting heeft een instrumentwijziging van € 12 miljoen plaatsgevonden van opdrachten naar bekostiging en € 0,7 miljoen van opdrachten naar bijdrage aan medeoverheden. Deze middelen waren bedoeld in het kader van de pandemiebestrijding.

Bij de 1e en 2e suppletoire begroting heeft een instrumentwijziging van per saldo € 124,9 miljoen plaatsgevonden van opdrachten naar bekostiging. Deze middelen waren bedoeld voor de zorguitgaven op de BES-eilanden. Daarnaast is € 4,2 miljoen overgeheveld naar begrotingsartikel 1 (Volksgezondheid) ten behoeve van uitvoeringskosten van het RIVM. Daarnaast is bij de 1e suppletoire begroting € 1 miljoen beschikbaar gesteld in het kader van Pandemische Paraatheid op de BES-eilanden. Tot slot is € 0,3 miljoen overgeheveld naar begrotingsartikel 9 (Algemeen) ten behoeve van het European Health Observatory (EHO) en is € 0,5 miljoen ongerealiseerd gebleven. Per saldo is op het instrument Opdracht Zorg € 141,6 miljoen minder uitgegeven dan initieel begroot.

Opdrachten Welzijn

Bij de 1e en 2e suppletoire begroting heeft een instrumentwijziging van per saldo € 11,4 miljoen plaatsgevonden van opdrachten naar bekostiging en € 0,3 miljoen van opdrachten naar bijdrage aan medeoverheden. Deze middelen waren bedoeld voor begeleiding van jongeren, sport en preventie en ouderen zorg. Tot slot is € 0,3 miljoen overgeheveld naar begrotingsartikel 1 (Volksgezondheid) ten behoeve van JOGG en is € 1,4 miljoen ongerealiseerd gebleven. Per saldo is op het instrument Opdrachten Welzijn € 13,4 miljoen minder uitgegeven dan initieel begroot.

Ontvangsten

Op het beleidsartikel «Zorgbreed beleid» zijn circa € 310,7 miljoen meer ontvangsten gerealiseerd dan geraamd, dit komt onder andere door:

Zoals gemeld bij 2e suppletoire begroting zijn de verstrekte subsidievoorschotten van de Subsidieregeling bonus zorgprofessionals COVID-19 (bonusregeling) en van de Subsidieregeling coronabaten in de zorg (COZO 2021) gecontroleerd en vastgesteld. Op grond van de vaststellingen ontstonden er vorderingen, waarvan een groot deel inmiddels tot ontvangsten heeft geleid. In de 2e suppletoire begroting is reeds € 250 miljoen in het kader van de bonusregeling en € 21 miljoen in het kader van de COZO-subsidies aan ontvangsten gemeld. Bij Slotwet is er ruim € 17 miljoen extra ontvangen op deze regelingen.

Naast de bovengenoemde ontvangsten is er circa € 17 miljoen teruggevorderd door verschillende vaststellingen/herzieningen van een aantal projectsubsidies en vaststellingen op de verschillende regelingen voor opleiden vanwege de uit- en doorstroom van studenten.

Tot slot is per saldo € 5 miljoen terug ontvangen van Nictiz en het CIBG. Dit is terug ontvangen als gevolg van onderbesteding op de instellingssubsidie 2022 van Nictiz alsmede door onderbesteding ten aanzien van de dienstverleningsafspraken 2022 met het CIBG.

4.5 Artikel 5 Jeugd

A. Algemene doelstelling

Kinderen in Nederland groeien gezond en veilig op, ontwikkelen hun talenten en doen mee aan de samenleving.

B. Rol en verantwoordelijkheid

Ouders /verzorgers zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Als ouders of het ondersteunende sociale netwerk hun rol niet kunnen vervullen, is er een taak weggelegd voor de overheid om jeugdigen met hulp op maat naar een zelfstandige toekomst te leiden. Kinderen wiens veiligheid in het geding is of die in hun ontwikkeling worden bedreigd, moeten passende hulp krijgen en indien nodig bescherming worden genomen.

Met de invoering van de Jeugdwet op 1 januari 2015 zijn gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de ondersteuning, hulp en zorg van jeugdigen (jeugdhulp). De ministers van VWS en JenV zijn systeemverantwoordelijk voor het gedecentraliseerde stelsel van jeugdhulp, waaronder het wettelijk kader (de Jeugdwet).

De minister is verantwoordelijk voor:

Regisseren: van het wettelijk kader. De Jeugdwet bevat regels voor de inrichting van het jeugdstelsel waaraan gemeenten, jeugdhulpaanbieders en andere partijen moeten voldoen, onder andere op het gebied van toegang, kwaliteit en beleidsinformatie. De minister voert bestuurlijk overleg met de relevante actoren gericht op het realiseren van de maatschappelijke doelen van het jeugdstelsel. De Inspectie Gezondheidszorgen Jeugd (IGJ) en de Inspectie van Justitie en Veiligheid (JenV) zijn verantwoordelijk voor onafhankelijk toezicht op de aanbieders van jeugdhulp. De Jeugdautoriteit heeft de taak om risico's met betrekking tot de continuïteit van cruciale zorg voor jeugdigen te signaleren, voorkomen en op te kunnen vangen. De minister is bovendien verantwoordelijk voor het monitoren en evalueren van de werking van het jeugdstelsel.

Financieren: van de gemeenten via het gemeentefonds en uitkeringen om hun verantwoordelijkheid voor jeugdhulp op grond van de Jeugdwet waar te kunnen maken. Uitvoeren van de Subsidieregeling schippersinternaten en subsidiëren van vertrouwenswerken de kindertelefoon.

Stimuleren: de minister bevordert dat de actoren in het jeugdstelsel de jeugdhulp merkbare meetbaar beter maken voor de cliënt, de kwaliteit van de jeugdhulp borgen en waar nodig verbeteren. Verbetering van de samenhang tussen beleiden uitvoering op de terreinen van zorg, school en werk. Zorgen voor een landelijke kennisinfrastructuur voor beleidsontwikkeling en -implementatie en zorgvernieuwing.

C. Beleidsconclusies

Hervormingen jeugdzorg

Op 19 juni 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld.⁷² Deze agenda, die gemeenten, aanbieders, professionals, cliëntorganisaties en het Rijk gezamenlijk hebben opgesteld, bevat maatregelen om het jeugdzorgstelsel kwalitatief te verbeteren, maar ook financieel houdbaar te krijgen, zodat voor jeugdigen die dat nodig hebben tijdig passende zorg en ondersteuning beschikbaar is. Met de Hervormingsagenda beogen we knelpunten structureel aan te pakken.⁷²

- We helpen jeugdigen en hun gezin als dat écht nodig is.
- We maken expliciete keuzes over de reikwijdte van de jeugdhulpplicht en werken aan het normaliseren van vraagstukken waar jeugdigen tegenaan lopen.
- We versterken de sociale en pedagogische basis en zorgen voor een integrale aanpak bij problematiek in een gezin, al in de toegang en zetten in op het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg.
- We maken de beweging naar de voorkant: we versterken het wijkgericht werken, waar hulp en ondersteuning integraal wordt aangeboden aan jeugdigen én hun gezin, en zetten in op brede preventie; we zorgen ervoor dat hulp beschikbaar is voor de meest kwetsbare jeugdigen.
- We gaan de specialistische jeugdzorg voor de meest kwetsbare kinderen beter (en dus op grotere schaal) organiseren.⁷³

In dat kader zijn verschillende maatregelen uitgevoerd, zoals beschreven in de Voortgangsbrief Jeugd van 18 december 2023.⁷⁴ Het betreft onder andere de volgende maatregelen:

- Er is gewerkt aan een wetsvoorstel met betrekking tot de reikwijdte, dat gemeenten meer handvatten moet geven om jeugdhulp in te zetten voor jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties. Het streven is het wetsvoorstel zo snel mogelijk in consultatie te brengen. Ook is gewerkt aan een handreiking (die begin 2024 beschikbaar is) met daarin concrete aanbevelingen voor de wijze waarop gemeenten in hun verordening de reikwijdte kunnen aanpassen binnen de mogelijkheden van de huidige Jeugdwet.
- Samen met de ministeries van OCW en SZW en met een groot aantal veldpartijen werkt het ministerie van VWS aan de verbindingsroute opvang, onderwijs en zorg om de samenwerking in de pedagogische basis te verbeteren en meer collectieve ondersteuning te realiseren.
- VNG is met gemeenten en relevante partijen gestart met de uitwerking van een richtinggevend kader voor de toegang en lokale teams, waarin ook de overgang van 18- naar 18+ wordt meegenomen. Tegelijkertijd is een ondersteuningslijn ‘stevige lokale teams’ gestart met ondersteuningstrajecten richting gemeenten.
- In 2023 is het wetsvoorstel ‘Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg’ voor advies ingediend bij de Raad van State. Half december is het advies ontvangen. VWS bekijkt of dit leidt tot aanpassing van wetsvoorstel en/of de toelichting.
- In 2023 hebben de Tweede en Eerste Kamer met het wetsvoorstel ‘Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp’ ingestemd. De wet is met ingang van 1 januari 2024 van kracht geworden. Op basis van de wet heeft VWS nadere voorwaarden verbonden aan de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in de gesloten jeugdhulp. Die heeft VWS verder uitgewerkt in het gewijzigde Besluit Jeugdwet. Tot de door VWS opgestelde wijzigingen behoren ook nadere regels voor het borgen van de fysieke en sociale veiligheid van jeugdigen en jeugdhulpverleners in

⁷² Kamerstukken II 2022/2023, [31839, nr. 964](#)

⁷³ Er is uiteraard ook hulp nodig als er sprake is van een levenslange en levensbrede beperking.

⁷⁴ Kamerstukken II 2022/2024, [31839, nr. 990](#)

- de gesloten jeugdhulp. Daarnaast heeft VWS in 2023 een wijziging van de Regeling Jeugdwet voorbereid waardoor het zak- en kleedgeld van jeugdigen in de residentiële jeugdhulp geregeld is.
- Voor het verbeteren van de kwaliteit en het ‘blijvend leren’ in de jeugdhulp is een duurzame infrastructuur ingericht. Hierdoor kunnen aan de hand van een onderzoeks- en implementatieagenda gedragen kwaliteitskaders voor (het merendeel van) de jeugdhulp worden ontwikkeld en is ondersteuning beschikbaar. Het vormt daarmee een onderlegger voor beleid en uitvoering in het kader van de jeugdhulp.
 - Om handelingsperspectief te bieden aan de partijen die aan de slag zijn en gaan met de implementatie van de Hervormingsagenda, is in november 2023 een implementatieplan vastgesteld.
 - Het Rijk en de VNG hebben gewerkt aan de inrichting van de deskundigencommissie. Het streven is de inrichting begin 2024 gereed te hebben. De commissie zal in 2025 en 2028 advies geven over de stand van de uitvoering van de Hervormingsagenda, waaronder of de beoogde beweging in het stelsel tot stand komt en hoe om te gaan met een afwijkende uitgavenontwikkeling.

Daarnaast is onder andere gewerkt aan:

- De kabinetsbrede aanpak «Mentale gezondheid: van ons allemaal» is samen met lokale overheden en maatschappelijke partners voortgezet in 2023 met als doel de veerkracht van inwoners (en in het bijzonder van jongeren) te versterken.
- De subsidieregeling «continuïteit cruciale jeugdzorg» is ook in 2023 verlengd.⁷⁵ De regeling maakt tijdelijke liquiditeitssteun aan aanbieders van cruciale jeugdzorg in financiële problemen mogelijk.
- Samen met de Nationale Jeugdraad (NJR) is gewerkt aan het proces om tot een nationale jeugdstrategie te komen.
- In 2023 is een jaarlijkse cyclus in het leven geroepen om over de volle breedte van beleid de naleving van kinderrechten in Nederland te versterken.

Aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld

Kinderen moeten veilig kunnen opgroeien. Als een kind thuis onveilig is of in zijn of haar ontwikkeling wordt bedreigd hebben professionals, gemeenten en organisaties een rol bij het signaleren, ondersteunen van ouders en jeugdigen en zorgen voor duurzame oplossingen. Verbeteringen zijn nodig en daarom zijn deze partijen in 2023 op verschillende manieren ondersteund.

Professionals in de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie zijn geholpen bij de verschillende dilemma's die zij kunnen ervaren bij de toepassing van de meldcode met de campagne «Wijzer met de meldcode». Deze campagne is in oktober 2023 afgerond. In deze campagne zijn bijna 3.000 professional gevraagd naar belemmeringen bij het toepassen van de meldcode waarna er onder andere een gesprekstool is ontwikkeld. In totaal hebben meer dan 40.000 professionals actief meegedaan aan de campagne.

In 2023 is het onderzoek verschenen naar hoe het in 13 regio's gaat met gezinnen waarover een melding is gedaan bij Veilig Thuis: «Huiselijk geweld; een complex en hardnekkig probleem». De studie laat een positieve

⁷⁵ Zie o.a. Stand van de jeugdzorg (Jeugdautoriteit), bijlage bij Kamerbrief 20 juni 2023 (Kamerstukken II, 2022/23, 31839, nr. 964 en Barometer Nederlandse Gezondheidszorg 2023 (EY)

trend zien in het effectief stoppen van geweld en het verminderen van ernstig en veelvuldig geweld, maar in veel gezinnen en relaties duurt het geweld nog voort.

Deze gegevens zijn verwerkt in de impactmonitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023.⁷⁶ Over specifieke problematiek, aanpak seksueel geweld en aanpak van mensenhandel bij jeugdigen, is de Tweede Kamer geïnformeerd.^{77,78,79}

Over de voortgang van bovenstaande en andere onderdelen in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is de Tweede Kamer in september 2023 geïnformeerd.⁸⁰

In opdracht van de ministeries JenV, VWS en de VNG heeft in 2023 het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming verder gewerkt aan een kwalitatief verbeterde en vereenvoudigde kind- en gezinsbescherming. In 11 proeftuinen is gewerkt aan nieuwe manieren van samenwerken tussen lokale teams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen en organisaties in aanpalende domeinen zoals volwassenen – GGZ en justitie. In juni 2023 en in december 2023 zijn er voortgangsrapportages aan uw Kamer gezonden.⁸¹

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 13 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 5 (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	110.659	121.864	206.492	105.723	150.768	124.575	26.193
Uitgaven	90.989	136.507	217.167	101.156	108.317	124.575	– 16.258
5.30 Effectief en efficiënt werkend jeugdstelsel	90.989	136.507	217.167	101.156	108.317	124.575	– 16.258
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>84.840</i>	<i>78.427</i>	<i>74.910</i>	<i>59.526</i>	<i>67.461</i>	<i>87.711</i>	<i>– 20.250</i>
Kennis en informatiebeleid	12.531	12.550	12.282	13.937	15.248	13.054	2.194
Jeugdbeleid	55.372	50.355	24.962	14.831	18.716	46.044	– 27.328
Jeugdstelsel	16.937	15.522	37.666	30.758	33.497	28.613	4.884
<i>Opdrachten</i>	<i>4.849</i>	<i>11.039</i>	<i>8.596</i>	<i>11.484</i>	<i>8.229</i>	<i>10.182</i>	<i>– 1.953</i>
Kennis en informatiebeleid	1.382	1.295	1.318	1.484	1.595	2.337	– 742
Jeugdbeleid	3.467	9.631	6.536	9.507	6.492	7.307	– 815
Jeugdstelsel	0	113	742	493	142	538	– 396
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>1.300</i>	<i>1.577</i>	<i>1.714</i>	<i>1.721</i>	<i>1.863</i>	<i>1.439</i>	<i>424</i>
Overige	1.300	1.577	1.714	1.721	1.863	1.439	424
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>0</i>	<i>45.464</i>	<i>131.947</i>	<i>28.425</i>	<i>30.764</i>	<i>25.000</i>	<i>5.764</i>
Overige	0	45.464	131.947	28.425	30.764	25.000	5.764
<i>Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>243</i>	<i>– 243</i>
Overige	0	0	0	0	0	243	– 243
Ontvangsten	4.650	7.746	11.559	3.244	8.015	2.085	5.930

⁷⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/impactmonitor-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-2023>

⁷⁷ Kamerstukken II 2022/2023, 31015 nr. 271

⁷⁸ Kamerstukken II, 34843 nr. 76

⁷⁹ Kamerstukken II, 28638 nr. 233

⁸⁰ Kamerstukken II, 31015 nr. 269

⁸¹ Kamerstukken II, 31830 nr. 964 en en Kamerstukken II 2023/24, 31839, nr. 990 (31839 nr. 990)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
Overige	4.650	7.746	11.559	3.244	8.015	2.085	5.930

E. Toelichting op instrumenten

3. Effectief en efficiënt werkend jeugdstelsel

Subsidies

Kennis in informatiebeleid

De realisatie onder dit budget is € 2,2 miljoen hoger uitgevallen dan begroot. Dit komt onder andere doordat er middelen vanuit andere onderdelen van de begroting hiernaartoe zijn overgeboekt, die zijn ingezet voor diverse subsidies rondom het thema kennis en informatiebeleid.

Jeugdbeleid

Hiervan is € 17,2 miljoen overgeboekt aan het Schadefonds Geweldsmisdrijven (SGM) voor de uitvoering van de tegemoetkomingsregeling slachtoffers jeugdhulp, naar aanleiding van de maatregelen uit het rapport c.f. de Winter. Het restant van € 7,1 miljoen is vrijgevallen. Dit is ook toegelicht in de 2e suppletoire begroting.

De overige mutaties voor dit budget van ca. € 3 miljoen, betreffen diverse posten in het kader van (inter)departementale samenwerkingen op het terrein van jeugdhulp en zijn reeds benoemd in de 2e suppletoire begroting.

Het verschil tussen de begrote middelen en de realisatie betreft in totaal € 27,3 miljoen.

Jeugdstelsel

De realisatie valt € 4,9 miljoen hoger uit dan oorspronkelijk begroot. Dit komt onder andere doordat er middelen vanuit andere onderdelen van de begroting zijn overgeboekt. Deze middelen zijn ingezet voor diverse subsidies ten behoeve van jeugdstelsel ondersteunende activiteiten.

De overige mutaties op dit betreffen diverse overboekingen en mutaties ten behoeve van (inter)departementale samenwerkingen op het gebied van jeugdhulp, zoals gemeld in de 2e suppletoire begroting.

Bijdragen aan mede overheden

Het verschil tussen de oorspronkelijk vastgestelde begroting en de realisatie betreft € 5,8 miljoen. Vanuit het Gemeentefonds zijn middelen overgeboekt om in te zetten op de plaatsingscoördinatie gesloten jeugdhulp en de academische centra kinder- en jeugdpsychiatrie van de [SPUK randvoorwaardelijke functies jeugdhulp](#).

Ontvangsten

In 2023 zijn meer ontvangsten gerealiseerd dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door ontvangsten van niet volledig uitgeputte project- en instellingssubsidies, die zijn vastgesteld. De doelen van deze subsidies zijn wel gerealiseerd.

4.6 Artikel 6 Sport en bewegen

A. Algemene doelstelling

Een sportieve samenleving waarbij plezier in sport en bewegen belangrijk is, waarin voor iedereen passende en veilige sport- en beweegmogelijkheden aanwezig zijn en topsport mensen inspireert en samenbrengt.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor het landelijke sportbeleid. Aan dit sportbeleid ligt vooral de maatschappelijke betekenis van sport ten grondslag. Sport en bewegen dragen in belangrijke mate bij aan een betere gezondheid, aan het verbeteren van leefbaarheid en veiligheid, sociale samenhang en integratie, aan het verbeteren van de schoolprestaties en het verminderen van schooluitval. Daarnaast erkent de minister de intrinsieke waarde van sport en het belang van sportevenementen. Vanuit die verantwoordelijkheid vervult de minister de volgende rollen:

Stimuleren: van samenwerking tussen relevante partijen om op lokaal niveau sportmogelijkheden te bewerkstelligen, van innovatie, kennisontwikkeling en kennisdeling.

Financieren: van programma's die bijdragen aan voor iedereen passende en veilige sport- en beweeginfrastructuur, van internationaal aansprekende sportevenementen, van de ambitie om te behoren tot de beste tien sportlanden ter wereld, van innovatie, kennisontwikkeling en kennisdeling.

Regisseren: het bijeenbrengen van gemeenten, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en provincies binnen het Sportakkoord om tot een gezamenlijke beleidsagenda te komen.

C. Beleidsconclusies

Sporten en bewegen vormen een belangrijke basis voor een gezonde en vitale samenleving en zouden een vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van het leven van iedere Nederlander. In het Nationaal Preventieakkoord is afgesproken dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2040 moet voldoen aan de beweegrichtlijn. Na vijf jaren van lichte maar stabiele groei naar 53% van de bevolking die in 2020 voldeed aan beweegrichtlijnen, daalde het aandeel Nederlanders dat voldeed aan de beweegrichtlijnen naar 44% in 2022. De cijfers over 2023 zijn nog niet bekend. De grootste daling in beweeggedrag in 2022 is te zien in het wandelen in de vrije tijd. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals thuiswerken, en onze dagelijkse omgeving welke niet uitnodigt tot bewegen lijken aanleiding voor de daling. Deze daling is zorgelijk en een extra aanmoediging om stevig in te zetten op het stimuleren van bewegen in het dagelijks leven is nodig om deze trend te keren. In het actieplan 'Nederland beweegt'⁸² dat in 2023 naar de Tweede Kamer is gestuurd staan de stappen die VWS (met andere partijen) onderneemt om meer bewegen in het dagelijks leven te stimuleren in de periode 2023-2025.

⁸² Kamerstukken II 2022/2023, 32793, nr. 694

In 2023 is het Sportakkoord II van start gegaan. Het Sportakkoord heeft als ambitie om iedereen in Nederland de kans te geven om zonder belemmering te sporten, te excelleren in sport en te genieten van sport. In 2023 is ingezet op de concrete uitwerking en is het werkplan Sportakkoord gerealiseerd in samenwerking met het Mulier Instituut. Hierin staan de concrete acties waar de vier partners (naast VWS zijn dat NOC*NSF, VSG en Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS)) zich voor inzetten. In 2023 zijn ook al enkele concrete acties uitgevoerd, zo is de bijeenkomst «Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030» georganiseerd en is de campagne gestart over sociale veiligheid in de sport. Om lokaal de sport te versterken en de aanbieders bij de akkoorden te betrekken zijn vanuit NOC*NSF 23 lokale adviseurs sport aangesteld. De ondernemende sportaanbieders zijn gestart met het oprichten van zogenaamde POS-Kantoren; lokale netwerken waarin de verbinding met het lokale sport- en beweegbeleid wordt gelegd. In het voorjaar van 2024 worden de eerste resultaten vanuit het werkplan gepubliceerd.

Daarnaast is het strategische kader topsport uitgewerkt in 2023. Met het strategisch kader is samenhang gebracht in bestaande en nog op te starten programma's en trajecten zoals de Nationale Topsportevenementen Strategie, het programma «Sporten voor mensen met een handicap in 2030 vanzelfsprekend!» en het topsportcultuuronderzoek. Daarnaast zijn in 2023 samenwerkingsverbanden gestart tussen topclubs en gemeenten in vijf teamsporten om de nationale competities te versterken. Ook heeft VWS extra financiële middelen ingezet voor trainingsprogramma's om sporters optimaal voor te bereiden op de Olympische en Paralympische Spelen. Om meer samenhang te creëren in kennisontwikkeling en -deling is het ZonMw-programma gestart gericht op maatschappelijke waarde van topsport in het algemeen en topsportevenementen in het bijzonder. Het Kenniscentrum Sport en Bewegen is begonnen met een specifiek kennisaanbod voor Paralympische topsport. Een mijlpaal in de professionalisering van de Paralympische topsport waren de European Para Championships (EPC) die in augustus voor het eerst in Rotterdam plaatsvonden, met financiële steun van VWS. Met het strategisch kader gaan we de komende jaren sterker sturen op maatschappelijke waarde en kunnen beleidsinstrumenten van VWS, NOC*NSF en VSG efficiënter worden ingezet.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 14 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 6 (bedragen x € 1.000)

		Realisatie				Vastgestelde begroting	Verschil
		2019	2020	2021	2022	2023	2023
Verplichtingen		364.819	439.953	678.620	438.868	731.363	4.495
Uitgaven		324.146	433.872	685.680	469.573	617.544	- 119.633
6.10	Passend sport- en beweegaanbod	2.114	1.457	338	0	0	0
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>1.955</i>	<i>1.457</i>	<i>338</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Passend sport- en beweegaanbod	1.955	1.457	338	0	0	0
	<i>Opdrachten</i>	<i>159</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Overige	159	0	0	0	0	0
6.20	Uitblinken in sport	3.663	1.252	0	0	0	0
	<i>Subsidies</i>	<i>3.663</i>	<i>1.252</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Uitblinken in sport	3.663	1.252	0	0	0	0

Realisatie						Vastgestelde begroting	Verschil	
6.30	Borgen van innovatie en kennis	129	0	0	0	0	0	
	<i>Opdrachten</i>	<i>129</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	
	Overige	129	0	0	0	0	0	
6.40	Sport verenigt Nederland	318.240	431.163	685.342	469.573	617.544	737.177	– 119.633
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>113.985</i>	<i>185.631</i>	<i>235.001</i>	<i>190.003</i>	<i>231.029</i>	<i>221.220</i>	<i>9.809</i>
	Sportakkoord	61.918	119.669	161.763	114.645	139.159	120.359	18.800
	Duurzame en toegankelijke sportaccommodaties	43.436	56.755	63.136	64.146	79.384	79.013	371
	Kennis en innovatie	8.631	9.207	10.102	11.212	12.486	21.848	– 9.362
	<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>13.212</i>	<i>13.762</i>	<i>15.850</i>	<i>15.732</i>	<i>18.691</i>	<i>15.045</i>	<i>3.646</i>
	Financiële voorziening topsporters	13.212	13.762	15.850	15.732	18.691	15.045	3.646
	<i>Opdrachten</i>	<i>3.119</i>	<i>1.304</i>	<i>1.391</i>	<i>1.197</i>	<i>5.912</i>	<i>5.750</i>	<i>162</i>
	Sportakkoord	2.891	1.046	1.046	571	5.700	5.523	177
	Kennis en innovatie	167	145	228	413	212	227	– 15
	Overige	61	113	117	213	0	0	0
	<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>2.568</i>	<i>2.645</i>	<i>2.928</i>	<i>3.043</i>	<i>3.221</i>	<i>3.049</i>	<i>172</i>
	Dopingautoriteit	2.568	2.645	2.928	3.043	3.221	3.049	172
	<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>184.943</i>	<i>227.479</i>	<i>430.110</i>	<i>259.204</i>	<i>358.198</i>	<i>402.535</i>	<i>– 44.337</i>
	Duurzame en toegankelijke sportaccommodaties	184.943	188.529	187.072	192.170	358.129	402.535	– 44.406
	Sportakkoord	0	38.950	243.038	67.034	69	0	69
	<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>356</i>	<i>283</i>	<i>0</i>	<i>332</i>	<i>484</i>	<i>3.525</i>	<i>– 3.041</i>
	Dopingbestrijding	356	283	0	332	484	325	159
	Organisaties in de Sport	0	0	0	0	0	3.200	– 3.200
	<i>Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken</i>	<i>57</i>	<i>59</i>	<i>62</i>	<i>62</i>	<i>9</i>	<i>86.053</i>	<i>– 86.044</i>
	Sportakkoord	57	59	62	62	9	86.053	– 86.044
	Ontvangsten	657	20.001	64.869	75.054	72.491	38.740	33.751
	Overige	657	20.001	64.869	75.054	72.491	38.740	33.751

E. Toelichting op de instrumenten

4. Sport verenigt Nederland

Voor veel mutaties geldt dat deze ook zijn toegelicht bij de eerste en/of tweede suppletoire begrotingen.

Subsidies

Sportakkoord

Vanuit de verschillende deelthema's van het Sportakkoord is in 2023 via subsidies ingezet op: Inclusief sporten, Vaardig in bewegen, de Beweegalliantie, Vitale sport aanbieders, Topsportevenementen, het Topsportprogramma en een Positieve sportcultuur. Het betreft een voortzetting van bestaande activiteiten aangevuld met activiteiten voortkomend uit de coalitieakkoordmiddelen. Hiertoe is boven op de oorspronkelijke raming van € 120,4 miljoen in 2023 een aantal mutaties uitgevoerd.

De uitvoering en verantwoording van een aantal beleidsprogramma's op het gebied van Sport vindt via andere artikelonderdelen op de VWS-begroting of andere departementen plaats (€ 18,0 miljoen). Dit betreft onder andere de Brede Regeling Combinatiefuncties, de SPUK Lokaal Sportakkoord en de bijdrage aan VeiligheidNL.

Ook heeft er een aantal overhevelingen plaatsgevonden naar het instrument subsidies (€ 13,1 miljoen). Het betreft hier in het bijzonder het uitvoeren van de motie Heerema (versterken bonden) en het voortzetten van de aanpak discriminatie en racisme in de sport.

Daarnaast is voor de afwikkeling van subsidies een bedrag uit 2022 doorgeschoven naar 2023 (€ 2,0 miljoen), heeft er een budgettaire bijstelling met betrekking tot lonen plaatsgevonden (€ 7,1 miljoen), is uitvoering gegeven aan de motie Heinen waarbij de uitgaven naar beneden zijn bijgesteld vanwege een taakstelling op de onderuitputting op de VWS-begroting (€ 2,4 miljoen). Daarnaast heeft bij de tweede suppletoire begroting een bijstelling plaatsgevonden vanwege onderbesteding (€ 13,2 miljoen).

Ten slotte is € 2,9 miljoen niet tot besteding gekomen, onder andere doordat een deel van de uitvoering administratief niet meer in 2023 afgerond kon worden of is doorgeschoven naar 2024.

In totaal is een bedrag van € 106,1 miljoen uitgegeven.

Tegemoetkoming COVID-19⁸³

In 2022 was voorzien dat de subsidieregeling *Topsportwedstrijden en topsportevenementen inkomstenderving kaartverkoop COVID-19* (STIK) zou worden uitgevoerd om de gemiste ticketinkomsten van topsportcompetities en -evenementen te compenseren. De notificatieprocedure bij de Europese Commissie heeft ervoor gezorgd dat de uitvoering van deze regeling en het bijbehorende budget is doorgeschoven naar 2023 (€ 36,0 miljoen). Hiervan is voor uitvoeringskosten een bedrag naar een ander artikel overgeheveld (€ 0,9 miljoen). Van het beschikbare budget is € 2,0 miljoen is niet tot besteding gekomen.

In totaal is een bedrag van € 33,1 miljoen uitgegeven aan de tegemoetkoming COVID-19.

Kennis en Innovatie

Op de oorspronkelijke begroting van € 21,8 miljoen in 2023 heeft een aantal mutaties plaatsgevonden. Zo heeft de uitvoering en verantwoording van een aantal beleidsprogramma's plaatsgevonden via andere artikelonderdelen van de VWS-begroting. Dit betreft het Onderzoeksprogramma Sport, Sportdatavalley, Sportinnovator en RIVM (€ 5,5 miljoen). Voor de voortzetting van de aanpak racisme en discriminatie in de Sport is een bedrag overgeheveld naar het instrument subsidies Sportakkoord (€ 2,5 miljoen). Ook heeft er een budgettaire bijstelling met betrekking tot lonen plaatsgevonden (€ 1,2 miljoen), zijn middelen overgeheveld in de 2e suppletoire begroting naar andere artikelen vanwege budgettaire problematiek (€ 2,9 miljoen) en is een beperkt aantal kleine mutaties (€ 0,7 miljoen) tussen verschillende financiële instrumenten uitgevoerd. Daarnaast is een bedrag van € 0,3 miljoen niet tot besteding gekomen.

⁸³ In de budgettaire tabel onderdeel van het Sportakkoord

In totaal is een bedrag van € 12,5 miljoen uitgegeven.

Bijdragen aan medeoverheden

Duurzame en toegankelijke sportaccommodaties

Op de oorspronkelijke begroting van € 402,5 miljoen heeft een aantal mutaties plaatsgevonden.

Zo heeft om de vaststellingen van de SPUK-regeling Stimuleren Sport 2021 en de uitvoeringskosten die hiervoor nodig zijn af te ronden, een ophoging plaatsgevonden vanuit de hogere ontvangstenraming (€ 9,1 miljoen). Daarnaast is voor het uitvoeren van de motie Heerema inzake het versterken van bonden een bedrag overgeheveld naar het instrument subsidies (€ 5,0 miljoen). Ook heeft er een budgettaire bijstelling met betrekking tot lonen en prijzen plaatsgevonden (€ 13,4 miljoen), is er sprake van uitvoeringskosten via een ander artikel (€ 2,6 miljoen), zijn middelen overgeheveld in de 2e suppletoire begroting naar andere artikelen vanwege budgettaire problematiek (€ 10,0 miljoen) en is uitvoering gegeven aan motie Heinen waarbij de uitgaven naar beneden zijn bijgesteld vanwege een taakstelling op de onderuitputting op de VWS-begroting (€ 3,5 miljoen). Daarnaast is in de 2e suppletoire begroting reeds vrijval (€ 44,9 miljoen) gemeld doordat er voor een lager dan geraamd bedrag een beroep is gedaan op de Energietegemoetkomingsregeling Sport (SPUK MEOZ). Daarnaast is € 3,0 miljoen niet tot besteding gekomen.

In totaal is een bedrag van € 44,4 miljoen niet uitgegeven.

Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken

Sportakkoord

Op de oorspronkelijke begroting van € 86,1 miljoen heeft een aantal mutaties plaatsgevonden. De uitvoering en verantwoording van de Brede Regeling Combinatiefuncties en het Lokaal Sportakkoord als onderdeel van de brede specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheid en sociale basis 2023 – 2026, heeft plaatsgevonden via artikel 1 (€ 84,8 miljoen). Ook heeft een budgettaire bijstelling met betrekking tot lonen en prijzen plaatsgevonden (€ 6,1 miljoen), is er een mutatie naar een ander financieel instrument binnen artikel 6 geweest (€ 1,4 miljoen) en is er uitvoering gegeven aan motie Heinen waarbij de uitgaven naar beneden bijgesteld vanwege een taakstelling op de onderuitputting op de VWS-begroting (€ 6,0 miljoen).

Ontvangsten

Op de oorspronkelijke begroting was een ontvangstenraming opgenomen van € 38,7. De ontvangstenraming is verhoogd (€ 9,1 miljoen) en heeft betrekking op de specifieke uitkering Stimulering Sport (SPUK Sport) 2021. Deze hogere ontvangstenraming volgt uit de afrekeningen met gemeenten die in 2021 een hoger bedrag aan voorschot hadden ontvangen dan de werkelijk gemaakte kosten. Ook is de ontvangstenraming verhoogd door een taakstelling op de ontvangsten (€ 4,2 miljoen). De realisatie op de ontvangsten is uiteindelijk bijgesteld met € 20,5 miljoen. Dit komt door hoger dan geraamde ontvangsten als gevolg van vaststellingen op reguliere projectsubsidies sport, de Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA) regeling, de SPUK Stimulering Sport, SPUK Sportakkoord en de afwikkelingen van de tegemoetkomingsregelingen in het kader van COVID-19.

4.7 Artikel 7 Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II

A. Algemene doelstelling

De zorg voor verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen uit de Tweede Wereldoorlog (WO II) is geborgd en mensen beseffen, mede op basis van de gebeurtenissen uit WO II, wat het betekent om in vrijheid te kunnen leven.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor de continuïteit, kwaliteit, effectiviteit en toekomstgerichtheid van specifieke zorg en het stelsel van pensioenen en uitkeringen voor verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WO II. Het is belangrijk om de herinnering aan WO II levend te houden en te borgen dat blijvend betekenis kan worden gegeven aan het verhaal.

De minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren: van het blijvend betekenis laten houden aan de herinnering aan WO II⁸⁴.

Financieren: van begeleidende instellingen voor maatschappelijk werk en sociale dienstverlening aan erkende deelnemers aan het voormalig verzet en oorlogsgetroffenen en van instellingen die de herinnering aan de WO II levend houden.

Regisseren: het in stand houden en ondersteunen van een infrastructuur die het mogelijk maakt de zorg- en dienstverlening aan verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WO II te garanderen en de herinnering aan WO II blijvend betekenis te laten houden en het actueel houden van de wet- en regelgeving voor verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WO II.

Uitvoeren: opdrachtgever en toezichthouder van diverse ZBO's en het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

C. Beleidsconclusies

In 2023 stond het verder verankeren en levend houden van het verhaal over de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse samenleving centraal. Ook in 2023 is nader invulling gegeven aan de digitalisering van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) zodat het toegankelijk wordt gemaakt voor het brede publiek. In het CABR bevinden zich dossiers van zo'n 300.000 personen die verdacht werden van collaboratie met de Duitsers. Per week zijn gemiddeld 152.000 scans gedigitaliseerd. Vervolgens is met kunstmatige intelligentie alles digitaal leesbaar en doorzoekbaar gemaakt. Om de documenten beter te begrijpen zijn ze verrijkt met achtergrondinformatie. Vanaf 2025 wordt het CABR openbaar.

Op 1 januari 2023 is het «Convenant Vindbaar en toereikend aanbod van ondersteuning voor de tweede generatie oorlogsgetroffenen» in werking getreden⁸⁵. Via dit convenant komen kinderen van oorlogsgetroffenen die kampen met psychosociale problematiek die mede veroorzaakt is door de Tweede Wereldoorlog in aanmerking voor specifieke sociale

⁸⁴ Kamerstukken II 2020/2021, 35570, nr. 2

⁸⁵ Kamerstukken II 2021/2022, 20 454, nr. 175

dienstverlening en specifiek maatschappelijk werk. De organisaties die deze dienstverlening verstrekken, hebben gedurende het jaar verschillende bijeenkomsten gehouden om de doelgroep te bereiken, te informeren en te activeren. Daarnaast is gekeken hoe de vindbaarheid van hun digitale en telefonische loketten verbeterd kan worden en wat de aard is van de hulpvragen die zij ontvangen. Mede door de ondertekening van het convenant heeft de samenwerking tussen deze organisaties een impuls gekregen. Kinderen van collaborateurs vallen niet onder de doelgroep van het convenant. Zij kunnen als gevolg van de keuzes van hun ouders en de behandeling en uitsluiting van collaborateurs en hun kinderen na afloop van de Tweede Wereldoorlog, eveneens kampen met psychosociale problematiek. Om deze problematiek te ondervangen wordt het project «Doorwerking van collaboratie» gefinancierd.

In juli 2023 volgde de beleidsreactie op het rapport «Deel en Verbind – Nederland, Nederlands-Indië, Indonesië» van de Commissie Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië die in februari 2023 werd gepubliceerd⁸⁶. Voor het versterken van de kennis over de geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië wordt aangesloten bij hetgeen in gang is gezet met het beleid van de collectieve erkenning van de Indische, Molukse, Papoea en Chinees-Indonesische gemeenschappen in Nederland met aandacht voor meerstemmigheid en gericht op duurzame resultaten. Met betrokken veldpartijen is uitvoering gegeven aan de aanbevelingen die uit het rapport naar voren komen. Zo is er een projectplan geschreven voor het ontwikkelen van een dynamisch digitaal platform en wordt gewerkt aan het versterken van de gastlessen op scholen.

In het voorjaar van 2021 is in intensieve samenspraak met de belangrijkste organisaties uit de Tweede Wereldoorlogssector, een traject ingezet voor een gedeeltelijke herstructurering van deze sector. Dit heeft in 2023 geleid tot oprichting van de stichting WO2NET. Een organisatie die overstijgend aan de bestaande instellingen werkt, met als specifieke aandachtsgebieden kwaliteitsborging, het stimuleren van digitalisering en innovatie op educatief en museaal terrein, en kennisoverdracht en samenwerking binnen de sector WOII.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 15 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 7 (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	252.093	229.165	211.985	218.918	207.412	204.742	2.670
Uitgaven	257.533	246.889	225.204	215.431	220.039	206.209	13.830
De zorg- en dienstverlening aan verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WO II en de herinnering aan WO II	25.578	28.804	21.896	26.532	25.415	28.693	– 3.278
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>24.086</i>	<i>27.480</i>	<i>21.206</i>	<i>26.248</i>	<i>25.158</i>	<i>27.629</i>	<i>– 2.471</i>
Nationaal Comité	1.429	6.357	7.384	11.656	9.085	6.150	2.935
Nationale herinneringscentra	3.371	3.836	3.088	3.468	4.571	2.700	1.871
Herinnering Indisch Molukse Doelgroep	6.489	2.417	2.103	1.927	1.560	1.069	491
Zorg- en dienstverlening	1.855	5.635	5.604	5.531	5.683	6.549	– 866

⁸⁶ Kamerstukken II 2022/2023, 26 049, nr. 119

	Realisatie				Vastgestelde begroting		Verschil
Overige	10.942	9.235	3.027	3.666	4.259	11.161	– 6.902
<i>Bekostiging</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>292</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>400</i>	<i>– 400</i>
Overige	500	0	292	0	0	400	– 400
<i>Opdrachten</i>	<i>992</i>	<i>189</i>	<i>368</i>	<i>229</i>	<i>257</i>	<i>438</i>	<i>– 181</i>
Overige	992	189	368	229	257	438	– 181
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>0</i>	<i>1.135</i>	<i>30</i>	<i>55</i>	<i>0</i>	<i>226</i>	<i>– 226</i>
Overig	0	1.135	30	55	0	226	– 226
Pensioenen en uitkeringen voor 7.20 verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WO II	231.955	218.085	203.308	188.899	194.624	177.516	17.108
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>221.147</i>	<i>208.455</i>	<i>193.743</i>	<i>179.740</i>	<i>185.135</i>	<i>167.753</i>	<i>17.382</i>
Wetten en regelingen verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen	221.147	208.455	193.743	179.740	185.135	167.753	17.382
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>10.808</i>	<i>9.630</i>	<i>9.565</i>	<i>9.159</i>	<i>9.489</i>	<i>9.763</i>	<i>– 274</i>
SVB	10.808	8.250	8.564	9.159	9.489	8.863	626
PUR	0	1.380	1.001	0	0	900	– 900
Overige	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	4.643	3.483	3.240	1.568	3.991	2.901	1.090
Overige	4.643	3.483	3.240	1.568	3.991	2.901	1.090

E. Toelichting op de instrumenten

1. De zorg- en dienstverlening aan verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WOII en de herinnering aan WO II *Subsidies*

Nationaal Comité

De realisatie van subsidies Nationaal Comité is € 2,9 miljoen hoger dan in de begroting is opgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de uitgaven voor de collectieve erkenning aan de Indisch Molukse Gemeenschap van ongeveer € 2,9 miljoen zijn opgenomen onder de post subsidies Nationaal Comité. Het budget voor de collectieve erkenning aan de Indisch Molukse Gemeenschap stond in de begroting opgenomen onder subsidies overige.

Overige Subsidies

De realisatie van subsidies overig is € 6,9 miljoen lager dan in de begroting is opgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de uitgaven voor de collectieve erkenning aan de Indisch Molukse Gemeenschap van ongeveer € 2,9 miljoen zijn opgenomen zijn onder de post subsidies Nationaal Comité. Bij de 1e suppletoire begroting is € 1,2 miljoen overgeboekt naar het ministerie van OCW voor het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging. Daarnaast is er € 1,8 miljoen van 2023 naar 2024, 2025 en 2026 overgeheveld voor de impuls collectieve erkenning.

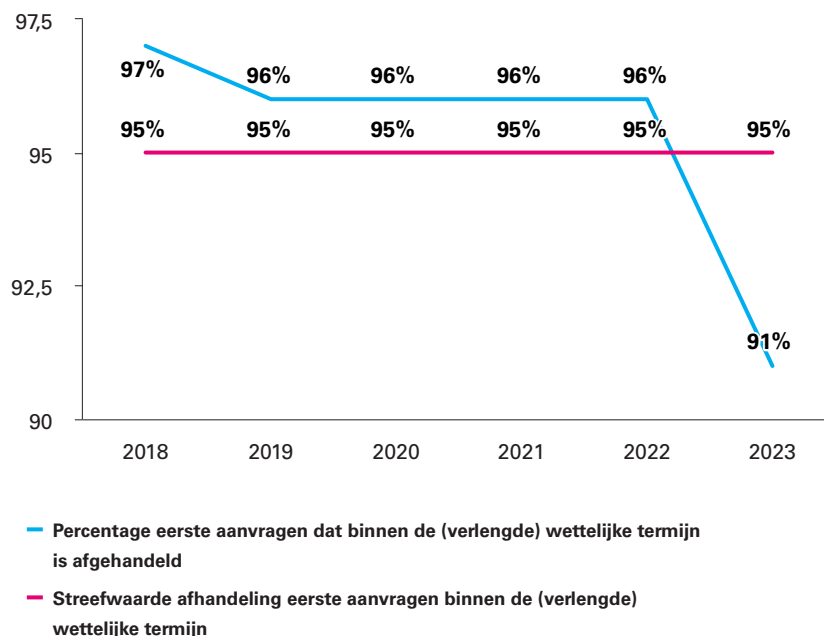
2. Pensioenen en uitkeringen voor verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WOII

Inkomensoverdrachten

De realisatie van de uitkeringen is € 17,4 miljoen hoger als gevolg van de verhoging van het minimumloon in 2023. De oorlogspensioenen op grond van de wetten en regelingen Verzetsdeelnemers & Oorlogsgetroffenen zijn gekoppeld aan het minimumloon, waardoor de SVB meer budget nodig heeft gehad om de uitkeringen te bekostigen.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Prestatie-indicator: percentage eerste aanvragen dat door de Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR) en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) binnen de (verlengde) wettelijke termijn is afgehandeld op grond van de Managementinformatie/Dashboard Kritische Prestatie Indicatoren 3e tertaal 2023 van de SVB en de bijbehorende Notitie over dit Dashboard.

4.8 Artikel 8 Tegemoetkoming specifieke kosten

A. Algemene doelstelling

De zorg financieel toegankelijk houden.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor:

Financieren: van de zorgtoeslag, inclusief het vaststellen van de hoogte van de zorgtoeslag en de vormgeving van het stelsel van wet- en regelgeving over de zorgtoeslag, financieren van de tegemoetkoming voor personen die in de inkomstenbelasting hun uitgaven voor specifieke zorgkosten als gevolg van heffingskortingen niet of niet geheel kunnen verzilveren.

C. Beleidsconclusies

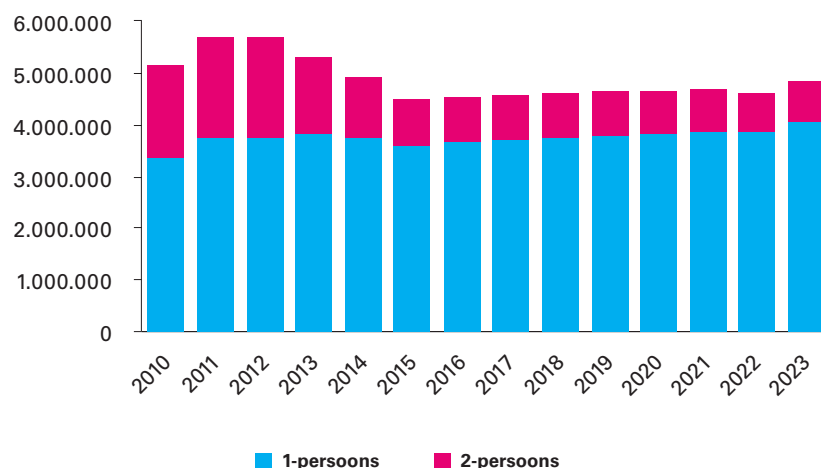
Zorgtoeslag

In het kader van de koopkrachtbesluitvorming en de hoge energieprijzen is de zorgtoeslag in 2023 fors gestegen. Dit is bereikt door het verlagen van de normpercentages die de hoogte van de zorgtoeslag bepalen bij zowel één- als meerpersoonshuishoudens. Daarnaast is de hoogte van de zorgtoeslag ook beïnvloed (verhoogd) door het besluit om het wettelijk minimumloon te verhogen.

Voor meerpersoonshuishoudens met een inkomen tot het minimumloon is de zorgtoeslag op jaarbasis ten opzichte van 2022 (€ 2.553) vanwege de eenmalige verhoging gestegen met € 629 naar € 3.182. Voor eenpersoonshuishoudens met een inkomen tot het minimumloon is de zorgtoeslag op jaarbasis ten opzichte van 2022 (€ 1.336) gestegen met € 522 naar € 1858.

Dit heeft geleid tot hogere uitgaven en meer gebruikers van de zorgtoeslag.

Figuur 3 Kengetal: Het aantal eenpersoons- en tweepersoonshuishoudens met een (voorlopige toekenning).

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 16 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 8 (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	5.582.755	5.866.368	6.007.175	6.347.281	8.493.818	8.321.849	171.969
Uitgaven	5.582.755	5.866.368	6.007.175	6.347.281	8.493.818	8.321.849	171.969
8.10 Tegemoetkoming specifieke kosten	5.582.755	5.866.368	6.007.175	6.347.281	8.493.818	8.321.849	171.969
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>5.582.755</i>	<i>5.866.368</i>	<i>6.007.175</i>	<i>6.347.281</i>	<i>8.493.818</i>	<i>8.321.849</i>	<i>171.969</i>
Zorgtoeslag	5.523.882	5.801.418	5.940.018	6.287.790	8.391.128	8.253.900	137.228
Tegemoetkoming specifieke kosten	58.873	64.950	67.157	59.491	102.690	67.949	34.741
Ontvangsten	594.940	552.668	443.248	497.705	615.969	0	615.969
Overige	594.940	552.668	443.248	497.705	615.969	0	615.969

E. Toelichting op de instrumenten

Zorgtoeslag

De gehanteerde systematiek is dat in de ontwerpbegroting van VWS de netto uitgaven aan zorgtoeslag worden weergegeven. Dat wil zeggen het saldo van de verwachte uitgaven aan zorgtoeslag en ontvangsten vanwege terugvorderingen. In het Jaarverslag worden de uitgaven en de ontvangsten daarentegen afzonderlijk gepresenteerd. Bij de 1e suppletoire begroting zijn de uitgaven met € 116 miljoen opwaarts bijgesteld en bij 2e suppletoire begroting zijn de ontvangsten vanwege terugvorderingen en nabetalingen met betrekking tot voorgaande jaren ingeschat op € 570 miljoen (zowel de uitgaven- als de ontvangstenraming is met hetzelfde bedrag bijgesteld).

De gepresenteerde uitgaven van € 8,4 miljard betreft zowel de betalingen aan zorgtoeslag over 2023 als nabetalingen over voorgaande jaren, zijnde circa € 540 miljoen. Er is sprake van een onderuitputting van circa € 400 miljoen op de uitgaven over 2023, die wordt verklaard doordat er minder mensen dan verwacht zorgtoeslag over 2023 hebben ontvangen. Vanwege de eenmalige verhoging van de zorgtoeslag over 2023 is uitgegaan van circa 375.000 extra gerechtigden ten opzichte van 2022. In de realisatie is echter sprake van circa 200.000 extra gebruikers, al kan en zal dat aantal naar verwachting nog oplopen door aanvragen met terugwerkende kracht of definitieve toekenning waarbij alsnog recht wordt geconstateerd. Het aantal extra gebruikers was lastig vooraf goed in te schatten, daar door de verhoging van de zorgtoeslag een grote groep gebruikers rond modaal inkomen recht kreeg op een beperkt bedrag aan zorgtoeslag. Omdat de inkomensontwikkeling in 2023 gunstiger was dan vooraf verwacht is een lager gebruik van zorgtoeslag te verklaren. Overigens wordt nog nader bezien of het niet-gebruik is toegenomen doordat een deel van de rechthebbenden geen aanvraag heeft ingediend.

Tegemoetkoming specifieke zorgkosten (TSZ)

In 2023 zijn de uitgaven hoger dan verwacht. De inhaalslag als gevolg van de reparatie van belastingbox 3 eind 2022 en de gewijzigde heffingskortingen zorgden er voor dat in 2023 meer TSZ-aanvragen zijn gedaan en afgehandeld. Bij de tweede suppletoire begroting is het uitgavenbudget reeds verhoogd met € 25 miljoen.

Ontvangsten

De ontvangsten op het artikel tegemoetkoming specifieke kosten bedragen € 616 miljoen. Dit betreft de eerder genoemde ontvangsten zorgtoeslag van € 570 miljoen die dus nog iets hoger zijn uitgevallen. Afgelopen jaren was sprake van een gunstige inkomensontwikkeling, waardoor er sprake is van iets meer terugvorderingen en minder nabetalingen.

5. Niet-beleidsartikelen

5.1 Artikel 9 Algemeen

A. Inleiding

In dit niet-beleidsartikel worden de departementsbrede uitgaven vermeld die niet zinvol kunnen worden toegerekend aan een beleidsartikel.

B. Ministeriële verantwoordelijkheid

Het ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het stimuleren, afstemmen en waarborgen van internationale samenwerking op de beleidsterreinen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Op specifieke gebieden wordt hiertoe nadrukkelijk samengewerkt met andere ministeries. Vooral de samenwerking inzake WHO/VN, corona, TB/Aids, economische diplomatie, drugs, geneesmiddelenbeleid, antimicrobiële resistentie, gezonde voeding & voedselveiligheid, preventie (tabak), gezondheidsdata/digitalisering, strategische autonomie, wetenschappelijk onderzoek, chemische stoffen, gewasbescherming, biociden, nano- en biotechnologie, gezonde leefomgeving en sociale zekerheid, is hierbij van belang.

C. Budgettaire gevolgen van niet-beleid algemeen

Tabel 17 Budgettaire gevolgen van niet-beleidsartikel 9 (bedragen x € 1.000)

	Realisatie				Vastgestelde begroting		Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	
Verplichtingen	76.204	112.258	25.343	22.480	66.262	26.561	39.701
Uitgaven	35.670	121.442	33.426	28.029	41.973	29.254	12.719
9.10 Internationale samenwerking	10.953	102.681	9.841	8.377	16.073	8.429	7.644
Bijdragen aan agentschappen	962	900	900	1.180	1.175	1.175	0
Overige	962	900	900	1.180	1.175	1.175	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	9.991	101.781	8.941	7.197	14.898	7.254	7.644
World Health Organisation en Mondiale Gezondheidsstrategie	2.906	2.968	2.968	2.688	4.299	2.693	1.606
EMA	750	5.071	4.374	4.006	3.873	3.577	296
Overige	6.335	93.742	1.599	503	6.726	984	5.742
9.30 Eigenaarsbijdrage RIVM	19.717	13.761	18.585	14.652	20.900	15.825	5.075
Bijdrage aan agentschappen	19.717	13.761	18.585	14.652	20.900	15.825	5.075
Eigenaarsbijdrage RIVM	18.864	13.661	18.585	14.652	20.900	15.825	5.075
Eigenaarsbijdrage aCBG	500	100	0	0	0	0	0
Eigenaarsbijdrage CIBG	353	0	0	0	0	0	0
9.40 Begrotingsreserve achterborg WFZ-garanties	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	0
Garanties	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	0
Overige	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	0
Ontvangsten	11.534	8.369	2.686	8.811	1.500	0	1.500
Overige	11.534	8.369	2.686	8.811	1.500	0	1.500

D. Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen

De verplichtingen zijn € 39,7 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Dit betreft grotendeels het naar voren halen van verplichtingenbudget voor het vastleggen van meerjarige verplichtingen. Het betreft:

- De UNDP Multi-Partner Trust Fund - Antimicrobial resistance (AMR) van € 3 miljoen (totaal voor 2024 en 2025);
- Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) van € 9 miljoen (totaal voor 2024 t/m 2026);
- WHO partnerschapsprogramma van € 13,34 miljoen (totaal voor de 2024 t/m 2028) onder meer in het kader van duurzaamheid;
- Een bijdrage aan het RIVM van € 6 miljoen (totaal 2024 t/m 2028)

Voor de huurbijdrage vanuit de lidstaat Nederland aan de EMA is sprake van een lagere verplichting van per saldo € 3,1 miljoen. Overige kleinere verplichtingen verschillen leiden tot een bijstelling van ongeveer € 1,2 miljoen.

1. Internationale samenwerking

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

De hogere realisatie van € 7,6 miljoen op bijdrage aan (inter)nationale organisaties is met name het gevolg van extra internationale bijdragen. Van deze hogere realisatie heeft € 1,6 miljoen betrekking op het onderdeel Bijdragen aan de WHO en de Mondiale Gezondheidsstrategie. Dit hangt grotendeels samen met een bijdrage van € 1,5 miljoen aan het UNDP Multi-Partner Trust Fund inzake antimicrobiële resistentie (AMR).

Ook bij de overige bijdragen is sprake van een hogere realisatie van € 5,7 miljoen. Hiervan heeft € 5 miljoen betrekking op de bijdrage aan de Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI). Verder is er sprake van een extra bijdrage van € 0,8 miljoen aan de WHO inzake klimaat, gezondheid en zoönosen en bijdrage van € 0,25 miljoen aan het European Observatory on Health Systems and Policies. Overige bijstellingen leiden tot een neerwaartse mutatie van € 0,3 miljoen.

2. Eigenaarsbijdrage RIVM

Bijdrage aan agentschappen

De Eigenaarsbijdrage aan het RIVM is € 5,1 miljoen hoger uitgekomen dan oorspronkelijk begroot. Voor € 4,4 miljoen wordt dit veroorzaakt door het structureel toevoegen van middelen aan de eigenaarsbijdrage welke eerder vanuit het ministerie van OCW naar de VWS-begroting waren overgeheveld. Het gaat om middelen ten behoeve van het Stimuleren Europees Onderzoek (SEO) van ongeveer € 0,9 miljoen en € 3,5 miljoen van het Wetenschapsbudget. De resterende € 0,7 miljoen betreft het saldo van de toebedeelde loon- en prijsbijstelling en het aandeel in de taakstellende onderuitputting.

Ontvangsten

De ontvangsten op dit artikel zijn € 1,5 miljoen hoger dan begroot. De hogere realisatie houdt verband met het ontvangen van het surplus Eigen Vermogen 2022 van het agentschap CIBG.

5.2 Artikel 10 Apparaat Kerndepartement

A. Inleiding

In dit niet-beleidsartikel wordt ingegaan op de personele en materiële uitgaven en ontvangsten van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

B. Apparaatsuitgaven departement Budgettaire gevolgen

Tabel 18 Apparaatsuitgaven departement budgettaire gevolgen (bedragen x € 1.000)							
	Realisatie					Vastge- stelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	401.090	472.242	532.013	549.192	566.422	555.563	10.859
Uitgaven	398.874	448.761	492.661	540.244	587.193	556.993	30.200
<i>Personele uitgaven</i>	276.951	328.988	397.588	438.315	468.931	445.859	23.072
Eigen personeel	246.138	272.621	292.887	318.680	352.995	374.203	– 21.208
Externe inhuur	27.564	53.051	102.888	117.210	112.454	68.787	43.667
Overige	3.249	3.316	1.813	2.425	3.482	2.869	613
<i>Materiële uitgaven</i>	121.923	119.773	95.073	101.929	118.262	111.134	7.128
ICT	8.847	12.120	12.669	12.320	13.809	22.673	– 8.864
Bijdrage SSO's	60.393	52.533	58.404	59.503	70.648	58.762	11.886
Overig	52.683	55.120	24.000	30.106	33.805	29.699	4.106
Ontvangsten	17.108	16.620	14.657	10.874	10.512	8.594	1.918
Overige	17.108	16.620	14.657	10.874	10.512	8.594	1.918

**C. Totaaloverzicht apparaatsuitgaven/kosten inclusief agentschappen en
Zelfstandige Bestuursorganen/Rechtspersonen met een wettelijke taak.**

Tabel 19 Nadere uitsplitsing apparaatsuitgaven Ministerie (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	401.090	472.242	532.013	549.192	566.422	555.563	10.859
Uitgaven	398.870	448.761	492.661	540.244	587.193	556.993	30.200
10.30 Kerndepartement	275.344	320.995	362.819	403.023	431.428	408.697	22.731
<i>Personele uitgaven</i>	<i>180.818</i>	<i>227.148</i>	<i>293.692</i>	<i>327.466</i>	<i>343.760</i>	<i>329.548</i>	<i>14.212</i>
Eigen personeel	156.923	177.199	194.808	214.882	235.589	260.375	– 24.786
Externe inhuur	21.002	46.945	97.255	110.481	105.087	66.562	38.525
Overige	2.893	3.004	1.629	2.103	3.084	2.611	473
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>94.526</i>	<i>93.847</i>	<i>69.127</i>	<i>75.557</i>	<i>87.668</i>	<i>79.149</i>	<i>8.519</i>
ICT	4.611	6.102	7.733	7.890	8.658	10.476	– 1.818
Bijdrage SSO's	57.806	44.948	50.250	51.824	60.646	54.413	6.233
Overig	32.109	42.797	11.144	15.843	18.364	14.260	4.104
10.40 Inspecties	94.168	97.226	101.123	105.148	119.677	113.104	6.573
<i>Personele uitgaven</i>	<i>74.750</i>	<i>78.929</i>	<i>81.096</i>	<i>85.463</i>	<i>96.607</i>	<i>90.333</i>	<i>6.274</i>
Eigen personeel	69.772	74.014	76.204	80.065	89.898	88.964	934
Externe inhuur	4.622	4.603	4.715	5.076	6.314	1.111	5.203
Overige	356	312	177	322	395	258	137
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>19.418</i>	<i>18.297</i>	<i>20.027</i>	<i>19.685</i>	<i>23.070</i>	<i>22.771</i>	<i>299</i>
ICT	2.012	2.901	2.817	2.895	2.935	8.493	– 5.558
Bijdrage SSO's	2.557	7.507	8.143	7.605	9.947	3.950	5.997
Overige	14.849	7.889	9.067	9.185	10.188	10.328	– 140
10.50 SCP en Raden	29.641	30.540	28.719	32.073	36.088	35.192	896
<i>Personele uitgaven</i>	<i>21.664</i>	<i>22.910</i>	<i>22.800</i>	<i>25.386</i>	<i>28.564</i>	<i>25.978</i>	<i>2.586</i>
Eigen personeel	19.724	21.408	21.882	23.734	27.511	24.864	2.647
Externe inhuur	1.940	1.502	918	1.652	1.053	1.114	– 61
Overige	0	0	0	0	3	0	3
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>7.977</i>	<i>7.630</i>	<i>5.919</i>	<i>6.687</i>	<i>7.524</i>	<i>9.214</i>	<i>– 1.690</i>
ICT	2.224	3.118	2.119	1.535	2.216	3.704	– 1.488
Bijdrage SSO's	30	78	11	74	55	399	– 344
Overige	5.723	4.434	3.789	5.078	5.253	5.111	142
Ontvangsten	17.108	16.620	14.657	10.874	10.512	8.594	1.918
Overige	17.108	16.620	14.657	10.874	10.512	8.594	1.918

Tabel 20 Totaaloverzicht apparaatsuitgaven/kosten agentschappen en Zelfstandige Bestuursorganen/Rechtspersonen met een wettelijke taak (bedragen x € 1.000)

	Realisatie					Vastge- stelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Totaal apparaatskosten agentschappen	523.448	601.734	773.814	799.094	895.777	822.716	73.060
Agentschap College Ter Beoordeling van Geneesmiddelen	49.641	54.439	56.303	63.144	68.084	66.144	1.939
Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg	82.252	93.425	105.298	112.965	122.637	126.072	– 3.435
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	391.555	453.870	612.213	622.985	705.056	630.500	74.556
Totaal apparaatskosten ZBO's en RWT's	346.393	369.252	394.605	391.937	438.758	398.138	– 40.620
Zorg Onderzoek Nederland/ Medische Wetenschappen (ZonMw)	6.652	7.061	6.991	6.991	8.044	8.044	0
Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)	84.307	97.700	105.690	106.890	121.400	120.418	– 982
Centraal Administratie Kantoor (CAK)	123.079	126.585	129.743	124.075	136.553	122.097	– 14.456
Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR)	1.570	1.380	1.001	0	711	900	189
Centrale Commissie voor Mensgebonden Onderzoek (CCMO), inclusief Medisch Ethische Commissies (METC's)	4.186	5.361	0	0	0	0	0
Nederlandse Zorgautoriteit (NZA)	60.538	61.823	66.131	69.053	76.701	67.100	– 9.601
Zorginstituut Nederland (ZiNL)	63.640	64.149	79.873	79.616	89.880	74.182	– 15.698
College Sanering Zorginstellingen (CSZ)	1.773	1.900	1.600	1.600	1.600	1.600	0
Dopingautoriteit (DA)	0	2.645	2.928	3.043	3.221	3.049	– 172
College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG)	648	648	648	669	648	748	100

E. Toelichting op de apparaatsuitgaven

5.2.1 Toelichting apparaatsuitgaven kerndepartement Personele- en materiële uitgaven kerndepartement

Personele uitgaven kerndepartement

De personele uitgaven van het kerndepartement bestaan uit alle personeelsuitgaven van het kernministerie inclusief de inhuur voor zowel primaire als ondersteunende processen. De personele uitgaven van het kerndepartement vallen € 14,2 miljoen hoger uit dan de vastgestelde begroting. De uitgaven voor eigen personeel vallen € 24,8 miljoen lager uit. De uitgaven voor inhuur van extern personeel en de overige personele kosten zijn hoger dan begroot (€ 38,5 miljoen respectievelijk € 0,5 miljoen).

Loonbijstelling 2023

Voor de loonbijstelling ontvangt VWS jaarlijks een algemene compensatie, welke aan de relevante artikelonderdelen wordt toegevoegd. Voor de budgetten welke onder de personele uitgaven kerndepartement vallen, leidt dit tot een toename van € 22,2 miljoen, onderverdeeld in € 20,2 miljoen voor uitgaven voor eigen personeel, € 1,8 miljoen ten behoeve van externe inhuur en € 0,1 miljoen voor overige personele uitgaven.

Eigen personeel

Op het artikelonderdeel voor eigen personeel kerndepartement is voor € 14,1 miljoen aan loonbijstelling aan de relevante onderdelen toegekend.

De coalitieakkoord middelen voor eigen personeel vallen € 9,6 miljoen lager uit. Het afbouwen van coronagerelateerde activiteiten zorgt voor een lagere realisatie van € 17,8 miljoen.

Facturen over 2022 die pas in 2023 zijn betaald zorgt voor een hogere realisatie van € 1,3 miljoen. De overheveling naar andere artikelonderdelen binnen het apparaatsbudget van middelen ter bekostiging van Participatiebanen leidt tot een uitstroom van € 0,9 miljoen op het budget voor eigen personeel.

Opdrachtgevers van Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I), waaronder ook andere departementen, hebben lopende het jaar middelen voor hun opdrachten overgeheveld. Dat leidt tot een hogere realisatie op eigen personeel van € 7,7 miljoen.

De overige mutaties leiden per saldo tot een lagere realisatie op eigen personeel met € 19,6 miljoen.

Inhuur externen

Vanwege in 2023 ontvangen en betaalde facturen over 2022 is sprake van een hogere realisatie. De beëindiging van coronagerelateerde activiteiten zorgt ook voor een lagere inhuur van externen (€ 12 miljoen). De toedeling van budgetten in het kader van de Informatiehuishouding/POK leidt tot een afname van het budget voor inhuur externen met € 5,1 miljoen.

Ten behoeve van de inhuur van externen door DUS-I wordt door de opdrachtgevers lopende het uitvoeringsjaar budget overgeheveld en in evenwicht gebracht met de uitgaven. Voor 2023 is sprake van € 15,8 miljoen hogere uitgaven.

Eind 2022 is besloten het beheer en de ontwikkeling van het PGB 2.0 systeem voorlopig niet door een derde partij te laten doen, maar door het kerndepartement van VWS. Vanwege deze ontwikkeling is € 8,1 miljoen aan dit onderdeel toegevoegd.

Ten behoeve van activiteiten met betrekking tot Documentaire Informatievoorziening, waaronder Archivering Hotspot COVID-19 is de realisatie op dit artikelonderdeel € 6 miljoen.

Een groot aantal budgetoverhevelingen vanuit andere artikelonderdelen en realisatieverschillen leiden per saldo tot een aanvullende mutatie van € 16,5 miljoen.

Materiële uitgaven kerndepartement

De materiële uitgaven van het kerndepartement bestaan uit de uitgaven aan ICT, bijdrage aan SSO's en overige materiële uitgaven welke door en ten behoeve van de kerndirecties worden gedaan. Ten opzichte van de vastgestelde begroting 2023 is, inclusief HGIS, sprake van een hogere realisatie van € 8,5 miljoen. Tegenover hogere bijdragen aan SSO's (€ 6,2 miljoen) en overige materiële uitgaven (€ 4,1 miljoen) staat een lagere realisatie voor ICT (€ 1,8 miljoen).

Bijdrage aan SSO's

De bijdrage aan SSO's valt € 6,2 miljoen hoger uit. Voor COVID-19 gerelateerde kosten komt de realisatie € 0,9 miljoen hoger uit dan begroot.

Mede als gevolg van stijgende tarieven en door uitbreiding van het personeelsbestand van VWS nemen de overheadkosten toe, zodoende is er een hogere realisatie van € 4,1 miljoen. In verband met doorbelasting van dienstverlening vanuit het ministerie van BZK vindt een budgettaire overheveling plaats van € 4,9 miljoen en een navenant lagere realisatie op de VWS-begroting. Uitgaven welke betrekking hadden op 2022, maar waar in 2023 de factuur is ontvangen en betaald, leiden tot een hogere realisatie van € 1,2 miljoen. Door diverse dienstonderdelen is een bijdrage overgeheveld naar VWS-Flex en ten behoeve van de Banenafsprak. Per

saldo leidt dat tot een hogere realisatie aan de bijdrage aan SSO's van € 2,1 miljoen. Bij DUS-I is sprake van € 3,8 miljoen hogere realisatie dan begroot, dekking hiervoor komt vanuit de overgehevelde bijdrage vanuit het ministerie van BZK. Overige, kleinere realisatieverschillen, leiden tot een neerwaartse bijstelling met € 0,9 miljoen.

Overige materiële uitgaven

Op de overige materiële uitgaven, inclusief welke onder de HGIS vallen, is sprake van een lagere realisatie van € 4,1 miljoen. Voor COVID-19 gerelateerde uitgaven is er een hogere realisatie van € 1,4 miljoen. In verband met de overgang van de activiteiten van PD-Alt / Intravacc naar Intravacc BV dient fiscale eindafrekening plaats te vinden met de belastingdienst. Dit zorgt voor een hogere realisatie van € 3,4 miljoen. De organisatie van het World Local Production Forum heeft een hogere realisatie van € 0,6 miljoen tot gevolg. De structurele doorbelasting van Prowebsites leidt tot € 0,75 miljoen hogere uitgaven. Een groot aantal kleinere mutaties, zorgt voor een neerwaartse realisatie van € 2,1 miljoen.

5.2.2. Toelichting apparaatsuitgaven inspecties

Personele - en materiële uitgaven inspecties

Personele uitgaven inspecties

Op het budget voor personele uitgaven inspecties is sprake van een hogere realisatie van € 6,3 miljoen. Er is loonbijstelling aan de relevante onderdelen toegevoegd, ad € 4,9 miljoen. Daarentegen is er sprake van een aandeel in de taakstellende onderuitputting van € 2,3 miljoen.

In het kader van de Toekomstagenda Gehandicapten Zorg en de vervolgfianciering NAC wordt aan het budget voor eigen personeel € 1,5 miljoen toegevoegd. Diverse doorbelastingen aan de IGJ worden middels budgettaire overhevelingen verwerkt en verlagen daarmee de realisatie met € 1,2 miljoen. De IGJ ontvangt € 0,6 miljoen ten behoeve van de Faciliteitenregeling Medezeggenschap. Een groot aantal kleinere onder- en overschrijdingen en de inzet van extern personeel in plaats van eigen personeel heeft een neerwaartse bijstelling van € 2,6 miljoen tot gevolg. De realisatie ten behoeve van inhuur externen is € 5,2 miljoen hoger dan begroot. Dit hangt naast het extra aantrekken van extern personeel ook samen met een verschuiving van de realisatie van budget voor eigen personeel naar inhuur externen (voornamelijk ICT-ers). Dit mede vanwege de krapte op de arbeidsmarkt.

Materiële uitgaven

Op het budget voor materiële uitgaven inspecties is in totaal sprake van een € 0,3 miljoen hogere realisatie dan begroot. Er heeft een bijstelling van € 1 miljoen plaatsgevonden voor implementatiekosten Woo (€ 0,1 miljoen), Informatiehuishouding (€ 0,8 miljoen) en compensatie van hogere tarieven concernorganisaties (€ 0,1 miljoen). Daartegenover staat een groot aantal onder- en overschrijdingen wat zorgt voor een neerwaartse mutatie van per saldo € 0,75 miljoen. Wel is op de verschillende onderdelen binnen de materiële uitgaven sprake van forse verschillen. Dit hangt samen met het feit dat kosten welke op een budgetplaats waren gebudgetteerd, nu op een andere (sub)budgetplaats worden verantwoord. Daarnaast hebben bij de realisatie een groot aantal onderlinge verschuivingen plaatsgevonden, tussen de onderdelen welke het materiële budget vormen (ICT, Bijdrage SSO's en Overige).

Ontvangsten

De gerealiseerde ontvangsten 2023 bedroegen € 10,5 miljoen en zijn daarmee € 1,9 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de ontvangen pseudo-premies voor het Eigen Risicodragerschap WGA (€ 2,8 miljoen), welke ontvangsten lopende het jaar al grotendeels gedesaldeerd zijn. Tegenover deze hogere ontvangsten staan navenant hogere uitgaven. Daarnaast is er bij de IGJ sprake van hoger dan begrote ontvangsten (€ 1,3 miljoen). Tenslotte zijn binnen VWS-doorbelaste kosten voor generieke werkplekondersteuning welke betrekking hadden op 2022, pas in 2023 ontvangen. Dit zorgt voor een ontvangstenmeevaller van € 1,3 miljoen. Tegenover deze hogere ontvangsten staat een restpost van per saldo € 3,5 miljoen.

5.3 Artikel 11 Nog onverdeeld

A. Inleiding

Dit niet-beleidsartikel heeft een technisch-administratief karakter. Vanuit dit artikel vinden overboekingen van loon- en prijsbijstellingen naar de loon- en prijsgevoelige artikelen binnen de begroting plaats. Ook worden er taakstellingen of extra middelen op dit artikel geplaatst die nog niet aan de beleidsartikelen zijn toegedeeld.

B. Budgettaire gevolgen van niet-beleid nog onverdeeld

Tabel 21 Budgettaire gevolgen van niet-beleidsartikel 11 (bedragen x € 1.000)							
	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
Verplichtingen	0	0	0	0	0	25.000	– 25.000
Uitgaven	0	0	0	0	0	25.000	– 25.000
11.04 Nog onverdeeld	0	0	0	0	0	25.000	– 25.000
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	25.000	– 25.000
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0	0

C. Toelichting op de instrumenten

Tijdens augustusbrief voor de begroting van 2023 is bedrag van € 25 miljoen gereserveerd voor de versterking van de patiëntenbeweging. Dit is onderdeel van de IZA afspraken. Om te voldoen aan deze afspraak is conform deze reservering in 2023 een bedrag van € 25 miljoen overgeboekt naar artikel 4.

6. Bedrijfsvoeringsparagraaf

Paragraaf 1 - Rapportage bedrijfsvoering

1.1 Rechtmatigheid

Cijfermatige duiding

Tabel 22 Overzicht overschrijdingen rapporteringstoleranties fouten en onzekerheden (bedragen x 1.000)

(1) Rapporterings-tolerantie	(2) Verantwoord bedrag in € (omvangsbasis)	(3) Rapporterings-tolerantie voor fouten en onzekerheden in €	(4) Bedrag aan fouten in €	(5) Bedrag aan onzekerheden in €	(6) Bedrag aan fouten en onzekerheden in €	(7) Percentage aan fouten en onzekerheden t.o.v. verantwoord bedrag = (6)/(2)*100%
Totaal artikelen verplichtingen	51.528.610	1.000.000	507.502	262.758	770.260	nvt
Artikel 1 verplichtingen	3.768.484	188.424	84.006	104.263	188.268	nvt
Artikel 1 uitgaven / ontvangsten	2.979.131	148.957	8.126	54.297	62.424	nvt
Artikel 2 verplichtingen	3.961.387	198.069	152.063	18.626	170.690	nvt
Artikel 4 verplichtingen	1.216.183	60.809	242.852	4.875	247.727	20,4
Artikel 6 verplichtingen	731.364	36.568	2.254	131.783	134.036	18,3
Artikel 10 uitgaven / ontvangsten	597.712	29.886	3.609	12.332	15.940	nvt
Samenvattende staat baten-lastenagenschappen	925.806	25.000	46.793	504	47.297	5,1
Afgerkende voorschotten	12.705.557	635.278	21.185	2.118.231	2.139.416	16,8

Toelichting

Artikel 1 en 10 uitgaven / ontvangsten, de 'meest waarschijnlijke fout' is lager dan de rapporteringstolerantie, echter de gepresenteerde bedragen worden wel toegelicht in de tabel omdat het 'maximale bedrag aan fouten en onzekerheden' de rapporteringstolerantie heeft overschreden door toepassing van de gehanteerde steekproeftechniek. Dit geldt ook voor de regel in bovenstaande tabel voor de verplichtingen in artikel 1 en 2 alsook de verplichtingen op totaalniveau.

Hieronder worden de overschrijdingen op de toegestane toleranties toegelicht. Dit gebeurt op basis van de grootste posten binnen het desbetreffende artikel of onderdeel.

Artikel 4 - Verplichtingen

Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenhuiszorg 2022

De subsidie Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenhuiszorg (KiPZ) is bedoeld voor alle activiteiten ten behoeve van het opleiden van medewerkers in ziekenhuizen, klinieken en universitair medische centra in de medisch specialistische sector. In 2023 is besloten om de subsidie nog voor maximaal één jaar te verlengen tot eind 2024. De Kamer is in oktober 2023 geïnformeerd dat staatssteunrisico's aanwezig zijn in deze regeling. Deze risico's zien specifiek toe op een andere interpretatie van het zogenoemde selectiviteitscriterium in de definitie van staatssteun. In de afgelopen jaren is de zienswijze of aan dit criterium werd voldaan gewijzigd. Waar oorspronkelijk VWS tot de conclusie kwam dat beargumenteerd kon worden dat geen sprake was van staatssteun, is het huidige inzicht dat er wel een risico bestaat dat sprake is van staatssteun. Dit betekent echter ook, aangezien de regeling de afgelopen jaren niet wezenlijk is gewijzigd, dat deze risico's ook in voorgaande jaren aanwezig kunnen worden geacht (voor de jaren 2021 tot en met 2023). Voor 2023 betekent dit dat een bedrag van € 227 miljoen als fout wordt bestempeld. Voor de jaren 2021 en 2022 betekent het dat de bedragen in de rechtmatigheidstabel van de jaarverslagen van de desbetreffende jaren op artikel 4 te laag zijn weergegeven (€ 209 miljoen in 2021 en € 216 miljoen in 2022). Per 1 januari 2025 zullen de middelen die voorheen met de KiPZ samenhangen opgaan in het financiële instrumentarium van het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ). VWS zal in de toekomst voortschrijdende inzichten ten aanzien van de staatssteunbeoordeling proactief inzichtelijk maken en meenemen in de staatssteuntoetsen bij nieuwe of te verlengen regelingen.

Artikel 6 – Verplichtingen

Specifieke uitkering Stimulering Sport en Specifieke uitkering Meerkosten energie openbare zwembaden

Voor de verleningen SPUK (Specifieke Uitkering) Stimulering Sport 2023 is een bedrag van € 39,8 miljoen als onrechtmatig aangemerkt. Deze onzekerheid is gelegen in de opzet van de regeling waardoor de verlening achteraf niet goed controleerbaar is. Vanaf 2024 komt er een gewijzigde regeling.

Bij de SPUK Meerkosten energie openbare zwembaden wordt € 67,7 miljoen als onrechtmatig aangemerkt. Deze onzekerheid is ontstaan doordat uitkeringen zijn verstrekt aan multifunctioneel centra en sportcentra die naast de zwembadfunctie ook andere activiteiten ontplooiën terwijl de regeling uitsluitend is bestemd voor openbare zwembaden. Het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik is onderkend maar te laag ingeschat waardoor deze onrechtmatigheden zijn ontstaan.

Samenvattende staat baten-lastenagentschappen

Voor wat betreft de agentschappen wordt er in totaal een onrechtmatigheid van € 47,3 miljoen geconstateerd. Deze onrechtmatigheid is hoofdzakelijk het gevolg van de onrechtmatige Rijksbrede overbruggingsovereenkomsten IMOA, financieel advies, audit advies en inkoopadvies bij zowel het RIVM als het CIBG.

Afgerekende voorschotten

De onrechtmatigheden in de afgerekende voorschotten worden hieronder op volgorde van grootte toegelicht.

Stichting Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding 2022

De stichting Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding (LCCB) heeft per 1 januari 2022 tot 1 juni 2023 de taken van de COVID-19 Programma Organisatie van GGD GHOR overgenomen om de GGD'en te ondersteunen en te faciliteren in de coronabestrijding. Voor haar activiteiten heeft VWS de LCCB in 2022 een voorschot verleend welke in 2023 is afgerekend.

De LCCB verantwoordt zich over haar activiteiten middels periodieke inhoudelijke rapportages, (continu) overleg met VWS en door middel van het jaarverslag en jaarrekening. De jaarrekening wordt gecontroleerd door een accountant. Op basis van de verkregen informatie stelt VWS de bijdrage aan de stichting vast.

Van de LCCB is het jaarrapport, inclusief jaarrekening, 2022 ontvangen. De controleverklaring van de accountant is goedkeurend op getrouwheid. Deze verklaring bevat echter geen oordeel over de inkoop rechtmatigheid (geldende aanbestedingsregels), het missen van een M&O risicoanalyse en de daaraan gekoppelde verantwoording zijn hier debet aan. Het ontbreken van deze verantwoordingsinformatie zorgt voor een onzekerheid van € 546 miljoen.

Meerkosten GGD'en 2022

In 2022 hebben verschillende GGD'en extra kosten gemaakt in verband met de bestrijding van de coronapandemie. In 2022 zijn voorschotten verstrekt om de extra kosten te dekken, conform de zogenaamde meerkostenregeling. In 2023 heeft definitieve vaststelling van deze voorschotten plaatsgevonden. VWS heeft bovenop de bestaande verantwoordingsafspraken van de meerkosten in de jaarrekening (conform de verantwoordingsinstructie 2022, vastgelegd in een formeel controleprotocol) aan de GGD-en een extra,

aparte verantwoording over de meerkosten middels controleverklaring van een accountant gevraagd. Door de aanvullende gevraagde controleverklaringen is van het totaal verstrekt voorschot € 626 miljoen rechtmatig bevonden. Dit betekent dat er met betrekking tot het restant van het verstrekt voorschot à € 511 miljoen sprake is van een onzekerheid. De reden van deze onzekerheid is dat in een aantal gevallen niet de juiste materialiteitsgrens is gehanteerd bij het bepalen van de benodigde diepgang van de controle van de externe accountant van de GGD. Daarnaast is er ook sprake van een aantal verklaringen met beperkingen of oordeelsonthoudingen. Op basis van deze bevindingen en op verzoek van de accountants van de GGD'en is het controleprotocol voor 2023 aangescherpt op bijvoorbeeld het onderdeel materialiteitsgrens.

Subsidieregeling Opschaling curatieve zorg COVID-19

De subsidieregeling Opschaling curatieve zorg COVID-19 subsidieerde tot en met 2022 de opschaling van de Intensive Care-capaciteit en klinische capaciteit in ziekenhuizen voor de behandeling van COVID-19 patiënten. De subsidieregeling dekte meerdere aspecten van de opschaling: het feitelijk opschalen door aanschaf van medische inventaris en aanpassingen in de huisvesting, het beschikbaar houden van bedden en personeel, het opleiden van huidige en nieuwe medewerkers en het aanleggen van een COVID-19 crisisvoorraad geneesmiddelen.

Er bestaat onzekerheid over de verantwoording van de personele capaciteit van de opschaling (5 fte per IC-bed). De toename in fte's blijkt onvoldoende aantoonbaar als gevolg van de administratieve inrichting van zorgaanbieders. Om toch een zo hoog mogelijke mate van zekerheid te krijgen over deze gemaakte kosten is afgesproken dat bij de verantwoording een bestuursverklaring van zorgaanbieders wordt opgesteld. Hierin verklaart de zorgaanbieder dat het ontvangen subsidiegeld voor het subsidiedoel is ingezet. Deze verklaring geeft achteraf niet de volledig benodigde zekerheid om deze voorschotten rechtmatig af te wikkelen. Dit leidt tot een onzekerheid van € 382 miljoen.

Afwikkeling aankoop persoonlijke beschermingsmiddelen

Als gevolg van de coronapandemie heeft VWS in 2021 verschillende overheidsinstellingen en commerciële instanties in Nederland gevraagd om te helpen met de inkoop van de persoonlijke beschermingsmiddelen en andere relevante producten aan de zorginstellingen in Nederland. In 2022 is het grootste gedeelte van deze voorschotten al afgewikkeld. Deze post is destijds als onzeker aangemerkt vanwege een niet volledige aansluiting van de geld-goederenbeweging en onzekerheden over de totstandkoming van de inkooprijzen. Het restant van de voorschotten van € 253 miljoen is in 2023 afgewikkeld en wordt op basis van dezelfde grond als onzeker bestempeld.

Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenhuiszorg

Begin juli 2020 heeft VWS bestuurlijke afspraken gemaakt met de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) en de Nederlandse Federatie van Universitair Medisch Centra (NFU). De kern van deze afspraken is dat ziekenhuizen zich zo goed als mogelijk volgens de huidige regeling zullen verantwoorden. Gelet op de hoge druk die is ontstaan op de ziekenhuizen is tevens gezocht naar een manier om de administratieve last bij de verantwoording te verminderen voor de duur van de regeling (t/m 2022). Daarbij is gekozen voor een beoordelingsverklaring in plaats van een controleverklaring, deze beoordelingsverklaring biedt daarbij minder zekerheid. Dit gegeven leidt tot een onzekerheid van € 225 miljoen.

Zorgtoeslag

De onrechtmatigheden bij de zorgtoeslag voor de afgerekende voorschotten wordt vooral veroorzaakt door onzekerheid rond het juist vaststellen van het Awir-partnerschap. Dit heeft geleid tot een onzekerheid van € 128 miljoen. Omdat het ministerie van Financiën de uitvoerder is van de zorgtoeslag, wordt ook verwezen naar de bedrijfsvoeringsparagraaf van dit departement.

1.2 Totstandkoming niet-financiële verantwoordingsinformatie

De afzonderlijke beleidsdirecties verzorgen en leveren de niet-financiële informatie aan die wordt gebruikt in het jaarverslag. Er wordt voor indicatoren zoveel mogelijk aangesloten bij de Staat van Volksgezondheid en het Centraal bureau voor de Statistiek (CBS). Wanneer dit niet mogelijk is komt de informatie uit andere openbare bronnen. De bronvermelding van de indicatoren worden vermeld in het jaarverslag. VWS is geen opdrachtgever van het bijhouden van de gehanteerde indicatoren waardoor de indicatoren onafhankelijk tot stand komen.

1.3 Begrotingsbeheer, financieel beheer en de materiële bedrijfsvoering

1.3.1 Financieel beheer

De afgelopen jaren is geconcludeerd dat het financieel beheer van VWS forse tekortkomingen kende. In juni 2023 is de Verbeteraanpak VWS⁸⁷ aan de Tweede Kamer verzonden. In deze aanpak staan de verschillende maatregelen beschreven die een belangrijke bijdrage moeten leveren aan het verbeteren en borgen van het financieel beheer. Het zijn zowel maatregelen die toezien op het verbeteren van instrumenten en processen, de *governance* en structuur van de organisatie (de herinrichting van de financiële functie) als de bijbehorende cultuur. In paragraaf 3 wordt uitgebreid stilgestaan bij de verschillende maatregelen en of deze het gewenste effect hebben gesorteerd. Geconcludeerd kan worden dat VWS op alle verschillende aspecten in 2023 significante stappen heeft gezet om het financieel beheer te verbeteren. In vergelijking met voorgaande jaren heeft VWS scherper en tijdiger zicht op de voortgang en op de risico's van het financieel beheer. Het opzetten en uitvoeren van interne controles, het creëren van meer en tijdig inzicht en identificeren van risico's en hierop gerichte beheersmaatregelen zijn belangrijke stappen die zijn gezet om het beheer structureel op orde te krijgen en vervolgens te houden. Dit geeft vertrouwen dat het fundament voor een robuuste financiële functie staat. Tegelijkertijd is de verbeteropdracht hiermee nog niet voltooid en zullen de ingezette verbetertrajecten in 2024 verder worden doorgezet. Voorbeelden van verbeterpunten zijn het kennisniveau van VWS-medewerkers en het risicomanagement. Hieronder worden de voornaamste aandachtspunten op het financieel beheer toegelicht.

Staatssteun

Eén van de onderkende aandachtspunten op het gebied van staatssteun was het centrale zicht op staatssteunrisico's op alle geldstromen. Om dit centrale inzicht te versterken is in 2023 het bestand met daarin de stand van zaken van uitgevoerde en onderhanden staatssteuntoetsen geactualiseerd. In dit overzicht zijn met ingang van begin 2023 niet alleen de staatssteuntoetsen op subsidies maar ook die op andere geldstromen opgenomen. In 2024 zal risicogericht worden onderzocht of en welke additionele maatregelen nodig zijn om het zicht op de volledigheid van de uitgevoerde staatssteuntoetsen op alle geldstromen verder te verbeteren.

⁸⁷ [Verbeteraanpak 2023 | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

In 2022 is onduidelijkheid ontstaan over het uitvoeren van een staatssteun-toets bij specifieke uitkeringen aan medeoverheden. In 2023 is hierover verschillende malen gesproken met verschillende betrokken departementen en de controlerende instanties. Op basis van deze gesprekken is onder andere de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2023 door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangescherpt voor specifiek het punt staatssteun. Dit biedt de gemeentelijke accountant meer richtlijnen op dit punt.

Ten slotte is om de kennis in de VWS organisatie ten aanzien van staatssteun en andere juridische aspecten van rechtmatig financieren te vergroten in 2023 de cursus 'rechtmatig financieren' (zie ook 3.3.3) ontwikkeld. Deze cursus is beschikbaar voor alle (beleids)medewerkers binnen het departement. Vanaf het vierde kwartaal van 2023 wordt de cursus verstrekt. De interesse neemt toe, wat blijkt uit de toename van het aantal cursisten in het eerste kwartaal van 2024.

Misbruik & Oneigenlijk gebruik

De afgelopen jaren zijn verschillende maatregelen genomen om risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) in het subsidie- en SPUK-proces inzichtelijk te maken en te beheersen. Zo worden binnen de zogeheten M&O desk van de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I) (mogelijke) fraudedossiers behandeld. Ook worden data-analyses uitgevoerd gericht op de aanwezigheid van M&O signalen. Nieuwe en gewijzigde subsidieregelingen worden beoordeeld in het Subsidielab van DUS-I. In dit Subsidielab, waarin medewerkers/experts werkzaam zijn met de voor de casus relevante proceskennis, worden alle (potentiële) regelingen aan een uitgebreide uitvoeringstoets onderworpen. Het Expertise Centrum Subsidies (ECS) maakt vervolgens de (finale) beoordeling op basis van de uitkomsten van deze toets, de kwaliteit van de risico analyse en de wijze waarop gesignaleerde M&O- en uitvoeringsrisico's zijn afgedekt. Vanaf 1 augustus 2023 is er een nieuw format voor risico-analyse beschikbaar gekomen. In dit nieuwe format dient een inschatting te worden gemaakt van de tien bekendste M&O- en uitvoeringsrisico's. In juni 2023 zijn het Handboek Subsidies (met daarin onder meer het reviewbeleid) en de Subsidiegids (met daarin praktische informatie voor beleidsmedewerkers) herzien en opnieuw vastgesteld. Het VWS-brede (centrale) M&O beleid is per 1 oktober 2023 vastgesteld.

Ondanks de aanpassingen in het subsidie- en SPUK-proces blijken er nog hiaten voor te komen om de M&O risico's afdoende te beperken. In 2024 worden de volgende maatregelen getroffen om dit op te lossen:

- Het in 2023 geïntroduceerd format van de risicoanalyse blijkt te complex en niet gebruiksvriendelijk. Het format van de risicoanalyse wordt in 2024 herzien.
- Zoals gemeld in de Kamerbrief (36 410 XVI nr.30, d.d. 19 december 2023) is onderdeel van de versterking van de financiële functie het bundelen van financiële expertise, onder andere op het gebied van financiële instrumenten (o.a. subsidies). Deze expertise ziet onder andere toe op het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik.

1.3.2 Materiële bedrijfsvoering

Inkoopbeheer

Belangrijk aandachtspunt bij VWS is de onderbouwing van de prestatieverklaring. Op basis van verscherpte interne controles is onderkend dat niet in alle gevallen de geleverde prestatie (volledig) kan worden onderbouwd. Verschillende maatregelen zijn genomen om dit risico te beheersen. Sinds

begin 2023 is de 'Wegwijzer objectieve onderbouwing van de prestatieverklaring' van kracht. Tevens is besloten tot de invoering van het formulier prestatieverklaren per 15 december 2023. Door middel van dit formulier wordt de prestatieverklaring zichtbaar onderbouwd en vastgelegd. Ook is in december 2023 een handreiking Prestatiebewijzen VWS gepubliceerd met daarin een overzicht van mogelijke prestatiebewijzen per inkoopcategorie.

Een belangrijke ontwikkeling op het gebied van het inkoopbeheer in 2023 betreft de zogenaamde pre-intakes door Coördinerend Directeur Inkoop (CDI) Office die vanaf januari 2023 plaatsvinden. Voor inkopen vanaf € 100.000 dient de adviseur van CDI Office te worden betrokken in het inkoopproces waarbij advies wordt gegeven over de te volgen inkoopstrategie en de benodigde kwaliteit van de af te sluiten overeenkomst.

Het project Inkoop tot Betaling (ITB) zal een belangrijke bijdrage gaan leveren aan de verdere verbetering van het inkoopproces. Het einddoel van het project is het realiseren van een Source-to-Pay proces, waarbij het afsluiten van een overeenkomst en akkoord geven voor de betaling van de factuur geïntegreerd zijn in één systeem. Hiermee wordt het fundament gelegd voor een digitale workflow en deugdelijke (geautomatiseerde) dossiervorming. In 2023 zijn de noodzakelijke stappen genomen (zoals de gunning aan de leverancier) waardoor de uitrol van het ITB systeem conform planning in 2024 plaats zal vinden.

Voor 2024 worden de volgende verbetermaatregelen voor het inkoopbeheer uitgevoerd:

- Hoewel in 2023 de oplevering van de spendanalyse is verbeterd door vaker te rapporteren over onrechtmatigheden en risico's op onrechtmatigheden, zal een verbeterslag gemaakt moeten worden om ook gedurende het jaar op tijd de informatie te leveren.
- Het vooraf opstellen en afhandelen van afwijkingsnota's.

Materieelbeheer

Per eind 2023 is een groot deel van de COVID-19 goederen afgestoten. De resterende voorraad, bestaande uit (COVID-19)-vaccins en persoonlijke beschermingsmiddelen (in beheer van respectievelijk RIVM en CIBG) is aan het eind van 2023 geïnventariseerd.

Ook de reguliere voorraad medicinale cannabis die in beheer is bij het CIBG, is gecontroleerd. De voornaamste oorzaken van de onderkende tekortkomingen op het materieelbeheer lagen in het ontbreken van heldere richtlijnen en onvoldoende toezicht op voorraadbeheer. De beoordeling van de risicoanalyses en procesbeschrijvingen heeft voldoende inzicht gegeven in de beheersingsmaatregelen met betrekking tot het materieelbeheer.

De maandelijkse rapportages en de kwartaalgesprekken met de concernonderdelen (o.a. RIVM, CIBG) hebben in 2023 bijgedragen aan het centrale zicht op de voortgang en werking van het materieel beheer bij VWS.

Categoriemanagement raamovereenkomsten

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is categoriemanager voor een aantal rijksbrede raamovereenkomsten, waarvan er drie (Interim Management, Organisatieadvies en Financiële Adviesdiensten) zijn verlengd middels een overbruggingsovereenkomst. IenW heeft dit toegelicht in de Bedrijfsvoeringsparagraaf van haar jaarverslag. Als gevolg daarvan worden de verplichtingen die op nadere overeenkomsten onder deze overbruggingsovereenkomsten worden aangegaan als onrechtmatig

bestempeld. De raamovereenkomsten voor Financiële Adviesdiensten zijn per 3 april 2023 gereedgekomen en hebben tot rechtmatige contracten geleid. De her-aanbestedingen voor de overige raamovereenkomsten zijn vertraagd, als gevolg van juridische bezwaren en rechtszaken door inschrijvers. Voor Organisatieadvies verwacht IenW dat daarvoor eind februari 2024 de nieuwe contracten beschikbaar komen. Voor Interim Management is de lopende aanbesteding definitief ingetrokken en wordt met de nu ingezette maatregelen een rechtmatige oplossing medio 2024 voorzien. Voor 2023 is hierdoor sprake van een onrechtmatigheid die optelt tot circa € 21,6 miljoen.

Externe inhuur

VWS heeft in 2023 24,7% van de personele uitgaven besteed aan de inhuur van externen. Dit is een forse overschrijding van de zogenaamde Roemer-norm, te weten 14,7%-punt (de norm bedraagt 10%). Als gevolg van tijdelijkheid van opdrachten in verband met COVID-19 en benodigde specialistische (IT) kennis hebben RIVM, CIBG, aCBG en directies uit het VWS-kerndepartement te maken gehad met relatief hoge uitgaven voor externe inhuur. Een uitgebreide toelichting op de overschrijding van de norm wordt gegeven in Model 3.60 - Bijlage: Inhuur externen.

1.4 Overige aspecten van de bedrijfsvoering

1.4.1 Informatiebeveiliging

In het jaar 2023 heeft VWS zich ingezet om de onderkende tekortkomingen op het gebied van informatiebeveiliging aan te pakken. Deze inspanningen waren gericht op het ontwikkelen van VWS-breed informatiebeveiligingsbeleid, waarbij de focus lag op awareness, incidentmanagement en risicomanagement. Dit beleid is ontworpen om de VWS-brede aanpak op informatiebeveiliging te versterken. Het sluit aan bij de rijksbrede ambities op digitale weerbaarheid en wetgevingsontwikkelingen vanuit de Europese Unie. Eind 2024 zal de nieuwe uitvoeringswet op de «Network and Information Security (NIS2) directive» ingaan, waar ook VWS aan moet voldoen.

In november 2023 is het VWS-breed informatiebeveiligingsbeleid inclusief de kaders voor bewustwording, incidentmanagement en risicomanagement vastgesteld. In deze kaders staat aangegeven op welke wijze VWS werkt op deze thema's. In het afgelopen jaar is er meer bestuurlijke aandacht geweest voor informatiebeveiliging, waaronder via de kaderbrief 2024. Hierin is aan de concernonderdelen gevraagd om aandacht te besteden aan informatiebeveiliging en specifiek in te zetten op het simuleren van hackaanvallen op gecontroleerde wijze, een zogeheten «redteam-oefening». Daarnaast is in de regiegroep financieel beheer (zie ook 3.1.2) de voortgang op en eventuele knelpunten bij het oplossen van de onvolkomenheden in brede zin besproken.

In 2024 zal het ontwikkelde beleid worden geïmplementeerd. Dit markeert het begin van verdere beleidsontwikkeling en technische ondersteuning met als doel om privacybescherming en de veiligheid van systemen te waarborgen.

De genomen stappen in 2023 en de plannen voor 2024 tonen de toewijding aan een verbeterde informatiebeveiliging. Deze ontwikkelingen bieden niet alleen concrete oplossingen voor bestaande uitdagingen, maar leggen tevens een solide basis voor de toekomstige digitale veerkracht van de

organisatie. Hiermee bereidt VWS zich voor op nieuwe wetgeving op informatiebeveiliging vanuit de EU en een scherpere strategie op informatiebeveiligingsstrategie van de Rijksoverheid als geheel.

1.4.2 Lifecyclemanagement

Eén van de onderkende tekortkomingen op het gebied van lifecyclemanagement (LCM) was dat het centraal inzicht binnen VWS in de essentiële kenmerken van IT-systemen nog niet op orde was. Om deze tekortkomingen weg te werken is de Routekaart 2.0 geactualiseerd en vastgesteld. Met deze Routekaart is de kwaliteit van de vastlegging van de essentiële kenmerken in 2023 verbeterd zodat sprake is van juist en volledig inzicht in de IT-systemen. Eind 2023 is de VWS-brede LCM rapportage opgeleverd. Met deze rapportage (die gebaseerd is op vanuit alle concernonderdelen aangeleverde informatie en informatie vanuit de site visits⁸⁸) heeft de departementale Chief Information Officer (CIO) van VWS inzicht in het informatievoorziening (IV)-landschap. Dit inzicht geeft de departementale CIO en de CIO's van de concernonderdelen een handvat om eventuele continuïteitsrisico's tijdig te signaleren, om van elkaar te leren en om samen het proces rond LCM verder te ontwikkelen. Hiernaast wordt in de regiegroep financieel beheer (zie ook 3.1.2) de voortgang op en eventuele knelpunten bij het oplossen van de onvolkomenheden in brede zin besproken. Ook hebben alle concernonderdelen in de jaarplannen 2024 aandacht besteed aan LCM.

1.4.3 Herstel- en Veerkrachtplan

Op 4 oktober 2022 is het Nederlandse Herstel- en Veerkrachtplan (HVP) goedgekeurd door de Raad Economische en Financiële Zaken (Ecofinraad). Op 23 oktober 2023 werd het gewijzigde plan, inclusief enkele wijzigingen en een uitbreiding van het [REPowerEU](#) hoofdstuk, goedgekeurd door de Ecofinraad. Nederland heeft enkele wijzigingen doorgevoerd op basis van objectieve omstandigheden: inflatie en arbeidsmarktkrapte waardoor doelstellingen aangepast moesten worden.

Met inachtneming van de wijziging vertegenwoordigt VWS in het HVP drie maatregelen, namelijk 1) Stimuleringsregeling E-health Thuis COVID-19, 2) IC-opschaling en 3) Tijdelijke extra personele capaciteit voor de zorg in crisistijd (bestaande uit Nationale Zorgreserve en SectorplanPlus (SPP) & Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ)). De maatregelen SPP en TAZ vervangen twee maatregelen die aanvankelijk waren ingediend (Extra handen voor de zorg en Coronabanen in de zorg).

Het HVP kent twee verantwoordingssporen, namelijk:

- i) het behalen van de mijlpalen en doelstellingen
- ii) het beschermen van de financiële belangen van de Unie (BFBU) met een focus op de vier 'hoofdzonden' en het verzamelen van data op basis van Artikel 22.2.d van de HVF-verordening. De vier hoofdzonden zijn: fraude, corruptie, belangenverstrengeling en dubbele financiering.

Als ministerie van VWS draagt de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van een gezond financieel beheer en het adequaat reageren op situaties van fraude, corruptie, belangenconflicten en dubbele financiering. Inmiddels zijn er procesbeschrijvingen opgesteld die gericht zijn op de hierboven vermelde verantwoordingssporen. Hierin worden onder andere de volgende zaken beschreven:

⁸⁸ Site visits oftewel visitatie is een beleidsinstrument waarbij experts elkaars manier van werken beoordelen. Zie verder [Visitatie](#) | Kenniscentrum voor beleid en regelgeving ([kcbr.nl](#)).

- Uitwerking van de controles bij de beleidsdirectie: hierin beschrijft de beleidsdirectie onder andere welke rechtmatigheidscontroles er hebben plaatsgevonden en hoe zij hun werkprocessen hebben ingericht.
- Uitwerking van de controles bij de concerncontroller (directie Financieel Economische Zaken (FEZ)): FEZ voert deze uit en bestaat uit een systeem-audit en een projectaudit. Bij de systeemaudit wordt naar de processen op zichzelf gekeken, bij de projectaudit worden er integraal of steekproefsgewijs- posten gecontroleerd.
- Risicoanalyse: de procesbeschrijvingen bevatten uitgewerkte risicoanalyses waarbij alle potentiële risico's in het kader van fraude, corruptie, belangenverstrengeling en dubbele financiering aan bod komen. Zowel de inhoudelijke als financiële risico's worden gewogen met een lage, middel of hoge score. Vervolgens worden alle noemenswaardige beheersmaatregelen uitgewerkt, inclusief bewijslast.
- Artikel 22⁸⁹ gegevens: Het HVP vereist dat de zogenaamde artikel 22 gegevens verzameld worden waarbij de financieringsstroom vanaf het ministerie tot en met de eindbegunstigde in beeld wordt gebracht. Inmiddels zijn deze gegevens verzameld voor alle lopende en afgeronde maatregelen.

1.5 Fraude- en corruptierisico's

Over 2022 is geconstateerd dat bij VWS nog in beperkte mate aandacht is voor de proactieve beheersing van frauderisico's. Dit beeld werd bevestigd door de 'Toolbox beheersing fraude' die in 2023 is ingevuld. Deze Toolbox schetst het beeld dat binnen VWS al de nodige (generieke) instrumenten aanwezig zijn die van belang zijn voor de beheersing van frauderisico's, maar dat het proactieve aspect hierbij nog een belangrijk aandachtspunt is.

Belangrijk onderdeel is het duidelijk krijgen van rollen en verantwoordelijkheden op het gebied van fraudebeheersing. In het algemeen geldt dat het lijnmanagement verantwoordelijk is voor de processen en daarmee ook het voorkomen van fraude. FEZ heeft een toezichthoudende rol. In de Regiegroep Financieel Beheer (zie 3.1.2) is vastgesteld dat de SG eindverantwoordelijk is voor risicomangement in het algemeen en voor fraude als onderdeel daarvan.

Fraude is besproken in het Audit Committee van 1 december 2023. Besloten is om voor 2024 te focussen op twee risicovolle processen, namelijk het verlenen van subsidies en het aangaan van inkoopverplichtingen. Dit zal verder worden uitgewerkt in een nieuw plan van aanpak, waarbij het in kaart brengen van de al bestaande risicoanalyses en beheersmaatregelen op beide terreinen naar verwachting een belangrijke eerste stap zal zijn.

Paragraaf 2 - Rijksbrede bedrijfsvoeringsonderwerpen

2.1 Grote lopende ICT-projecten

In 2023 voerde VWS in totaal vijf projecten/programma's uit met een ICT-component van meer dan € 5 miljoen. Twee van deze trajecten (BIG nieuwbouw en Rationalisatie ICT landschap CAK) zijn in 2023 nieuw geplaatst op het Rijks ICT-dashboard en voor een toets aangemeld bij het Adviescollege ICT-toetsing. De CIO VWS monitort deze projecten volgens de afspraken in het rijksbrede CIO Stelsel en Handboek Portfoliomanagement. De CIO adviseert de ambtelijke en politieke leiding gevraagd en ongevraagd over de doelstelling, uitvoering, kosten en risico's van ICT-activiteiten. Het

⁸⁹ Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit - [Verordening - 2021/241 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

CIO-oordeel is één van de instrumenten waarmee een CIO een kwaliteits-toets uitvoert op het welslagen van een ICT-activiteit en daarmee in control kan blijven van het IV-landschap.

2.2 Gebruik open standaarden en open source software

VWS streeft ernaar de rijksbrede afspraken rond open standaarden na te komen en zet zich in om de wettelijk verplichte open standaard zo snel als mogelijk te implementeren. Als om zwaarwegende redenen af wordt geweken van het rijksbeleid, dan lichten we dat, conform de afspraken met Forum Standaardisatie, toe in onze jaarrapportage. Bij de inkoop van software heeft open source (bij gelijke geschiktheid) onze voorkeur. Wanneer deze geschiktheid er niet is, dan onderzoeken we wat er nodig is om tot gelijke geschiktheid te komen. In navolging van de corona apps stellen we namens VWS ontwikkelde maatwerkapplicaties zoveel als mogelijk open source beschikbaar.

Cloudbeleid

Om het gebruik van cloudoplossingen mogelijk te maken en te begeleiden binnen VWS is cloudbeleid opgesteld in 2020. Dit beleid verduidelijkt voor elke VWS'er wat kan en mag met cloud, opdat verantwoord gebruik beter mogelijk is. Eind 2022 is Rijksbreed Cloudbeleid vastgesteld. Op basis hiervan formuleren alle departementen hun eigen cloudbeleid. Het cloudbeleid van VWS uit 2020 is eind 2023 in lijn gebracht met het Rijksbreed Cloudbeleid.

2.3 Betaalgedrag

VWS heeft over 2023 92,1% van zijn facturen binnen 30 dagen betaald. Hiermee heeft het ministerie niet voldaan aan de rijksbrede norm van 95% om zijn facturen binnen 30 dagen te betalen. Een belangrijke oorzaak is de factuurafhandeling bij het RIVM.

Om op korte termijn weer te voldoen aan de betaalnorm zijn er bij het RIVM verbetermaatregelen opgesteld, zowel op de personele inzet als in de techniek. Om de verbetering van het betaalgedrag structureel te borgen worden er ook maatregelen genomen die op de middellange termijn het proces verder moeten verbeteren.

2.4 Audit Committee

Het Audit Committee (AC) van VWS heeft in 2023 vier keer vergaderd. Het AC heeft met name aandacht besteed aan de voortgang van de verbeterplannen omtrent het financieel beheer en de inrichting van de financiële functie. Aangezien de AR het financieel beheer van VWS over 2022 als ernstig onvolkomen heeft beoordeeld is er expliciet gekozen om in het AC te focussen op dit onderwerp. Daarnaast zijn de gebruikelijke zaken als het jaarverslag VWS 2022, het Auditrapport VWS 2022, van de Auditdienst Rijkde interim-rapportage van de Auditdienst Rijk 2023 en het Verantwoordingsonderzoek VWS 2022 van de Algemene Rekenkamer besproken.

2.5 Normenkader financieel beheer

VWS past in zijn toezichtsrelaties met de zelfstandige bestuursorganen en rechtspersonen met een wettelijke taak het normenkader financieel beheer waar mogelijk toe. Er hebben zich in 2023 geen beleidsmatige of algemene ontwikkelingen voorgedaan ten aanzien van het toezicht op dit normenkader.

2.6 Beheer NGF-projecten

Over de Nationaal Groeifonds (NGF) projecten die in 2023 in uitvoering waren namens VWS zijn geen afwijkingen in het financieel beheer te melden.

Paragraaf 3 - Belangrijke ontwikkelingen en verbeteringen in de bedrijfsvoering

In 2023 zijn significante stappen gezet in het verbeteren van het financieel beheer. De verbetering wordt gekenmerkt door drie hoofdthema's: 1) werkwijze processen en instrumenten, 2) structurele borging en 3) culturele borging (werkwijze, rollen en bijbehorende gedragingen). In deze paragraaf wordt toegelicht welke ontwikkelingen er in 2023 hebben plaatsgevonden.

3.1 Werkwijze processen en instrumenten

3.1.1 Plannen van aanpak

In 2023 is gestart met een nieuwe werkwijze om de onvolkomenheden die zijn geconstateerd door de Algemene Rekenkamer (AR) en de bevindingen die zijn geconstateerd door de Auditdienst Rijk (ADR) op te lossen. In april 2023 is gestart met het opstellen van een plan van aanpak (PvA) op tien hoofdthema's. Middels deze tien PvA's wordt op een gestructureerde wijze gewerkt aan het verbeteren van het financieel, materieel en informatie beheer. In de PvA's wordt onder andere beschreven wat de oorzaak van de onvolkomenheid/ bevinding is, welke maatregelen worden genomen om de oorzaken aan te pakken en welke mijlpalen hieraan zijn verbonden. Deze PvA's geven de mogelijkheid om tijdig inzicht te hebben, de voortgang van de verbetering te monitoren, en waar nodig bij te sturen. Lopende het jaar heeft dit geleid tot meer bewustzijn van het oplossen van de onvolkomenheden/ bevindingen.

3.1.2 Regiegroep

Daarnaast is in september 2023 de regiegroep financieel beheer voor het eerst bijeen gekomen. De regiegroep komt elke drie weken bij elkaar en bestaat uit de secretaris generaal, plaatsvervangend secretaris generaal en de directeurs generaal en de directeurs van Financieel Economische Zaken en Organisatie Bedrijfsvoering en Personeel. Desgewenst kunnen, op basis van de agenda, andere directeurs aansluiten. Het ministerie van Financiën, in functie de (plaatsvervangend-)directeur begrotingszaken, is tevens lid van dit overleg. Het belang van dit overleg wordt door alle deelnemers onderstreept. In de regiegroep worden de voortgang en risico's van de PvA's, zoals genoemd in de voorgaande alinea, besproken. Tevens worden ad-hoc onderwerpen over financieel beheer geagendeerd zoals (financiële) risico's bij bestaande subsidies en opdrachten.

3.1.3 Voortgangsrapportage

Over de voortgang van de PvA's wordt periodiek gerapporteerd. In juni en oktober 2023 zijn de voortgangsrapportages met de Tweede Kamer gedeeld. In de voortgangsrapportage wordt beschreven of de mijlpalen uit de PvA's worden behaald, welke acties en interventies er vanuit het PvA worden uitgezet en wat de aandachtspunten voor het restant van het jaar zijn. Verder wordt in de rapportage gerapporteerd over overige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering binnen het departement zoals een risicoparagraaf, rechtmatigheid, cultuur en de inrichting van de financiële functie. Door middel van deze rapportage wordt periodiek inzichtelijk wat de voortgang is en waar de risico's zitten. Dit geeft VWS de mogelijkheid om tijdig bij te sturen en een adequaat beeld op te stellen.

3.1.4 Financiële administratie

VWS heeft onderkend dat de kwaliteit van de financiële administratie, als resultaat van het gevoerde financieel beheer, verbeterd moet worden. Ook om een tijdige oplevering van de verantwoordingsinformatie te bewerkstelligen. In 2023 zijn hiertoe meerdere acties ondernomen. De directie FEZ heeft de interne controles geïntensiveerd en op wekelijkse basis zogenaamde centrale financiële administratiedagen georganiseerd. Deze dagen worden ingericht per thema zoals het beheer op verplichtingen, voorschotten, vorderingen of specifieke onderwerpen als prestatieverklaren. De dagen staan in het teken van onderlinge kennisuitwisseling tussen de directie FEZ en de financieel adviseurs van de andere directies van VWS en dragen bij aan een gedeeld beeld bij de risico's en benodigde beheersing binnen de financiële processen en de administratie en een meer uniforme werkwijze. Ook heeft FEZ de planning en organisatie rondom de jaarafsluiting steviger en duidelijker neergezet. De ingezette acties dragen zichtbaar bij aan een betere beheersing van de financiële processen, waar onder het tijdig afsluiten van het boekjaar 2023, het opschonen van de administratie en een stevigere kennisbasis. Daarbij wordt ook onderkend dat de kwaliteit van de administratie en kennisbasis nog niet overal van de gewenste kwaliteit is. Het verbetertraject wordt de komende jaren doorgezet.

Extra inzet is gepleegd om de voorschotten die verband houden met de coronapandemie af te wikkelen. Voor een aantal dossiers geldt dat de rechtmatigheid niet volledig kon worden onderbouwd. Deze zijn nader toegelicht in paragraaf 1 - Uitzonderingsrapportage.

3.2 Structurele borging

Het programma structurele en culturele borging financieel beheer is in 2023 afgerond. Deze paragraaf gaat in op de structurele borging. Paragraaf 3.3 behandelt de culturele borging. De producten ter verbetering van het financieel beheer zijn in maart 2023 officieel vastgesteld. Onderdeel van de vaststelling is de afspraak dat de producten continu worden doorontwikkeld zodat de kwaliteit blijft geborgd. Vanaf de zomer zijn de activiteiten van het programma, zoals het continu ontwikkelen en het beheer van de producten, overgegaan als lijnactiviteit.

Lopende het programma structurele en culturele borging werd duidelijk dat er meer aandacht en inzet nodig was op de positionering, organisatie en bemensing van de financiële functie. In maart 2023 is opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de mogelijkheden om de financiële functie bij VWS te versterken. Tijdens de eerste fase is een probleemanalyse uitgevoerd en zijn verschillende inrichtingsvarianten gepresenteerd aan de SG en de bestuursraad. In het vervolgtraject zijn de inrichtingsvarianten verder uitgewerkt en heeft een programmateam gewerkt aan generieke maatregelen om de geconstateerde problemen op te lossen. Dit heeft geresulteerd in een voorgenomen besluit van de SG over de uitgangspunten inrichting financiële functie waarin acht generieke maatregelen zijn vastgesteld en is gekozen voor een inrichting van de financiële functie waarbij verschillende taken centraal worden belegd maar het contact tussen de financiële medewerkers en de beleids- en stafmedewerkers wordt gewaarborgd⁹⁰.

⁹⁰ [Kamerbrief over inrichting financiële functie ministerie van VWS](#) | [Kamerstuk](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

3.3 Culturele borging (werkwijze, rollen en bijbehorende gedragingen)

In onderstaande paragraaf wordt beschreven welke maatregelen er in 2023 zijn genomen om het financieel beheer onderdeel te laten worden van de VWS werkwijze. Een aantal van onderstaande onderwerpen is eerder ook al benoemd in de Bedrijfsvoeringsparagraaf. Dit laat zien dat werkwijze en gedragingen geen tastbaar opzichzelfstaande onderwerpen zijn, maar dat het is verweven in meerdere processen.

3.3.1 Leiderschap en rolmodellen

De voortgang en risico's binnen de bedrijfsvoering worden met regelmaat door de politieke en ambtelijke top besproken. Zo worden de bewindspersonen geregeld geïnformeerd over (1) de algehele voortgang en (2) specifieke risico's. Hiernaast is de SG verantwoordelijk voor de algehele aansturing van de verbeteraanpak. Daarnaast komen het audit comité en de regiegroep periodiek bij elkaar.

3.3.2 Actieve betrokkenheid en participatie

In juni 2023 zijn vier zogenaamde startsessies georganiseerd om een aftrap te geven van het verantwoordingsjaar 2023. Voor vier onderwerpen⁹¹ is met een brede financiële afvaardiging van intern⁹² en extern VWS⁹³ gesproken. Hierin zijn concrete afspraken gemaakt over de verantwoording over 2023. Medio november 2023 zijn deze sessies herhaald om te evalueren of de gemaakte afspraken uit juni de juiste uitwerking hebben gehad en om vooruit te kijken op de jaarafsluiting 2023. Hieruit bleek dat een groot deel van de afspraken zijn nagekomen en de communicatie beter is verlopen. Tevens zijn tijdens deze bijeenkomst afspraken gemaakt voor de jaarafsluiting 2023.

3.3.3 Borging en versterken deskundigheid en expertise/opleiden

In 2023 is een cursus rechtmatig financieren ontwikkeld voor alle medewerkers van VWS. In deze cursus wordt toegelicht hoe juridisch en comptabel rechtmatig kan worden gehandeld. Deze opleiding is reeds meerdere malen gegeven en zal gemiddeld vier keer per jaar plaatsvinden. Hiernaast zijn tien modules uitgewerkt met de verschillende aspecten van het werk van zowel financiële- als beleidsmedewerkers. Eind november is een proefronde gedraaid binnen FEZ. In 2024 worden deze modules ter beschikking gesteld aan alle VWS-medewerkers.

Tijdens de coronapandemie is veel expertise opgedaan met het opzetten en verantwoorden van subsidieregelingen. Besloten is dat de formatie van het team crisisregelingen een structurele plek krijgt binnen VWS. Dit is ook onderdeel van de herinrichting van de financiële functie.

3.3.4 Communicatiestrategie

Via interne kanalen wordt gecommuniceerd over de ontwikkelingen op het financieel beheer met alle VWS-medewerkers. Daarnaast was er bij de VWS-medewerkers behoefte aan een centrale plek waar informatie over financiën kan worden gevonden. Deze centrale plaats is gecreëerd met een functie als 'wegwijzer'. Hierdoor kan informatie over financiële werkzaamheden makkelijker worden gevonden.

⁹¹ Financiële administratie, inkoopbeheer, materieel beheer en subsidiebeheer

⁹² Beleidsdirecties, Directie Wetgeving en Juridische Zaken, DUS-I, CDI-Office en FEZ

⁹³ ADR, AR, het FDC en het ministerie van Financiën

3.3.5 VWS als lerende organisatie

In 2023 zijn nieuwe afspraken gemaakt over de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren die betrokken zijn bij de verantwoording (o.a. beleids- en stafdirecties, FEZ, de ADR en het Financieel Diensten Centrum (FDC)). Belangrijk uitgangspunt is dat de beleids- of stafdirectie primair het eerste aanspreekpunt is voor de ADR en ook eindverantwoordelijk is in de verantwoordingsketen. Wanneer knelpunten of bevindingen ontstaan kan FEZ worden ingeschakeld. Er is een centrale samenwerkruimte die wordt gebruikt om alle relevante (verantwoordings-)informatie op te slaan. Dit biedt de mogelijkheid voor alle partijen (VWS, ADR, AR en Ministerie van Financiën) om op de hoogte te zijn van dezelfde informatie.

In 2023 is de ADR gevraagd om een onderzoek te doen naar de wijze waarop het programma 'Structurele en culturele borging Financieel Beheer' bijdraagt aan de verbetering van het financieel beheer. In november zijn de tussentijdse resultaten gepresenteerd. Hieruit blijkt dat FEZ het programma met veel energie trekt, de SG eigenaarschap en voorbeeldgedrag toont en bewustzijn bij (beleids)directies begint te komen. Tegelijkertijd wordt er geconcludeerd dat de opgeleverde producten nog beperkt bij beleidsmedewerkers onder de aandacht zijn gekomen, er geen evaluatie van de producten is gepland en de plannen voor een verandering van de werkwijze en gedragingen nog niet zijn geëxpliciteerd. Dit onderzoek wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2024 afgerond. VWS herkent deze tussentijdse conclusies en is zich er van bewust dat er met veel energie is gewerkt aan de verbetering van het financieel beheer en dat het verbetertraject tegelijkertijd nog niet is afgerond.

C. JAARREKENING

7. Departementale verantwoordingsstaat

Tabel 23 Departementale verantwoordingsstaat 2023 van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Bedragen x € 1.000)

Art. Omschrijving ¹	(1) Vastgestelde begroting ²			(2) Realisatie			(3) = (2) - (1) Verschil realisatie en vastgestelde begroting		
	Verplichtingen	Uitgaven ³	Ontvangsten	Verplichtingen ⁴	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Totaal	36.216.810	35.673.691	168.122	51.528.610	47.586.476	1.349.652	15.311.800	11.912.785	1.181.530
Beleidsartikelen	35.609.686	35.062.444	159.528	50.895.926	46.957.310	1.337.640	15.286.240	11.894.866	1.178.112
1 Volksgezondheid	4.980.946	4.129.460	33.903	3.768.488	2.797.819	181.311	- 1.212.458	- 1.331.641	147.408
2 Curatieve Zorg	3.714.752	3.849.737	65.055	3.961.390	3.719.608	121.077	246.638	- 130.129	56.022
3 Langdurige zorg en ondersteuning	16.187.537	16.187.863	5.691	32.366.506	29.589.725	12.943	16.178.969	13.401.862	7.252
4 Zorgbreed beleid	1.348.417	1.505.574	11.153	1.216.181	1.410.440	321.843	- 132.236	- 95.134	310.690
5 Jeugd	124.575	124.575	2.085	150.768	108.317	8.015	26.193	- 16.258	5.930
6 Sport en bewegen	726.868	737.177	38.740	731.363	617.544	72.491	4.495	- 119.633	33.751
7 Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II	204.742	206.209	2.901	207.412	220.039	3.991	2.670	13.830	1.090
8 Tegemoetkoming specifieke kosten	8.321.849	8.321.849	0	8.493.818	8.493.818	615.969	171.969	171.969	615.969
Niet-beleidsartikelen	607.124	611.247	8.594	632.684	629.166	12.012	25.560	17.919	3.418
9 Algemeen	26.561	29.254	0	66.262	41.973	1.500	39.701	12.719	1.500
10 Apparaatsuitgaven	555.563	556.993	8.594	566.422	587.193	10.512	10.859	30.200	1.918
11 Nog onverdeeld	25.000	25.000	0	0	0	0	- 25.000	- 25.000	0

1 Door afronding kan de som van de delen afwijken van het totaal.

2 Stand inclusief amendementen, moties en Nota van Wijziging

3 NB de stand zoals gepresenteerd onder de stand vastgestelde begroting wijkt af van de stand vastgestelde begroting bij de eerste suppletoire begroting, tweede suppletoire begroting, incidentele suppletoire begroting(en) en de slotwet. De reden hiervoor is dat in het jaarverslag de ISB(s) die zijn ingediend tussen de vaststelling van de ontwerp-begroting en de vaststelling van de eerste suppletoire begroting zijn opgeteld bij realisatie.

4 In de realisatie van de verplichtingen is voor een bedrag van € 1.389.562 (x € 1.000) aan negatieve bijstellingen van verplichtingen uit voorgaande jaren meegenomen.

Negatieve bijstellingen

Er zijn in 2023 op vier dossiers omvangrijke negatieve bijstellingen geweest op verplichtingen die in eerdere jaren zijn aangegaan. Hierbij is een grens gehanteerd van € 25,0 miljoen voor de beleidsartikelen en 10% voor het apparaatsartikel met een minimum van € 1,0 miljoen.

De overeenkomsten voor de aankoop van Covid-19 vaccins zijn in 2023 overgegaan naar het RIVM. Dientengevolge is ook de verplichting die nog in de administratie hiervoor opgenomen stond naar nul verlaagd. Dit betreft een negatieve bijstelling van € 304,8 miljoen.

Naar aanleiding van de bijgestelde ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP 2023) en de Macro Economische Verkenning (MEV 2024) zijn de Rijksbijdrage Wlz en de rijksbijdrage BIKK voor respectievelijk € 750,0 en € 59,5 miljoen gedurende het jaar neerwaarts bijgesteld. De bijbehorende verplichtingen zijn overeenkomstig aangepast.

Er is sprake van vrijval op het budget voor Sectorplanplus van € 151,0 miljoen. Niet alle aanvragen zijn daadwerkelijk gerealiseerd, bijvoorbeeld omdat aangevraagde opleidingstrajecten niet zijn doorgegaan of een kortere doorlooptijd kennen dan bij aanvraag opgegeven. Naar aanleiding van de op dat moment bekende realisatiecijfers zijn in 2023 de verplichtingen naar beneden bijgesteld.

8. Samenvattende verantwoordingsstaat agentschappen

Tabel 24 Samenvattende verantwoordingsstaat 2023 inzake baten-lastenagentschap van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Realisatie	(3)=(2)-(1) Verschil realisatie en vastgestelde begroting	(4) Realisatie 2022
Agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen				
Totale baten	67.558	66.876	- 682	63.068
Totale lasten	67.558	69.338	1.780	62.936
Saldo van baten en lasten	0	- 2.462	- 2.462	132
Totale kapitaaluitgaven	- 650	- 986	- 336	87
Totale kapitaalontvangsten	0	0	0	0
Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg				
Totale baten	129.345	131.773	2.428	112.094
Totale lasten	129.345	125.462	- 3.883	112.089
Saldo van baten en lasten	0	6.176	6.176	- 437
Totale kapitaaluitgaven	- 13.760	- 2.643	11.117	8.029
Totale kapitaalontvangsten	10.000	0	- 10.000	3.294
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu				
Totale baten	639.000	727.157	88.157	625.111
Totale lasten	639.000	713.538	74.538	628.172
Saldo van baten en lasten	0	13.562	13.562	- 3.090
Totale kapitaaluitgaven	- 16.500	- 8.400	8.100	10.450
Totale kapitaalontvangsten	15.000	0	- 15.000	0

9. Jaarverantwoording agentschap per 31 december 2023

9.1 Agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG)

Tabel 25 Staat van baten en lasten van het baten-lastenagentschap aCBG over het jaar 2023 (bijdragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Vershil realisatie -/- begroting	Realisatie 2022
Baten				
- Omzet	67.558	66.022	- 1.536	62.976
<i>waarvan omzet moederdepartement</i>	9.323	8.108	- 1.215	7.167
<i>waarvan omzet overige departementen</i>	1.070	1.086	16	1.506
<i>waarvan omzet derden</i>	57.165	56.828	- 337	54.303
Rentebaten	0	852	852	78
Vrijval voorzieningen	0	0	0	14
Bijzondere baten	0	2	2	0
Totaal baten	67.558	66.876	- 682	63.068
Lasten				
Apparaatskosten	66.144	68.084	1.940	60.977
- Personele kosten	51.521	55.245	3.724	48.224
<i>waarvan eigen personeel</i>	44.879	46.931	2.052	40.274
<i>waarvan inhuur externen</i>	5.007	6.593	1.586	6.425
<i>waarvan overige personele kosten</i>	1.635	1.721	86	1.525
- Materiële kosten	14.623	12.839	- 1.784	12.753
<i>waarvan apparaat ICT</i>	5.902	4.586	- 1.316	4.660
<i>waarvan bijdrage aan SSO's</i>	0	0	0	0
<i>waarvan overige materiële kosten</i>	8.721	8.253	- 468	8.093
ZBO College	748	648	- 100	669
Rentelasten	0	0	0	0
Afschrijvingskosten	666	496	- 170	430
- Materieel	666	496	- 170	430
<i>waarvan apparaat ICT</i>	666	493	- 173	429
<i>waarvan overige materiële afschrijvingskosten</i>	0	3	3	1
- Immaterieel	0	0	0	0
Overige lasten	0	110	110	860
<i>waarvan dotaties voorzieningen</i>	0	110	110	0
<i>waarvan bijzondere lasten</i>	0	0	0	860
Totaal lasten	67.558	69.338	1.780	62.936
Saldo van baten en lasten gewone bedrijfsuitoefening	0	- 2.462	- 2.462	132
Agentschapsdeel Vpb-lasten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	- 2.462	- 2.462	132

Tabel 26 Voorgestelde resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

Voorgestelde resultaatbestemming	Vastgestelde begroting (1)	realisatie (2)	Vershil (3) = (1) + (2)	Realisatie t-1 (4)
(Voorgesteld het resultaat als volgt te verdelen)				
Toevoeging/ onttrekking:				
- Pok/ Wau *	0	0	0	0
- Exploitatiereserve	0	- 2.462	- 2.462	132
Saldo van baten en lasten	0	- 2.462	- 2.462	132

Toelichting op de staat van baten en lasten
Opmerking vooraf

Het aCBG is een tarief gefinancierde organisatie en is sterk afhankelijk van aanvragen vanuit de farmaceutische industrie. Bij het indienen van de begroting in het voorjaar is er nog geen volledig zicht op dit werkaanbod. Op basis van een latere inschatting is het jaarplan 2023 opgesteld dat door de pSG in december is goedgekeurd. Ook daarna kan het werkaanbod nog fluctueren. In 2023 is gebleken dat het aanbod van Europese en nationale wetenschappelijke adviezen aanmerkelijk lager was dan najaar 2022 werd verwacht. Ook het aantal aanvragen van consultatieprocedures medische hulpmiddelen was lager dan begroot. Hierdoor zijn de opbrengsten ook lager dan begroot.

COVID-19

De COVID-19 pandemie heeft ook in 2023 nog impact gehad op de hoeveelheid werk binnen het aCBG. Het monitoren van de nieuwe en aangepaste geneesmiddelen in de bestrijding van het coronavirus heeft tot extra werkzaamheden geleid. Het extra werk heeft gezorgd voor een verhoogde werkdruk voor medewerkers van het aCBG. Door het aantrekken van extra medewerkers is deze werkdruk verlaagd tot een verantwoord niveau. Ter dekking van de kosten van de genoemde extra werkzaamheden heeft het aCBG in 2023 het restant van de bijdrage van het ministerie van VWS uit voorgaande jaren gebruikt (€ 1 miljoen).

Resultaat

Het aCBG heeft over 2023 een negatief resultaat behaald van € 2,5 miljoen. Dit wordt verklaard door € 0,7 miljoen lagere baten en € 1,8 miljoen hogere kosten dan begroot. Het verlies van € 2,5 miljoen kan worden opgevangen met het eigen vermogen.

Baten

De € 0,7 miljoen lagere baten ten opzichte van de begroting zijn te verklaren door € 1,2 miljoen lagere bijdragen vanuit het ministerie van VWS en – ondanks de extra werkzaamheden – door € 0,6 miljoen lagere opbrengsten uit procedures en jaarvergoedingen (omzet derden). Daar tegenover staan de rentebaten van € 0,9 miljoen en € 0,3 miljoen meer (subsidie)opbrengsten uit andere bronnen, zoals de Europese Commissie (omzet derden).

De lagere bijdrage moederdepartement komt door een lagere bijdrage voor het programma Informatiehuishouding op Orde. Daarnaast heeft een herplanning plaatsgevonden van de projecten die gedekt worden uit de WaU-middelen. Vanwege de onderlinge afhankelijkheden en onvoldoende (externe) resources om alle geplande activiteiten te kunnen starten en uitvoeren was het noodzakelijk de activiteiten opnieuw te prioriteren en gedeeltelijk door te schuiven naar volgende jaren. Hierdoor zijn in 2023 minder kosten gemaakt (apparaat ICT en overige materiële kosten) dan begroot en zijn de subsidieopbrengsten lager. Op basis van de nieuwe planning is een verzoek tot herschikking van middelen ingediend en afgestemd met het programmabureau WaU.

De lagere omzet uit procedures en jaarvergoedingen komt *per saldo* door hogere opbrengsten centrale procedures (€ 0,4 miljoen), diergeneesmiddelen (€ 0,5 miljoen) en jaarvergoedingen (€ 0,4 miljoen), maar lagere omzet voor decentrale procedures (€ 1,8 miljoen) en mutual recognition procedures (€ 0,1 miljoen). De instroom aan decentrale procedures was naar verwachting in 2023. Echter, de uitstroom/afronding van zaken bleef achter

o.a. als gevolg van de grote hoeveelheid Nitrosamine dossiers en de hoge werkdruk. Ten opzichte van 2022 zijn de opbrengsten uit de procedures en jaarvergoedingen gestegen met € 2,6 miljoen.

Lasten

Door proactief te werven en de sterke toename van de gespaarde IKB-uren in 2023 zijn de kosten eigen personeel € 2,1 miljoen hoger uitgevallen dan begroot. Aan het saldo verlofuren is € 2 miljoen toegevoegd. De kosten van externe inhuur zijn € 1,6 miljoen hoger uitgevallen dan begroot, omdat de inzet van externen nodig bleef voor moeilijk in te vullen vacatures (o.a. op ICT gebied) voor zowel reguliere werkzaamheden als voor de diverse programma's en projecten. Ten opzichte van 2022 zijn de kosten voor externe medewerkers op hetzelfde niveau gebleven. Door vertraging in de uitvoering van projecten en programma's met een ICT-component zijn de materiële kosten voor apparaat ICT en de ICT afschrijvingskosten respectievelijk € 1,3 miljoen en € 0,2 miljoen lager uitgevallen. Ook de overige materiële kosten bleven als gevolg hiervan achter.

Tabel 27 Balans per 31 december 2023 van het baten-lasten agentschap aCBG (bedragen x € 1.000)

	Balans 2023	Balans 2022
Activa		
Vaste activa	985	495
Immateriële vaste activa	0	0
Materiële vaste activa	985	495
<i>waarvan grond en gebouwen</i>	0	0
<i>waarvan installaties en inventarissen</i>	985	495
<i>waarvan projecten in uitvoering</i>	0	0
<i>waarvan overige materiële vaste activa</i>	0	0
Vlottende activa	26.763	26.257
Vorraden en onderhanden projecten	0	0
Debiteuren	6.014	6.308
Overige vorderingen en overlopende activa	1.610	1.188
Liquide middelen	19.139	18.761
Totaal activa:	27.748	26.752
	0	0
Passiva	0	0
Eigen Vermogen	461	2.923
Pok/ Wau reserve	0	0
Exploitatiereserve	2.923	2.791
Onverdeeld resultaat	- 2.462	132
Voorzieningen	0	0
Langlopende schulden	0	0
Leningen bij het Ministerie van Financiën	0	0
Kortlopende schulden	27.287	23.829
Crediteuren	1.376	1.408
Belastingen en premies sociale lasten	0	0
Kortlopend deel leningen bij het Ministerie van Financiën	0	0
Overige schulden en overlopende passiva	25.911	22.421
Totaal passiva	27.748	26.752

Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

In 2023 is er voor ongeveer € 1 miljoen geïnvesteerd in ICT-middelen. Dit betrof onder andere de vervanging van alle beeldschermen en de audiovisuele apparatuur in de vergaderruimtes.

Debiteuren

De lagere omzet van procedures heeft zich vertaald in een lager debiteurensaldo van € 0,3 miljoen. De debiteuren worden gewaardeerd tegen nominale waarde, waarbij rekening is gehouden met een voorziening voor mogelijke oninbaarheid (€ 0,5 miljoen).

Eigen vermogen

Door het negatieve saldo van de exploitatie (€ 2,5 miljoen) is het eigen vermogen in 2023 gedaald naar € 0,5 miljoen.

Kortlopende schulden

Onder vooruit gefactureerd/nog te betalen staat een bedrag van € 13 miljoen voor vooruit gefactureerde beoordelingswerkzaamheden. Dit betreft het onderhanden werk van het aCBG. Het agentschap ontvangt de verschuldigde vergoeding voor een groot deel van de aanvragen voordat de werkzaamheden worden verricht. Het onderhanden werk is in 2023 met € 1,5 miljoen toegenomen. Daarnaast is er € 2 miljoen toegevoegd aan het saldo verlofuren en is het saldo nog te ontvangen facturen met € 1,1 miljoen toegenomen. Verder zijn de nog te betalen bedragen aan andere organisaties gedaald met € 0,7 miljoen. Dit betreft vooral het RIVM.

Onderlinge vorderingen/schulden ministeries en agentschappen

Op 31 december 2023 hebben de volgende vorderingen/schulden betrekking op ministeries en agentschappen:

- Vorderingen: nog te ontvangen VWS € 0,2 miljoen, nog te ontvangen LNV € 0,3 miljoen
- Schulden: nog te betalen IGJ € 0,2 miljoen, nog te betalen VWS € 0,05 miljoen en nog te betalen RIVM € 0,07 miljoen.

Kasstroomoverzicht

Tabel 28 Kasstroomoverzicht van het baten-lastenagentschap aCBG over 2023 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Vershil realisatie -/- begroting
1. Rekening courant RHB 1 januari + depositorekeningen	16.098	18.761	2.663
totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	67.558	72.540	4.982
totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 66.892	- 71.176	- 4.284
2. Totaal operationele kasstroom	666	1.364	698
totaal investeringen (-/-)	- 650	- 986	- 336
totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 650	- 986	- 336
eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
eenmalige storting door moederdepartement (+)	0	0	0
aflossingen op leningen (-/-)	0	0	0
beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	0	0	0
5. Rekening courant RHB 31 december + stand depositorekeningen (=1+2+3+4)	16.114	19.139	3.025

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het liquiditeitssaldo van het aCBG is in 2023 met € 0,4 miljoen gestegen. Dit wordt verklaard doordat het bedrag aan vooruit gefactureerde beoordelingswerkzaamheden eind 2023 € 1,5 miljoen hoger was dan eind 2022 en doordat het bedrag aan vooruit ontvangen subsidies VWS met € 1,0 miljoen is gestegen. Een groter deel dan eind 2022 van de uit te voeren projectactiviteiten is doorgeschoven naar het volgende jaar. Hier staat tegenover dat de vooruit ontvangen subsidies van LNV met € 0,4 miljoen is gedaald en dat er

voor € 1,0 miljoen is geïnvesteerd in ICT middelen. Daarnaast is € 2,0 miljoen toegevoegd aan het saldo voor verlofuren. Deze boeking betreft wel kosten maar is geen operationele kasstroom.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Tabel 29 Overzicht doelmatigheidsindicatoren van het baten-lastenagentschap aCBG per 31 december 2023					
	Realisatie				Vastge- stelde begroting
	2020	2021	2022	2023	2023
Omschrijving Generiek Deel					
1. Tarieven/uur	97	103	99	94	111
2. Omzet per productgroep (PxQ)					
- Beoordelen van nationale aanvragen: Humaan	2.324	2.503	2.630	2.917	2.940
- Beoordelen van Europese aanvragen: centraal Humaan en Veterinair	10.577	11.999	13.060	12.014	11.580
- Beoordelen van Europese aanvragen: MRP Humaan	631	875	784	618	720
- Beoordelen van Europese aanvragen: DCP Humaan	9.267	8.958	8.606	9.565	11.350
- Beoordelen van homeopathische aanvragen, kruiden en nieuwe voedingsmiddelen	9	18	35	27	20
- Beoordelen veterinaire aanvragen door Bureau Diergeneesmiddelen	2.604	2.517	2.339	2.985	2.520
- Jaarvergoedingen Humaan en Veterinair	25.266	25.565	26.350	28.275	27.897
- Overig	4.482	6.062	9.265	10.475	10.531
totaal baten	55.160	58.496	63.068	66.876	67.558
3. FTE-totaal (excl. externe inhuur)	374	395	424	476	440
4. Saldo van baten en lasten (%)	– 1,23%	1,98%	0,21%	– 3,68%	0%
Kwaliteitsindicatoren					
Gegronde klachten	16	9	8	2	15

Toelichting doelmatigheidsindicatoren

Tarieven per uur

Het gemiddelde uurtarief wordt bijgehouden om de kostenefficiency aan te tonen. Deze indicator is een gemiddelde van alle functies van het primaire proces. Ondanks de cao-verhoging is het uurtarief in 2023 gedaald t.o.v. 2022. De verklaring hiervoor is de groei van de organisatie waarbij nieuwe medewerkers doorgaans starten in een lagere schaal/trede waardoor het gemiddelde uurtarief is gedaald.

Omzet per productgroep

De omzet per productgroep geeft inzicht in de samenstelling van de omzet van het aCBG. De totale omzet is in 2023 opnieuw sterk toegenomen ten opzichte van 2022. De stijgende lijn in de omzet van nationale procedures van de afgelopen jaren zet zich voort in 2023. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door de stijging in de tarieven. Doordat vooral de instroom van Europese wetenschappelijke adviezen is achtergebleven is de omzet van Europese procedures gedaald. De omzet van decentrale procedures is door een hogere instroom gestegen. Dit is een trendbreuk ten opzichte van de dalende trend van de afgelopen jaren. De omzet veterinaire procedures (Bureau Diergeneesmiddelen) is hoger dan begroot. In de eerste maanden na de invoering van de nieuwe veterinaire verordening bleef de instroom achter. In de loop van 2022 heeft de instroom zich hersteld, dit heeft in 2023 tot omzet geleid. De stijging van de omzet uit jaarvergoedingen houdt gelijke tred met de jaarlijkse tariefstijging.

De overige omzet heeft betrekking op bijdragen van het moederdepartement, andere ministeries en Europese subsidies. De VWS-bijdrage voor Informatiehuishouding op Orde is € 0,5 miljoen lager dan begroot en verder is € 2,2 miljoen minder besteed aan de projecten die vallen onder Werk aan Uitvoering (WaU), doordat de planning niet gehaald kon worden. Voor Publieke taken is € 0,4 miljoen extra ontvangen en de uit 2021/2022 resterende Covid gelden zijn alsnog benut (€ 1 miljoen).

Totaal aantal fte

Dit kengetal betreft het totaal aantal fulltime-equivalenten (fte) dat werkzaam was bij het aCBG per 31 december 2023, exclusief externe inhuur en stagiair(e)s.

De blijvende grote instroom als gevolg van extra COVID-19 werkzaamheden zorgden in 2020 en 2021 voor een hoge werkdruk en maakte een uitbreiding van het aantal medewerkers noodzakelijk. Daarnaast is vooruitlopend op de verwachte hogere uitstroom de komende jaren in combinatie met de benodigde capaciteit voor programma's en projecten gestart met het proactief werven wat in de tweede helft van 2023 heeft geresulteerd in een sterke stijging van het aantal ambtelijk medewerkers.

Saldo van baten en lasten (% van de baten)

De ontwikkeling van het procentuele saldo is een weergave van de realisatie, zoals de afgelopen jaren in de jaarrekening gepresenteerd.

Aantal gegronde klachten

Het aantal gegronde klachten wordt bijgehouden om inzicht te krijgen in de geleverde kwaliteit van de productie. In 2023 zijn twee klachten gegrond verklaard, dit is een sterke daling ten opzichte van 2022.

9.2 Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg (CIBG)

Tabel 30 Staat van baten en lasten van het baten-lastenagentschap CIBG over 2023 (bijdragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting	Realisatie (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022 (4)
Baten				
- Omzet	107.776	97.684	- 10.092	100.150
<i>waarvan omzet moederdepartement</i>	<i>66.634</i>	<i>49.959</i>	<i>- 16.675</i>	<i>47.196</i>
<i>waarvan omzet overige departementen</i>	<i>3.080</i>	<i>3.315</i>	<i>235</i>	<i>6.046</i>
<i>waarvan omzet derden</i>	<i>38.062</i>	<i>44.410</i>	<i>6.348</i>	<i>46.908</i>
Rentebaten	-	1.517	1.517	180
Vrijval voorzieningen	-	-	-	-
Bijzondere baten	21.569	32.572	11.003	11.764
Totaal baten	129.345	131.773	2.428	112.094
			-	
Lasten				
Apparaatslasten	126.072	122.637	- 3.435	107.305
- Personele kosten	41.169	53.991	12.822	48.787
<i>waarvan eigen personeel</i>	<i>32.564</i>	<i>30.459</i>	<i>- 2.105</i>	<i>27.759</i>
<i>waarvan inhuur externen</i>	<i>7.098</i>	<i>21.245</i>	<i>14.147</i>	<i>19.329</i>
<i>waarvan overige personele kosten</i>	<i>1.507</i>	<i>2.287</i>	<i>780</i>	<i>1.699</i>
- Materiële kosten	84.903	68.646	- 16.257	58.518
<i>waarvan apparaat ICT</i>	<i>8.547</i>	<i>11.155</i>	<i>2.608</i>	<i>10.863</i>
<i>waarvan bijdrage aan SSO's</i>	<i>7.930</i>	<i>9.320</i>	<i>1.390</i>	<i>7.072</i>
<i>waarvan overige materiële kosten</i>	<i>68.426</i>	<i>48.171</i>	<i>- 20.255</i>	<i>40.583</i>
Rentelasten	2	-	- 2	-
Afschrijvingskosten	3.271	2.829	- 442	3.482
- Materieel	-	-	-	-
<i>waarvan apparaat ICT</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>waarvan overige materiële afschrijvingskosten</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
- Immaterieel	3.271	2.829	- 442	3.482
Overige lasten	-	- 5	- 5	1.302
<i>waarvan dotaties voorzieningen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>waarvan bijzondere lasten</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1.302</i>
Totaal lasten	129.345	125.462	- 3.883	112.089
Saldo van baten en lasten gewone bedrijfsuitoefening	-	6.311	6.311	5
Agentschapsdeel Vpb-lasten	-	135	135	442
Saldo van baten en lasten	-	6.176	6.176	- 437

Tabel 31 Voorgestelde resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	realisatie (2)	Verschil (3) = (1) + (2)	Realisatie t-1 (4)
Voorgestelde resultaatbestemming (Voorgesteld het resultaat als volgt te verdelen)				
Toevoeging/ onttrekking:				
- Pok/ Wau * ¹	-	-	-	1.992
- Exploitatiereserve	-	6.176	6.176	- 437
Saldo van baten en lasten	-	6.176	6.176	1.555

¹ Naar aanleiding van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) en het programma Werk aan Uitvoering (WaU) zijn middelen vrijgemaakt ter versterking van uitvoeringsorganisaties, waaronder agentschappen. Indien deze middelen zijn doorverdeeld aan een agentschap via een vermogensstorting, dient op deze regel de mutatie van de gevormde POK/Wau reserve verantwoord te worden in de jaarverantwoording van het agentschap.

Toelichting bij de staat van baten en lasten

Algemeen

De baten over 2023 bedragen € 131,8 miljoen, waarvan € 23,8 miljoen betrekking op medicinale cannabis (hierna BMC) en € 29,0 miljoen voor Corona-gerelateerde activiteiten (Landelijk Consortium Hulpmiddelen en de CoronaMelder-app) en aanvullende opdrachten. Het resultaat exclusief BMC is positief en bedraagt € 6,2 miljoen. Dit resultaat is vertekend omdat voor € 5,3 miljoen aan onderfinanciering van projecten niet in de exploitatie is zichtbaar gemaakt. Een ander zeer positief effect op het resultaat is de vrijval van diverse transitoria voor een bedrag van € 6,9 miljoen. Wanneer in de presentatie van het resultaat rekening zou worden gehouden met de ondergefinancierde portefeuille van het CIBG dan zou het resultaat € 0,9 miljoen positief zijn. Exclusief de vrijval van de transitoria zou sprake zijn van een verlies van € 6,0 miljoen.

Met de vrijval van de transitoria, breekt het CIBG met oude verwerkingwijze en is de administratie opgeschoond en is zicht op de financiering van producten en activiteiten. De totale uitgaven van het CIBG zijn achtergebleven op de begroting voor 2023.

Omzet moederdepartement

De gerealiseerde baten van het moederdepartement ad € 50,0 miljoen (2022: € 47,2 miljoen) is 5,5% hoger dan in verantwoordingsjaar 2022 en € 19,2 miljoen lager dan de vastgestelde begroting € 66,6 miljoen.

Tabel 32 Omzet moederdepartement (bijdragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Realisatie (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022
Marco-economische vraagstukken en arbeidsmarkt (MEVA)	1.797	1.890	93	1.718
Informatiebeleid CIO	5.753	6.565	812	8.954
Gemeensmiddelen en Medische Technologie (GMT)	40.164	27.246	- 12.918	21.421
Publieke Gezondheid (PG)	2.730	2.699	- 31	2.315
Patiënt en Zorgordening (PZo)	9.863	5.675	- 4.188	7.391
Directie Jeugd (DJ)	1.863	1.777	- 86	1.653
Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ)	2.438	2.754	316	2.281
Directie Maatschappelijke Ondersteuning (DMO)	664	638	- 26	634
Langdurige Zorg (LZ)	475	612	137	526
Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie (VGP)	-	74	74	2
Programma-directie COVID-19	20	29	9	301
Dienst Testen	3.353	-	- 3.353	-
Baten VWS	69.120	49.959	- 19.161	47.196

Omzet overige departementen

De gerealiseerde baten € 3,3 miljoen (2022: € 6,0 miljoen) van overige departementen is in lijn met de begroting € 3,1 miljoen. Ten opzichte van de realisatie vorig jaar is sprake van een halvering.

Tabel 33 Omzet overige departementen (bijdragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Realisatie (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)	1.177	1.177	-	3.905
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)	2.036	2.138	102	1.840
Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK)	-	-	-	267
ICTU (ICT-Uitvoeringsorganisatie)	-	-	-	34
Baten overige departementen	3.213	3.315	102	6.046

Omzet derden

Onder de baten derden worden inkomsten verantwoord die verkregen zijn vanuit het maatschappelijk verkeer. De gerealiseerde baten van derden over 2023 is met € 44,4 miljoen (2022: € 46,9 miljoen) hoger dan begroot € 38,1 miljoen. De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn de hogere de hogere vraag naar medicinale cannabis (BMC) en hogere productiecijfers voor de producten BIG, Unieke Zorgverlener Identificatie (UZI), Vakbekwaamheid, WTZA-bijdragen, LCSH en Medische hulpmiddelen.

Tabel 34 Omzet derden (bijdragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Realisatie (2)	Vershil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022
BIG-(her-)registratie	6.590	9.130	2.541	5.487
Vakbekwaamheid	365	477	112	407
WTZA bijdragen	109	222	113	91
UZI-register	7.232	7.284	52	14.430
Vergunningen en ontheffingen	1.669	1.604	- 63	1.779
Medische hulpmiddelen	328	650	322	2.020
Opiaten	1.088	1.049	- 39	975
BMC	21.199	23.762	2.566	21.719
LCSH	-	230	230	-
Baten derden	38.580	44.410¹	5.604	46.908

1 Wijkt door afrondingsverschillen af

Bijzondere baten

Bijzondere baten betreffen bijdragen van het moederdepartement ter ondersteuning van baten derden (saldofinanciering), waarbij sprake is van niet kostendekkende en gemaximeerde tarieven. De realisatie over 2023 bedraagt € 32,6 miljoen (2022: € 11,8 miljoen) is hoger dan zowel de begroting € 21,6 miljoen als de realisatie vorig jaar. Dit wordt veroorzaakt door hogere productiecijfers dan verwacht voor de WTZA-bijdragen, LCSH en de vrijval van de transitoria van het CIBG.

Tabel 35 Bijzondere baten (bijdragen x € 1.000)

	Opdrachtgever	Vastgestelde begroting (1)	Realisatie (2)	Vershil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022
BIG-(her-)registratie	MEVA	9.090	6.744	- 2.346	6.294
Vakbekwaamheid	MEVA	5.083	5.118	35	4.529
WTZA bijdragen	PZo	-	3.909	3.909	-
UZI-register	GMT	8.171	7.783	- 388	179
Vergunningen en ontheffingen	GMT	192	142	- 50	619
Medische hulpmiddelen	VGP	1.506	1.238	- 268	61
Opiaten	GMT	255	125	- 130	82
BMC	GMT	-	-	-	-
LCSH	VGP	-	574	574	-
Vrijval CIBG	CIBG	-	6.941	6.941	-
Bijzondere baten		24.297	32.573¹	8.276	11.764

1 Wijkt door afrondingsverschillen af.

Rentebaten

De rentebaten in 2023 € 1,5 miljoen (2022: € 0,2 miljoen) zijn aanzienlijk hoger dan begroot € 0,0 miljoen. Dit is een gevolg van een hogere rente die ontvangen is op onze uitstaande gelden.

Personele kosten

De personele lasten € 54,0 miljoen (2022: € 48,8 miljoen) waren hoger dan begroot € 41,2 miljoen. De personele lasten die zijn uitgegeven aan eigen personeel bleven met € 30,5 miljoen (2022: € 27,8 miljoen) onder de begroting van € 32,6 miljoen. Ten opzichte van vorig jaar is er sprake van een toename van de lasten van eigen personeel vanwege een hogere bezetting 357 FTE (2022: 343) en loonsverhoging vanwege de Cao Rijk.

De personele lasten die uitgegeven zijn aan inhuur externen € 21,2 miljoen (2022: € 19,3 miljoen), miljoen zijn substantieel hoger dan de begroting € 7,1 miljoen. Een belangrijke verklaring hiervoor is dat relatief veel inhuur wordt ingezet op het ICT onderdeel en in mindere mate binnen bedrijfsvoering en dat verambtelijking later op gang is gekomen dan voorzien.

De overige personele lasten € 2,3 miljoen (2022: € 1,7 miljoen) waren hoger dan begroot € 1,5 miljoen.

Materiële kosten

De gerealiseerde materiële lasten € 68,6 miljoen (2022: € 58,5 miljoen) blijven ruim onder de begroting van € 84,9 miljoen.

De apparaatlasten ICT bedragen € 11,2 miljoen (2022: € 10,9) zijn hoger dan begroot € 8,5 miljoen. Dit is als gevolg van hogere lasten voor Hosting € 2,4 miljoen. De lasten voor de bijdrage aan SSO's € 9,3 miljoen (2022: € 7,1) zijn eveneens hoger dan begroot € 7,9 miljoen. De belangrijkste verklaring hiervoor zijn gestegen tarieven. De overige materiële lasten € 48,2 miljoen (2022: € 40,6) blijven sterk onder de begroting van € 68,4 miljoen. De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn de lagere uitgaven voor duurzame verwerking voor LCH € 6,6 miljoen (begroting € 16,7 miljoen) en lagere uitgaven voor logistieke dienstverlening LCH € 4,7 miljoen (begroting € 11,6 miljoen).

Afschrijvingskosten

Het CIBG heeft geen afschrijvingslasten voor materiële activa. Wel zijn er immateriële afschrijvingslasten als gevolg van het afschrijven op applicaties. De applicaties die zijn geactiveerd worden lineair afgeschreven in vijf jaar vanaf het moment van ingebruikname. De afschrijvingslasten € 2,8 miljoen (2022: € 3,5 miljoen) blijven onder de begroting € 3,3 miljoen. Dit wordt verklaard doordat minder investeringen zijn geactiveerd dan begroot.

Bijzondere lasten

In boekjaar 2023 zijn er geen bijzondere lasten gemaakt. In 2022 was dit € 1,3 miljoen.

Rentelasten

Rente is verschuldigd over de leningen die uitstaan bij het ministerie van Financiën. De lening met een restschuld van € 1,8 miljoen heeft een rentelast van 0,01% met een looptijd van 5 jaren. De resterende looptijd van de lening is 1 jaar. Vanwege de lage rentestand zijn de rentelasten nagenoeg nihil.

Agentschapsdeel Vpb-lasten

Deze lasten komen voort als gevolg van de verkoop van medicinale cannabis en de vennootschapsbelasting die als gevolg hiervan dient te worden afgedragen. Over 2023 bedraagt deze last € 0,1 miljoen (2022: € 0,4 miljoen).

Tabel 36 Balans van het baten-lastenagentschap CIBG per 31 december 2023 (bedragen x € 1.000)

	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Activa		
Vaste activa	10.304	8.092
Immateriële vaste activa	10.304	8.092
Materiële vaste activa	–	–
<i>waarvan</i> grond en gebouwen	–	–
<i>waarvan</i> installaties en inventarissen	–	–
<i>waarvan</i> projecten in uitvoering	–	–
<i>waarvan</i> overige materiële vaste activa	–	–
Vlottende activa	49.510	87.784
Vorraden en onderhanden projecten	13.547	7.811
Debiteuren	7.794	8.131
Overige vorderingen en overlopende activa	7.281	15.568
Liquide middelen	20.888	56.274
Totaal activa:	59.814	95.876
Passiva		
Eigen Vermogen	10.847	6.171
Exploitatiereserve	4.671	4.616
Onverdeeld resultaat	6.176	– 437
Directe vermogensstorting	–	1.992
Voorzieningen	–	–
Langlopende schulden	–	1.760
Leningen bij het Ministerie van Financiën	–	1.760
Kortlopende schulden	48.967	87.945
Crediteuren	7.044	21.348
Belastingen en premies sociale lasten	–	–
Kortlopend deel leningen bij het Ministerie van Financiën	1.760	1.760
Overige schulden en overlopende passiva	40.163	64.837
Totaal passiva	59.814	95.876

Toelichting op de balans per 31 december 2023

Immateriële vaste activa

De boekwaarde bedraagt ultimo 2023 € 10,3 miljoen. In 2023 is geïnvesteerd voor een bedrag van € 5,0 miljoen en bedragen de afschrijvingen € 2,8 miljoen. Er hebben geen buitengebruikstellingen of duurzame herwaarderings plaatsgevonden in 2023.

Vorraden en onderhanden projecten

De voorraden € 13,5 miljoen (2022: € 7,8 miljoen) betreffen de aangekochte cannabis (Bedrocan, Bediol, Bedica, Bedrolite en Bedrobinol) voor de levering (verkoop) aan apothekers en buitenlandse afnemers. Dit is als gevolg van een toename in 2023 van de voorraad zijnde medicinale cannabis.

Debiteuren

Het debiteurensaldo ultimo 2023 bedraagt € 7,8 miljoen (2022: € 8,1 miljoen) Dit saldo is onder te verdelen naar de volgende debiteurengroepen:

- € 0,1 miljoen vorderingen op het moederdepartement
- € 0,1 miljoen vorderingen op overige departementen en
- € 7,6 miljoen vorderingen op derden waarvan € 2,5 miljoen betrekking heeft op LCH.

De Dubieuze debiteuren zijn in 2023 van € 153 duizend gedaald naar € 129 duizend. Verder heeft het CIBG debiteuren afgeboekt in het kader van gerechtelijke uitspraken als gevolg van het een faillissement voor een bedrag van € 26,7 duizend. In de verantwoording van het CIBG worden alle debiteuren die ouder zijn dan 1 jaar aangemerkt als dubieus.

Overige vorderingen en overlopende activa

Ultimo van het jaar bedraagt het saldo overige vorderingen en overlopende activa € 7,3 miljoen (2022: € 15,6 miljoen). Deze post in de jaarrekening is als volgt samengesteld:

- € 2,0 miljoen Nog te ontvangen BTW (LCH en medicinale cannabis)
- € 1,7 miljoen Overige vorderingen op het moederdepartement
- € 0,3 miljoen Overige vorderingen op overige departementen
- € 1,9 miljoen Nog te factureren bedragen aan derden
- € 0,6 miljoen Vooruitbetaalde bedragen aan derden en
- € 0,8 miljoen Nog te ontvangen vennootschapsbelasting.

Liquide middelen

Het CIBG maakt gebruik van schatkistbankieren en heeft de liquide middelen als gevolg hiervan ondergebracht bij het Ministerie van Financiën. Ultimo 2023 bedraagt het saldo liquide middelen € 20,9 miljoen (2022: € 56,1 miljoen). De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn dat veel financiële afwikkelingen met opdrachtgevers in 2023 hebben plaatsgevonden. Daarnaast zijn crediteuren, kortlopende schulden en de lening afgedaan in 2023 en is de vorderingen op derden gedaald en zijn overtollige middelen uit 2022 van € 1,5 miljoen afgedragen. Als gevolg hiervan is in vergelijking met 2022 een aanzienlijke daling zichtbaar van de liquide middelen.

Eigen vermogen

Ultimo 2023 bedraagt het eigen vermogen € 10,8 miljoen (2022: € 6,2 miljoen). Het eigen vermogen ultimo 2023 wordt gevormd door een exploitatiereserve van € 4,7 miljoen (2022: € 4,6 miljoen) en een onverdeeld resultaat van € 6,2 miljoen (2022: € -0,4 miljoen). De afoming van het onverdeelde resultaat over 2023 van € 6,2 miljoen van het eigen vermogen zal in 2024 in de administratie worden verwerkt.

Voorzieningen

Het CIBG neemt, onder verwijzing naar artikel 27 van de Regeling agent-schappen, geen voorziening op voor bezwaar & beroep en ambtsjubilea. De lasten hiervoor worden genomen in het jaar dat ze zich voordoen.

Langlopende schulden

Eind 2023 bedraagt het saldo van de langlopende schulden € 0 miljoen (2022: € 1,8 miljoen). De lening heeft in 2023 een kortlopend karakter gekregen en zal in 2024 worden afgelost. Het bedrag van € 1,8 miljoen is derhalve verantwoord onder de kortlopende schulden onder 'Kortlopend deel leningen ministerie van Financiën'. In 2023 zijn geen nieuwe leningen aangegaan bij het ministerie van Financiën.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden bedragen ultimo 2023 € 50,4 miljoen (2022: € 87,9 miljoen) en bestaan uit de Crediteuren, het kortlopend deel leningen ministerie van Financiën en de Overige schulden en overlopende passiva

Crediteuren

Ultimo 2023 bedraagt het saldo van de crediteuren € 7,0 miljoen (2022: € 21,3 miljoen). Hierbij zijn de belangrijkste crediteurengroepen:

- € 0,1 miljoen Overige departementen
- € 6,9 miljoen Crediteuren derden waarvan €3,0 miljoen betrekking heeft op LCH.

Kortlopend deel leningen ministerie van Financiën

Ultimo 2023 bedraagt het saldo € 1,8 miljoen Deze lening zal in 2024 worden afgelost en is om die reden verantwoord onder de kortlopende schulden.

Overige schulden en overlopende passiva

Ultimo 2023 bedraagt het saldo Overige schulden en overlopende passiva € 40,1 miljoen (2022: € 64,8 miljoen). Deze post is nader op te splitsen in de volgende categorieën:

- € 10,1 miljoen Nog te betalen bedragen
- € 3,9 miljoen Nog te betalen vakantiedagen
- € 10,2 miljoen Vooruit ontvangen BIG-bedragen
- € 0,3 miljoen Vooruit gefactureerde bedragen BMC en
- € 15,6 miljoen Nog te betalen bedragen schulden aan opdrachtgevers.

Overige schulden ouder dan 1 jaar bedragen € 5,7 miljoen afkomstig van Vooruit ontvangen BIG-gelden.

De nog te betalen bedragen schulden aan opdrachtgevers € 15,6 miljoen bevatten de volgende schuldeisers:

- € 11,6 miljoen Af te rekenen voorschotten moederdepartement
- € 0,2 miljoen Af te rekenen voorschotten overige departementen
- € 0,3 miljoen Vooruit ontvangen bedragen moederdepartement en
- € 3,5 miljoen Vooruit ontvangen projectgelden.

Tabel 37 Kasstroomoverzicht van het baten-lastenagentschap CIBG over 2023 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Realisatie (2)	Vershil (3) = (2) - (1)
1. Rekening courant RHB 1 januari + depositorekeningen	18.264	56.274	38.010
totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	129.345	130.493	1.148
totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 126.074	- 163.236	- 37.162
2. Totaal operationele kasstroom	3.271	- 32.743	- 36.014
totaal investeringen (-/-)	- 10.000	617	10.617
totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	-	-	-
3. Totaal investeringskasstroom	- 10.000	617	10.617
eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	-	- 1.500	- 1.500
eenmalige storting door moederdepartement (+)	-	-	-
aflossingen op leningen (-/-)	- 3.760	- 1.760	2.000
beroep op leenfaciliteit (+)	10.000	-	- 10.000
4. Totaal financieringskasstroom	6.240	- 3.260	- 9.500
5. Rekening courant RHB 31 december + stand depositorekeningen (=1+2+3+4)	17.775	20.888	3.113

Toelichting kasstroomoverzicht

Het saldo aan liquide middelen is in 2023 met € 35,4 miljoen gedaald naar € 20,9 miljoen

De operationele kasstroom laat zien dat er meer is uitgegeven (€ 163,2 miljoen) dan ontvangen (€ 130,4 miljoen). De investeringskasstroom laat per saldo een toename zien van € 0,6 miljoen als gevolg van een toename van investeringen. De financieringskasstroom laat een daling zien

van € 3,3 miljoen Als gevolg van teveel eigen vermogen is naar aanleiding van boekjaar 2022 € 1,5 miljoen extra afgedragen. Verder is € 1,8 miljoen afgelost op de lening.

Tabel 38 Overzicht doelmatigheidsindicatoren van het baten-lastenagentschap CIBG per 31 december 2023

	2020	2021	2022	2023	Vastgestelde begroting 2023
Omschrijving Generiek Deel					
1. Kostprijzen per product (groep)					
- Beschikking BIG (her)registratie	165	190	163	190	172
- Vakbekwaamheidverklaring	5.381	5.035	4.023	6.063	4.899
- Vergunning en ontheffingen	2.563	2.183	2.484	1.802	1.613
- UZI-pas/certificaat	293	326	370	389	375
- Wilsbeschikking donorregister	7	10	10	10	11
2. Omzet per productgroep (x € 1.000)					
- BIG-register + herregistratie	5.269	11.317	11.779	15.874	15.680
- Vakbekwaamheid	4.229	4.204	4.936	5.596	5.448
- Farmatec	1.832	2.524	2.497	2.404	2.503
- UZI-register	5.785	12.727	14.609	15.068	15.402
- Donorregister	3.743	4.438	3.452	3.750	3.809
3. Aantal fte totaal (exclusief externe inhuur)					
	288	306	343	357	379
4. Saldo baten en lasten (% van de baten)					
	3%	4%	1%	- 1%	0%
Specifiek					
1. Productievolume					
- Beschikking BIG (her)registratie	25.278	18.506	100.090	142.444	118.760
- Vakbekwaamheidverklaringen	786	835	1.227	923	1112
- Vergunningen en ontheffingen	909	1.016	1.037	1.536	1.552
- UZI-passen en certificaten	21.800	30.873	51.410	26.864	26.600
- Wilsbeschikkingen donorregister	500.000	400.000	318.487	314.267	350.000
2. Aantal klachten / bezwaar en beroep					
- Vakbekwaamheidverklaringen	1	1	2	3	10
- Wilsbeschikkingen donorregister	30	4	0	8	15

Toelichting op de doelmatigheidsindicatoren 2023

Kostprijzen, omzet en volumes

De kostprijzen zijn gebaseerd op de werkelijk gerealiseerde lasten en werkelijke outputvolumes. De kostprijzen voor BIG en UZI zijn berekend op basis van voortschrijdende gemiddelden van respectievelijk vijf en drie jaar (de termijn van een BIG-(her)registratie is vijf jaar en een UZI pas is drie jaar geldig).

Klachten en bezwaar en beroep

Als norm voor de klachten en bezwaren wordt gehanteerd de afspraak die met de opdrachtgever is vastgelegd. Het aantal klachten bleef onder de gemaakte afspraken.

9.3 Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Tabel 39 Staat van baten en lasten van het baten-lastenagentschap RIVM over 2023 (bijdragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2023 (1)	Realisatie 2023 (2)	Verschil (3) = (2) - (1)	Realisatie 2022 (4)
Baten				
- Omzet	639.000	715.664	76.664	623.156
<i>waarvan omzet moederdepartement</i>	<i>510.000</i>	<i>565.282</i>	<i>55.282</i>	<i>490.488</i>
<i>waarvan omzet overige departementen</i>	<i>103.000</i>	<i>109.371</i>	<i>6.371</i>	<i>96.896</i>
<i>waarvan omzet derden</i>	<i>26.000</i>	<i>41.011</i>	<i>15.011</i>	<i>35.772</i>
Rentebaten	–	10.363	10.363	698
Vrijval voorzieningen	–	1.130	1.130	1.257
Bijzondere baten	–	–	–	–
Totaal baten	639.000	727.157	88.157	625.111
Lasten				
Apparaatskosten	630.500	705.056	74.556	617.743
- Personele kosten	252.000	298.605	46.605	268.642
<i>waarvan eigen personeel</i>	<i>213.000</i>	<i>208.194</i>	<i>– 4.806</i>	<i>189.578</i>
<i>waarvan inhuur externen</i>	<i>25.000</i>	<i>78.055</i>	<i>53.055</i>	<i>65.763</i>
<i>waarvan overige personele kosten</i>	<i>14.000</i>	<i>12.356</i>	<i>– 1.644</i>	<i>13.301</i>
- Materiële kosten	378.500	406.451	27.951	349.101
<i>waarvan apparaat ICT</i>	<i>35.000</i>	<i>39.368</i>	<i>4.368</i>	<i>37.278</i>
<i>waarvan bijdrage aan SSO's</i>	<i>6.500</i>	<i>10.581</i>	<i>4.081</i>	<i>8.791</i>
<i>waarvan overige materiële kosten</i>	<i>337.000</i>	<i>356.502</i>	<i>19.502</i>	<i>303.032</i>
Rentelasten	–	0	0	0
Afschrijvingskosten	8.500	6.416	– 2.084	6.320
- Materieel	8.500	6.414	– 2.086	6.316
<i>waarvan apparaat ICT</i>	<i>6.300</i>	<i>4.529</i>	<i>– 1.771</i>	<i>4.406</i>
<i>waarvan overige materiële afschrijvingskosten</i>	<i>2.200</i>	<i>1.885</i>	<i>– 315</i>	<i>1.910</i>
- Immaterieel	–	2	2	4
Overige lasten	–	2.066	2.066	4.109
<i>waarvan dotaties voorzieningen</i>	<i>–</i>	<i>2.066</i>	<i>2.066</i>	<i>4.109</i>
<i>waarvan bijzondere lasten</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>
Totaal lasten	639.000	713.538	74.538	628.172
Saldo van baten en lasten gewone bedrijfsuitoefening	–	13.619	13.619	– 3.061
Agentschapsdeel Vpb-lasten	–	57	57	29
Saldo van baten en lasten	–	13.562	13.562	– 3.090

Tabel 40 Voorgestelde resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	realisatie (2)	Verschil (3) = (1) + (2)	Realisatie t-1 (4)
Voorgestelde resultaatbestemming (Voorgesteld het resultaat als volgt te verdelen)				
Toevoeging/ onttrekking:				
- Exploitatiereserve	0	13.562	13.562	– 3.090
Saldo van baten en lasten	0	13.562	13.562	– 3.090

Toelichting op de staat van baten en lasten

Resultaat

Over 2023 heeft het RIVM een positief resultaat behaald van € 13,6 miljoen. Dit positieve resultaat is gerelateerd aan:

- Een per saldo positief resultaat van € 4,1 miljoen uit reguliere bedrijfsvoering, waaronder het uitvoeren van opdrachten;
- Een per saldo negatieve toevoeging van € 0,9 miljoen aan de voorzieningen; en
- Rentebaten van € 10,4 miljoen op de rekening courant van het RIVM.

Het volume aan opdrachten voor het RIVM is ten opzichte van vorig jaar wederom gegroeid, mede door de nieuwe opdrachten en taken voor het RIVM op het gebied van aankoop van COVID-19 vaccins, Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) en Pandemische Paraatheid (PP). De kosten voor de bedrijfsvoering zijn, mede door een aantal incidentele meevallers, minder dan evenredig meegegroeid. Wel heeft het RIVM in 2023 de bezetting in de ondersteunende functies meer in relatie tot de omvang van het opdrachtenpakket gebracht. Ondanks dat blijft de werkdruk binnen de gehele organisatie een structureel aandachtspunt. Dit zien we tevens terug in een stijgend opgebouwd verlofrecht en een hoog ziekteverzuim.

Het positieve resultaat na belastingen wordt toegevoegd aan de exploitatiereserve als onderdeel van het eigen vermogen. Het eigen vermogen van een baten-lastenagentschap is gebonden aan een maximumomvang van 5% van de gemiddelde jaaromzet, berekend over de laatste drie jaar. De overschrijding van de maximaal toegestane omvang van het eigen vermogen zal worden teruggestort naar het moederdepartement.

Baten

De totale baten van het RIVM zijn € 88,2 miljoen hoger dan begroot en € 102 miljoen hoger ten opzichte van de realisatie 2022. De belangrijkste reden voor deze hogere baten zijn aanvullende uitvoering- en onderzoekstaken, aanvullende taken rondom de aankoop- en donatie van COVID-19 vaccins en een rentebate op de rekening courant van het RIVM. Onderstaand worden deze baten verder toegelicht.

In onderstaande tabel wordt de gerealiseerde omzet (baten exclusief vrijval voorzieningen en rentebaten) per productgroep weergegeven.

Tabel 41 Omzet naar productgroepen (bedragen x €1.000)

	2023	2022
Strategisch Programma RIVM	12.152	11.457
Onderzoeken o.b.v. uren x tarief en bijbehorende materiële kosten	492.704	397.113
Uitvoeringskosten preventieprogramma's	195.832	200.221
ICT-dienstverlening voor andere organisaties dan het RIVM (SSC-Campus)	14.976	14.365
Totaal	715.664	623.156

Omzet moederdepartement

Tabel 42 Omzet moederdepartement (bedragen x €1.000)

	2023	2022
Omzet moederdepartement	565.282	490.488
- waarvan direct gerelateerd aan geleverde producten/diensten:	565.282	490.488
- Strategisch Programma RIVM	12.152	11.457
- Cofinanciering voor EU projecten via eigenaarsbijdrage	1.308	1.032
- Opdrachten beleidsdirecties (opdrachtgever) VWS	551.822	477.999
- waarvan overige ontvangsten/bijdragen van het moederdepartement	–	–
- Bijdrage ten behoeve van de dekking van de voorbereidingskosten voor de verhuizing	–	–
Totaal	565.282	490.488

De gerealiseerde omzet moederdepartement omvat de bijdrage van VWS als eigenaar (€ 14,4 miljoen) en de bijdrage van de VWS-opdrachtgevers (€ 550,9 miljoen). De bijdrage van eigenaar VWS bestaat voor € 12,1 miljoen uit baten ten behoeve van het Strategisch Programma RIVM (SPR), voor € 1,3 miljoen uit cofinanciering voor het realiseren van internationale projecten en voor € 1 miljoen uit wetenschapsbudget uit het OCW Fonds.

De omzet vanuit opdrachtgever VWS is € 72,9 miljoen hoger ten opzichte van 2022, mede door de aankoop van COVID-19 vaccins, de nieuwe opdrachten en taken voor het RIVM op het gebied van Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) en Pandemische Paraatheid (PP). Daarentegen is het COVID-19 vaccinatieprogramma afgebouwd ten opzichte van 2022.

Per 1 september 2023 heeft het RIVM aanvullende taken rondom de aankoop- en donatie van COVID-19 vaccins overgenomen van VWS, waarmee de beschikkingsmacht naar het RIVM is verlegd. Deze nieuw aangekochte COVID-19 vaccins – welke voorheen niet als baten zijn verantwoord – dragen in 2023 voor € 80,3 miljoen bij aan de omzet vanuit opdrachtgever VWS.

Omzet overige departementen

In de opbrengst van overige departementen is inbegrepen de bijdrage voor de reguliere onderzoeks- en adviesprogramma's en de bijdrage voor additionele opdrachten voor de volgende ministeries:

Tabel 43 Omzet overige departementen (bijdragen x € 1.000)

	2023	2022
I&W	68.124	63.052
EZK	2.322	936
LNV	27.817	23.912
SZW	9.709	6.768
Overige departementen (o.a. J&V, BuZa, OCW, BZK, DEF)	1.399	2.228
Totaal	109.371	96.896

De totale omzet van overige departementen is € 6,4 miljoen hoger dan de begroting 2023 en € 12,5 miljoen hoger ten opzichte van 2022.

Omzet derden

Naast werkzaamheden in opdracht van het moederdepartement en overige departementen worden projecten en opdrachten uitgevoerd ten behoeve van derden. Bijvoorbeeld projecten voor en gefinancierd door andere nationale en internationale opdrachtgevers zoals de Europese Commissie en de WHO, Europese vrijgifte, Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) en overige projecten uitgevoerd door derden. De omzet derden is € 15 miljoen hoger dan begroot, met name door een conservatieve inschatting van de omzet derden in de begroting. Dit is onderkend in de 1^e suppletoire begroting, waarin de verwachting is bijgesteld naar € 37,5 miljoen. Deze baten zijn daarmee meer in lijn der verwachting en realisatie 2022.

Vrijval voorzieningen

De vrijval van de voorzieningen heeft voor € 0,9 miljoen betrekking op het vrijvallen van de verplichting voor personeel en voor € 0,2 miljoen betrekking op het vrijvallen van de verplichting voor overdracht van

pensioenrechten van overgenomen medewerkers van de voormalige ent-administraties. De vrijval voorzieningen is niet begroot in verband met het incidentele karakter van de betreffende posten.

Rentebaten

De rentebaten zijn niet begroot gezien de lage rentestand van de afgelopen jaren. De rentebaten van € 10,4 miljoen hebben betrekking op ontvangen rente op de rekening courant van het RIVM.

Lasten

Personele kosten

De personele kosten van € 298,6 miljoen komen in 2023 € 46,6 miljoen hoger uit dan opgenomen in de begroting 2023. Om aan de blijvend hoge vraag van onze opdrachtgevers te voldoen is het personeelsbestand verder gegroeid met 112 fte in dienstbetrekking bij het RIVM. De externe inhuur is gedurende 2023 met € 12,3 miljoen gegroeid ten opzichte van 2022. Het percentage externe inhuur in 2023 bedraagt 26,0%. Dit is 16% boven de Rijksbrede norm van 10%. Naast de personele invulling op opdrachten, zijn aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, behoefte aan specifieke specialisten, een minder competitief salarisaanbod en vervanging tijdens ziekte belangrijke redenen voor het hoge aantal externen. Vooral bij de centrale bedrijfsvoering, de IV-organisatie en Dienst Vaccinvoorziening en Preventieprogramma's is de inhuur blijvend hoog. Het RIVM heeft eerder aangegeven, gezien bovenstaande redenen, de norm van 10% als onhaalbaar te zien en te streven naar maximaal 20%.

Daarnaast zijn de personeelskosten als gevolg van aanpassingen in de CAO gestegen (afhankelijk van salaris, maar minimaal 3%) en is een niet-begrote toekenning van IKB-verlofrecht van € 5,7 miljoen verwerkt.

Materiële kosten

De materiële kosten van € 406,5 miljoen zijn € 28 miljoen hoger ten opzichte van de begroting 2023 en € 57,4 miljoen hoger dan 2022. De stijging wordt voor een groot deel veroorzaakt door de aanvullende materiaalkosten rondom de aankoop- en donatie van COVID-19 vaccins per 1 september 2023, welke voorheen niet als lasten zijn verantwoord. De materiële kosten voor de overige vaccinatie en preventieprogramma's zijn gedaald.

De ICT-kosten van € 39,4 miljoen zijn in 2023 € 4,4 miljoen hoger dan begroot en € 2,1 miljoen hoger dan 2022. De hogere software en licentiekosten zijn het gevolg van aanvullende ICT-diensten en licenties in het kader van online rekeninstrumenten en vaccinatie- en preventieprogramma's.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten zijn € 2,1 miljoen lager dan de begroting 2023 en € 0,1 miljoen hoger dan de realisatie 2022. De lager dan begrote afschrijvingskosten zijn met name een gevolg van uitblijven en uitstellen van investeringen in verband met grote ICT projecten en de aanstaande verhuizing van het RIVM.

Dotaties voorzieningen

De dotatie voorzieningen heeft betrekking op aangegane en herberekende verplichtingen voor (voormalige) werknemers van € 1,5 miljoen, op ingeschatte toekomstige verliezen op projecten van € 0,2 miljoen, op de indexatie van de voorziening herstelkosten Bilthoven van € 0,2 miljoen en op de voorziening leegstand gebouwen in Bilthoven van € 0,3 miljoen.

Balans per 31 december 2023

Na verwerking van het resultaat. De balans en alle onderliggende tabellen zijn opgesteld in duizenden euro's.

Tabel 44 Balans van het baten-lastenagentschap RIVM per 31 december 2023 (bedragen x € 1.000)

	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
Activa		
Vaste activa	15.264	13.280
Immateriële vaste activa	15.254	13.280
Materiële vaste activa	–	–
<i>waarvan grond en gebouwen</i>	<i>196</i>	<i>251</i>
<i>waarvan installaties en inventarissen</i>	<i>–</i>	<i>–</i>
<i>waarvan projecten in uitvoering</i>	<i>15.058</i>	<i>13.029</i>
<i>waarvan overige materiële vaste activa</i>	<i>10</i>	<i>–</i>
Vlottende activa	452.670	352.178
Voorraden en onderhanden projecten	70.060	72.127
Debiteuren	12.776	10.919
Overige vorderingen en overlopende activa	25.194	13.134
Liquide middelen	344.640	255.998
Totaal activa:	467.934	365.458
Passiva		
Eigen Vermogen	35.411	21.849
Pok/ Wau reserve		
Exploitatiereserve	21.849	24.939
Onverdeeld resultaat	13.562	– 3.090
Voorzieningen	18.194	18.414
Langlopende schulden	–	–
Leningen bij het Ministerie van Financiën	–	–
Kortlopende schulden	414.329	325.195
Crediteuren	28.796	11.927
Belastingen en premies sociale lasten	1.599	1.528
Kortlopend deel leningen bij het Ministerie van Financiën	–	–
Overige schulden en overlopende passiva	383.934	311.740
Totaal passiva	467.934	365.458

Toelichting op de balans

Activa

De vaste activa zijn ten opzichte van 2022 per saldo gestegen met € 2,0 miljoen, met name door investeringen bestaande uit € 5,8 miljoen aan ICT middelen en € 2,5 miljoen aan laboratorium apparatuur en een afschrijvingslast van € 6,4 miljoen.

De voorraden betreffen de voorraad vaccins binnen RIVM ten behoeve van het uitvoeren van het Rijksvaccinatieprogramma (€ 61,3 miljoen), het aanhouden van voorraden in het kader van de overige nationale vaccinvoorziening (€ 8,2 miljoen), de aangekochte geneesmiddelen in het kader van COVID-19 (€ 0,9 miljoen) en voorziening van de expirerende voorraad (€ 0,3 miljoen negatief).

De debiteurenpositie per balansdatum stijgt met € 1,9 miljoen. Het saldo per balansdatum bestaat voor € 0,4 miljoen aan vorderingen op het moederdepartement, € 8,4 miljoen uit vorderingen op overige ministeries en € 4,0 miljoen uit vorderingen op derden (internationale organisaties, ziekenhuizen en diverse overige opdrachtgevers in de publieke sector).

De overige vorderingen en overlopende activa zijn ten opzichte van 2022 gestegen met € 12 miljoen. Het saldo per balansdatum bestaat voor € 14,7 miljoen uit vorderingen op ministeries anders dan het moederdepartement en € 10,5 miljoen uit vorderingen op derden. De overige vorderingen en overlopende activa bestaan met name uit nog te ontvangen rente (€ 10,4 miljoen), vooruitbetaalde kosten voor onder andere licenties, onderhoudscontracten, huren en abonnementen (€ 9,6 miljoen), nog te factureren omzet aan derden (€ 4,8 miljoen) en verleende voorschotten aan medewerkers in het kader van opleidingen (€ 0,4 miljoen).

De analyse van de liquide middelen is opgenomen in het kasstroomoverzicht 2023.

Passiva

Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

Tabel 45 Eigen vermogen per 31-12-2023 (bedragen x € 1.000)

	31-12-2023	31-12-2022
Exploitatiereserve	21.849	29.664
Directe vermogensmutaties	–	– 4.725
Onverdeeld resultaat	13.562	– 3.090
Totaal	35.411	21.849

Het positieve saldo van baten en lasten over 2023 wordt toegevoegd aan de exploitatiereserve, waarmee het eigen vermogen € 35,4 miljoen positief wordt.

De omvang van het eigen vermogen per balansdatum overschrijdt de grens van 5% van de gemiddelde omzet over 2021 tot en met 2023. De maximaal toegestane omvang van het eigen vermogen bedraagt € 33,0 miljoen. Het surplus van € 2,4 miljoen zal uiterlijk bij de 1^e suppletoire begrotingswijziging 2024 worden teruggestort naar het moederdepartement.

Het verloop van de post voorzieningen is als volgt:

Tabel 46 Verloopstaat voorzieningen (bedragen x € 1.000)

	Personeel	Reorganisatie	Projecten	Leegstand Bilthoven	Herstel- kosten Bilthoven	Totaal
Stand voorzieningen per 31-12-2022	1.258	391	3.300	9.242	4.223	18.414
Verantwoord onder Overlopende passiva	1.719	–	–	–	–	1.719
Totaal per 31-12-2022	2.977	391	3.300	9.242	4.223	20.133
						–
Dotatie	1.475	–	154	277	160	2.066
Onttrekkingen	– 618	–	– 365	–	–	– 983
Vrijval	– 891	– 192	– 48	–	–	– 1.131
Mutaties	– 34	– 192	– 259	277	160	– 48
Totaal per 31-12-2023	2.943	199	3.041	9.519	4.383	20.085
						–
Waarvan verantwoord onder overlopende passiva	1.891	–	–	–	–	1.891
						–
Stand voorzieningen per 31-12-2023	1.052	199	3.041	9.519	4.383	18.194

- De voorziening voor personeel omvat de toekomstige verplichtingen als gevolg van rechten (zoals werkloosheidswet en pensioentoeelagen) op balansdatum van voormalige werknemers.
- Voor overdracht van pensioenrechten van overgenomen medewerkers van de voormalige entadministraties is in 2008 een voorziening getroffen. Vanwege ontoereikende dekkingsgraden van de betrokken pensioenfondsen en een langdurig verwerkingstraject heeft tot op heden geen overdracht en afrekening kunnen plaatsvinden. De voorziening is met € 0,2 miljoen teruggebracht als gevolg van marktontwikkelingen en de uitdiensttreding van 3 van de betreffende medewerkers.
- De voorziening ten behoeve van projecten betreft het bedrag aan voorziene nog te produceren verliezen op in uitvoering zijnde projecten.
- De voorziening leegstand Bilthoven is in 2021 gevormd als gevolg van afspraken die zijn gemaakt over het opzeggen van het huidige contract met betrekking tot de gebouwen en terreinen te Bilthoven. De nieuwe huisvesting op het Utrecht Science Park zal naar verwachting gefaseerd plaatsvinden vanaf 2025. Hierdoor zullen dubbele huur- en exploitatielasten ontstaan. Ter dekking van deze dubbele verplichting is een voorziening gevormd. In 2023 is de indexatie van de huurkosten van € 0,3 miljoen gedoteerd aan de voorziening.
- De voorziening herstelkosten Bilthoven is gevormd voor de toekomstige verplichting om bij het verlaten van het terrein en de gebouwen te Bilthoven, de huisvesting in oorspronkelijke staat en bezemschoon op te leveren. Met de eigenaar van terrein en gebouwen is overeenstemming bereikt over het niet verwijderen van gebouwgebonden installaties op het moment van verhuizen. Als gevolg van inflatie is de voorziening met € 0,2 miljoen gedoteerd.

Van de voorziening is € 1,9 miljoen opgenomen onder de overlopende passiva wegens verplichtingen die in 2024 tot betaling gaan leiden.

De kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2022 met € 89,1 miljoen gestegen. De stijging wordt voor € 16,9 miljoen veroorzaakt door een stijging van de crediteurenstand en een stijging van de overige schulden en overlopende passiva van € 72,2 miljoen.

De stijging van de overige schulden en overlopende passiva heeft voor € 74,3 miljoen betrekking op veranderingen in het saldo van onderhanden projecten en voor € 7,5 miljoen op de verhoging van verlofrechten en kortlopende voorzieningen van personeel. De nog te betalen kosten aan leveranciers zijn met € 8 miljoen gedaald en vorderingen aan medecontractanten zijn met € 1,7 miljoen gedaald.

De kortlopende schulden hebben voor € 266,2 miljoen betrekking op het moederdepartement, voor € 32,4 miljoen betrekking op overige ministeries en voor € 115,7 miljoen betrekking op derden.

Kasstroomoverzicht 2023

Tabel 47 Kasstroomoverzicht van het baten-lastenagentschap RIVM over 2023 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2023 (1)	Realisatie 2023 (2)	Verschil (3) = (2) - (1)
1. Rekening courant RHB 1 januari + depositorekeningen	44.225	255.998	211.773
totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	639.000	835.494	196.494
totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 641.500	- 738.452	- 96.952
2. Totaal operationele kasstroom	- 2.500	97.042	99.542
totaal investeringen (-/-)	- 15.000	- 8.400	6.600
totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	-	-	-
3. Totaal investeringskasstroom	- 15.000	- 8.400	6.600
eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	-	-	-
eenmalige storting door moederdepartement (+)	-	-	-
aflossingen op leningen (-/-)	- 1.500	-	1.500
beroep op leenfaciliteit (+)	15.000	-	- 15.000
4. Totaal financieringskasstroom	13.500	-	- 13.500
5. Rekening courant RHB 31 december + stand depositorekeningen (=1+2+3+4)	40.225	344.640	304.415

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Opgenomen zijn de standen van de rekening-courant met de Rijkshoofd-boekhouding (RHB) van het ministerie van Financiën.

Operationele kasstroom

De kasstroom van de vrije liquide middelen bedraagt in 2023 € 88,6 miljoen positief. Deze wordt met name gedreven door een resultaat van € 13,6 miljoen en een daling van het netto werkkapitaal van € 77,1.

De kasstromen uit het positieve resultaat zijn het gevolg van nieuwe opdrachten en taken voor het RIVM, een afbouw van het COVID-19 vaccinatieprogramma en aanvullende taken rondom de aanschaf van COVID-19 vaccins. De mutatie in het werkkapitaal komt voornamelijk voort uit een gestegen onderhandenwerkpositie onder de kortlopende schulden.

In onderstaande tabel wordt een specificatie gegeven van de operationele kasstroom op basis van het resultaat

Tabel 48 Operationele kasstroom (bedragen x € 1.000)

	2023	2022
Saldo van baten en lasten	13.562	- 3.090
Afschrijving	6.416	6.320
Mutatie voorzieningen	- 48	2.428
Mutatie werkkapitaal	77.112	76.399
Totaal operationele kasstroom	97.042	82.057

Investeringskasstroom

De investeringen bedragen € 8,4 miljoen en zijn € 6,6 miljoen lager dan de investeringen opgenomen in begroting 2023, maar € 2,7 miljoen lager ten opzichte van 2022. Het gaat om investeringen op het gebied van ICT (€ 5,8 miljoen), waaronder investeringen ten behoeve van uitbreiding en vervanging van Block Storage infrastructuur en investeringen in laboratoriumapparatuur (€ 2,5 miljoen). De investeringen vallen lager uit dan begroot als gevolg van uitblijven en uitstellen van investeringen in verband met grote ICT projecten en de aanstaande verhuizing van het RIVM.

Financieringskasstroom

In 2023 is geen gebruik gemaakt van de begrote leenfaciliteit bij het ministerie van Financiën vanwege de goede liquiditeitspositie. De gedane investeringen zijn gedaan uit de beschikbare liquide middelen.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Tabel 49 Overzicht doelmatigheidsindicatoren van het baten-lastenagentschap RIVM per 31 december 2023

	Realisatie				Vastge- stelde begroting
	2020	2021	2022	2023	2023
Omschrijving Generiek Deel					
Kostprijzen per product (groep)	0	0	0	0	0
Tarieven/uur	118,2	122,0	124,8	135,3	128,8
Omzet per productgroep (PxQ)	475.451	643.760	623.156	715.665	639.000
FTE-totaal (excl. externe inhuur)	1.842	2.076	2.184	2.296	2.350
Saldo van baten en lasten (%)	2,9%	2,5%	– 0,5%	1,9%	0,0%
Omzet per productgroep					
Strategisch Programma RIVM	8.774	9.369	11.457	12.152	Omzet per productgroep niet gesplitst afgegeven in begroting
Onderzoekingen o.b.v. uren x tarief en bijbehorende materiële kosten	271.086	392.544	397.113	492.704	
Uitvoeringskosten preventieprogramma's	181.877	227.799	200.221	195.832	
ICT-dienstverlening voor andere organisaties dan het RIVM (SSC-Campus)	13.714	14.048	14.365	14.976	
Kwaliteitsindicatoren					
1. Liquiditeit (current ratio)	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0
2. Solvabiliteit (debt ratio)	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0
3. Rentabiliteit eigen vermogen	218,2%	72,8%	– 12,0%	47,4%	0,0%
4. Percentage externe inhuur t.o.v. totale personele kosten	10,9%	23,6%	24,4%	26,0%	10,0%
5. Percentage facturen betaald binnen 30 dagen	94,0%	91,4%	93,2%	86,3%	95,0%
6. Declarabiliteit % primair proces	67,4%	68,2%	65,6%	64,8%	65,0%
7. FTE overhead als % totaal aantal FTE	16,6%	13,9%	16,2%	16,5%	20,0%
8. Ziekteverzuim	3,8%	4,2%	6,1%	5,7%	3,3%
9. % medewerkers met een volledig afgeronde P-gesprekscyclus	64,5%	70,1%	66,9%	61,9%	80,0%

Toelichting doelmatigheidsindicatoren

Uurtarieven

De uurtarieven worden jaarlijks vastgesteld door de eigenaar. De tarieven zijn ten opzichte van 2022 gestegen met gemiddeld € 11,- per uur om de ontwikkelingen in prijsstijgingen van de Shared Service Organisaties (SSO's), CAO-verhogingen, structurele investeringen en stijgingen van huur- en energiekosten op te kunnen vangen.

Aantal fte totaal (exclusief externe inhuur)

Het RIVM streeft naar een bezetting die in lijn ligt met het opdrachtenpakket. Door een aanhoudend hoog opdrachtenpakket is het RIVM in 2023 met 112 fte gegroeid naar 2.296 fte.

Saldo van baten en lasten (% van de baten)

Het positieve percentage ten opzichte van de vastgestelde begroting is volledig toe te schrijven aan het positieve saldo van baten en lasten over 2023.

Liquiditeit/Solvabiliteit/Rentabiliteit

Voor wat betreft de financiële doelmatigheidsindicatoren steunt het RIVM op de gangbare bedrijfseconomische indicatoren liquiditeit, solvabiliteit en de rentabiliteit van het eigen vermogen. De liquiditeit (current ratio) geeft aan in hoeverre de kortlopende schulden kunnen worden voldaan vanuit de kortlopende activa. Een waarde van boven de 1 wordt over het algemeen als gezond gekenmerkt. Het RIVM voldoet hier met een waarde van 1,1 aan. De solvabiliteit (debt ratio) is door een begrenst eigen vermogen relatief hoog. Ten opzichte van voorgaande jaren is deze nagenoeg niet gewijzigd. De positieve rentabiliteit op het eigen vermogen wordt veroorzaakt door het positieve saldo van baten en lasten.

Percentage inhuur externen ten opzichte van de totale personele kosten

De totale omvang van de inhuur externen bedroeg in 2023 € 78,1 miljoen. Het percentage externe inhuur komt hiermee uit op 26,0%. Dit is 16% boven de Rijksbrede norm van 10%. Naast de personele invulling op tijdelijke opdrachten, zijn aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, behoefte aan specifieke specialisten een minder competitief salarisaanbod en vervanging tijdens ziekte belangrijke redenen voor het hoge aantal externen. Vooral bij de centrale bedrijfsvoering, de IVorganisatie en Dienst Vaccinvoorziening en Preventieprogramma's is de inhuur blijvend hoog. Het RIVM heeft eerder aangegeven, gezien bovenstaande redenen, de norm van 10% als onhaalbaar te zien.

Percentage facturen betaald binnen 30 dagen

Het percentage facturen dat in 2023 is betaald binnen 30 dagen bedraagt 86,3%. Daarmee is het percentage gedaald ten opzichte van 2022 (93,2%) en ligt onder de norm en begroting van 95%. Verbeterplannen en -acties zijn en worden ingezet, waardoor we in het laatste kwartaal van 2023 het maandelijks gemiddelde zien stijgen. Verbeteringen worden in 2024 verder doorgezet en de verwachting is dat het betaalgedrag weer binnen de norm zal vallen.

Declarabiliteit % primair proces

In 2023 bedraagt het percentage declarabiliteit primair proces 64,8%, een verlaging ten opzichte van het percentage 2022 (65,6%) en in lijn met de norm van 65%.

FTE overhead als % totaal aantal FTE

Het percentage fte overhead ten opzichte van het totaal aantal fte in 2023 is 16,5%. Daarmee is het percentage lager dan de norm (20%) en hoger dan in 2022 (16,2%). De gewijzigde verhouding van het aantal fte tot het primaire proces is toe te schrijven aan de groei van het RIVM over de laatste jaren, waar de overheadfuncties met enige vertraging op peil zijn gekomen.

Ziekteverzuim

Het jaarlijks gemiddelde ziekteverzuim van 5,7% is gedaald ten opzichte van 2022 (6,1%). Het verzuim ligt boven de Verbaan norm van 2,6% en blijft relatief hoog. Naast het kortdurend verzuim, onder andere veroorzaakt door griepvirussen en COVID-19, heeft een relatief groot aantal medewerkers met long-COVID-klachten een aandeel in het langdurig verzuim. Daarnaast blijft het verzuimpercentage voor het RIVM een punt van aandacht en is extra aandacht voor de werkdruk.

% medewerkers met een volledig afgeronde P-gesprekscyclus

Het jaarlijks percentage medewerkers met een volledig afgeronde P-gesprekscyclus is 61,9%. Dit is gedaald ten opzichte van 2022 (66,9%). Dit wordt deels verklaard door het niet tijdig en volledig afronden van het dossier, ziekte of instroom van medewerkers waar nog geen functionerings-gesprek voor heeft plaatsgevonden.

10. Saldibalans

Tabel 50 Saldibalans per 31 december 2023 van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI)
(bedragen x € 1.000)

Activa ¹		Passiva					
		31-12-2023	31-12-2022			31-12-2023	31-12-2022
Intra-comptabele posten							
1)	Uitgaven ten laste van de begroting	47.586.487	31.400.530	2)	Ontvangsten ten gunste van de begroting	1.349.648	1.257.938
3)	Liquide middelen	0	0				
4)	Rekening-courant RHB	0	0	4a)	Rekening-courant RHB	46.237.304	30.085.752
5)	Rekening-courant RHB begrotingsreserve	285.000	280.000	5a)	Begrotingsreserves	285.000	280.000
6)	Vorderingen buiten begrotingsverband	2.289	527	7)	Schulden buiten begrotingsverband	1.823	57.367
8)	Kas-transverschillen	0	0				
Subtotaal intra-comptabel		47.873.776	31.681.057	Subtotaal intra-comptabel		47.873.776	31.681.057
Extra-comptabele posten							
9)	Openstaande rechten	0	0	9a)	Tegenrekening openstaande rechten	0	0
10)	Vorderingen	819.962	1.010.217	10a)	Tegenrekening vorderingen	819.962	1.010.217
11a)	Tegenrekening schulden	0	0	11a)	Schulden	0	0
12)	Voorschotten	17.874.277	17.152.872	12a)	Tegenrekening voorschotten	17.874.277	17.152.872
13a)	Tegenrekening garantieverplichtingen	145.704	176.676	13)	Garantieverplichtingen	145.704	176.676
14a)	Tegenrekening andere verplichtingen	26.792.809	22.850.908	14)	Andere verplichtingen	26.792.809	22.850.908
15)	Deelnemingen	34.188	34.188	15a)	Tegenrekening deelnemingen	34.188	34.188
Subtotaal extra-comptabel		45.666.940	41.224.861	Subtotaal extra-comptabel		45.666.940	41.224.861
Totaal		93.540.716	72.905.918	Totaal		93.540.716	72.905.918

1 Door afronding kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Toelichting op de saldibalans

Alle tabellen hebben als peildatum 31 december 2023 tenzij anders aangegeven.

Intra-comptabele posten

Intra comptabele posten zijn de saldi op de grootboekrekeningen die op basis van het bij het Rijk gevoerde begrotings/boekhoudstelsel (verplichtingen-kasstelsel) in een dwingend evenwichtsverband met het kas/ bankboek (inclusief de rekening-courant met Financiën/RHB) worden bijgehouden.

Extra-comptabele posten

Extra-comptabele posten zijn de saldi op de grootboekrekeningen die op grond van het bij het Rijk gevoerde begrotings-/boekhoudstelsel (verplichtingen-kasstelsel) niet in dwingend evenwichtsverband met het intra-comptabele deel van het grootboek worden bijgehouden. Er worden extra

grootboekrekeningen voor ingericht, die door middel van aanvullende boekingen worden bijgehouden (vandaar extra-comptabel). De tegenrekeningen die daarbij worden gebruikt, zijn nodig om pro forma het evenwichtsverband in stand te kunnen houden.

De cijfers in de saldibalans zijn vermeld in duizendtallen en afgerond naar boven. Hierdoor kunnen bij het subtotaal en het totaal afrondingsverschillen optreden.

Ad 1 en 2) Uitgaven ten laste en –ontvangsten ten gunste van de begroting

Onder de posten uitgaven en ontvangsten zijn de per saldo gerealiseerde begrotingsuitgaven en -ontvangsten opgenomen. De bedragen komen overeen met de bedragen uit de verantwoordingsstaat. Door een verschillende afrondingssystematiek kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan (maximaal aantal begrotingsartikelen*1 (in duizenden)) tussen de posten 'Uitgaven en ontvangsten ten laste van de begroting' en de bedragen in de Verantwoordingsstaat.

ad 3) Liquide middelen

De post Liquide middelen is opgebouwd uit het saldo van de banken en de contante gelden. Als bedrag voor het banksaldo wordt opgenomen de stand van de bankrekeningen die meelopen in het saldo loos betalingsverkeer via de schatkist van het Rijk. Van dit saldo ontvangen de ministeries een opgave van de RHB. Het ministerie van VWS heeft vanwege saldoregulatie geen saldo op haar bankrekeningen.

Ad 4 en 4a) Rekening-courant Rijkshoofdboekhouding

Deze post geeft per saldo de financiële verhouding met de Rijkshoofdboekhouding weer. Het bedrag per 31 december 2023 is in overeenstemming met de opgave van de Rijkshoofdboekhouding.

Ad 5 en 5a) Begrotingsreserves

Een begrotingsreserve is een meerjarige budgettaire voorziening die op een afzonderlijke rekening-courant bij het Ministerie van Financiën wordt aangehouden. Het gaat om een budgettaire voorziening of reserve binnen de Rijksbegroting. De reserve blijft meerjarig beschikbaar voor het doen van uitgaven in latere jaren. Voor de begrotingsreserve WFZ, Pallas en Stimuleringsfonds wonen en zorg wordt een rekening-courant aangehouden bij het Ministerie van Financiën.

Tabel 51 Begrotingsreserve (bedragen x € 1.000)

	Saldo	Toevoe-gingen	Ontrek-kingen	Saldo	Artikel
Naam begrotingsreserve (bedragen x € 1.000)	1-1-2023	2023	2023	31-12-2023	
VWS begrotingsreserve	50.000	0	0	50.000	3
Stimuleringsregeling wonen en zorg					
VWS begrotingsreserve Pallas	200.000	0	0	200.000	4
VWS begrotingsreserve WFZ	30.000	5.000	0	35.000	9
Totaal	280.000	5.000	0	285.000	

Begrotingsreserve WFZ

In het kader van de verdere beperking van de risico's rond de achterborgstelling van het Rijk bij het WFZ wordt er vanaf het jaar 2017 een begrotingsreserve aangelegd voor eventuele schade.

Begrotingsreserve Stimuleringsregeling wonen en zorg

Dit betreft de stimuleringsregeling woonzorg arrangementen. De stimuleringsregeling bestaat voor een deel uit een borgstellingsregeling. Voor eventuele verliezen worden middelen gereserveerd.

Begrotingsreserve Pallas

De Staat staat garant voor de ontmantelingskosten van de reactor van Pallas zolang de ontmantelingsreserve van Pallas zelf ontoereikend is. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Ad 6) Vorderingen buiten begrotingsverband

Deze post betreft het saldo van de uitgaven waarvan verrekening met derden nog zal plaatsvinden

Tabel 52 Vorderingen buiten begrotingsverband (bedragen x € 1.000)

Personeel	185
CIBG	775
Belastingdienst	455
Overig	874
Totaal	2.289

De vorderingen buiten begrotingsverband worden hieronder toegelicht:

- Personeel, dit betreffen vooruitbetaalde pensioenpremies en scholingskosten aan medewerkers, nog te vorderen bedragen op medewerkers en vooruitbetaalde salarissen en betalingen aan derden welke nog moeten worden verantwoord op de begrotingsuitgaven 2023 en moeten worden doorbelast aan de agentschappen.
- CIBG voert namens VWS een aantal opdrachten uit en heeft als zodanig een kassiersfunctie. Dit betreft het saldo dat door CIBG nog afgedragen dient worden aan VWS.
- Belastingdienst heeft betrekking op te verrekenen bedragen met de belastingdienst.
- Overige, dit betreft het saldo van ontvangsten en betalingen door de Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek voor aanvragen en beoordelingen van onderzoek dat onder de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen (WMO) valt. Dit moet vooraf worden getoetst door een onafhankelijke commissie van deskundigen.

Ad 7) Schulden buiten begrotingsverband

Deze post betreft het saldo van de ontvangsten, waarvan verrekening met derden nog zal plaatsvinden.

Tabel 53 Schulden buiten begrotingsverband (bedragen x € 1.000)

Belastingdienst	118
ABP	44
Overig	1.661
Totaal	1.823

De schulden buiten begrotingsverband worden hieronder toegelicht:

- In de posten belastingdienst en ABP staan bedragen over de maand december 2023 die in januari 2024 worden afgedragen. De afdracht Belastingdienst wordt verrekend met de vordering BTW.
- Diversen, dit betreft nog te verrekenen ontvangsten voor detacheringen, te verrekenen bedragen met de belastingdienst voor verleggingsregelingen en levensloop/verlofsparen. Vanuit de Europese Unie is in december 2023 een prefinanciering van € 1,3 miljard ontvangen voor de uitvoering van het programma Health Data Acces Body.

ad 8) Kas-transverschillen

Op deze post worden bedragen opgenomen welke zijn verantwoord in de uitgaven en ontvangsten, maar nog niet daadwerkelijk per kas zijn uitgegeven en ontvangen. Deze post is alleen van toepassing op Hoofdstuk 9A (Nationale Schuld).

ad 9 en 9a) Openstaande rechten

Openstaande rechten zijn vorderingen die niet voortvloeien uit met derden te verrekenen begrotingsuitgaven, maar die op andere wijze zijn ontstaan. Zo kunnen rechten ontstaan doordat conform wettelijke regelingen vastgestelde aanslagen aan derden worden opgelegd (bijvoorbeeld belastingen, college- en schoolgelden). Openstaande rechten doen zich bij het ministerie van VWS niet voor.

Ad 10 en 10a) Vorderingen

Vorderingen kunnen zijn voortgevloeid uit wettelijke heffingen, vorderingen van eerder gedane voorwaardelijke uitgaven en vorderingen uit verkoop of dienstverlening.

Tabel 54 Openstaande vorderingen naar ontstaansjaar (exclusief zorgtoeslag) (bedragen x € 1.000)

	t/m 2020	44.549
	2021	45.294
	2022	17.493
	2023	171.821
Totaal		279.156

Het vorderingensaldo (exclusief zorgtoeslag) van € 279,2 miljoen.

Bestaat uit:

- vorderingen voor een bedrag van € 165,0 miljoen. Voornamelijk in verband met afgerekende subsidie-voorschotten;
- vordering uit hoofde van een geëffectueerde aanspraak op een garantie van € 21,6 miljoen. Een civielrechtelijke procedure door de Landsadvocaat loopt, naar verwachting zal het grootste gedeelte van deze vordering niet te verhalen zijn;
- vordering van € 43,4 miljoen. Wegens niet nagekomen leveringsplicht van mondkapjes;
- vorderingen met betrekking tot het innen van opgelegde bestuurlijke boetes uit hoofde van de Geneesmiddelenwet, Warenwet, Drank- en Horecawet, Tabakswet van € 9,2 miljoen;
- overige vorderingen lager dan € 5 miljoen: tellen op tot € 24,7 miljoen;
- de op termijn opeisbare vorderingen van € 15,3 miljoen. Deze zijn hierna toegelicht.

Tabel 55 Opeisbaarheid van de vorderingen (inclusief zorgtoeslag) (bedragen x € 1.000)

	31-12-2023
Direct opeisbaar	804.668
Op termijn opeisbaar	15.295
Geconditioneerd	0
Totaal	819.963

Een toelichting op de opeisbaarheid van vorderingen is:

- een vordering die op termijn opeisbaar is, betreft een vordering van € 2,3 miljoen resterend. Met betrekking tot correctie aansluitverschil AFBZ bij het CAK. De vordering is vanaf 2019 jaarlijks met gelijke bedragen van € 2,3 miljoen verlaagd. De stand per 31-12-2023 is € 2,3 miljoen.;
- een vordering die op termijn opeisbaar is, betreft een vordering van € 5,0 miljoen. Van PD-ALT (onderdeel VWS) op de eigenaar van het RIVM terrein (PSP). Deze wordt verrekend met toekomstige verplichtingen rondom het schoon opleveren van het terrein (na verhuizing RIVM naar de nieuwbouw) aan PSP;
- Een vordering die op termijn opeisbaar is, betreft een lening aan Stichting Voorbereiding Pallas van € 8,0 miljoen.

Het totaal aan openstaande vorderingen zorgtoeslag in bedraagt € 540,8 miljoen

Tabel 56 Vorderingen naar ouderdom zorgtoeslag (bedragen x € 1.000)

Toeslagjaar	31-12-2023
t/m 2020	174.461
2021	97.326
2022	199.146
2023	69.874
2024	– 1
Totaal	540.806

Ad 12 en 12a) Voorschotten

Onder de post voorschotten zijn per saldo de bedragen opgenomen die aan derden zijn betaald vooruitlopend op later definitief vast te stellen of af te rekenen bedragen. Het totaal aan openstaande voorschotten exclusief de zorgtoeslag bedraagt € 9,2 miljard.

Tabel 57 Voorschotten naar ouderdom (exclusief zorgtoeslag) (bedragen x € 1.000)

	Openstaand	Verstrekt in	Afgerekend in	Stand per
	1-1-2023	2023	2023	31-12-2023
t/m 2020	1.579.907	0	963.249	616.658
2021	3.098.189	0	2.008.985	1.089.203
2022	6.001.084	0	4.102.513	1.898.571
2023	0	5.666.716	28.991	5.637.726
Totaal	10.679.180	5.666.716	7.103.738	9.242.158

Het totaal aan openstaande voorschotten zorgtoeslag in bedraagt € 8,6 miljard.

Tabel 58 Voorschotten naar ouderdom zorgtoeslag (bedragen x € 1.000)

	Openstaand	Verstrekt in	Afgerekend in	Stand per
Toeslagjaar	1-1-2023	2023	2023	31-12-2023
t/m 2019	8.605	0	4.779	3.826
2020	51.416	0	40.952	10.464
2021	329.376	0	277.297	52.078
2022	5.439.961	99.895	5.278.491	261.365
2023	644.333	7.156.972	0	7.801.306
2024	0	503.079	0	503.079
Totaal	6.473.692	7.759.946	5.601.519	8.632.119

In de onderstaande tabel is het saldo van de openstaande voorschotten per artikel weergegeven

Tabel 59 Openstaande voorschotten op artikelniveau (bedragen x € 1.000)

Openstaande voorschotten per artikel (bedragen x € 1.000)

Art	Omschrijving	31-12-2023
1	Volksgezondheid	3.835.669
2	Curatieve Zorg	877.538
3	Langdurige zorg en ondersteuning	892.181
4	Zorgbreed beleid	1.884.393
5	Jeugd	348.935
6	Sport en bewegen	881.392
7	Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II	437.411
8	Tegemoetkoming specifieke kosten	8.632.295
9	Algemeen	33.585
10	Apparaat Kerndepartement	50.878
Totaal		17.874.277

De voorschotten groter dan € 100,0 miljoen betreffen naast de Zorgtoeslag:

Artikel 1 Volksgezondheid

De openstaande voorschotten hebben met name betrekking op het RIVM (€ 1,5 miljard), Zorgonderzoek Nederland (€ 396,2 miljoen), SNPG (€ 146,4 miljoen), Stichting Bevolkingsonderzoek Nederland (€ 144,7 miljoen), Stichting Projectenbureau Publieke Gezondheid / GGD GHOR (€ 144,3 miljoen) en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (€ 132,9 miljoen).

Artikel 2 Curatieve Zorg

De openstaande voorschotten hebben met name betrekking op subsidie aan Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor (€ 316,7 miljoen).

Artikel 3 MO en LZ

De openstaande voorschotten hebben met name betrekking op bijdrage aan Centrum Indicatiestelling Zorg (€ 121,4 miljoen) en subsidie aan Stichting VILANS (€ 114,8 miljoen).

Artikel 4 Zorgbreed beleid

De openstaande voorschotten hebben met name betrekking op een subsidie aan de Coöperatief Samenwerkende Regio's (€ 445,7 miljoen), bekostiging van RCN Zorgcontracten ZJCN voor verschillende organisaties (€ 179,1 miljoen), bijdragen aan het CAK (€ 136,6 miljoen) en een subsidie aan Stichting Regioplus Arbeidsmarkt (€ 108,1 miljoen).

Artikel 6 Sport

De openstaande voorschotten hebben met name betrekking op subsidie aan het NOC*NSF (€ 176,7 miljoen).

Artikel 7 Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II

De openstaande voorschotten op dit artikel hebben betrekking op de wetten Wereldoorlog II aan de Sociale Verzekeringsbank (€ 381,8 miljoen).

Ad 13 en 13a) Garantieverplichtingen

Onder deze post is het saldo van de garantieverplichtingen opgenomen. Een garantieverplichting wordt gezien als een voorwaardelijke financiële verplichting aan een derde, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet. Een verschil tussen een garantieverplichting en een andere verplichting is dat de hoofdsom van een garantie veelal niet of slechts gedeeltelijk tot uitbetaling zal komen.

De post garantieverplichtingen wordt eens per jaar bijgewerkt.

Tabel 60 Verloop van lopende verplichtingen uit hoofde van de verleende garanties van WFZ (bedragen x € 1.000)

Stand per 1 januari 2023	707.376
Aanpassing beginstand in verband met de doorlichting van de leningsgegevens door het waarborgfonds voor de Zorgsector.	0
Verleende garanties in het verslagjaar	0
Verleende garanties in het verslagjaar als gevolg van herfinanciering	0
Vervallen garanties in het verslagjaar	124.801
Vervallen garanties in het verslagjaar als gevolg van herfinancieringen	0
Stand per 31 december 2023	582.575

Tabel 61 Verloop van de garantieverplichtingen WFZ en niet sedentaire personen op basis van de schuldrestant van de leningen (bedragen x € 1.000)

Stand per 1 januari 2023	151.551
Aanpassing beginstand in verband met de doorlichting van de leningsgegevens door het waarborgfonds voor de Zorgsector en correcties op voorgaande jaren die nog niet waren verwerkt.	0
Stortingen in het verslagjaar (inclusief herfinancieringen)	0
Aflossingen/afboekingen in het verslagjaar (inclusief herfinancieringen)	30.527
Stand per 31 december 2023	121.024

Tabel 62 Verloop van de garantieverplichtingen NRG Petten op basis van de schuldrestant van de leningen (bedragen x € 1.000)

Stand per 1 januari 2023	22.624
Stortingen in het verslagjaar	0
Aflossingen/afboekingen in het verslagjaar	444
Stand per 31 december 2023	22.180

Aan Stichting Nuclear Research and Consultancy Group (NRG) is door het ministerie van EZK een lening verstrekt voor het uitwerken en uitvoeren van een Herstelplan, in algemene zin gericht op de continuïteit van de bedrijfsvoering van NRG en in het bijzonder op het scheppen van de noodzakelijke financiële, technische, commerciële en organisatorische voorwaarden voor het in bedrijf houden van de Hoge Flux Reactor (HFR). Het ministerie van VWS staat voor 40% garant voor deze lening.

Tabel 63 Verloop van de corona garantieverplichtingen (bedragen x € 1.000)

Stand in SAP per 1 januari 2023	2.500
Aangegane verplichtingen	0
Tot betaling gekomen verplichtingen	0
Negatieve bijstellingen	0
Stand per 31 december 2023	2.500

Stichting Open Nederland (SON) die testcapaciteit voor toegangstesten heeft georganiseerd om de samenleving zoveel mogelijk open te houden, heeft een verzekering gevonden die met terugwerkende kracht per 21 april 2021 ingaat. Deze verzekering dekt niet alles. Het ministerie van VWS heeft daarom een garantie verstrekt met een plafond van € 2,5 miljoen voor mogelijke juridische kosten en claims die niet gedekt worden door de verzekering. De Stichting heeft dit comfort nodig om de leden van de raad van toezicht en de leden van het bestuur de zekerheid te kunnen bieden dat zij geen persoonlijke schade kunnen ondervinden van hun functie. Het toetsingskader is opgenomen in de bijlage van de achtste incidentele suppletoire begroting van 2022.

Ad 14 en 14a) Andere verplichtingen

De post openstaande verplichtingen vormt het saldo van de aangegane verplichtingen, hierop verrichte betalingen en bijstellingen van in eerdere begrotingsjaren aangegane verplichtingen.

Tabel 64 Verloop van de andere verplichtingen (bedragen x € 1.000)

Verloop van de andere verplichtingen (bedragen x € 1.000)	
Stand per 1 januari 2023	22.850.907
Aangegane verplichtingen	52.917.951
Negatieve bijstellingen	1.389.562
Tot betaling gekomen verplichtingen	47.586.487
Stand per 31 december 2023	26.792.809

De specificatie van de openstaande verplichtingen per artikel ultimo 2023 is hieronder opgenomen.

Tabel 65 Andere verplichtingen op artikelniveau (bedragen x € 1.000)

Andere verplichtingen per artikel (bedragen x € 1.000)		
Artikel	Artikel omschrijving	31-12-2023
1	Volksgezondheid	3.407.695
2	Curatieve Zorg	3.621.158
3	MO en LZ	18.414.172
4	Zorgbreed beleid	714.573
5	Jeugd	105.500
6	Sport	188.802
7	Oorlogsgetroffenen	205.420
9	Algemeen	46.135
10	Apparaatuitgaven	89.353
Eindtotaal		26.792.809

De openstaande verplichtingen groter dan € 100,0 miljoen zijn hieronder toegelicht:

Artikel 1 Volksgezondheid De grootste openstaande verplichtingen op dit artikel hebben met name betrekking op bijdragen aan het RIVM (€ 511,5 miljoen), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (€ 126,6 miljoen), ZonMw (€ 1,3 miljard) en subsidie aan Stichting Bevolkingsonderzoek Nederland (€ 144,7 miljoen).

Artikel 2 Curatieve Zorg

De grootste openstaande verplichtingen op dit artikel hebben betrekking op de Rijksbijdrage tot 18 jaar (€ 3,3 miljard).

Artikel 3 Langdurige zorg en ondersteuning

De openstaande grootste openstaande verplichtingen op dit artikel hebben betrekking op bijdrage kosten in kortingen (€ 5,3 miljard) en Rijksbijdrage Wlz (€ 12,4 miljard), bijdragen aan Centrum Indicatiestelling Zorg (€ 131,0 miljoen) en subsidies aan Stichting Vilans (€ 119,5 miljoen).

Artikel 4 Zorgbreed beleid

De grootste openstaande verplichting op dit artikel is een bijdrage aan het CAK van € 125,7 miljoen.

Artikel 7 Oorlogsgetroffenen en Herinnering Wereldoorlog II

De openstaande verplichtingen op dit artikel hebben betrekking op de uitkeringslasten aan de Sociale Verzekeringsbank (€ 182,0 miljoen).

Negatieve bijstellingen

Er zijn in 2023 op vier dossiers omvangrijke negatieve bijstellingen geweest op verplichtingen die in eerdere jaren zijn aangegaan. Hierbij is een grens gehanteerd van € 25,0 miljoen voor de beleidsartikelen en 10% voor het apparaatsartikel met een minimum van € 1,0 miljoen.

De overeenkomsten voor de aankoop van Covid-19 vaccins zijn in 2023 overgegaan naar het RIVM. Dientengevolge is ook de verplichting die nog in de administratie hiervoor opgenomen stond naar nul verlaagd. Dit betreft een negatieve bijstelling van € 304,8 miljoen.

Naar aanleiding van de bijgestelde ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP 2023) en de Macro Economische Verkenning (MEV 2024) zijn de Rijksbijdrage Wlz en de rijksbijdrage BIKK voor respectievelijk € 750,0 en € 59,5 miljoen gedurende het jaar neerwaarts bijgesteld. De bijbehorende verplichtingen zijn overeenkomstig aangepast.

Er is sprake van vrijval op het budget voor Sectorplanplus van € 151,0 miljoen. Niet alle aanvragen zijn daadwerkelijk gerealiseerd, bijvoorbeeld omdat aangevraagde opleidingstrajecten niet zijn doorgegaan of een kortere doorlooptijd kennen dan bij aanvraag opgegeven. Naar aanleiding van de op dat moment bekende realisatiecijfers zijn in 2023 de verplichtingen naar beneden bijgesteld.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen Achterborg

Het Ministerie van VWS is achterborg voor het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ). Het totaalbedrag aan uitstaande verplichtingen is, volgens informatie van het WFZ, € 5,9 miljard. Dit bedrag is de uitstaande restschuld per 2023. Het Ministerie van VWS staat daadwerkelijk borg, indien het risicovermogen van het WFZ en de obligoverplichting van 3% van het restant geborgde leningen van de deelnemers tezamen niet voldoende is om het WFZ aan zijn verplichtingen jegens geldgevers te laten voldoen. Via renteloze leningen van VWS aan het WFZ wordt in die situatie invulling gegeven aan het borg staan.

Lopende geschillen

Het onderstaande lopende juridische geschil heeft een mogelijke financiële impact:

Staat (VWS) / Connexxion (hoger beroep)

Er loopt een rechtszaak over de gunning in 2012 van een opdracht voor Valys-vervoer van Connexxion Taxi Services B.V. tegen De Staat (ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport). Bij arrest van 23 januari 2024 heeft het Hof het eerdere vonnis van de rechtbank vernietigd. Het Hof heeft voor recht verklaard dat VWS onrechtmatig heeft gehandeld jegens Connexxion en heeft VWS veroordeeld in de vergoeding van de schade die Connexxion dientengevolge heeft geleden. Voor de bepaling van de hoogte van die schade heeft het Hof de zaak verwezen naar een schadeastaprocedure. Het door Connexxion gevorderde bedrag bedraagt € 89,0 miljoen. Tegen het arrest van het Hof is cassatie mogelijk (VWS beraadt zich hierover).

Ad 15 en 15a) Deelnemingen

Tabel 66 Deelnemingen (bedragen x € 1.000)

Stand per 1 januari 2023	34.188
Mutaties 2023	0
Stand per 31 december 2023	34.188

Per 1 januari 2021 is Intravacc B.V. een beleidsdeelneming van het ministerie van VWS.

Deelnemingen dienen volgens de Rijksbegrotingsvoorschriften in beginsel gewaardeerd te worden op basis van de oorspronkelijke aankoopprijs. Aangezien Intravacc niet is aangekocht, is een aankoopprijs niet voorhanden. Een benadering van de aankoopkosten is de waarde van het eigen vermogen op de openingsbalans 01-01-2021 (€ 34,2 miljoen).

Eind 2023 is voorlopige overeenstemming bereikt over de verkoop van Intravacc aan FDI Biosciences B.V.; Naar verwachting zal de verkoop in 2024 worden afgerond. De waardering van Intravacc zoals opgenomen in de saldibalans vormt geen indicatie voor de (markt)waarde die bij verkoop kan worden verkregen.

11. WNT-verantwoording 2023 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De Wet normering topinkomens (WNT) bepaalt dat de bezoldiging en eventuele ontslaguitkeringen van topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector op naamsniveau vermeld moeten worden in het financieel jaarverslag. Deze publicatieplicht geldt tevens voor topfunctionarissen die bij een WNT-instelling een - al dan niet fictieve - dienstbetrekking

hebben of hadden. Daarnaast moeten van niet-topfunctionarissen de bezoldiging (zonder naamsvermelding) gepubliceerd worden indien deze het wettelijk bezoldigingsmaximum te boven gaan. Niet-topfunctionarissen zonder dienstverband vallen buiten de reikwijdte van de wet. Voor dit departement heeft de publicatieplicht betrekking op onderstaande functionarissen. De bezoldigingsgegevens van de leden van de Top Management Groep zijn opgenomen in het jaarverslag van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het algemeen bezoldigingsmaximum bedraagt in 2023 € 223.000.

Tabel 67 Bezoldiging van topfunctionarissen											
Naam instelling	Naam topfunctionaris	Functie	Datum aanvang dienstverband (indien van toepassing)	Datum einde dienstverband (indien van toepassing)	Dienstver- band in haakjes (+ tussen haakjes)	Op externe inhuur- basis (nee; <= mnd; > 12 kalender- mnd)	Beloning plus onkos- tenvergoe- dingen (belast) (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Voorzie- ningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Totale bezoldiging in 2023 (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Individueel toepasselijk bezoldi- gingsma- ximum	Motivering en bedrag (indien overschrijding)
CCMO	Dhr. prof. dr. J.M.A. van Gerven	Voorzitter			1,00 (1,00)	>12 mnd.	223.000 (216.000)	0 (0)	223.000 (216.000)	223.000	
CCMO	Dhr. prof. dr. M. Boele van Hensbroek	Vicevoorzitter			0,22 (0,17)	nee	28.776 (20.887)	4.881 (3.679)	33.657 (24.566)	49.556	
CCMO	Dhr. prof. dr. J.J. van Lanschot	Vicevoorzitter			0,22 (0,14)	nee	28.776 (17.369)	4.881 (3.066)	33.657 (20.435)	49.556	
CCMO	Dhr. prof. dr. FR. Rosendaal	Vicevoorzitter			0,22 (0,14)	nee	21.406 (17.369)	4.881 (0)	26.287 (17.369)	49.556	
CCMO	Dhr. drs. C.A. van Belkum	Secretaris			1,0 (1,0)	nee	138.846 (133.228)	22.412 (22.238)	161.258 (155.466)	223.000	
CCMO	Mevr. prof. dr. K.W.M. Bloemenkamp	Lid College	1-4-2023		0,11	<12 mnd.	8.984	0	8.984	18.482	
CCMO	Dhr. prof. dr. ir. J.H.L.M. van Bokhoven	Lid College			0,11 (0,11)	nee	5.889 (13.851)	2.441 (0)	8.330 (13.851)	24.778	
CCMO	Mevr. prof. dr. J.G. van der Bom	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. M.P.H. van den Broek	Lid College	1-7-2023		0,11	nee	7.247	1.245	8.492	12.491	
CCMO	Dhr. prof. dr. J.J. van Busschbach	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	0 (13.270)	0 (0)	0 (13.270)	24.778	

Naam instelling	Naam toefunctionaris	Functie	Datum aanvang dienstverband (indien van toepassing)	Datum einde dienstverband (indien van toepassing)	Dienstverband in haakjes	Op externe inhuurbasis (nee; <= 12 kalender-mnd; > 12 kalender-mnd)	Beloning plus onkostenvergoedingen (belast) (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Totale bezoldiging in 2023 (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Individueel toepasselĳk bezoldigingsmaximum	Motivering en bedrag (indien overschrijding)
CCMO	Dhr. prof. dr. A.C.G. Egberts	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	0 (13.363)	0 (0)	0 (13.363)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. W.E. Fibbe	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	0 (0)	14.388 (13.851)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. T. van Gelder	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. J.B.A.G. Haanen	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Mevr. mr. dr. R.E. van Hellemond	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (5.863)	2.477 (1.022)	16.865 (6.885)	24.778	
CCMO	Dhr. dr. W.G. Ista	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. C.J. Kalkman	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	0 (0)	14.388 (13.851)	24.778	
CCMO	Mevr. Prof. Dr. C.A.J. Knibbe	Lid College	1-4-2023		0,11 (0,11)	nee	3.518 (13.851)	610 (0)	4.128 (13.851)	6.110	
CCMO	Dhr. prof. dr. J.G.W. Kosterink	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Mevr. mr. H.J.M. van Lierop	Lid College	1-7-2023		0,11	<12 mnd.	7.247	0	7.247	12.491	
CCMO	Dhr. drs. M.N.C.M. Mutsaerts	Lid College	1-3-2023		0,11 (0,11)	nee	2.345 (13.851)	0 (0)	2.345 (13.851)	4.005	
CCMO	Dhr. dr. B. Nuijen	Lid College	1-12-2023		0,11 (0,11)	nee	13.180 (13.851)	2.237 (2.453)	15.417 (16.304)	22.673	

Naam instelling	Naam toefunctionaris	Functie	Datum aanvang dienstverband (indien van toepassing)	Datum einde dienstverband (indien van toepassing)	Dienstverband in haakjes	Op externe inhuurbasis (nee; <= 12 kalendermaand; > 12 kalendermaand)	Beloning plus onkostenvergoedingen (belast) (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Totale bezoldiging in 2023 (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	Motivering en bedrag (indien overschrijding)
CCMO	Dhr. prof. dr. C.N.L. Olivers	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	13.363 (13.363)	0 (0)	13.363 (13.363)	24.778	
CCMO	Mevr. mr. dr. M.C. Ploem	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	10.553 (10.022)	0 (0)	10.553 (10.022)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. S. Repping	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	0 (7975)	0 (0)	0 (7975)	24.778	
CCMO	Mevr. dr. G.J.M.W. van Thiel	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	0 (11.044)	0 (0)	0 (11.044)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. D. Tibboel	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	0 (0)	14.388 (13.851)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. ir. R.M. Verdaasdonk	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	13.270 (13.270)	0 (0)	13.270 (13.270)	24.778	
CCMO	Dhr. dr. H. Vermeulen	Lid College	1-7-2023		0,11	nee	7.247	1.245	8.492	12.491	
CCMO	Mevr. prof. dr. H. Vermeulen	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Mevr. prof. dr. I.J.M. de Vries	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.457)	16.829 (16.308)	24.778	
CCMO	Mevr. prof. dr. M.C. de Vries	Lid College			0,11 (0,11)	>12 mnd.	14.071 (7.795)	0 (0)	14.071 (7.795)	24.778	
CCMO	Dhr. prof. dr. N. de Vries	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	2.441 (2.453)	16.829 (16.304)	24.778	
CCMO	Dhr. baron mr. H.C.R.M. de	Lid College			0,11 (0,11)	nee	14.388 (13.851)	0 (0)	14.388 (13.851)	24.778	

Naam instelling	Naam toefunctionaris	Functie	Datum aanvang dienstverband (indien van toepassing)	Datum einde dienstverband (indien van toepassing)	Dienstverband in fte (+ tussen haakjes omvang in 2022)	Op externe inhuurbasis (nee; <= mnd; > 12 kalender-mnd)	Beloning plus onkostenvergodingen (belast) (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Totale bezoldiging in 2023 (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Individueel toepasseljk bezoldigingsmaximum	Motivering en bedrag (indien overschrijding)
Wijkerslooth de Weerdesteijn											
CBG	Dhr. em. prof. dr. A. de Boer	Voorzitter			1,00 (1,00)	nee	134.192 (129.594)	21.967 (22.074)	156.159 (151.668)	223.000	
CBG	Dhr. jhr. prof. dr. P.A. de Graeff	Plv voorzitter			0,44 (0,44)	nee	62.487 (60.809)	0 (0)	62.487 (60.809)	99.111	
CBG	Mevr. dr. V.H.M. Deneer	Plv voorzitter			0,25 (0,25)	nee	35.898 (35.395)	5.492 (5.519)	41.390 (40.913)	55.750	
CBG	Mevr. dr. J.N. Belo	Lid College			0,16 (0,16)	nee	23.340 (23.035)	3.521 (3.538)	26.861 (26.573)	35.742	
CBG	Dhr. prof. dr. ir. H. Boersma	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.750 (23.505)	3.521 (3.538)	28.271 (27.043)	35.742	
CBG	Mevr. prof. dr. A.M. Bosch	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.280 (23.505)	3.521 (3.538)	27.801 (27.043)	35.742	
CBG	Dhr. prof. dr. M.L. Bouvy	Lid College			0,16 (0,25)	nee	24.985 (35.661)	3.521 (5.582)	28.506 (41.243)	35.742	
CBG	Dhr. prof. dr. O.M. Dekkers	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.280 (25.273)	3.521 (3.538)	27.801 (28.811)	35.742	
CBG	Mevr. dr. A. de Goede	Lid College	1-3-2023		0,16	nee	19.487	2.934	22.421	29.964	
CBG	Mevr. dr. S. Kersting	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.280 (23.740)	3.521 (3.538)	27.801 (27.278)	35.742	
CBG	Dhr. prof. dr. R.J. van Marum	Lid College		1-9-2023	0,16 (0,16)	nee	16.136 (23.505)	2.347 (3.538)	18.483 (27.043)	23.795	
CBG	Dhr. dr. C. van Nieuwkoop	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.280 (23.035)	3.521 (3.538)	27.801 (26.573)	35.742	

Naam instelling	Naam toefunctionaris	Functie	Datum aanvang dienstverband (indien van toepassing)	Datum einde dienstverband (indien van toepassing)	Dienstverband in fte (+ tussen haakjes omvang in 2022)	Op externe inhuurbasis (nee; <= mnd; > 12 kalender-mnd)	Beloning plus onkostenvergoedingen (belast) (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Totale bezoldiging in 2023 (+ tussen haakjes bedrag in 2022)	Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	Motivering en bedrag (indien overschrijding)
CBG	Dhr. prof. dr. M.T. Nurmohamed	Lid College			0,16 (0,16)	nee	23.810 (23.036)	3.521 (3.538)	27.331 (26.573)	35.742	
CBG	Mevr. dr. C.A.C.M. Pittens	Lid College	1-6-2023		0,16	nee	14.076	2.095	16.171	20.956	
CBG	Dhr. prof. dr. F.G.M. Russel	Lid College			0,16 (0,16)	nee	24.045 (23.270)	3.521 (3.538)	27.566 (26.808)	35.742	
CBG	Dhr. prof. dr. G.S. Sonke	Lid College			0,16 (0,16)	nee	25.220 (25.150)	3.521 (3.538)	28.741 (28.688)	35.742	
CBG	Mevr. dr. A.M.E. Walenkamp	Lid College	1-8-2023		0,16	nee	10.591	1.496	12.087	14.982	
aCBG	Mevr. drs. P.A. Loekemeijer	Directeur			1,00 (1,00)	nee	129.100 (125.672)	22.428 (22.367)	151.528 (148.039)	223.000	

Naast de hierboven vermelde functionarissen zijn er geen andere functionarissen die in 2023 een bezoldiging boven het toepasselijke bezoldigingsmaximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.

Er is in 2023 geen bezoldiging geweest van topfunctionarissen die hun werkzaamheden als topfunctionaris hebben neergelegd, maar die op rond van hun voormalige functie nog 4 jaar worden aangemerkt als topfunctionaris.

Er zijn in 2023 geen ontslaguitkeringen uitgekeerd die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Er zijn in 2023 geen niet-topfunctionarissen met een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag.

Er zijn in 2023 geen leidinggevende topfunctionarissen die op grond van de WNT in verband met de cumulatie van dienstbetrekkingen dienen te worden gerapporteerd.

Er zijn geen uitkeringen geweest wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking alsmede degenen die op grond van voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

D. FINANCIEEL BEELD ZORG

1 Inleiding

Het Financieel Beeld Zorg (FBZ) geeft een integraal beeld van de ontwikkeling van de uitgaven en ontvangsten onder het Uitgavenplafond Zorg. Dit hoofdstuk geeft op hoofdlijnen een toelichting op de financiële cijfers en de voorlopige realisatie over het jaar 2023.

Het FBZ bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Paragraaf 1: Inleiding**

Deze paragraaf gaat over de inhoud van het FBZ en over de wijzigingen in het jaarverslag 2023 ten opzichte van het jaarverslag 2022. Verder is er een leeswijzer opgenomen waarin uitleg wordt gegeven over het Uitgavenplafond Rijksbegroting en het Uitgavenplafond Zorg.

- **Paragraaf 2: Zorguitgaven in vogelvlucht**

In deze paragraaf wordt ingegaan op het financieel beeld op hoofdlijnen van de zorguitgaven, de ontwikkeling van de netto zorguitgaven en de ontwikkeling van het Uitgavenplafond Zorg.

- **Paragraaf 3: Verticale ontwikkeling van de zorguitgaven**

In deze paragraaf wordt de verticale ontwikkeling van de Zvw, Wlz en begrotingsgefinancierde zorguitgaven toegelicht. Verder zijn opgenomen een paragraaf over het Integraal Zorgakkoord (IZA) en een paragraaf over de aansluiting tussen het Wlz-kader en begroting/jaarverslag.

- **Paragraaf 4: Horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten**

In deze paragraaf wordt de horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven- en -ontvangsten over meerdere jaren weergegeven en toegelicht.

- **Paragraaf 5: Financiering van de zorguitgaven**

Deze paragraaf gaat in op de financiering van de zorguitgaven die toegerekend worden aan het Uitgavenplafond Zorg.

Verdieping van de zorguitgaven in deelsectoren

Het verdiepingshoofdstuk wordt integraal als open data beschikbaar gesteld op: [Overzicht Datasets | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid \(rijksfinancien.nl\)](#). Hierin worden de financiële bijstellingen per sector tussen de ontwerpbegroting 2023 en het jaarverslag 2023 gepresenteerd en toegelicht.

1.1 Wijzigingen in het Financieel Beeld Zorg

Het FBZ in het jaarverslag 2023 heeft ten opzichte van het jaarverslag 2022 de onderstaande veranderingen ondergaan:

- **Paragraaf coronakosten in de catastroferegeling**

De paragraaf over de coronakosten in de catastroferegeling is geschrapt. De catastroferegeling gold specifiek voor de jaren 2020 en 2021.

1.2 Leeswijzer

In het VWS-jaarverslag zijn zowel uitgaven die vallen onder het Uitgavenplafond Rijksbegroting als uitgaven die vallen onder het Uitgavenplafond Zorg opgenomen. In deze leeswijzer wordt uitleg gegeven over het onderscheid tussen deze twee soorten uitgaven.

Uitgaven onder het Uitgavenplafond Rijksbegroting

Dit betreft de begrotingsgefinancierde uitgaven die in het VWS-jaarverslag in de artikelen 1 tot en met 11 zijn opgenomen. Dit zijn uitgaven voor onder meer preventie, jeugdhulp en sport. Ook zijn er uitgaven om het zorgstelsel goed te laten functioneren, maar die niet direct zijn te relateren aan de zorgverlening en/of ondersteuningsbehoefte. Voorbeelden hiervan zijn de exploitatiekosten van de zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), zoals de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Zorginstituut Nederland. Al deze begrotingsgefinancierde uitgaven vallen onder het Uitgavenplafond Rijksbegroting.

Uitgaven onder het Uitgavenplafond Zorg

De uitgaven die vallen onder het Uitgavenplafond Zorg zijn in het VWS-jaarverslag opgenomen in het Financieel Beeld Zorg (FBZ). De uitgaven onder het Uitgavenplafond Zorg zijn voornamelijk opgebouwd uit de premiegefinancierde uitgaven en voor een beperkt deel uit begrotingsgefinancierde uitgaven.

Onder de premiegefinancierde uitgaven zijn opgenomen:

- De uitgaven op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw).
- De uitgaven op grond van de Wet langdurige zorg (Wlz).

Onder de begrotingsgefinancierde uitgaven zijn opgenomen:

- De uitgaven voor Wmo beschermd wonen. Bij Wmo beschermd wonen gaat het om middelen die door middel van een integratie-uitkering aan gemeenten beschikbaar worden gesteld. Deze uitgaven staan op de begroting van het gemeentefonds van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), maar vallen onder het Uitgavenplafond Zorg.
- Een deel van de begrotingsgefinancierde uitgaven in het VWS-jaarverslag op de artikelen 1, 2, en 4, valt onder het Uitgavenplafond Zorg. Tot deze categorie behoren onder meer een deel van de uitgaven aan zorgopleidingen, de uitgaven voor zorg, welzijn en jeugdhulp op Caribisch Nederland en enkele subsidieregelingen.
- Ten slotte is een aantal maatregelen uit de Startnota die onder het Uitgavenplafond Zorg vallen, opgenomen op de aanvullende post van het ministerie van Financiën.

In paragraaf 2.2 is een tabel (tabel 1) opgenomen waarin de zorguitgaven onder het Uitgavenplafond Zorg zijn uitgesplitst in premiegefinancierde uitgaven en begrotingsgefinancierde uitgaven.

Bruto en netto zorguitgaven onder Uitgavenplafond Zorg

Onder het Uitgavenplafond Zorg zijn er ook ontvangsten. Dit betreft de betalingen uit hoofde van het eigen risico binnen de Zvw en de eigen bijdragen in de Wlz, die samen worden gerekend tot de niet-belastingontvangsten. De totale bruto zorguitgaven minus deze niet-belastingontvangsten vormen de netto zorguitgaven.

Financiering van de zorguitgaven en de sociale fondsen

Dit betreft de financiering van de zorguitgaven die toegerekend worden aan het Uitgavenplafond Zorg. Het grootste deel van de zorguitgaven betreft uitgaven in het kader van de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz). Het overige loopt via de rijksbegroting.

De collectieve zorguitgaven worden gefinancierd uit premies (nominale Zvw-premie, inkomensafhankelijke bijdrage Zvw- en Wlz-premie), belastingmiddelen (rijksbijdragen) vanuit de begroting (rijksbijdrage voor de financiering van de verzekering voor jongeren onder de 18 jaar, Bijdrage in de Kosten van Kortingen (BIKK) en rijksbijdrage Wlz), de eigen betalingen in de Zvw en de eigen bijdragen in de Wlz.

De Zvw en de Wlz zijn verzekeringen waar iedere volwassen ingezetene in Nederland verplicht premie voor betaalt en aanspraken aan ontleent. Een deel van de financiering loopt via de sociale fondsen, het Zorgverzekeringsfonds (Zvf) en het Fonds langdurige zorg (Flz). Deze fondsen maken geen onderdeel uit van de rijksbegroting, maar behoren wel tot de overheid. Veranderingen in de financiële positie van de fondsen hebben daarom invloed op het EMU-saldo. De fondsen worden gevoed met premies die door het kabinet worden vastgesteld (de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw en de Wlz-premie) en de rijksbijdragen. De rijksbijdragen vallen onder de begrotingsgefinancierde uitgaven. Ook een eventueel exploitatietekort in het Zvf of Flz kan worden gezien als financiering van de zorguitgaven. Het exploitatiesaldo van de fondsen telt mee in het EMU-saldo en de EMU-schuld van het Rijk. Het Rijk moet hiervoor (meer of minder) lenen.

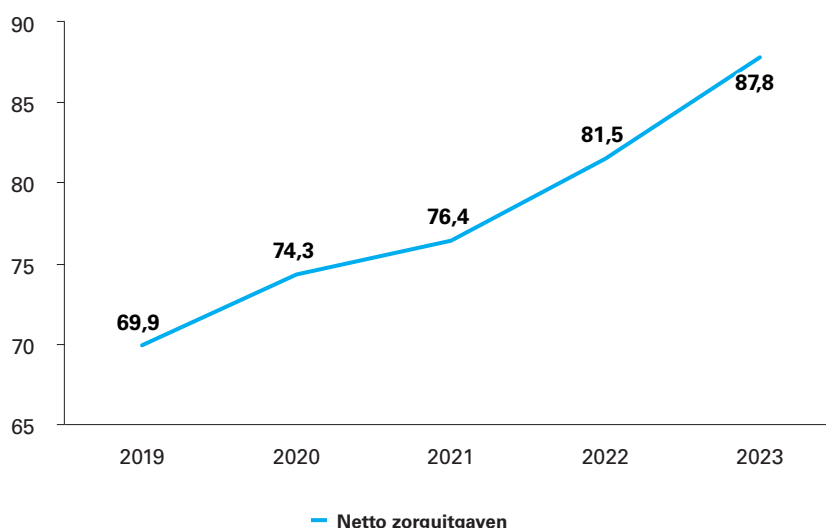
De nominale Zvw-premie wordt niet door het kabinet vastgesteld, maar door de zorgverzekeraars zelf en wordt rechtstreeks door burgers aan hen betaald. Het Zvf werkt als een vereveningsfonds voor zorgverzekeraars, dat moet zorgen voor een gelijk speelveld. Uit het Flz worden de aanspraken betaald die burgers en instellingen hebben op grond van de Wlz. In paragraaf 5 wordt nader ingegaan op de financiering van de zorguitgaven.

2 Zorguitgaven in vogelvlucht

2.1 Financieel beeld op hoofdlijnen

In de onderstaande figuur is de ontwikkeling van de netto zorguitgaven voor de periode 2019 tot en met 2023 opgenomen. De netto zorguitgaven groeien in deze periode naar verwachting met afgerond € 17,9 miljard, van € 69,9 miljard in 2019 naar € 87,8 miljard in 2023.

Figuur 1: Ontwikkeling van de netto zorguitgaven 2019-2023
(in miljarden euro's)

Bron: VWS

De groei van de netto zorguitgaven in 2023 ten opzichte van het jaar 2022 is afgerond € 6,2 miljard. In de ontwerpbegroting 2023 werd uitgegaan van een verwachte groei van de netto zorguitgaven van € 8 miljard.

De lagere groei van de netto zorguitgaven in 2021 ten opzichte van 2020 komt voornamelijk door de incidentele neerwaartse bijstelling van de netto Zvw-uitgaven in 2021, als gevolg van de technische correctieboeking van de schadelastdip ggz van – € 1,2 miljard.⁹⁴

In paragraaf 4.4 van dit Financieel Beeld Zorg wordt nader ingegaan op de horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven. Hierin is zowel de nominale als de reële groei in de afzonderlijke jaren opgenomen en wordt een uitsplitsing gemaakt voor de ontwikkeling binnen de Zorgverzekeringswet (Zvw) en binnen de Wet langdurige zorg (Wlz).

⁹⁴ Met ingang van 2022 is een nieuw bekostigingsmodel voor de ggz ingevoerd. In dit nieuwe model wordt voor de bekostiging niet meer gewerkt met Diagnose Behandelcombinatie (DBC's) en een aparte bekostiging voor de basis-ggz. De DBC's die zijn geopend in 2021 worden derhalve uiterlijk 31-12-2021 afgesloten; dit geldt ook voor de huidige bekostiging van de basis-ggz. Hierdoor is er in 2021 om technisch-administratieve redenen sprake van eenmalig lagere zorguitgaven in termen van schadelast. Deze technische aanpassing had geen gevolgen voor de hoeveelheid ggz die feitelijk kon worden geleverd of op de omzet van zorgaanbieders. Er is geen sprake van een bezuiniging. Deze technische bijstelling heeft dan ook geen gevolgen voor het EMU-saldo en geen invloed op de premiehoogte.

2.2 Samenstelling van de bruto zorguitgaven en -ontvangsten

De zorguitgaven onder het Uitgavenplafond Zorg zijn opgebouwd uit de geraamde premiegefinancierde uitgaven onder de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Wet langdurige zorg (Wlz) en de begrotingsgefinancierde zorguitgaven (beschermd wonen en overige uitgaven).

Bij beschermd wonen gaat het om middelen die door middel van een integratie-uitkering aan gemeenten beschikbaar worden gesteld. Deze uitgaven staan op de begroting van het gemeentefonds van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), maar vallen onder het Uitgavenplafond Zorg.

De overige begrotingsgefinancierde zorguitgaven betreffen het deel van de uitgaven die verantwoord worden op de VWS-begroting, maar wel onder het Uitgavenplafond Zorg vallen. Tot deze categorie behoren onder meer een deel van de uitgaven aan zorgopleidingen, de uitgaven voor zorg, welzijn en jeugdhulp op Caribisch Nederland en enkele subsidieregelingen. Ten slotte is een aantal maatregelen uit de Startnota, die onder het Uitgavenplafond Zorg vallen, opgenomen op de aanvullende post van het ministerie van Financiën.

Tabel 1 toont de bruto zorguitgaven en -ontvangsten onder het Uitgavenplafond Zorg. De totale bruto zorguitgaven minus deze niet-belastingontvangsten vormen de netto zorguitgaven.

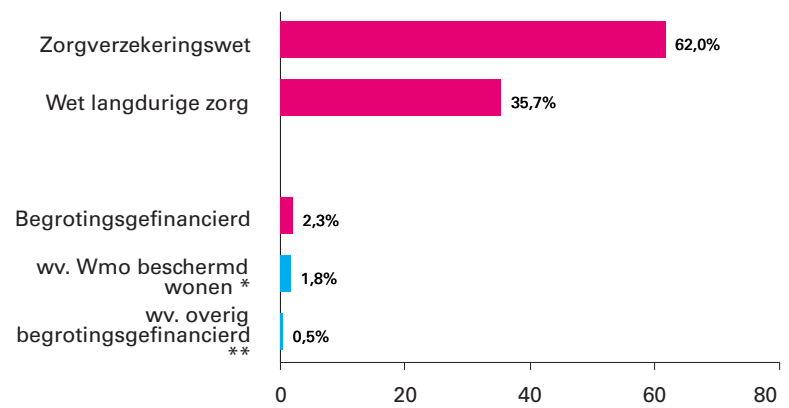
Tabel 1 Samenstelling van de bruto zorguitgaven en -ontvangsten naar financieringsbron (bedragen x € 1 miljard)¹

Omschrijving	2023
Bruto zorguitgaven stand jaarverslag 2023	93,3
<i>Premiegefinancierd</i>	91,2
waarvan Zvw	57,8
waarvan Wlz	33,4
<i>Begrotingsgefinancierd</i>	2,1
waarvan Wmo beschermd wonen	1,6
waarvan overig begrotingsgefinancierd	0,5
Ontvangsten stand jaarverslag 2023	5,6
waarvan ontvangsten overig begrotingsgefinancierd	0,0
waarvan eigen betalingen Zvw	3,3
waarvan eigen bijdragen Wlz	2,2
Netto zorguitgaven stand jaarverslag 2023	87,8

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

Figuur 2 Bruto zorguitgaven per financieringsbron als aandeel in de totale zorguitgaven 2023 (in %)

*Gemeentefonds/BZK

**Begroting VWS

2.3 Ontwikkeling van de netto zorguitgaven

De netto zorguitgaven zijn de bruto zorguitgaven (totale uitgaven onder het Uitgavenplafond) verminderd met de ontvangsten (eigen betalingen Zvw en eigen bijdragen Wlz).

In tabel 2 is vanaf de stand ontwerpbegroting 2023 de ontwikkeling van de netto zorguitgaven op hoofdlijnen te zien.

Tabel 2 Ontwikkeling van de netto zorguitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2023
1 Netto zorguitgaven ontwerpbegroting 2023	89.432,0
2 Bijstellingen	- 1.657,9
Zorgverzekeringswet	- 1.104,1
Wet langdurige zorg	- 236,6
Begrotingsgefinancierd	- 317,2
3 Netto zorguitgaven stand jaarverslag 2023 (= 1+2)	87.774,1

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS

Ten opzichte van de stand ontwerpbegroting 2023 zijn de netto zorguitgaven € 1,7 miljard lager uitgekomen. De daling van de netto zorguitgaven is voornamelijk het gevolg van de neerwaartse bijstelling van de netto Zvw-uitgaven met € 1,1 miljard, de Wlz-uitgaven met € 0,2 miljard en de netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven met € 0,3 miljard.

In paragraaf 3 wordt de ontwikkeling van de netto zorguitgaven nader toegelicht.

2.4 Ontwikkeling van het Uitgavenplafond Zorg

Het Uitgavenplafond Zorg is aan het begin van het kabinet Rutte IV voor de periode 2022-2025 vastgesteld bij Startnota⁹⁵. Bij de Voorjaarsnota 2022 zijn de Uitgavenplafonds herijkt en definitief vastgesteld⁹⁶. Gedurende kabinetsperiodes wordt het Uitgavenplafond alleen nog aangepast voor loon- en prijsontwikkelingen, overboekingen tussen de Uitgavenplafonds en maatregelen in verband met corona.

In tabel 3 is de opbouw van het Uitgavenplafond Zorg vanaf de stand ontwerpbegroting 2023 te zien.

Tabel 3 Ontwikkeling Uitgavenplafond Zorg 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2023
1 Uitgavenplafond Zorg stand ontwerpbegroting 2023	89.956
2 Bijstellingen	- 294
- Waarvan loon- en prijsontwikkeling	- 114
- Waarvan overboekingen tussen Uitgavenplafonds	- 177
- Waarvan maatregelen corona	- 3
3 Uitgavenplafond Zorg stand jaarverslag 2023 (= 1+2)	89.662,4

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS

Toelichting

Loon- en prijsontwikkeling

Het Uitgavenplafond Zorg is op basis van actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB) inzake de verwachte loon- en prijsontwikkeling in 2023 neerwaarts bijgesteld met € 0,1 miljard.

Overboekingen tussen de Uitgavenplafonds

Het Uitgavenplafond Zorg is verlaagd met € 0,2 miljard in 2023 als gevolg van diverse overboekingen tussen het Uitgavenplafond Zorg en de VWS-begroting (Uitgavenplafond Rijksbegroting). Het gaat hierbij om de onderstaande overboekingen:

Overheveling op basis van IZA

Vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) is € 150 miljoen beschikbaar gesteld voor gemeenten om bij te dragen aan de IZA-doelstellingen. Deze middelen zijn door middel van een specifieke uitkering beschikbaar gesteld aan gemeenten. Hiervoor zijn de benodigde middelen overgeheveld van het Uitgavenplafond Zorg naar de VWS-begroting.

Audits pandemische paraatheid

De middelen voor infectiepreventie in de langdurige zorg zijn via de zorginkoop beschikbaar gesteld. Zorgkantoren maken dit onderdeel van hun inkoopbeleid en de NZa verdisconteert de meerkosten in de tarieven. Om die reden zijn de beschikbare middelen (€ 22,7 miljoen) via een ijklijnmutteratie overgeheveld van de VWS-begroting naar het Uitgavenplafond Zorg.

Overboekingen coalitieakkoord-maatregelen naar VWS-begroting

⁹⁵ Kamerstuk 35788, nr. B

⁹⁶ Kamerstukken II, 2022/2023, 36 120 XVI, nr. 1

Dit betreft de overheveling van verschillende intensiveringsmiddelen op basis van het coalitieakkoord vanuit de aanvullende post van het ministerie van Financiën (Uitgavenplafond Zorg) naar de VWS-begroting (Uitgaven plafond Rijksbegroting):

- Standaardisatie gegevensuitwisseling (€ 24,3 miljoen in 2023).
- Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen) (€ 22,7 miljoen in 2023).
- Passende zorg als norm in Zvw (investeringsmiddelen) (€ 6,5 miljoen in 2023).

Het restant betreft diverse kleinere overboekingen.

Maatregelen corona

Het Uitgavenplafond Zorg is in 2023 per saldo met € 2,7 miljoen verlaagd als gevolg van de onderstaande corona maatregelen:

Niet geleverde pgb-zorg

Door het Zorginstituut is op basis van de rapportages van de Wlz-uitvoerders en de NZa geconstateerd dat er sprake is van € 3,5 miljoen lagere uitgaven voor de compensatie voor niet geleverde pgb-zorg. De ontvangstenraming wordt met deze mutatie bijgesteld.

Verder is er een bedrag van € 0,8 miljoen in 2023 overgeboekt vanuit de VWS-begroting naar het Uitgavenplafond Zorg ten behoeve van de zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland.

2.5 Toetsing van de netto zorguitgaven aan het Uitgavenplafond Zorg

Om te toetsen of het Uitgavenplafond Zorg overschreden dan wel onderschreden is, worden de netto zorguitgaven getoetst aan het Uitgavenplafond Zorg.

Tabel 4 laat de toetsing van de netto zorguitgaven aan het Uitgavenplafond Zorg zien voor het jaar 2023.

Tabel 4 Toetsing netto zorguitgaven aan het Uitgavenplafond Zorg 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

		2023
A	Netto zorguitgaven	
1	Stand ontwerpbegroting 2023	89.432
2	Bijstellingen	– 1.658
3	Stand jaarverslag 2023	87.774
B	Uitgavenplafond Zorg	
4	Stand ontwerpbegroting 2023	89.956
5	Bijstellingen	– 294
6	Stand jaarverslag 2023	89.662
C	+ Overschrijding/- Onderschrijding	
7	Stand ontwerpbegroting 2023 (= 1-4)	– 524
8	Bijstelling	– 1.364
9	Stand jaarverslag 2023 (= 3-6)	– 1.888

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS

Toelichting

De stand van de onderschrijding van het Uitgavenplafond Zorg bij het jaarverslag 2023 bedraagt € 1,9 miljard (regel 9).

Ten opzichte van de ontwerpbegroting 2023 (regel 7) is er sprake van een extra onderschrijding van het Uitgavenplafond Zorg met € 1,4 miljard (regel 8). De extra onderschrijding wordt veroorzaakt door de neerwaartse bijstelling van de netto zorguitgaven met € 1,7 miljard (regel 2) enerzijds en de neerwaartse bijstelling van het Uitgavenplafond Zorg met € 0,3 miljard (regel 5) anderzijds.

De bijstelling van de netto zorguitgaven en het Uitgavenplafond Zorg voor het jaar 2022 is toegelicht in de paragrafen 2.3 (tabel 2) en 2.4 (tabel 3).

Tabel 4A geeft een overzicht van de onderschrijdingen van het Uitgavenplafond Zorg in 2023 vanaf de stand ontwerpbegroting 2023.

Tabel 4A Ontwikkeling over-/onderschrijding Uitgavenplafond Zorg 2023 (bedragen x € 1 miljoen) ¹	
	2023
Stand ontwerpbegroting 2023	- 524
Bijstelling 1 ^e suppletoire begroting 2023	- 98
Stand 1^e suppletoire begroting 2023	- 622
Bijstelling ontwerpbegroting 2024	- 1.179
Stand ontwerpbegroting 2024	- 1.801
Bijstelling 2 ^e suppletoire begroting 2023	- 181
Stand 2^e suppletoire begroting 2023	- 1.981
Bijstelling jaarverslag 2023	93
Stand jaarverslag 2023	- 1.888

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.
Bron: VWS

Toelichting

Ten opzichte van de stand 2^e suppletoire begroting 2023 is er sprake van een afname van de onderschrijding van het Uitgavenplafond Zorg met circa € 93 miljoen, voornamelijk als gevolg van de opwaartse bijstelling van de netto zorguitgaven bij het jaarverslag 2023. De eerdere bijstellingen zijn reeds toegelicht in de ontwerpbegroting 2024⁹⁷ en de 2^e suppletoire begroting 2023⁹⁸.

⁹⁷ Kamerstukken II 2023/2024, [36 410 XVI, nr. 2](#)

⁹⁸ Kamerstukken II 2023/2024, [36 470 XVI, nr. 2](#)

3 Verticale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten

3.1 Zorgverzekeringswet (Zvw)

3.1.1. Verticale ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht van de budgettaire ontwikkelingen in 2023 sinds het opstellen van de ontwerpbegroting 2023.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën bijstellingen:

- Autonom: voornamelijk bijstellingen als gevolg van de actualisering van de zorguitgaven op basis van cijfers van Zorginstituut Nederland en de NZa en bijstellingen op basis van de actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB).
- Beleidsmatig: bijstellingen die verband houden met beleidswijzigingen.
- Technisch: overhevelingen tussen financieringsbronnen/domeinen.

De afzonderlijke posten worden toegelicht als het hiermee gemoeide bedrag hoger is dan € 10 miljoen.

Tabel 5 laat vanaf de stand ontwerpbegroting 2023 de verticale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten op grond van de Zvw zien. Onder de tabel is een toelichting op de verschillende posten opgenomen.

Tabel 5 Verticale ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten 2023 (bedragen x € 1 miljoen) ¹

	2023
Bruto Zvw-uitgaven ontwerpbegroting 2023	58.946,5
Bijstellingen	
Autonom	– 1.092,5
Actualisering Zvw-uitgaven (zie tabel 5A)	– 1.020,9
Loon- en prijsontwikkeling	– 71,6
Beleidsmatig	– 11,6
Afstel GVS-modernisering	140,0
Dekking afstel GVS: Overschot LPO genees- en hulpmiddelen	– 140,0
Paramedische herstellzorg covid	21,0
Overboeking prijsbijstelling	31,6
Inzet prijsbijstelling voor knelpunten	– 31,6
IZA-transformatiemiddelen premie (coalitieakkoordmiddelen Integraal Zorgakkoord en Juiste zorg op de juiste plek)	195,7
Kasschuif Transformatiemiddelen IZA	– 200,0
Overig beleidsmatig	– 28,3
Totaal bijstellingen	– 1.104,1
Bruto Zvw-uitgaven jaarverslag 2023	57.842,3
Zvw-ontvangsten ontwerpbegroting 2023	3.338,1
Bijstellingen	
N.v.t.	N.v.t.
Totaal bijstellingen	0,0

	2023
Zvw-ontvangsten jaarverslag 2023	3.338,1
Netto Zvw-uitgaven ontwerpbegroting 2023	55.608,4
<i>Bijstellingen in de netto Zvw-uitgaven</i>	<i>– 1.104,1</i>
Netto Zvw-uitgaven jaarverslag 2023	54.504,3
¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.	

Toelichting

Autonoom

Actualisering Zvw-uitgaven

Tabel 5A Actualisering Zvw-uitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	Bijstellingen ontwerpbe- groting 2024	Bijstellingen 2 ^e suppletoire begroting 2023 t.o.v. ontwerpbe- groting 2024	Bijstellingen jaarverslag 2023 t.o.v. 2 ^e suppletoire begroting 2023	Totaal bijstellingen t.b.v. jaarverslag 2023
Eerstelijnszorg	– 44,4	4,7	11,1	– 28,6
Tweedelijnszorg	– 162,2	– 128,9	187,6	– 103,5
Geneeskundige geestelijke gezondheidszorg	60,6	13,7	36,0	110,3
Apotheekzorg en hulpmiddelen	– 21,7	– 39,9	5,5	– 56,1
Wijkverpleging	– 811,8	– 22,7	– 3,5	– 838,0
Ziekenvervoer	20,3	– 12,1	3,8	12,0
Opleidingen	0,0	– 50,0	0,0	– 50,0
Grensoverschrijdende zorg	– 26,9	42,7	– 12,6	3,2
Transformatiemiddelen IZA	0,0	0,0	– 70,3	– 70,3
Totaal	– 986,0	– 192,5	157,6	– 1.020,9

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

In tabel 5A is het onderdeel ‘Actualisering Zvw-uitgaven’ uit tabel 5 uitgesplitst. Op basis van ramingen van Zorginstituut Nederland en de NZa zijn de Zvw-uitgaven 2023 geactualiseerd. Voor het jaar 2023 is in de ontwerpbegroting 2024 een neerwaartse bijstelling van € 986 miljoen gerapporteerd en in de 2^e suppletoire begroting 2023 een aanvullende neerwaartse bijstelling van € 192,5 miljoen. Ten opzichte daarvan vindt er in dit jaarverslag een verhoging van de geraamde Zvw-uitgaven plaats van € 157,6 miljoen. Bij de IZA-sectoren is sprake van € 225,6 miljoen hogere uitgaven, terwijl bij de niet-IZA-sectoren juist sprake is van € 67,9 miljoen lagere uitgaven.

Loon- en prijsontwikkeling

De raming van de loon- en prijsontwikkeling is aangepast op basis van actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB). De neerwaartse bijstelling in 2023 met € 71,6 miljoen is het gevolg van de jaarlijkse technische aanpassing van de grondslag van de loon- en prijsontwikkeling. De totale loon- en prijsbijstelling 2023 die aan de Zvw is toebedeeld, bedraagt € 4,2 miljard.

Beleidsmatig

Afstel GVS-modernisering

Dit betreft een besparingsverlies door het afstel van de maatregel modernisering geneesmiddelenvergoedingssysteem (GVS).

Dekking afstel GVS: Overschot LPO genees- en hulpmiddelen

Het besparingsverlies dat ontstaat door het afstel van de maatregel modernisering GVS is in 2023 gedekt uit onbenutte ruimte in het budget voor de loon- en prijsontwikkeling binnen de sectoren apothekenzorg en hulpmiddelen.

Paramedische herstellzorg covid

De regeling paramedische herstellzorg is verlengd tot 1 januari 2025, zodat ook de patiënten die sinds het najaar 2022 besmet zijn, gebruik kunnen maken van deze regeling. Voor het deel van de verlening dat betrekking heeft op 2023 is € 21 miljoen opgenomen. Het Zorginstituut zal met duiding en advies komen over de effectiviteit van paramedische herstellzorg, waarna de minister een besluit zal nemen over opname in het basispakket per 1 januari 2025. In totaal is er in 2023 bij fysiotherapie voor de voorwaardelijke toelating paramedische herstellzorg covid € 64,0 miljoen uitgegeven.

Overboeking prijsbijstelling

Dit betreft de overheveling van middelen voor prijsbijstelling vanuit de begrotingsgefinancierde zorguitgaven.

Inzet prijsbijstelling voor knelpunten

De overgehevelde middelen voor prijsbijstelling worden intertemporeel ingezet als (onderdeel van de) dekking voor het besparingsverlies bij de maatregel sturing op doelmatigheid via de tarieven, afstel GVS-modernisering en paramedische herstellzorg covid binnen de Zvw (zie hiervoor) en voor de EMB-regeling en VG7 (gehandicaptenzorg) binnen de Wlz (zie paragraaf 3.2.1).

IZA-transformatiemiddelen premie (coalitieakkoordmiddelen Integraal Zorgakkoord en Juiste zorg op de juiste plek)

Middelen die op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën stonden gereserveerd voor het Integraal Zorgakkoord en Juiste zorg op de juiste plek zijn naar het Uitgavenplafond Zorg overgeheveld om uitvoering te geven aan het coalitieakkoord en het Integraal Zorgakkoord (IZA). IZA-partijen kunnen impactvolle transformatieplannen indienen bij de marktleider zorgverzekeraar om aanspraak te maken op deze middelen. Het transformatieplan moet dan voldoen aan het beoordelingskader voor impactvolle transformaties. Bij de vaststelling van het macroprestatiebedrag 2023 was rekening gehouden met een bedrag van € 280 miljoen aan transformatiemiddelen. Een deel hiervan was bij ontwerpbegroting 2023 nog niet budgettair verwerkt. Middels de mutatie van € 196 miljoen in 2023 is dat alsnog gedaan bij de 1^e suppletoire begroting.

Kasschuif Transformatiemiddelen IZA

Bij de ontwerpbegroting 2024 was de verwachting dat de uitgaven voor transformatiemiddelen IZA in 2023 € 80 miljoen zouden zijn. De resterende transformatiemiddelen voor 2023 zijn door een kasschuif beschikbaar gebleven voor het verwezenlijken van de IZA-opgave. De uitgaven voor transformatiemiddelen in 2023 waren op basis van actuele inzichten uiteindelijk met € 10 miljoen nog aanzienlijk lager dan de verwachting ten tijde van de ontwerpbegroting.

Overig beleidsmatig

Op de sector Nominaal en onverdeeld Zvw staan zowel tijdelijke middelen gereserveerd als ook taakstellingen geparkeerd die op een later moment worden doorgesluisd naar andere sectoren. Ook wordt op deze sector de

beschikbare groeiruinste voor niet-IZA-sectoren tijdelijk gezet alvorens deze op een later moment wordt verdeeld over die sectoren. Een deel van deze middelen is in 2023 niet benodigd en valt vrij.

3.1.2. Ontwikkeling van de Zvw-uitgaven en -ontvangsten per deelsector

In tabel 6 worden de financiële bijstellingen in 2023 tussen de ontwerpbegroting 2023 en het jaarverslag 2023 per deelsector weergegeven. Het beeld voor 2023 is geactualiseerd bij de 1^e suppletoire begroting 2023, de ontwerpbegroting 2024, de 2^e suppletoire begroting 2023 en nu bij het jaarverslag 2023.

In aanvulling op de toelichting op hoofdlijnen in paragraaf 3.1.1 wordt de toelichting op de bijstellingen per deelsector in het verdiepingshoofdstuk als open data beschikbaar gesteld op: [Overzicht Datasets | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid \(rijksfinancien.nl\)](#). Hierin worden de financiële bijstellingen per deelsector tussen de ontwerpbegroting 2023 en het jaarverslag 2023 gepresenteerd en toegelicht.

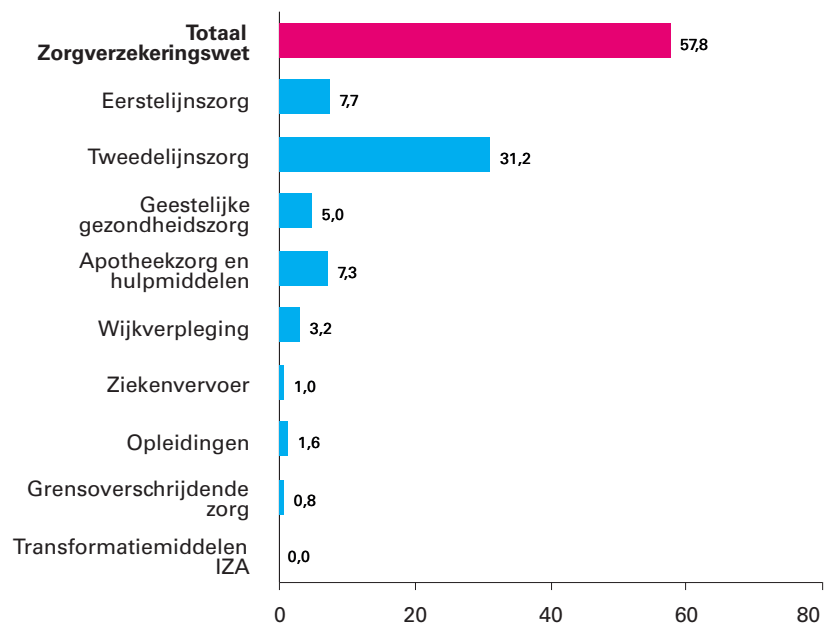
Tabel 6 Ontwikkeling van de Zvw-uitgaven per deelsector (bedragen x € 1 miljoen)¹

	Stand ontwerpbe- groting 2023	Bijstelling	Stand Jaarverslag 2023
Eerstelijnszorg	7.168,8	524,7	7.693,5
Huisartsenzorg	3.689,4	288,5	3.977,9
Multidisciplinaire zorgverlening	759,2	58,5	817,7
Tandheelkundige zorg	864,1	65,2	929,3
Paramedische zorg	1.001,4	78,8	1.080,2
Verloskunde	287,1	13,9	300,9
Kraamzorg	369,5	6,9	376,4
Zorg voor zintuiglijk gehandicapten	198,1	13,0	211,1
Tweedelijnszorg	29.109,6	2.061,0	31.170,6
Medisch-specialistische zorg	26.200,6	1.829,6	28.030,2
Geriatrische revalidatiezorg en eerstelijnsverblijf	1.279,0	– 17,5	1.261,5
Beschikbaarheidsbijdragen academische zorg	879,9	63,9	943,8
Beschikbaarheidsbijdragen overig medisch-specialistische zorg	193,0	31,4	224,3
Overig curatieve zorg	557,2	153,6	710,7
Geneeskundige geestelijke gezondheidszorg	4.619,9	403,1	5.022,9
Apotheekzorg en hulpmiddelen	6.602,4	703,1	7.305,5
Apotheekzorg	4.794,4	603,9	5.398,4
Hulpmiddelen	1.808,0	99,1	1.907,1
Wijkverpleging	3.801,6	– 590,7	3.210,8
Ziekenvervoer	924,3	67,4	991,7
Ambulancezorg	792,5	68,0	860,5
Overig ziekenvervoer	131,8	– 0,6	131,2
Opleidingen	1.563,1	65,4	1.628,5
Grensoverschrijdende zorg	745,7	63,5	809,1
Transformatiemiddelen IZA	0,0	9,7	9,7
Nominaal en onverdeeld Zvw	4.411,1	– 4.411,1	0,0
Bruto Zvw-uitgaven	58.946,5	– 1.104,1	57.842,3
Eigen betalingen Zvw	3.338,1	0,0	3.338,1
Netto Zvw-uitgaven	55.608,4	– 1.104,1	54.504,3

¹Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

**Figuur 3: Samenstelling van de bruto Zvw-uitgaven 2023
(in miljarden euro's).**

3.1.3. Integraal zorgakkoord

In het Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn voor de medisch-specialistische zorg (MSZ), geestelijke gezondheidszorg (GGZ), wijkverpleging, huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg (MDZ) budgettaire kaders afgesproken en vastgelegd waarbinnen de zorgkosten zich in de periode 2023 t/m 2026 kunnen ontwikkelen.

De beschikbare macrokaders voor 2023 zijn sinds de ontwerpbegroting 2023 aangevuld met een indexatie voor de loon- en prijsontwikkeling. Daarnaast zijn bij de MSZ technische mutaties verwerkt.

Tabel 7 geeft voor de verschillende IZA-sectoren de voorlopige stand van de uitgaven in 2023 weer, afgezet tegen de afgesproken financiële kaders op basis van de bestuurlijke akkoorden. Uitgaven op basis van de prestatie corona-gerelateerde meerkosten zijn uitgezonderd van de regelgeving omtrent het macrobeheersinstrument⁹⁹. Dit betekent dat deze meerkosten niet meetellen bij de bepaling van over- en onderschrijdingen van de IZA-sectoren.

Tabel 7 Voorlopige realisatie bestuurlijke akkoorden curatieve zorg 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	MSZ	Huisartsen 2/ MDZ	Wijkverpleging GGZ 3	
Stand kaders HLA-sectoren bij ontwerpbegroting 2023	26.200,6	4.463,3	4.619,9	3.801,6
Mutaties sindsdien:				
- Loon- en prijsbijstelling tranche 2023	1.934,4	302,7	292,8	240,9
- Correctie overheveling expertiseconsult	0,2			
- Verdeling valpreventiemiddelen				6,3
Stand kaders HLA-sectoren bij jaarverslag 2023	28.135,3	4.766,0	4.912,7	4.048,8
Voorlopige realisatie HLA-sectoren	28.030,2	4.795,6	5.022,9	3.210,8
Niet-relevant voor mbi-afrekening:				
- Corona gerelateerde meerkosten	- 118,8			
Voorlopige uitgaven relevant voor bestuurlijk akkoord	27.911,4	4.795,6	5.022,9	3.210,8
Verschil relevant voor realisatie bestuurlijke akkoorden	- 223,9	29,6	110,2	- 838,0

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

² Conform afspraken met de veldpartijen in het IZA huisartsenzorg worden de ROS-gelden niet opgenomen in het kader en de afrekening. Hiervoor wordt gecorrigeerd in deze tabel.

³ Via IZA-fonds wijkverpleging is € 75 miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag maakt geen deel uit van de hierboven gepresenteerde uitgaven. Rekening houdend met deze extracomptabele uitgaven komt de onderschijding van de wijkverpleging uit op € 763,0 miljoen.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

Door de grote onderschijding bij de wijkverpleging komt de totale onderschijding van de IZA-sectoren uit op € 922,0 miljoen.

De afzonderlijke mutaties en de actuele macrokaders voor de betreffende sectoren zijn terug te vinden in het verdiepingshoofdstuk dat beschikbaar wordt gesteld op: [Overzicht Datasets | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid \(rijksfinancien.nl\)](#).

⁹⁹ Kamerstukken II 2019/2020, 25 295, nr. 274

Stand van zaken transformatiemiddelen

Voor de partijen die deelnemen aan het IZA zijn in aanvulling op de beschikbare kaders, transformatiemiddelen beschikbaar. Aan transformatiemiddelen is in de periode 2023-2027 in totaal € 2,8 miljard beschikbaar. Een deel van de transformatiemiddelen IZA is overgeheveld naar de VWS-begroting, omdat in een aantal gevallen financiering via VWS logischer is dan via een zorgverzekeraar. Het gaat intertemporeel om circa € 0,4 miljard. De middelen via de VWS-begroting worden ingezet om randvoorwaarden te creëren voor impactvolle transformaties. Om aanspraak te maken op de transformatiemiddelen binnen de Zvw kunnen IZA-partijen plannen voor impactvolle transformaties indienen bij de zorgverzekeraars. Omdat in 2023 veel plannen nog in ontwikkeling waren is slechts € 10 miljoen benut.

De ontwikkeling van de uitgaven binnen de sectoren van het IZA wordt gemonitord via kwartaalrapportages van het Zorginstituut en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa). De uitgaven van de transformatiemiddelen worden elk kwartaal gemonitord door de NZa en Zorgverzekeraars Nederland. De ontwikkelingen worden besproken in het bestuurlijk overleg IZA.

Stand van zaken fonds wijkverpleging

ActiZ, Zorgthuisnl en ZN hebben afspraken gemaakt over de inzet van het IZA-fonds wijkverpleging. Dit fonds is bedoeld om de toegankelijkheid van de wijkverpleging te verbeteren. In totaal is hiervoor € 75 miljoen beschikbaar. Het fonds draagt bij aan initiatieven die aansluiten op de werkagenda met betrekking tot de wijkverpleging, zoals opgenomen in het IZA. Het gaat hierbij om initiatieven die inzetten op passende zorg, werkplezier in de wijkverpleging, aanpak van regeldruk en arbeidsbesparend werken. De middelen van het fonds wijkverpleging worden rechtstreeks door de zorgverzekeraars gefinancierd en verstrekt. De € 75 miljoen uitgaven van het IZA-fonds wijkverpleging zijn niet meegenomen in de € 838 miljoen onderschrijving van tabel 7, omdat de uitgaven extracomp-tabel zijn.

3.2 Wet langdurige zorg (Wlz)

3.2.1. Verticale ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht van de budgettaire ontwikkelingen in 2023 sinds het opstellen van de ontwerpbegroting 2023.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën bijstellingen:

- Autonom: voornamelijk bijstellingen als gevolg van de actualisering van de zorguitgaven op basis van cijfers van Zorginstituut Nederland en de NZa en bijstellingen op basis van de actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB).
- Beleidsmatig: bijstellingen die verband houden met beleidswijzigingen.
- Technisch: overhevelingen tussen financieringsbronnen/domeinen.

De afzonderlijke posten worden toegelicht als het hiermee gemoeide bedrag hoger is dan € 10 miljoen.

Tabel 8 laat vanaf de stand ontwerpbegroting 2022 de verticale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten van de Wlz zien. Onder de tabel is een toelichting van de verschillende bijstellingen opgenomen.

Tabel 8 Verticale ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2023
Bruto Wlz-uitgaven ontwerpbegroting 2023	33.519,2
Bijstellingen	
Autonom	82,3
Actualisatie Wlz-uitgaven	101,9
Loon- en prijsontwikkeling	– 19,6
Beleidsmatig	– 133,2
Overheveling IZA-doelstellingen	– 150,0
VG7 (gehandicaptenzorg)	40,0
Ramingsbijstelling Wlz	– 27,5
IJklijn naar Wlz : audits pandemische paraatheid	22,7
Kasschuif audits pandemische paraatheid	– 22,7
Overig beleidsmatig	4,3
Technisch	– 108,6
Loon- en prijsindexatie Wmo beschermd wonen	– 108,6
Totaal bijstellingen	– 159,5
Bruto Wlz-uitgaven jaarverslag 2023	33.359,7
Wlz-ontvangsten ontwerpbegroting 2023	2.155,5
Bijstellingen	
Autonom	77,1
Actualisatie eigen bijdragen Wlz	77,1
Totaal bijstellingen	77,1
Wlz-ontvangsten jaarverslag 2023	2.232,6

Netto Wlz-uitgaven ontwerpbegroting 2023	31.363,7
<i>Bijstellingen in de netto Wlz-uitgaven</i>	<i>– 236,6</i>
Netto Wlz-uitgaven jaarverslag 2023	31.127,1

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

Toelichting

Uitgaven

Autonoom

Actualisering Wlz-uitgaven

Op basis van uitvoeringsinformatie van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) is het Wlz-kader verhoogd met € 86 miljoen in 2023. Deze verhoging komt voornamelijk voort uit hogere volumeontwikkeling bij de ouderenzorg. Verder zijn op basis van de actualisatiecijfers van het Zorginstituut over 2023 enkele posten buiten de contracteerruimte geactualiseerd. Het betreft van onder andere de beheerskosten, tandheelkundige zorg Wlz, hulpmiddelen Wlz en opleidingen Wlz (€ 15,9 miljoen in 2023).

Loon- en prijsontwikkeling

De raming van de loon- en prijsontwikkeling is aangepast op basis van actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB). De neerwaartse bijstelling in 2023 met € 19,6 miljoen is het gevolg van de jaarlijkse technische aanpassing van de grondslag van de loon- en prijsontwikkeling. De totale loon- en prijsbijstelling 2023 die aan de Wlz is toebedeeld, bedraagt € 2,0 miljard

Beleidsmatig

Overheveling IZA doelstellingen

Vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) is € 150 miljoen beschikbaar gesteld voor gemeenten om bij te dragen aan de IZA-doelstellingen. Deze middelen zijn door middel van een specifieke uitkering beschikbaar gesteld aan gemeenten. Hiervoor zijn de benodigde middelen overgeheveld van het Uitgavenplafond Zorg naar de VWS-begroting.

VG7 (gehandicaptenzorg)

De huidige compensatie voor geleverde VG7-zorg in de gehandicaptenzorg leidt ertoe dat aanbieders in toenemende mate terughoudend zijn met het leveren van deze zorg. Voor de compensatie over de geleverde VG7 zorg in 2023, is de contracteerruimte in de Wlz met € 40 miljoen verhoogd. Hierdoor hebben zorgkantoren de ruimte om, door middel van maatwerkafspraken een lager kortingspercentage af te spreken met aanbieders, waardoor de vergoeding voor de geleverde VG7 gehandicaptenzorg hoger wordt.

Ramingsbijstelling Wlz

Dit betreft een neerwaartse bijstelling van de Wlz-uitgaven op de begroting die mogelijk is zonder het Wlz-kader bij te stellen. Voor 2023 betreft dit een deel van de dekking van de intensivering op VG7 gehandicaptenzorg.

IJklijn naar Wlz : audits pandemische paraatheid

De middelen voor infectiepreventie in de langdurige zorg zijn via de zorginkoop beschikbaar gesteld. Zorgkantoren maken dit onderdeel van hun inkoopbeleid en de NZa verdisconteert de meerkosten in de tarieven. Om die reden zijn de beschikbare middelen via een ijklijnmutatie overgeheveld van de VWS-begroting naar het Uitgavenplafond Zorg.

Kasschuif audits pandemische paraatheid

Deze kasschuif zorgt ervoor dat de middelen voor infectiepreventie aansluiten bij de verwachte besteding in de betreffende jaren.

Overig beleidsmatig

Deze post is het saldo van kleine beleidsmatige mutaties.

Technisch

Loon- en prijsindexatie Wmo beschermd wonen

Dit betreft het overboeken van de loon- en prijsindexatie naar het budget voor Wmo beschermd wonen in het gemeentefonds.

Ontvangsten

Autonoom

Actualisatie eigen bijdragen Wlz

Dit betreft de actualisering van de eigen bijdragen Wlz op basis van de uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut en de macro-economische inzichten van de CPB.

3.2.2. Ontwikkeling van de Wlz-uitgaven en -ontvangsten per deelsector

In tabel 9 worden de financiële bijstellingen in 2023 tussen de ontwerpbegroting 2023 en het jaarverslag 2023 per deelsector weergegeven. Het beeld voor 2023 is geactualiseerd bij de 1^e suppletoire begroting 2023, de ontwerpbegroting 2024, de 2^e suppletoire begroting 2023 en nu bij het jaarverslag 2023.

De toelichting op de bijstellingen per deelsector wordt in het verdiepingshoofdstuk als open data beschikbaar gesteld op: [Overzicht Datasets | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid \(rijksfinancien.nl\)](#). Hierin worden de financiële bijstellingen per sector tussen de ontwerpbegroting 2023 en het jaarverslag 2023 gepresenteerd en toegelicht.

Tabel 9 Ontwikkeling van de Wlz-uitgaven per sector (bedragen x € 1 miljoen)¹

	Stand ontwerpbe- groting 2023	Bijstelling	Stand Jaarverslag 2023
Zorg in natura binnen contracteerruimte	27.556,5	1.775,2	29.331,7
Ouderenzorg	15.737,2	1.281,1	17.018,3
Gehandicaptenzorg	9.728,6	459,7	10.188,2
Langdurige ggz	2.090,7	34,5	2.125,2
Persoonsgebonden budgetten²	2.897,0	224,8	3.121,8
Pgb ouderenzorg	668,5	31,2	699,7
Pgb gehandicaptenzorg	2.031,4	94,5	2.126,0
Pgb langdurige ggz	197,0	99,1	296,1
Buiten contracteerruimte	3.065,8	- 2.159,6	906,2
Beheerskosten	289,4	18,8	308,2
Overig buiten contracteerruimte ³	520,1	76,3	596,4
Nominaal en onverdeeld Wlz	2.256,3	- 2.254,7	1,6
Bruto Wlz-uitgaven	33.519,2	- 159,5	33.359,7
Eigen bijdragen Wlz	2.155,5	77,1	2.232,6
Netto Wlz-uitgaven	31.363,7	- 236,6	31.127,1

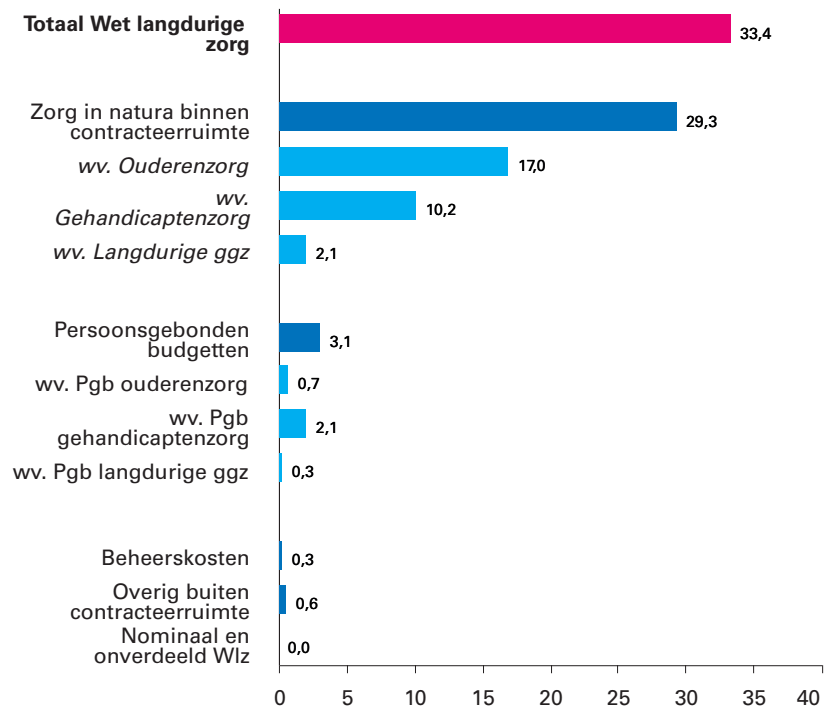
¹Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

²Om meer inzicht te geven in de besteding van middelen voor ouderenzorg, gehandicaptenzorg en de langdurige ggz zijn in de ontwerpbegroting 2023 de budgetten met ingang van 2022 voor zorg in natura en pgb uitgesplitst in deze onderdelen.

³Bij de Wlz zijn onder de post «overige buiten contracteerruimte» opgenomen de deelsectoren: hulpmiddelen, tandheelkunde Wlz, medisch-specialistische zorg Wlz, overige Wlz, ADL en beschikbaarheidsbijdrage opleidingen Wlz.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

Figuur 4 Samenstelling van de bruto Wlz-uitgaven 2023 (in miljarden euro's)

3.2.3. Aansluiting Wlz-kader en begroting/jaarverslag

De minister voor Langdurige zorg en Sport stelt voor ieder kalenderjaar op grond van de Wet marktordening gezondheidszorg (Wmg), het bedrag vast dat in dat kalenderjaar beschikbaar is voor de Wet langdurige zorg (Wlz) verzekerde zorg. Dit wordt het Wlz-kader genoemd. Het bedrag voor het Wlz-kader is niet gelijk aan het bedrag dat in de begroting en het jaarverslag is opgenomen voor de Wlz. In deze paragraaf wordt de aansluiting gemaakt tussen het Wlz-kader en het jaarverslag.

Wlz-kader

Het Wlz-kader bestaat uit de contracteerruimte voor zorg in natura en persoonsgebonden budgetten en een geormerkt budget voor de verbetering van de kwaliteit van de verpleeghuiszorg. De contracteerruimte betreft het budget waarbinnen zorgkantoren (Wlz-uitvoerders) en zorgaanbieders afspraken maken (zorg inkopen) voor cliënten die gebruik maken van de Wlz. Pgb-houders kopen langdurige zorg (al dan niet ondersteund) zelf in.

Het Wlz-kader 2023 is voor het eerst via de voorlopige kaderbrief 2023 van 7 juli 2022 (34104-360) gepubliceerd. De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) adviseert de minister over de verwachte uitputting van het Wlz-kader. Bij de berekening van het Wlz-kader 2023 wordt het Wlz-kader 2022 als uitgangspunt genomen. Daarnaast worden verwachte wijzigingen vanwege de stijgende groeivraag (groeiruimte) en bijvoorbeeld de loon- en prijsbijstelling verwerkt. Op 29 september 2022 (34104-363) is vervolgens de definitieve kaderbrief 2023 verzonden. Gedurende het jaar 2023 hebben er ook wijzigingen in het Wlz-kader plaatsgevonden. Deze wijzigingen zijn gepubliceerd in de reactie op de februaribrief NZa van 22 maart 2023 (34104-373), de meerjarige voorlopige kaderbrief Wlz (2023-2028 van 22 juni 2023 (34104-390) en de definitieve kaderbrief 2024 van 27 september 2023 (34104-395).

REKENVOORBEELD

Aansluiting Wlz-kader en VWS-begroting

Om een duidelijke aansluiting te maken tussen het Wlz-kader en begroting/jaarverslag wordt hieronder van een fictief Wlz-kader uitgegaan. Hierdoor kan gerekend worden met vereenvoudigde en afgeronde bedragen en kunnen de wijzigingen in de budgetten beperkt zijn. We gaan uit van een fictief Wlz-kader van € 1.100, uitgesplitst naar een budget voor zorg in natura (€ 1.000) en een persoonsgebonden budget (€ 100). Op basis van de ervaringscijfers van de afgelopen jaren wordt er vanuit gegaan dat het beschikbare budget in het Wlz-kader niet geheel wordt gebruikt; er treedt zogeheten onderuitputting op. Hierdoor is het benodigde budget in begroting/jaarverslag lager dan het Wlz-kader. Bij de contracteerruimte voor zorg in natura is de onderuitputting 0,3% en bij het persoonsgebonden budget (pgb) 14%. Uit onderstaand fictief voorbeeld blijkt dat het ministerie van VWS een budget op de begroting nodig heeft van in totaal € 1.083 om het Wlz-kader voor de NZa en de zorgkantoren te kunnen vaststellen op € 1.100.

Tabel 10A Fictief Wlz-kader jaar t (bedragen x € 1 miljoen)

	Wlz-kader	Onderuitputtings- percentage	Onderuitputting	Benodigd budget op de begroting
Contracteerruimte	1.000	0,3%	3	997
Persoonsgebonden budget	100	14%	14	86
Totaal	1.100		17	1.083

Wijzigingen in het Wlz-kader

Gedurende het jaar kunnen er wijzigingen en ontwikkelingen in het Wlz-kader optreden. NZa maakt wijzigingen van het Wlz-kader kenbaar via de Wlz-kaderbrieven. In deze brieven wordt toegelicht welke ontwikkelingen positieve dan wel negatieve consequenties hebben voor het Wlz-kader. De budgettaire gevolgen worden verwerkt in onze begrotings- en verantwoordingstukken. Zorgkantoren kunnen overigens binnen hun budgettair kader middelen verschuiven tussen de zorg in natura en het pgb. Daarmee kunnen zij inspelen op de voorkeuren van hun cliënten ten aanzien van de verschillende leveringsvormen. Bij het schuiven tussen de budgetten moet echter rekening gehouden worden met de verschillende onderuitputtingspercentages; dit wordt bruteren genoemd. Op die manier wordt voorkomen dat overhevelingen tussen het pgb en zorg in natura leiden tot consequenties voor het totaal benodigde budget op de VWS-begroting. Dit werkt als volgt: een zorgkantoor geeft aan een tekort te verwachten op zijn dekkader voor pgb van € 7 en binnen zijn dekkader voor zorg in natura nog voldoende ruimte over te hebben om middelen over te hevelen om dit tekort zelf te kunnen oplossen. Bij een dergelijke overheveling wordt rekening gehouden met de hiervoor genoemde verschillende onderuitputtingspercentages. Dat betekent dat de verhoging van het dekkader pgb met € 7 vanwege de onderuitputting van 14% een belasting voor de VWS begroting betekent van € 6. Het zorgkantoor kan daarom volstaan met een overheveling van € 6 vanuit zijn dekkader zorg in natura om dit te dekken (de onderuitputting bij zorg in natura van 0,3% is bij deze berekening verwaarloosbaar en daarom niet meegenomen). Het Wlz-kader wordt bij deze fictieve verschuiving per saldo met € 1 verhoogd tot € 1.101 (dekkader pgb € 7 hoger en dekkader zorg in natura € 6 lager). Het benodigd budget op de begroting blijft per saldo gelijk aan € 1.083 (dekkader pgb € 6 hoger en dekkader zorg in natura € 6 lager).

Tabel 10B Fictieve mutatie Wlz-kader jaar t (bedragen x € 1 miljoen)

	Overheveling Wlz-kader	Nieuw Wlz-kader	Onderuitputtings- percentage	Overheveling op de begroting
Contracteerruimte	- 6	994	0,3%	- 6
Persoonsgebonden budget	7	107	14%	6
Totaal	1	1.101		0

Aansluiting definitief Wlz-kader 2023 en jaarverslag 2023

Tabel 10C Aansluiting Wlz-kader en jaarverslag 2023 (bedragen x € 1 miljoen)

	Contracteerruimte	Pgb
Wlz-kader 2023 (kaderbrief)	29.420	3.630
Onderuitputtingspercentage	0,3%	14%
Onderuitputting	88	508
Benodigd budget	29.332	3.122
Stand jaarverslag 2023	29.332	3.122
<i>Bron: Februari-advies NZa</i>		

In tabel 10C is de aansluiting tussen het Wlz-kader 2023 en de stand jaarverslag 2023 gemaakt. De stand jaarverslag komt overeen met de stand in tabel 9 in het Financieel Beeld Zorg van dit jaarverslag.

3.3 Begrotingsgefinancierde zorguitgaven

Bij de begrotingsgefinancierde zorguitgaven gaat het ondermeer om middelen die op grond van de Wmo beschermd wonen onder het Uitgavenplafond Zorg beschikbaar zijn. Naast de Wmo beschermd wonen vallen enkele andere begrotingsgefinancierde posten onder de zorguitgaven. Tot deze categorie horen een deel van de uitgaven voor zorgopleidingen, de uitgaven voor zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland, de subsidie(regelingen) NIPT, abortusklinieken, overgang integrale tarieven medische-specialistische zorg (MSZ) en kwaliteit, transparantie en patiëntveiligheid. Deze uitgaven worden in het VWS-jaarverslag bij de artikelen 1, 2 en 4 verantwoord en toegelicht. Verder is een deel van de middelen uit de Startnota, die onder de zorguitgaven vallen, opgenomen op de aanvullende post van het Ministerie van Financiën.

3.3.1. Verticale ontwikkeling begrotingsgefinancierde zorguitgaven

In tabel 11 wordt de ontwikkeling van de begrotingsgefinancierde zorguitgaven weergegeven. De bijstellingen voor beschermd wonen en de aanvullende post van Financiën worden respectievelijk in tabel 11A en tabel 11B gespecificeerd en toegelicht.

Tabel 11 Verticale ontwikkeling van de begrotingsgefinancierde zorguitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2023
Bruto begrotingsgefinancierde zorguitgaven ontwerpbegroting 2023	2.459,9
Bijstellingen	
Wmo beschermd wonen (gemeentefonds), zie tabel 11A	108,6
Aanvullende post Financiën, zie tabel 11B	– 411,1
Autonoom	– 22,6
Loon- en prijsontwikkeling	– 22,6
Beleidsmatig	11,4
Zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland (Artikel 4)	42,8
Zorgopleidingen (Artikel 4)	20,7
Overboeking prijsbijstelling	– 31,6
Overig	– 20,6
Totaal bijstellingen	– 313,7
Bruto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.146,2
Ontvangsten ontwerpbegroting 2023	0,0
Bijstelling ontvangsten langdurige zorg en ondersteuning (Artikel 3)	3,5
Ontvangsten jaarverslag 2023	3,5
Netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven ontwerpbegroting 2023	2.459,9
<i>Bijstellingen in de netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven</i>	<i>– 317,2</i>
Netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.142,7

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS.

In tabel 11A wordt de ontwikkeling van de zorguitgaven Wmo beschermd wonen gepresenteerd en toegelicht.

Tabel 11A Verticale ontwikkeling Wmo beschermd wonen 2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2023
Netto uitgaven Wmo beschermd wonen ontwerpbegroting 2023	1.532,9
Bijstellingen	
Technisch	108,6
Loon- en prijsindexatie Wmo beschermd wonen	108,6
Totaal bijstellingen	108,6
Netto uitgaven Wmo beschermd wonen jaarverslag 2023	1.641,5

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS.

Toelichting

Loon- en prijsindexatie Wmo beschermd wonen

Dit betreft het toevoegen van de loon- en prijsindexatie 2023 aan het budget voor beschermd wonen in het gemeentefonds.

Tabel 11B Verticale ontwikkeling zorguitgaven aanvullende post Financiën 2023 (bedragen x € 1 miljoen) ¹

	2023
Netto Zorguitgaven aanvullende post Financiën ontwerpbegroting 2023	411,1
Bijstellingen	
Beleidsmatig	
Overhevelingen naar het Uitgavenplafond Zorg	– 196,4
Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen premie)	– 195,7
Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen premie) MSZ opleidingen	– 0,7
Overhevelingen naar de VWS-begroting	– 59,6
Standaardisatie gegevensuitwisseling	– 24,3
Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen)	– 19,3
Passende zorg als norm in Zvw (investeringsmiddelen)	– 16,0
Overige	– 155,0
Kasschuif: vertraging standaardisatie gegevensuitwisseling	– 135,0
Kasschuif: Passende zorg	– 15,6
Loon- en prijsbijstelling	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (onderuitputting)	– 4,5
Totaal bijstellingen	– 411,1
Netto zorguitgaven aanvullende post Financiën jaarverslag 2023	0,0

¹ Als gevolg van afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Toelichting

Beleidsmatig

Overhevelingen naar het Uitgavenplafond Zorg

Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen premie)

Deze post wordt samen met de middelen van het Integraal Zorgakkoord overgeheveld, ten behoeve van dezelfde doelen.

Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen/ opleidingen medisch specialisten premie)

Vanuit de middelen die op de aanvullende post bij het ministerie van Financiën zijn gereserveerd voor het Integraal Zorgakkoord en Juiste Zorg op de juiste plek wordt budget toegevoegd aan de beschikbaarheidsbijdrage medische vervolgoopleidingen voor de ontwikkeling van de medisch-specialistische vervolgoopleidingen.

Overhevelingen naar de VWS-begroting

Standaardisatie gegevensuitwisseling

Middelen die op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën zijn gereserveerd voor de standaardisatie van gegevensuitwisseling worden overgeheveld naar de VWS-begroting (Uitgavenplafond Rijksbegroting); zie de artikelsgewijze toelichting op de begrotingsartikelen.

Juiste zorg op de juiste plek (transformatiemiddelen)

Een deel van de middelen die op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën zijn gereserveerd voor het IZA wordt uitgegeven via de VWS-begroting, omdat in een aantal gevallen financiering via VWS logischer is dan via een zorgverzekeraar. De middelen worden ingezet om randvoorwaarden te creëren voor impactvolle transformaties.

Passende zorg als norm in Zvw (investeringsmiddelen)

Een deel van de op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën gereserveerde middelen voor passende zorg wordt overgeheveld naar de VWS-begroting om uitvoering te geven aan het coalitieakkoord. Met deze middelen worden stappen gezet voor de beweging naar passende zorg door fors in te zetten op doelmatigheidsonderzoek. Daarnaast vergroten we de capaciteit van het Zorginstituut, waardoor meer duidingen van verzekerde aanspraken mogelijk worden. Ten slotte zetten we in op implementatie, zodat de kennis uit de doelmatigheidsstudies in de praktijk kan worden gebracht. Tegelijkertijd gaan we verder met het verbeteren en verbreden van de toets op het basispakket.

Overige

Kasschuif: vertraging standaardisatie gegevensuitwisseling

Met deze schuif worden de middelen in het juiste kasritme geplaatst om de doelstellingen op het gebied van standaardisatie gegevensuitwisseling te kunnen bereiken.

Kasschuif: Passende zorg

Met deze schuif worden de middelen in het juiste kasritme geplaatst om de doelstellingen op het gebied van passende zorg te kunnen bereiken.

Loon- en prijsbijstelling

De raming van de loon- en prijsontwikkeling is aangepast op basis van actuele macro-economische inzichten van het Centraal Planbureau (CPB).

Valpreventie bij 65-plussers (onderuitputting)

Op de aanvullende pos (AP) bij het ministerie van Financiën stonden middelen gereserveerd voor valpreventie. Een deel van deze middelen (€ 4,531 miljoen) bleek niet benodigd in 2023 en valt nu vrij.

3.3.2. Ontwikkeling van de begrotingsgefinancierde zorguitgaven

In tabel 12 wordt de ontwikkeling van de totale begrotingsgefinancierde zorguitgaven weergegeven.

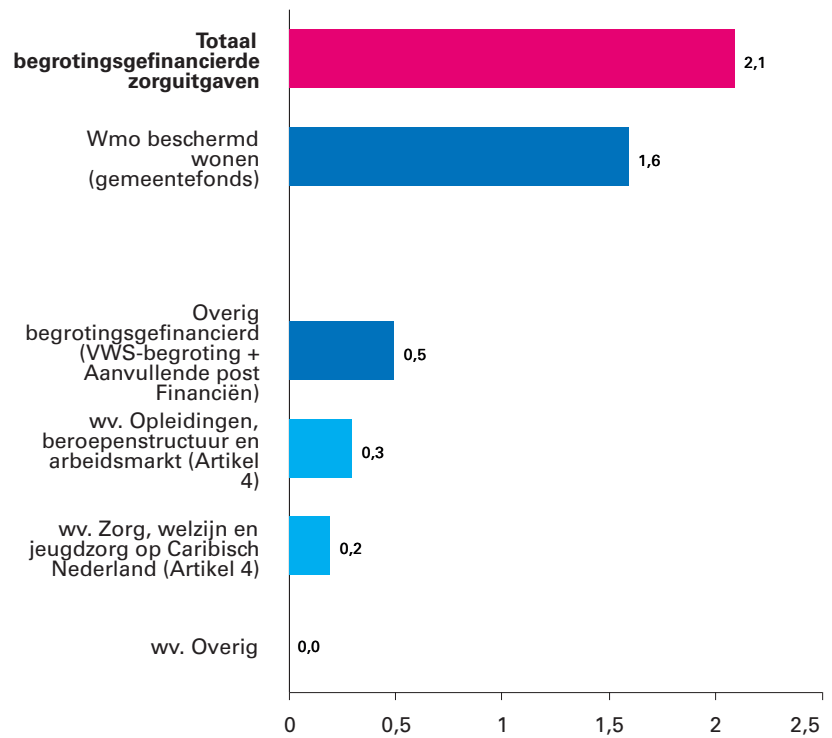
Tabel 12 Ontwikkeling van de totale begrotingsgefinancierde zorguitgaven (bedragen x € 1 miljoen) ¹

	Stand ontwerpbe- grotting 2023	Bijstelling	Stand Jaarverslag 2023
Wmo beschermd wonen (gemeentefonds)	1.532,9	108,6	1.641,5
Overig begrotingsgefinancierd (VWS-begroting en aanvullende post Financiën)	927,0	– 422,2	504,8
Subsidieregeling abortusklinieken (Artikel 1)	18,6	5,2	23,8
Subsidie NIPT (Artikel 1)	0,4	– 0,4	0,0
Ondersteuning van het zorgstelsel (Artikel 2)	13,4	– 0,5	12,9
Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt (Artikel 4)	266,8	20,7	287,5
Zorg, welzijn en jeugdzorg op Caribisch Nederland (Artikel 4)	137,8	42,8	180,6
Loon- en prijsbijstelling (VWS-begroting)	78,8	– 78,8	0,0
Aanvullende post Financiën (zie tabel 12A)	411,1	– 411,1	0,0
Overige	0,2	– 0,2	0,0
Bruto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.459,9	– 313,7	2.146,2
Ontvangsten	0,0	3,5	3,5
Netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.459,9	– 317,2	2.142,7

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS.

Figuur 5 Samenstelling van de totale begrotingsgefinancierde zorguitgaven 2023 (in miljarden euro's).

4 Horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten

4.1 Zorguitgaven en -ontvangsten per deelsector

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten op deelsectorniveau (uitgesplitst naar Zvw, Wlz en begrotingsgefinancierde zorguitgaven) weergegeven voor de periode 2020-2023

**Tabel 13 Zorguitgaven en -ontvangsten per deelsector 2020 – 2023
(bedragen x € 1 miljoen)¹**

	2020	2021	2022	2023
Zvw-uitgaven per (deel) sector				
Eerstelijnszorg	6.303	6.773	6.961	7.694
Huisartsenzorg	3.273	3.469	3.581	3.978
Multidisciplinaire zorgverlening	661	690	718	818
Tandheelkundige zorg	758	815	834	929
Paramedische zorg	817	963	1.005	1.080
Verloskunde	269	279	279	301
Kraamzorg	349	368	348	376
Zorg voor zintuiglijk gehandicapten	176	189	194	211
Tweedelijnszorg	27.298	28.426	29.063	31.171
Medisch-specialistische zorg	24.693	25.690	26.279	28.030
Geriatrische revalidatiezorg en eerstelijnsverblijf	1.119	1.226	1.143	1.262
Beschikbaarheidsbijdrage academische zorg	819	841	897	944
Beschikbaarheidsbijdragen overig medisch-specialistische zorg	120	131	148	224
Overig curatieve zorg	548	539	595	711
Geneeskundige geestelijke gezondheidszorg	4.336	2.958	4.607	5.023
Apotheekzorg en hulpmiddelen	6.616	6.577	6.985	7.305
Apotheekzorg	4.952	4.880	5.218	5.398
Hulpmiddelen	1.665	1.697	1.767	1.907
Wijkverpleging	3.457	3.339	3.098	3.211
Ziekenvervoer	816	870	892	992
Ambulancezorg	696	743	775	861
Overig ziekenvervoer	120	126	117	131
Opleidingen	1.393	1.418	1.505	1.628
Grensoverschrijdende zorg	589	459	1.108	809
Transformatiemiddelen IZA²	0	0	0	10
Bruto Zvw-uitgaven jaarverslag 2023	50.808	50.820	54.218	57.842
Eigen betalingen Zvw	3.214	3.075	3.167	3.338
Netto Zvw-uitgaven jaarverslag 2023	47.593	47.744	51.051	54.504
	2020	2021	2022	2023
Wlz-uitgaven per (deel) sector				
Zorg in natura binnen contracteerruimte	22.336	24.607	26.390	29.332
Ouderenzorg	12.712	13.661	15.018	17.018
Gehandicaptenzorg	7.499	7.777	9.496	10.188
Langdurige ggz	622	1.603	1.877	2.125
Volledig pakket thuis	527	550	0	0
Extramurale zorg	668	690	0	0
Overig ZIN binnen contracteerruimte	308	327	0	0
Persoonsgebonden budgetten³	2.298	2.632	2.819	3.122
Persoonsgebonden budgetten (oud)	2.298	2.632	0	0
Pgb ouderenzorg	0	0	646	700
Pgb gehandicaptenzorg	0	0	1.980	2.126

	2020	2021	2022	2023
Pgb langdurige ggz	0	0	193	296
Buiten contracteerruimte	1.534	1.386	1.361	906
Beheerskosten	252	265	291	308
Overig buiten contracteerruimte ⁴	537	512	505	596
Nominaal en onverdeeld	745	610	564	2
Bruto Wlz-uitgaven jaarverslag 2023	26.168	28.626	30.570	33.360
Eigen bijdragen Wlz	1.883	1.992	2.115	2.233
Netto Wlz-uitgaven jaarverslag 2023	24.285	26.634	28.455	31.127

	2020	2021	2022	2023
Begrotingsgefinancierde zorguitgaven				
Wmo beschermd wonen (gemeentefonds)	1.938	1.489	1.498	1.641
Overig begrotingsgefinancierd (VWS-begroting en aanvullende post Financiën)	482	492	535	505
Overige	0	0	0	0
Bruto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.421	1.981	2.033	2.146
Ontvangsten	0	0	0	4
Netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven jaarverslag 2023	2.421	1.981	2.033	2.143

	2020	2021	2022	2023
Totaal zorguitgaven jaarverslag 2023				
Bruto zorguitgaven	79.396	81.426	86.821	93.348
Ontvangsten	5.097	5.067	5.281	5.574
Netto zorguitgaven	74.299	76.359	81.539	87.774

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

² De transformatiemiddelen IZA (samenhangend met de coalitieakkoord-maatregelen IZA en Juiste zorg op de juiste plek) zijn op een aparte sector opgenomen.

³ Om meer inzicht te geven in de besteding van middelen voor ouderenzorg, gehandicaptenzorg en de langdurige ggz zijn de budgetten met ingang van 2022 voor zorg in natura en pgb uitgesplitst in deze onderdelen.

⁴ Bij de Wlz zijn onder de post «overige buiten contracteerruimte» opgenomen de deelsectoren: hulpmiddelen, tandheelkunde Wlz, medisch-specialistische zorg Wlz, overige Wlz, ADL, zorginfrastructuur (vanaf 2022) en beschikbaarheidsbijdrage opleidingen Wlz.

Bron: VWS, Zorginstituut Nederland en NZa.

4.2 Meerjarige ontwikkeling van de zorguitgaven- en ontvangsten per financieringsbron

De realisatiecijfers in de zorg staan bij de VWS-jaarverslagen voor het betreffende jaar nog niet volledig stil en ijlen nog enige jaren na. Daardoor vinden er ook na het verschijnen van VWS-jaarverslagen aanpassingen in de cijfers voor eerdere jaren plaats. In tabel 14 worden de actuele zorguitgaven en –ontvangsten voor de jaren 2014-2023 weergegeven. De cijfers voor de jaren 2014-2020 zijn definitief.

Tabel 14 Ontwikkeling van de zorguitgaven en -ontvangsten 2014-2023 (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2014	2015 ²	2016	2017	2018	2019 ³	2020	2021 ⁴	2022	2023
Zorguitgaven en -ontvangsten actuele VWS-stand										
Zorgverzekeringswet (Zvw)										
Bruto-uitgaven	39.220	41.842	43.779	45.133	46.824	48.752	50.808	50.820	54.218	57.842
Ontvangsten	3.125	3.218	3.195	3.128	3.204	3.124	3.214	3.075	3.167	3.338
Netto-uitgaven	36.095	38.624	40.585	42.005	43.620	45.628	47.593	47.744	51.051	54.504
Wet langdurige zorg (Wlz)										
Bruto-uitgaven	27.800	19.545	19.930	20.401	21.634	23.801	26.168	28.626	30.570	33.360
Ontvangsten	1.971	1.892	1.892	1.852	1.771	1.846	1.883	1.992	2.115	2.233
Netto-uitgaven	25.829	17.653	18.038	18.549	19.863	21.955	24.285	26.634	28.455	31.127
Begrotingsgefinancierde zorguitgaven										
Bruto Wmo (gemeentefonds)	1.714	4.943	4.945	4.899	5.111					
Bruto Jeugdwet (gemeentefonds)		2.034	1.920	1.878	1.971					
Bruto Wmo beschermd wonen (gemeentefonds)						1.809	1.938	1.489	1.498	1.641
Bruto overig begrotingsgefinancierd (VWS-begroting en aanvullende post Financiën)	577	491	434	500	513	461	482	492	535	505
Bruto begrotingsgefinancierde zorguitgaven	2.291	7.468	7.299	7.277	7.595	2.271	2.421	1.981	2.033	2.146
Ontvangsten										4
Netto begrotingsgefinancierde zorguitgaven	2.291	7.468	7.299	7.277	7.595	2.271	2.421	1.981	2.033	2.143
Bruto zorguitgaven	69.311	68.855	71.008	72.811	76.054	74.824	79.396	81.426	86.821	93.348
Ontvangsten	5.096	5.110	5.087	4.980	4.975	4.970	5.097	5.067	5.281	5.574
Netto zorguitgaven	64.215	63.745	65.922	67.830	71.079	69.854	74.299	76.359	81.539	87.774

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

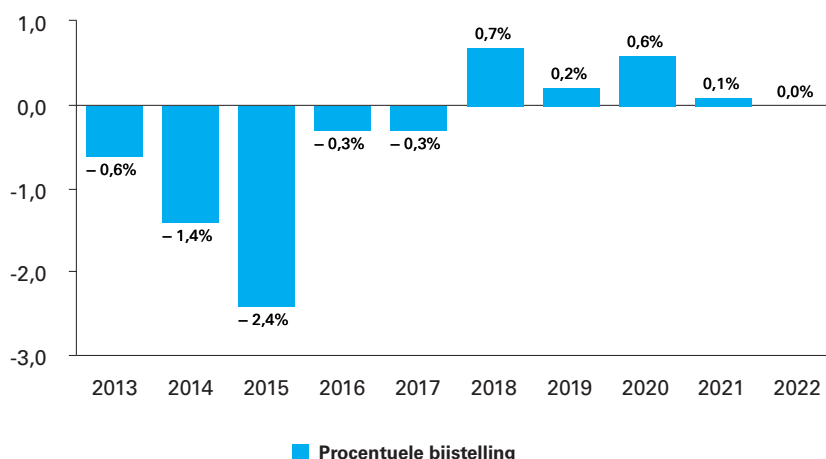
² Op 1 januari 2015 zijn de Wet langdurige zorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en Jeugdwet in werking getreden.

³ De middelen voor Wmo- en jeugdzorg die per 2019 onderdeel uitmaken van de algemene uitkering van het gemeentefonds tellen vanaf dat moment niet meer mee als voor het Financieel Beeld Zorg relevante zorguitgaven.

⁴ De Zvw-uitgaven zijn in 2021 gecorrigeerd als gevolg van de technische correctieboekings van de schadelastdip ggz van – € 1,2 miljard. Per 1 januari 2022 is een nieuw bekostigingsmodel voor de ggz ingevoerd. In dit nieuwe model wordt voor de bekostiging niet meer gewerkt met dbc's en is sprake van een aparte bekostiging voor de basis-ggz. De dbc's die in 2021 werden geopend zijn derhalve uiterlijk 31-12-2021 afgesloten; dit geldt ook voor de eerdere bekostiging van de basis-ggz. Hierdoor was er in 2021 om technisch-administratieve redenen sprake van eenmalig lagere zorguitgaven in termen van schadelast. Deze technische aanpassing had geen gevolgen voor de hoeveelheid ggz die feitelijk kon worden geleverd of voor de omzetten van zorgaanbieders. Er was geen sprake van een bezuiniging. Deze technische bijstelling had dan ook geen gevolgen voor het EMU-saldo en geen invloed op de premiehoogte.

Bron: VWS

Figuur 6 Bijstellingen van de netto zorguitgaven Zvw en AWBZ/Wlz, na verschijnen van de VWS-jaarverslagen 2013-2022

Bron: Financieel Beeld Zorg uit de jaarverslagen VWS (diverse jaren) en de actuele VWS-stand.

In figuur 6 zijn de bijstellingen van de netto zorguitgaven van de Zvw en de AWBZ/Wlz na het verschijnen van de VWS-jaarverslagen grafisch weergegeven voor de jaren 2013-2022. Uit de grafiek blijkt dat de bijstellingen zowel hoger als lager zijn uitgekomen. De omvang van de bijstelling blijft in de meeste jaren binnen een bandbreedte van 1%, met een maximale uitschieter van – 2,4% in 2015. Vanaf 2016 zijn de bijstellingen minder groot dan in de jaren daarvoor. De grote bijstellingen vóór 2016 betroffen vooral de Zvw en daarbinnen vooral de medisch-specialistische zorg (MSZ) en de geestelijke gezondheidszorg. De ramingen van de zorgverzekeraars zijn in de laatste jaren steeds beter geworden, vooral bij de MSZ, waarbij de verkorting van de maximale dbc-duur in de MSZ tot 120 dagen in 2015 zorgde voor een versneld inzicht in de daadwerkelijke lasten. In 2015 werd tevens de langdurige zorg hervormd. De dbc-duurverkorting en de hervormingen brachten dermate grote onzekerheden met zich mee dat na het jaarverslag 2015 nog relatief grote bijstellingen plaatsvonden. Vanaf 2016 wordt duidelijk dat de zorgverzekeraars beter in staat zijn de uitgaven te ramen en leiden de ramingen die VWS van Zorginstituut Nederland krijgt tot minder aanpassingen na het jaarverslag. De jaren 2021 en 2022 zijn nog niet definitief. Het is mogelijk dat voor deze jaren nog aanpassingen moeten worden verwerkt.

4.3 Horizontale ontwikkeling van de netto zorguitgaven

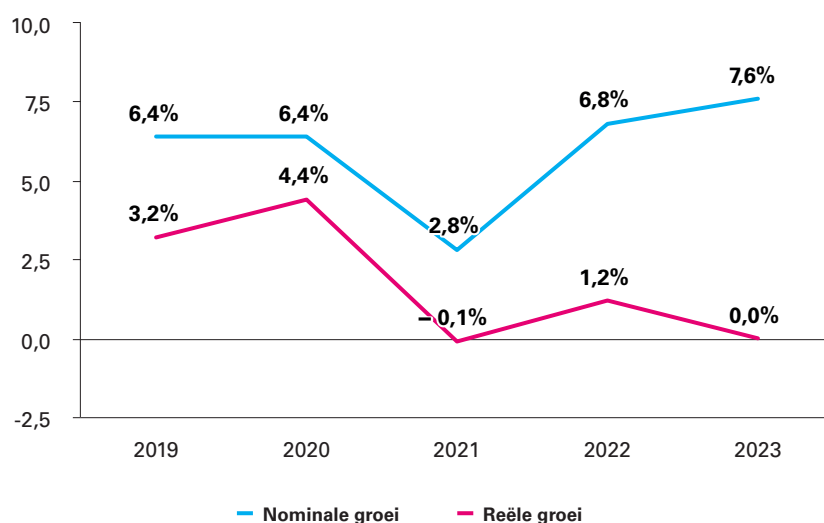
In deze paragraaf wordt de horizontale ontwikkeling van de zorguitgaven grafisch weergegeven en toegelicht voor de jaren 2019-2023. De horizontale ontwikkeling geeft de jaar-op-jaar groei van de netto zorguitgaven weer. Hierbij wordt een tweetal groeiontwikkelingen onderscheiden:

- Nominale groeiontwikkeling: -de groei van de zorguitgaven inclusief de loon- en prijsontwikkeling.
- Reële groeiontwikkeling: de ontwikkeling van de zorguitgaven gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling van het bbp.

4.3.1. Horizontale ontwikkeling van de totale netto zorguitgaven

In onderstaande figuur is de horizontale groei van de totale netto zorguitgaven grafisch weergegeven voor de jaren 2019-2023. De verwachte reële groei van de totale netto zorguitgaven in 2023 is 0,0%.

Figuur 7 Horizontale groei van de totale netto zorguitgaven 2019-2023 (in %)

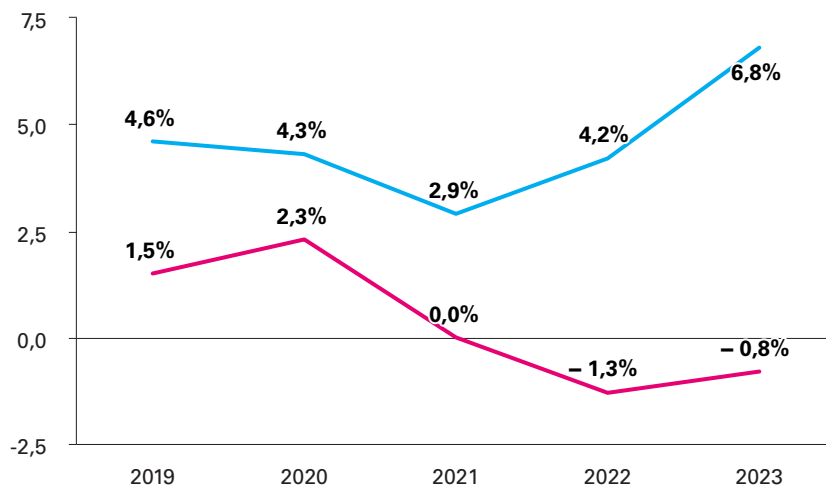
Bron: VWS-cijfers, CPB CEP 2024

De groei van de netto zorguitgaven van het jaar 2023 ten opzichte van het jaar 2022 is voornamelijk het gevolg van loon- en prijsontwikkelingen en maar deels volumegroei en beleidsmatige ontwikkelingen.

4.3.2. Horizontale ontwikkeling van de netto Zvw-uitgaven

In onderstaande figuur is de horizontale groei van de netto Zvw-uitgaven grafisch weergegeven voor de jaren 2019-2023. De reële groei van de netto Zvw-uitgaven in 2023 is – 0,8%.

Figuur 8: Horizontale groei van de netto Zvw-uitgaven 2019-2023 (in %).

Bron: VWS-cijfers, CPB CEP 2024

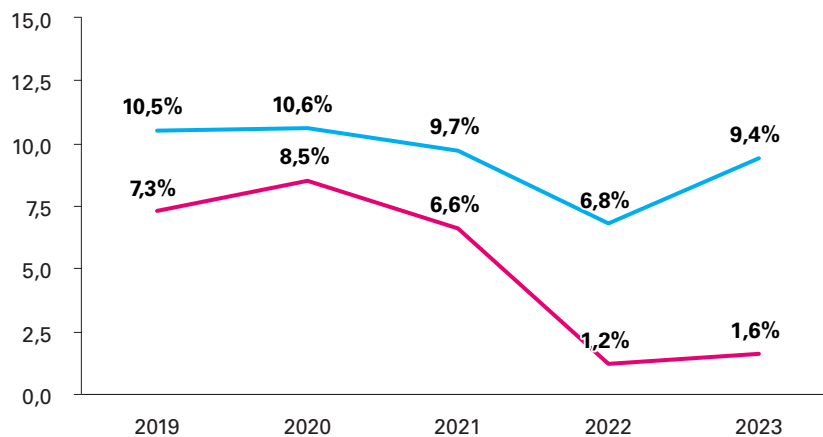
De groei van de netto Zvw-uitgaven van het jaar 2023 ten opzichte van het jaar 2022 is voornamelijk het gevolg van loon- en prijsontwikkelingen en maar deels volumegroei en beleidsmatige ontwikkelingen.

De lagere groei van de netto Zvw-uitgaven in 2021 ten opzichte van 2020 komt voornamelijk door de incidentele neerwaartse bijstelling van de netto Zvw-uitgaven in 2021, als gevolg van de technische correctieboeking van de schadelastdip ggz van – € 1,2 miljard.

4.3.3. Horizontale ontwikkeling van de netto Wlz-uitgaven

In onderstaande figuur is de horizontale groei van de netto Wlz-uitgaven grafisch weergegeven voor de jaren 2019-2023. De reële groei van de netto Wlz-uitgaven in 2023 is 1,6%.

Figuur 9: Horizontale groei van de netto Wlz-uitgaven 2019-2023 (in %).

Bron: VWS-cijfers, CPB CEP 2024

De groei van de netto Wlz-uitgaven van het jaar 2023 ten opzichte van het jaar 2022 is voornamelijk het gevolg van loon- en prijsontwikkelingen en maar deels volumegroei en beleidsmatige ontwikkelingen.

5 Financiering van de zorguitgaven

5.1 Ontwikkeling premies voor Zvw en Wlz

Tabel 15 geeft een overzicht van de premies Zvw en Wlz volgens de stand ontwerpbegroting 2023¹⁰⁰ en volgens de realisatie 2023 in dit jaarverslag.

Tabel 15: Premieoverzicht¹

	Ontwerp- begroting 2023	Bijstelling 2023	Jaarverslag 2023
	a	b	c=a+b
Zvw			
Inkomensafhankelijke bijdrage regulier (in %)	6,68	0,00	6,68
Inkomensafhankelijke bijdrage laag (in %)	5,43	0,00	5,43
Nominale premie (jaarbedrag in €)	1.649	1	1.650
Wlz			
procentuele premie (in %)	9,65	0,00	9,65

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Bron: VWS en NZa.

Zowel de inkomensafhankelijke bijdragen (IAB) en de premie Wlz zijn door het kabinet vastgesteld op het percentage in de begroting 2023. De nominale premie voor 2023 werd in de ontwerpbegroting 2023 geraamd op € 1.649 per jaar. De zorgverzekeraars hebben hun nominale premie gemiddeld € 1 hoger vastgesteld op € 1.650 per jaar.

¹⁰⁰ Kamerstukken II, 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 2

5.2 Ontvangsten, uitgaven en vermogens van de zorgfondsen (Zvw, Wlz en AWBZ)

Zorgverzekeringswet (Zvw)

De financiering van de Zvw loopt deels via het Zorgverzekeringsfonds (Zvf) en deels via de zorgverzekeraars. Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten van de Zvw.

Tabel 16 Uitgaven en inkomsten Zvw (bedragen x € 1 miljard)¹

	Ontwerp- begroting 2023	Bijstelling 2023	Jaarverslag 2023
	a	b	c=a+b
Zorgverzekeringsfonds			
Uitgaven	32,9	– 0,1	32,8
- Uitkering aan verzekeraars	29,7	0,0	29,7
- Rechtstreekse uitgaven Zvf	3,2	– 0,1	3,1
Inkomsten	32,5	1,0	33,5
- Inkomensafhankelijke bijdrage (IAB)	29,5	1,0	30,4
- Rijksbijdrage verzekerden 18-	3,1	0,0	3,1
- Overige baten	0,0	0,0	0,0
Exploitatiesaldo	– 0,4	1,1	0,8
Vermogenssaldo Zvf ultimo 2022	0,4	– 0,2	0,2
Vermogenssaldo Zvf ultimo 2023	0,0	0,9	0,9
Individuele verzekeraars			
Uitgaven	56,8	0,0	56,8
- Uitgaven voor zorg	55,9	– 1,2	54,7
- Beheerskosten/saldo	0,9	1,2	2,0
Inkomsten	56,8	0,0	56,8
- Uitkering van het Zvf	29,7	0,0	29,7
- Nominale premie/eigen risico	27,1	0,0	27,1

¹ Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal. De meeste cijfers in de kolom jaarverslag 2023 zijn afkomstig of afgeleid van Zorginstituut-cijfers. De raming van de zorguitgaven van zorgverzekeraars is vrijwel volledig gebaseerd op de maartlevering van Zorginstituut Nederland. Dit geldt ook voor de rijksbijdragen en de post overige baten (rentebaten, wanbetalers, onverzekerden, verdragsgerechtigden). Het vermogen per ultimo 2022 is gebaseerd op het jaarverslag 2022 van het Zvf van Zorginstituut Nederland. Voor de IAB is het CPB-cijfer in de EMU-definitie gebruikt. Het vermogenssaldo 2023 is bepaald door het exploitatiesaldo 2023 op te tellen bij het vermogenssaldo 2022.

Bron: VWS, CPB, Zorginstituut Nederland en NZa.

Zorgverzekeringsfonds

De uitgaven van het Zvf bestaan uit de uitkering aan zorgverzekeraars (de vereveningsbijdrage) en de rechtstreekse uitgaven uit het fonds. De realisatie van de uitkering aan verzekeraars over 2023 is gelijk aan de stand van de ontwerpbegroting 2023. Ten opzichte van de ex-ante berekening van de vereveningsbijdrage zijn er geen nieuwe realisatiecijfers ontvangen van het Zorginstituut. De rechtstreekse uitgaven uit het fonds zijn € 0,1 miljard lager dan begroot.

De ontvangsten van het Zvf bestaan uit de Inkomensafhankelijke bijdrage (IAB), de rijksbijdrage verzekerden 18- en de overige baten van het fonds¹⁰¹. De ontvangsten uit de IAB worden € 1,0 miljard hoger ingeschat dan in de ontwerpbegroting 2023 werd verwacht. Dit komt doordat de grondslag waarover de IAB wordt geheven, hoger is uitgevallen dan eerder verwacht. Dit oorzaak hiervan is een gunstigere loonontwikkeling dan vooraf verwacht. Bij een gelijk IAB-percentages leidt dat tot hogere opbrengsten. Verder hebben sommige werkgevers als reactie op de coronacrisis gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot uitstel van betaling van belastingen en premies. Naar verwachting wordt een deel van deze uitgestelde afdrachten in 2023 ontvangen door het fonds. In de begroting en het jaarverslag van VWS worden deze ontvangsten verantwoord in het jaar waarop deze afdrachten betrekking hebben en niet het jaar waarin deze ontvangen worden. De IAB-opbrengsten in het jaarverslag zijn daarom gecorrigeerd voor deze nabetalingen over eerdere jaren om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de inkomsten behorend bij 2023. De rijksbijdrage voor verzekerden 18- is onveranderd, zoals opgenomen in de ontwerpbegroting 2023. De raming van de overige baten zijn naar aanleiding van realisaties nagenoeg gelijk gebleven. Dit betreft het saldo van baten en lasten voor wanbetalers, onverzekerden, gemoedsbezwaarden, rente en de premie van verdragsgerechtigden.

De € 1,0 miljard hogere verwachte inkomsten van het fonds en de € 0,1 miljard lagere uitgaven leiden tot een verbetering van het exploitatiesaldo van € 1,1 miljard. Bij de ontwerpbegroting 2023 werd uitgegaan van een negatief exploitatiesaldo over 2023 van € 0,4 miljard. De gerealiseerde meevallers voor het fonds leiden daarmee tot een positief exploitatiesaldo over 2023 van € 0,8 miljard.

Het vermogenssaldo eind 2022 is € 0,2 miljard positief. Dit vermogenssaldo is de resultante van het gerapporteerde fondstekort eind 2022 in het fonds jaarverslag van Zorginstituut van € 0,8 miljard en de gehanteerde vermogensnorm van negatief € 1,0 miljard voor 2022¹⁰². Gegeven het positieve vermogenssaldo van € 0,2 miljard eind 2022 en het positieve exploitatiesaldo over 2023 van € 0,8 miljard komt het vermogenssaldo eind 2023 afgerond uit op € 0,9 miljard. Het positieve vermogenssaldo eind 2023 was al grotendeels in beeld bij de begroting 2024 en heeft via een lagere IAB en hogere vereveningsbijdrage geleid tot lagere zorgpremies in 2024. Meevallers in het fondsvermogen die bekend zijn na de begroting 2024 worden meegenomen in 2025.

¹⁰¹ Dit betreft het saldo van baten en lasten voor wanbetalers, onverzekerden, gemoedsbezwaarden, rente en de premie van verdragsgerechtigden.

¹⁰² De hoogte van het normvermogen resulteert uit het cumulatieve effect van de zogenoemde kas/transactie-hobbels en -dips. Dit betreft het gevolg van de introductie van dbc's in de ggz in 2008 (-€ 1.637 miljoen), de introductie van dbc's in de geriatrische revalidatie in 2013 (-€ 83 miljoen), het afschaffen van dbc's in de jeugd-ggz bij overheveling naar de gemeenten in 2014 (+€ 346 miljoen), de dbc-duurverkortung in de MSZ in 2015 (+€ 685 miljoen), de afschaffing van de dbc's in de ggz in 2021 (+€ 1.247 miljoen) en de kas/transactiehobbel bij de grens overschrijdende zorg (-€ 270 miljoen). Daarnaast wordt het normvermogen vanaf 2020 verlaagd in verband met de uitgestelde IAB-afdrachten. Werkgevers konden in de coronacrisis hun belasting- en premieafdrachten uitstellen. Dit leidt kasmatisch tot lagere ontvangsten in 2020 tot en met 2021 en hogere ontvangsten na 2021. In het jaarverslag van het Zvf is geen rekening gehouden met alsnog te ontvangen bedragen. Het lijkt redelijk dat wel te doen bij de premiestelling, om stevige fluctuaties in de premie te voorkomen. Daarom is het normvermogen in 2020 verlaagd met € 1.064 miljoen en in 2021 met € 367 miljoen. Voor 2022 is het normvermogen verhoogd met € 169 miljoen omdat in dit jaar een deel van de uitgestelde IAB is terugontvangen. Voor 2023 is de IAB-raming van het CPB overgenomen waarin al is gecorrigeerd voor dit effect. Cumulatief heeft dit een effect van –€ 974 miljoen op het normvermogen.

Individuele verzekeraars

De zorguitgaven van verzekeraars komen naar verwachting € 1,2 miljard lager uit dan bij de ontwerpbegroting verwacht¹⁰³. Hierdoor valt de post beheerskosten en saldo verzekeraars € 1,2 miljard hoger uit. Deze post is berekend als het verschil tussen de inkomsten voor verzekeraars en de uitgaven aan zorg door verzekeraars.

De inkomsten voor verzekeraars zijn gelijk aan wat in de ontwerpbegroting 2023 werd verwacht. Dit komt doordat er geen nieuwe realisatiecijfers zijn over de uitkering van het zorgverzekeringsfonds aan verzekeraars en omdat de nominale premie van verzekeraars slechts minimaal afweek van wat in de begroting werd verwacht. De nominale premie is € 1 hoger vastgesteld en het aantal verzekerden is vrijwel gelijk uitgekomen met de verwachting in de begroting. Deze beperkte stijging van de totale opbrengst van de nominale premie valt daarom weg in de afronding.

¹⁰³ De totale gefinancierde zorguitgaven komen naar verwachting € 1,3 miljard lager uit dan bij de ontwerpbegroting werd verwacht. Dit is het saldo van de lagere zorguitgaven van verzekeraars € 1,2 miljard en de lagere rechtstreekse uitgaven uit het fonds € 0,1 miljard. Dit wijkt € 0,2 miljard af van de verticale toelichting in paragraaf 3.1.1 van dit jaarverslag. Dit verschil wordt verklaard doordat ten tijde van de ontwerpbegroting 2023 € 0,2 miljard aan transformatiemiddelen geparkeerd stonden op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën, deze middelen zijn pas later naar de VWS-begroting overgeheveld (Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, [36 200 XVI, nr. 2](#), pagina 179). Omdat dit Zvw-relevante uitgaven betrof, zijn deze wel meegenomen in de financiering van de Zvw en de totale gefinancierde zorguitgaven in de ontwerpbegroting.

Wet langdurige zorg (Wlz)

Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten van het Fonds langdurige zorg (Flz).

Tabel 17 Uitgaven en inkomsten Flz (bedragen x € 1 miljard)¹

	Ontwerp- begroting 2023	Bijstelling 2023	Jaaverslag 2023
	a	b	c=a+b
Uitgaven	33,5	– 0,2	33,4
- Zorgaanspraken en subsidies	33,2	– 0,2	33,1
- Beheerskosten	0,3	0,0	0,3
Inkomsten	33,4	– 1,1	32,4
- procentuele premie	16,0	– 0,3	15,7
- Eigen bijdragen	2,2	0,1	2,2
- BIKK	4,9	– 0,1	4,8
- Rijksbijdrage Wlz	10,4	– 0,8	9,7
- Overige baten	0,0	0,0	0,0
Exploitatiesaldo	– 0,1	– 0,9	– 1,0
Vermogen Fonds langdurige zorg 2022	0,0	0,6	0,6
Vermogen Fonds langdurige zorg 2023	– 0,1	– 0,3	– 0,4

¹ Door afrondingsverschillen kan de som van de delen afwijken van het totaal. Het vermogen van het Flz ultimo 2022 is overgenomen uit het Financieel Jaarverslag Flz 2022 van Zorginstituut Nederland. De gerealiseerde premieopbrengst 2023 is een raming van het Ministerie van Financiën, evenals de premieopbrengst in de ontwerpbegroting 2023. Uitgavencijfers en eigen bijdragen komen overeen met de realisatiecijfers van NZa en Zorginstituut Nederland, zoals toegelicht in paragraaf 3.2 van het jaarverslag. Realisatiecijfers voor de rijksbijdrage BIKK en rijksbijdrage Wlz zijn overgenomen uit de kwartaalrapportage over het 4e kwartaal 2023 van Zorginstituut Nederland en komen overeen met de bedragen die door VWS zijn vastgesteld.

Bron: VWS, Ministerie van Financiën, Zorginstituut Nederland en NZa.

Uitgaven

De uitgaven van het Flz voor de Wlz zijn € 0,2 miljard lager uitgekomen dan in de ontwerpbegroting 2023. Het uitgavenniveau heeft zich sinds de ontwerpbegroting 2023 stabiel ontwikkeld.

Inkomsten

De procentuele Wlz-premie heeft € 0,3 miljard minder opgebracht dan geraamd in de ontwerpbegroting. Op Prinsjesdag 2023 was de verwachting nog dat de premieontvangsten over 2023 hoger zouden uitkomen, op € 16,4 miljard. Deze verwachting is echter niet uitgekomen, voornamelijk omdat een kleiner deel van de belastingontvangsten in 2023 is toegerekend aan de premies volksverzekeringen. De opbrengst van de eigen bijdragen en de rijksbijdrage BIKK is vrijwel op hetzelfde niveau uitgekomen als in de ontwerpbegroting 2023. De rijksbijdrage Wlz is € 0,8 miljard lager vastgesteld dan geraamd in de ontwerpbegroting 2023. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de meevallende premieopbrengsten over 2022 en het daaruit voortvloeiende fondsoverschot ultimo 2022, en de verwachte meevaller in de premieontvangsten over 2023. Hierdoor was de verwachting dat ultimo 2023 een fondsoverschot zou ontstaan. Om hiervoor te compenseren is de rijksbijdrage Wlz 2023 gedurende het jaar neerwaarts bijgesteld, om aan het einde van het jaar naar verwachting op een fondssaldo van (circa) 0 uit te komen. Achteraf gezien was deze bijstelling (deels) onterecht.

Exploitatiesaldo en fondsvermogen

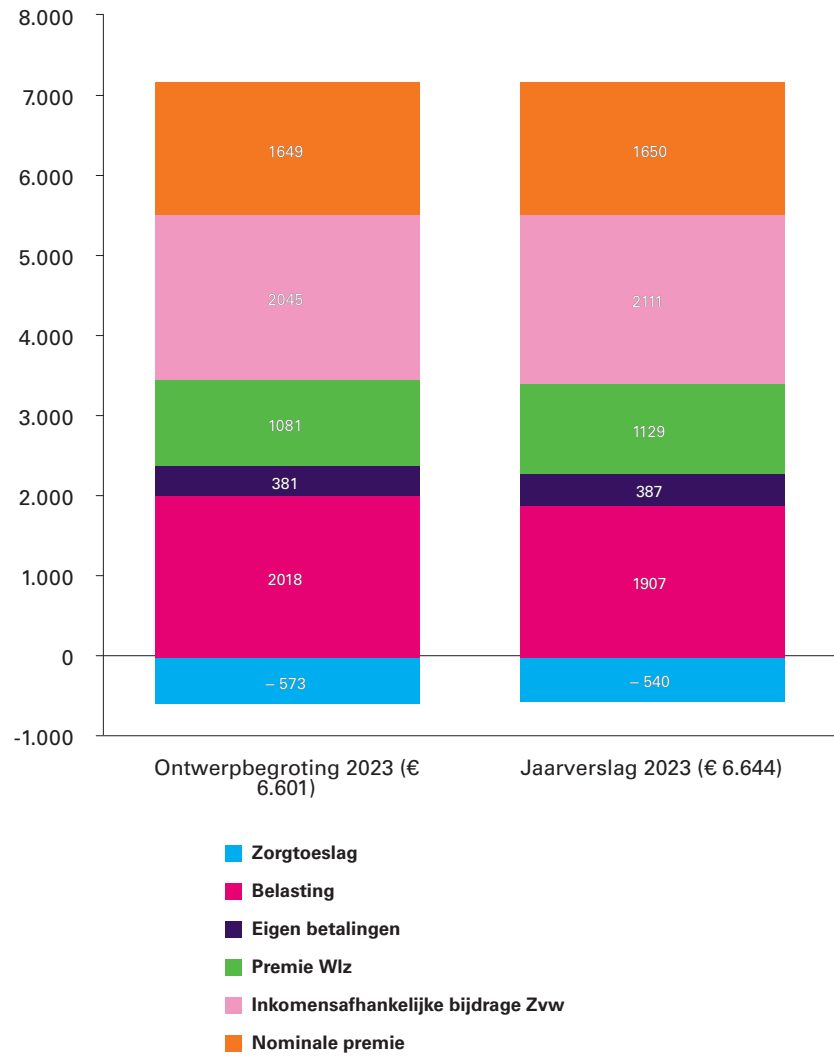
Doordat de verwachte meevaller in de premieontvangsten in 2023 zich niet heeft voorgedaan en er daarentegen juist sprake was van een tegenvaller in de premieopbrengst, wordt het exploitatieresultaat van het Flz over 2023 geraamd op € 1,0 miljard negatief. Het effect op het fondssaldo is kleiner als gevolg van het positieve fondssaldo over 2022, dat doorwerkt in 2023. Het vermogen van het Flz ultimo 2023 wordt op grond van deze cijfers geraamd op € 0,4 miljard negatief. Het negatieve fondsvermogen ultimo 2023 worden gecompenseerd via een hogere rijksbijdrage Wlz in 2024. Dit heeft geen gevolgen voor het EMU-saldo.

5.3 Wat heeft de gemiddelde burger in 2023 aan zorg betaald?

Een gemiddelde volwassen Nederlandse burger heeft in 2023 € 6.644 betaald aan collectief gefinancierde zorg, zoals figuur 10 laat zien. Behalve de nominale premie voor de Zvw en de eigen betalingen wordt er ook een fors bedrag betaald aan Wlz-premie en aan de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zvw (IAB-Zvw). De IAB-Zvw wordt voor een beperkt deel rechtstreeks door burgers betaald, namelijk door gepensioneerden en zelfstandigen. Het grootste deel, voor mensen in loondienst, wordt betaald door werkgevers. Het werkgeversdeel van de IAB-Zvw is van invloed op de loonruimte en wordt daarom ook meegenomen in de totale som van de uitgaven van burgers aan collectieve zorg. Via de zorgtoeslag ontvangt de gemiddelde burger een bedrag waarmee de nominale Zvw-premie en het betaalde eigen risico gedeeltelijk worden gecompenseerd. Als laatste betaalt de gemiddelde burger via de belastingen mee aan de zorguitgaven die via de begroting worden gefinancierd, zoals de rijksbijdragen aan de fondsen en de uitgaven aan zorgtoeslag.

De gemiddelde lasten in 2023 komen met € 6.644 iets hoger uit dan het bedrag van € 6.601 dat werd verwacht in de ontwerpbegroting. Dit komt vooral doordat er hogere gemiddelde premiebetalingen aan IAB en Wlz premie zijn betaald doordat de loonontwikkeling hoger is dan vooraf verwacht. Daar tegenover staat dat de hoger dan verwachte loonstijgingen er ook mede voor hebben gezorgd dat er minder is uitgegeven aan zorgtoeslag dan verwacht, welke terugkomt in lagere uitgaven aan zorg via de belasting. Ook zijn de overige belastinggefinancierde rijksbijdragen lager uitgevallen.

Figuur 10: Lasten per volwassene aan zorg in 2023 (in euro's per jaar)¹

¹Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

E. BIJLAGEN

Bijlage 1: Toezichtrelaties ZBO's en RWT's

Tabel 68 Overzichtstabel ZBO's en RWT's van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) (Bedragen x € 1.000)					
CAK	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag VWS	122.097	136.553		–	Nee
Bedrag J&V	–	–	–		
Bedrag BZK	–	–		–	
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
CBG	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag			–	–	Nee
Bijzonderheden	CBG heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid (Publiekrechtelijk - Onderdeel Staat der Nederlanden) en levert geen eigen jaarrekening op. Begroting en realisatie lopen mee in agentschap CBG (aCBG).				
CCMO	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag			–	–	Nee
Bijzonderheden	CCMO heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid (Publiekrechtelijk - Onderdeel Staat der Nederlanden) en levert geen eigen jaarrekening op (loopt mee in VWS jaarverslag onder VWS-kern).				
CIZ	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag	120.418	121.400	–	–	Nee
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
CSZ	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag	1.600	1.600	–	–	Nee
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
Dopingautoriteit	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden

CAK	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag	3.049	3.221	–	–	Nee
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
Nza	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag VWS	67.100	76.701	–	–	Nee
Bedrag J&V	–	–	–	–	
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
PUR	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag	900	711	–	–	Nee
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
ZiNL	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag	74.182	89.880	–	–	Nee
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
ZonMw	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag VWS	325.725	407.187		–	Nee
Bedrag LNV				–	
Bijzonderheden	Het betreft hier de begrote bijdrage moederdepartement 2023 obv de ontwerpbegroting in kolom 2 en de stand in het jaarverslag in kolom 3 voor de gerealiseerde bijdrage moederdepartement. De jaarrekening 2023 van het zbo wordt uiterlijk 15 maart ingediend (kaderwet zbo's).				
NTS	Begrote bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Gerealiseerde bijdrage moederdepartement aan ZBO/RWT	Begrote bijdrage overige departementen	Gerealiseerde bijdrage overige departementen	Bijzonderheden
Bedrag				–	Nee
Bijzonderheden					

Bijlage 2: Moties en toezeggingen

Aanvaarde moties afgerond

Tabel 69 Door de Staten-Generaal aanvaarde moties die zijn afgerond		
Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Motie van het lid Dijk over zich er voor inzetten dat Heerlen een volwaardig ziekenhuis behoudt	31016-357	De motie is afgedaan met de Kamerbrief van 21 december 2023 over Stand van zaken beleidsagenda toekomstbestendige acute zorg (TK, 2023-2024, 29247-432)
Motie van het lid Dijk c.s. over stappen zetten om de spoedeisende zorg meer te financieren op basis van beschikbaarheid	31016-356	Rapport wordt z.s.m na kerstreces verstuurd, daarna wordt deze motie pas afgedaan
Motie van het lid Dijk c.s. over stappen zetten om de spoedeisende zorg meer te financieren op basis van beschikbaarheid	31016-356	Rapport wordt z.s.m. na kerstreces verstuurd, daarna wordt deze motie pas afgedaan
Motie van de leden Agema en Dijk over het afschaffen van de kilometerregistratie voor het Valysvervoer	24170-297	De Tweede Kamer is eind 2023 geïnformeerd inzake stand van zaken brief Valys over deze motie
Motie van het lid Westerveld over zo snel mogelijk een wetsvoorstel maken voor het vaststellen van een landelijk tarief voor kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering	31839-977	Op 24 oktober 2023 zijn de documenten bestuurlijke afspraken over landelijk tarief jeugdbescherming en jeugdreclassering gedeeld met de TK
Motie van het lid Maeijer over vaart maken met het standaardiseren van systemen en het terugdringen van productcodes	31839-978	Eind 2023 heeft de Kamer de stand van zakenbrief Hervormingen Jeugdzorg ontvangen waarin de stand van zaken m.b.t. deze motie zal worden meegenomen
Motie van de leden Westerveld en Raemakers over in de AMvB opnemen dat gemeenten in hun verordening aandacht besteden aan de wijze waarop tariefdifferentiatie wordt bevorderd	31839-976	Deze motie is meegenomen in de stand van zaken brief Hervormingen Jeugdzorg die eind 2023 aan de Kamer zal worden toegezonden
Motie van het lid Dijk c.s. over inzetten op woonvormen voor ouderen zonder winstoogmerk	31765-799	In de WOZO voortgangsbrief voor de zomer 2024 zal een respons worden opgenomen aangaande de uitvoering van de motie van het lid Dijk.
Motie van het lid Mohandis c.s. over gerichte maatregelen nemen om ontslagen in de ouderenzorg te voorkomen	31765-807	De motie is afgedaan via het versturen van de WOZO brief (TK2023-2024, 29 389 , nr. 123)
Gewijzigde motie van de leden Dijk en Kwint over gerichte maatregelen om verschralling in de gehandicaptenzorg te voorkomen (t.v.v. 24170-289)	24170-302	De motie is afgedaan via de brief over stand van zaken rondom de complexe gehandicaptenzorg (TK2023-2024, 24 170 , nr. 308)
Motie van het lid Bushoff c.s. over het verhelpen van de hardheden die ervoor zorgen dat de regeling voor zorgmedewerkers met postcovid niet de beoogde doelgroep bereikt	25295-2129	De Tweede Kamer is eind 2024 geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom post-COVID en wordt in het voorjaar 2024 opnieuw geïnformeerd over de stand van zaken rondom post-COVID
Motie van het lid Dijk over ervoor zorgen dat kinderen met long covid digitaal onderwijs kunnen volgen	25295-2135	De motie is afgedaan door het ministerie van OCW middels de brief (Kamerstukken II, 2023/2024, 31 497 , nr. 471)
Motie van het lid Sylvana Simons c.s. over de samenleving middels eerlijke voorlichting informeren over langdurige covid	25295-2143	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 12 december 2023 (25 295 , nr. 2151)
Motie van het lid Drost over perspectief en belangen van kinderen met postcovid evenwichtig aan bod laten komen	25295-2128	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 12 december 2023 (25 295 , nr. 2151)
Motie van de leden Paulusma en Tielen over het realiseren van een opt-outregeling bij bevolkingsonderzoeken	36376-3	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 18 december 2023 - de ontwikkelingen in bevolkingsonderzoeken naar kanker 2023 met de monitors van 2022 (TK 2023- 2024, 32 793 , nr. 707)
Motie van de leden Westerveld en Tielen over toewerken naar alternatieve borstkankeronderzoeken	36376-5	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 18 december 2023 - de ontwikkelingen in bevolkingsonderzoeken naar kanker 2023 met de monitors van 2022 (TK 2023- 2024, 32 793 , nr. 707)
Motie van het lid Grinwis c.s. over ten spoedigste voorkomen dat een zelfmoordmiddel wordt verstrekt via de proeftuin van Coöperatie Laatste Wil	36410-XVI-16	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 18 januari 2024 (TK 2023 – 2024, 32 647 , nr. 103)
Motie van het lid Pouw-Verweij over een pilot in één zorgregio over onnodig lange administratieve procedures	31765-823	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief (Intensivering (Ont)Regel de Zorg) op 11 december 2023 (Kamerstukken II, 2023/2024, 29 515 , nr. 491)
Motie van het lid Westerveld c.s. over het vergoeden van spraakcomputers	24170-295	Voor de begrotingsbehandeling is middels een brief (TK 2023-2024, 29 689 , nr. 1238) uitgelegd hoe de vergoeding van spraakcomputers in elkaar zit. Hardware van spraakcomputers komt niet altijd voor vergoeding in aanmerking vanuit de Zvw, omdat het aangemerkt kan worden als algemeen gebruikelijke voorziening.

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Motie van het lid Werner c.s. over verkennen waar de coördinerende verantwoordelijkheid voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap het beste ondergebracht kan worden	24170-299	De Kamer is op 9 februari geïnformeerd met een brief.
Motie van het lid Werner c.s. over een structureel interdepartementaal overleg in het kader van de meerjarige nationale strategie voor mensen met een beperking	24170-298	De kamer is op 9 februari geïnformeerd met een brief.
Motie van het lid Den Haan over inzicht geven in de doorlooptijden van vaccins en de wijze waarop die doorlooptijden tot stand zijn gekomen	32793-674	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 29 juni 2023 (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 793 , nr. 698)
Motie van het lid Den Haan over een snellere financiering voor nieuwe vaccins na een positief advies van de Gezondheidsraad	32793-675	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 29 juni 2023 (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 793 , nr. 698)
Motie van het lid Kuik over inzichtelijk maken hoe met de afspraken uit het Gezond en Actief Leven Akkoord de gezondheidsverschillen voor drie vormen van kanker kunnen worden verkleind	32793-678	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 9 mei 2023 (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 793 , nr. 692)
Motie van het lid Agema over onderzoek naar de dalende trend in de deelname aan bevolkingsonderzoek naar kanker	32793-680	De motie is afgedaan via het versturen van een Kamerbrief op 18 december 2023 (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 32 793 , nr. 707)
Motie van het lid Tjeerd de Groot over de kosten voor dierenartsen en beschermingsmaterialen financieren uit het Diergezondheidsfonds	29683-268	Deze motie is door het ministerie van LNV afgedaan middels een Kamerbrief op 26 april 2023 (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 28807 , nr. 287)
Motie van het lid Beckerman over een voorlichtingscampagne over hoe om te gaan met door vogelgriep besmette wilde dieren	29683-271	Deze motie is door het ministerie van LNV afgedaan middels een Kamerbrief op 6 juli 2023 (DGA-DAD/27870371)
Motie van het lid Bouchallikh over het versnellen van de transitie naar pfas-vrije producten in het Europese restrictievoorstel	35334-238	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Motie van het lid Bouchallikh over het versnellen van het wetsvoorstel van de Europese Commissie voor restrictie van pfas-stoffen uit de PFHxA-groep	35334-239	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Motie van het lid Haverkort c.s. over voor de zomer een overzicht van de belangrijkste pfas-emissies met de Kamer delen	35334-240	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Motie van het lid Haverkort c.s. over een onderzoek naar innovatieve technieken om de sanering van met pfas-stoffen vervuilde locaties te versnellen	35334-241	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Motie van het lid Hagen over een transitieplan voor een pfas-vrij milieu in 2050 en het veilig verwerken van pfas-houdend afval	35334-242	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Motie van het lid Hagen over een plan van aanpak voor de toetsing van zowel nieuwe als bestaande pfas-lozingen aan de richtwaarde voor drinkwater	35334-243	Deze motie is overgenomen door het ministerie van lenW
Gewijzigde motie van het lid Dijk over in kaart brengen wat de mogelijke gevolgen zijn als artikel 296 uit het Wetboek van Strafrecht wordt gehaald (t.v.v. 36326-3)	36326-5	Deze motie is overgenomen door het ministerie van JenV
Motie van het lid Eerdmans c.s. over uitspreken dat de komende regeerperiode werk gemaakt moet worden van de herintroductie van een tussenvoorziening tussen thuis en het verpleeghuis	31765-810	De motie is afgedaan via het versturen van de WOZO brief (TK2023-2024, 29 389 , nr. 123)
Motie van de leden Dijk en Paulusma over onderzoek mogelijk maken naar nieuwe vormen van xenotransplantatie	36410-XVI-15	De Kamer is hier met de Kamerbrief Stand van zakenbrief moties en toezeggingen begrotingsbehandeling 2024 reeds over geïnformeerd (Kamerstukken II, 2023/2024, 36410 XVI , nr. 35)

Aanvaarde openstaande moties

Tabel 70 Door de Staten-Generaal aanvaarde openstaande moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Motie van het lid Dijk over het in publieke handen houden van Intravacc	36410-XVI-78	De Kamer wordt hier nog nader over geïnformeerd in het voorjaar van 2024.
Motie van het lid Dijk over de 45 minuten norm niet versoepelen	36410-XVI-77	het zoeken naar alternatieven voor de 45-minuten norm controversieel is verklaard en dat het demissionaire kabinet op dit onderwerp geen besluiten neemt.
Motie van het lid Diederik van Dijk over een advies van de Gezondheidsraad over in hoeverre de huidige benadering van genderbevestigende behandelingen bij minderjarigen recht doet aan het geldende gezondheidsrechtelijke kader	36410-XVI-89	De Kamer wordt hier nog nader over geïnformeerd in het voorjaar van 2024.
Motie van de leden Eerdmans en Agema over het zo snel mogelijk onderbrengen van psychiatrische patiënten zonder strafblad in een instelling die bij hun complexe problematiek past in plaats van in een tbs-kliniek	36410-XVI-92	De Kamer wordt hier nog nader over geïnformeerd in 2024.
Motie van het lid Paulusma over een plan opstellen om leiderschap van verpleegkundigen binnen de wijkteams te bevorderen	33578-109	Motie is afgedaan is brief visie eerstelijnszorg.
Gewijzigde motie van de leden Van den Hil en Agema over onafhankelijk casemanagement dementie doorrekenen in geld en fte's en het gebruik ervan stimuleren (t.v.v. 36410-XVI-47)	36410-XVI-111	De motie betreffende casemanagement wordt in uitvoering genomen. In de tweede helft van 2024 zal de Tweede Kamer hier nader over geïnformeerd worden.
Motie van het lid Synhaeve over stimuleren dat eind 2024 alle zorgaanbieders in de ggz overbruggingszorg aanbieden	36410-XVI-58	De TK wordt begin december 2024 geïnformeerd met de Voortgangsbrief maatschappelijke opvang/beschermd wonen over deze motie.
Motie van het lid Den Haan over middelen reserveren opdat het nummer 113 gratis kan worden gemaakt	36410-57	In het najaar van 2023 is Dialogic gestart met de verdieping naar de consequenties van de implementatie-opties voor het kosteloos maken van 113. Deze opdracht wordt naar verwachting in het Q1 afgerond.
Motie van de leden Dijk en Drost over met concrete voorstellen komen om mondzorg voor bepaalde groepen te verbeteren	33578-105	In de 2e voortgangsrapportage Mondzorg voor financieel kwetsbaren is aantal opties naast elkaar gezet. In 3e rapportage volgt advies van partijen. Uiterlijk in de zomer wordt de Kamer hierover geïnformeerd.
Motie van het lid Van den Berg over ziekenhuizen bij renovaties en/of nieuwbouw verplichten een pharmafilter te installeren	31016-361	Naar verwachting wordt de Kamer met de Stand van zaken brief moties en toezeggingen zomer 2024 geïnformeerd.
Motie van het lid Van den Berg over borgen dat patiënten in beginsel altijd kunnen zien welke zorgaanbieder hun data heeft ingezien en/of voor welk onderzoek welke van hun data zijn gebruikt	27529-307	In de brief die op 2 oktober naar de TK is gestuurd (Kamerstukken 2023/2024, 22112 , nr. 3785) is hierop ingegaan
Motie van het lid Van den Berg over een aantal voorwaarden borgen bij zowel primair als secundair gebruik van data met het doel snel tot één degelijk landelijk netwerk te komen	27529-308	In de brief die op 2 oktober naar de TK is gestuurd (Kamerstukken 2023/2024, 22112 , nr. 3785) is hierop ingegaan
Motie van de leden Westerveld en Bikker over ruime aandacht in de uitwerking van de transformatieplannen voor de preventie en de aanpak van dakloosheid	36410-XVI-55	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Voortgangsbrief over maatschappelijke opvang/beschermd wonen en het Nationaal Actieplan Dakloosheid over deze motie.
Motie van de leden Krul en Westerveld over de meerjarige nationale strategie voor mensen met een handicap en de werkagenda voor het voorjaarsreces van 2024 naar de Tweede Kamer sturen	36410-XVI-64	De Kamer wordt zo spoedig mogelijk maar uiterlijk in het eerste kwartaal 2024 geïnformeerd met brief inzake Nationale strategie voor mensen met een handicap.
Motie van het lid Van der Plas over het waarborgen van de beschikbaarheid en de kwaliteit van tijdelijke vervangende zorg door de samenwerking tussen betrokken partijen te stimuleren en te faciliteren	36410-XVI-68	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Stand van zaken-brief moties en toezeggingen over deze motie.
Motie van het lid Bikker c.s. over stoppen met het eisen van een mantelzorgverklaring	36410-XVI-69	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Stand van zaken-brief moties en toezeggingen over deze motie.
Gewijzigde motie van de leden Eerdmans en Bikker over bijvoorbeeld een programma zoals voor landelijke Skaeve Huse vormgeven (t.v.v. 36410-XVI-91)	36410-XVI-112	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Voortgangsbrief over maatschappelijke opvang/beschermd wonen en het Nationaal Actieplan Dakloosheid over deze motie. Het lid Eerdmans heeft verzocht om een brief met de voorgenomen uitwerking voor die tijd. Deze wordt in het voorjaar van 2024 verzonden naar de Kamer.
Motie van het lid Synhaeve c.s. over medische zorg zonder veiligheidsrisico's voor slachtoffers van huiselijk geweld en jonge vrouwen die geheim geplaatst zijn	36410-XVI-57	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Stand van zaken-brief moties en toezeggingen over deze motie.
Motie van het lid Dobbe over het wegnemen van belemmeringen bij het opzetten van zorgbuurthuizen	36410-XVI-84	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met Voortgangsbrief WOZO over deze motie.
Motie van de leden Westerveld en Werner over ervaringsdeskundigen betrekken bij het ontwikkelen en toetsen van nieuwe wetsvoorstellen aan het VN-verdrag	29214-99	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Stand van zaken-brief moties en toezeggingen over deze motie.

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Motie van de leden Dijk en Kwint over gemeenten alleen nog maar beschikkingen met een tijdsindicatie laten afgeven	24170-291	De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Voortgangsrapportage Wmo Breed.
Gewijzigde motie van het lid Van der Plas over onderzoek naar de Zweedse wetgeving voor gehandicapten (t.v.v. 24170-294)	24170-303	De Kamer wordt uiterlijk in december 2024 geïnformeerd over het onderzoek naar de Zweedse wetgeving voor gehandicapten.
Motie van het lid Van den Berg over de institutionele partijen de opdracht geven de richting naar passende zorg te versnellen	31765-819	De Kamer wordt hier in het voorjaar 2024 over geïnformeerd.
Motie van het lid Bushoff over het voorwaardelijk toelaten van geneesmiddelen totdat de effectiviteit in de praktijk is getest	29477-856	De juridische mogelijkheid van de motie is in onderzoek, en parallel loopt een uitvraag bij veldpartijen wat er nodig is om dit toegangsmodel uitvoerbaar te laten zijn. Beoogd wordt om de Kamer een update over de uitvoering van de motie te sturen gelijktijdig met een update over de Kamerbrief naar een toekomstbestendig stelsel voor de vergoeding van nieuwe dure geneesmiddelen.
Gewijzigde motie van de leden Raemakers en Westerveld over krachtens de AMvB regelen dat indexering conform de ova-systematiek de minimale optie dient te zijn (t.v.v. 31839-979)	31839-981	De Kamer wordt in het voorjaar geïnformeerd hoe opvolging wordt gegeven aan de motie in de brief Stand van zaken Hervormingen Jeugdzorg.
Motie van het lid Raemakers over het kennis- en informatiepunt van de Jeugdautoriteit vragen om in beeld te brengen welke handvatten nodig zijn voor de ontwikkeling van tarieven	31839-980	In de jeugdbrief van voor de zomer 2024 wordt de Kamer geïnformeerd over de stand van zaken.
Motie van het lid Van Haga over in kaart brengen wat er nodig is om de gewenste digitalisering en informele netwerkversterking te realiseren	31765-806	In de WOZO voortgangsbrief van zomer 2024 zal een respons worden opgenomen aangaande de motie van het lid van Haga.
Motie van het lid Slagt-Tichelman c.s. over onderzoek naar een bekostigingsaanpassing om de specialist ouderengeneeskunde als regiebehandelaar mogelijk te maken	36410-XVI-54	In de WOZO voortgangsbrief van zomer 2024 zal een respons wordt de Kamer hierover geïnformeerd.
Motie van het lid Dobbe over de personele bezettingsnorm van twee zorgverleners op acht verpleeghuisbewoners handhaven	36410-XVI-80	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in het voorjaar van 2024.
Motie van het lid Westerveld over gespecialiseerde vertrouwenspersonen regelmatig langs laten komen bij mensen met een beperking die verblijven in zorginstellingen en zorgboerderijen	34 843, 82	De Kamer wordt hier bij de eerstvolgende voortgangsrapportage «Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking» over geïnformeerd.
Gewijzigde motie van het lid Westerveld c.s. over vrijspelen van inspecteurs voor de gehandicaptenzorg zodat toezicht gehouden kan worden op alle intramurale gehandicaptenzorg en PGB-wooninitiatieven (t.v.v. 24170-296)	24170-304	De Kamer wordt hier bij de eerstvolgende voortgangsrapportage «Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking» over geïnformeerd.
Motie van het lid Agema over het halveren van de tijd die zorgmedewerkers kwijt zijn aan administratie	29282-538	Het ministerie zal in de volgnede voortgangsbrief IZA, die gepland staat voor het voorjaar 2024, de Kamer nader invoermieren over de uitvoering van deze motie
Motie van het lid Van den Berg over het stellen van eisen aan vrijgevestigde ggz-praktijken bij de toekenning van opleidingsplekken	29282-543	De Kamer is hierover geïnformeerd met de stand van zaken-brief moties en toezeggingen begrotingsbehandeling 2023.
Motie van het lid Paulusma over het beter faciliteren van nieuwkomers met een zorgachtergrond om in de zorg aan de slag te gaan	29282-544	De Kamer is hierover geïnformeerd met Kamerbrief Integraal plan om statushouders te faciliteren in de zorg te gaan werken (TK13732324-1057695)
Motie van de leden Van den Hil en Agema over een verplicht anti-agressieprogramma voor mensen die agressief gedrag tegen zorgmedewerkers vertonen	29282-547	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in 2024.
Gewijzigde motie van het lid Sylvana Simons c.s. over in gesprek gaan met artsorganisaties, onderzoeks- en opleidingsinstellingen om te bezien op welke wijze beleid op cultuursensitieve zorg verbeterd kan worden (t.v.v. 36410-60)	36410-75	In de volgende voortgangsrapportage van de VWS-brede aanpak discriminatie en gelijke kansen brengt de minister van VWS de Kamer op de hoogte van de voortgang van deze gesprekken.
Motie van het lid Van den Berg over in een gesprek met NVCG en NVPC oproepen tot een kader Bekwaamheidseisen cosmetisch arts	31016-362	De eerste oriënterende gesprekken met NVCG, NVPC en de IGJ hebben plaatsgevonden.
Motie van de leden Tielen en Pouw-Verweij over synergie aanbrengen in ontwikkelingen en de positionering van medisch generalisten in het medisch specialistische domein versterken	31016-358	De Kamer wordt hierover geïnformeerd in de zomer van 2024.
Motie van het lid Van den Hil c.s. over het verbeteren van de bekendheid en de samenhang van bestaande verlof- en ondersteuningsregelingen	36410-XVI-46	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in 2024.
Motie van het lid Dijk over de financiële tegemoetkoming voor zorgverleners met long covid verhogen naar minimaal €24.010 per persoon	36410-XVI-79	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in het voorjaar van 2024.
Motie van het lid Drost c.s. over in het hele land integrale ondersteuning beschikbaar stellen aan postcovidpatiënten	25295-212	In het voorjaar van 2024 informeert de minister de Kamer over de voortgang.

Omschrijving van de motie	Vindplaats Stand van zaken	
Motie van het lid Omtzigt c.s. over een verkenning van de opties voor enkele bijzondere leerstoelen voor postacute infectieuze syndromen	25295-2141	Toegezegd in Kamerbrief 12-12-2023 (25295, nr. 2151): De minister van VWS komt in een volgende brief over post-COVID terug op de resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden voor een bijzondere leerstoel post-COVID.
Motie van de leden Westerveld en Paulusma over het bevolkingsonderzoek meer inrichten op basis van het risicoprofiel van de deelnemer	36376-6	De Kamer is op 18 december 2023 hierover geïnformeerd middels de brief Ontwikkelingen in de bevolkingsonderzoeken naar kanker 2023 met de monitors van 2022
Motie van het lid Tielen over een voorstel om het budget voor nieuwe vaccins beter te laten aansluiten op positieve Gezondheidsraadsadviezen	36410-XVI-49	De Kamer zal in het voorjaar van 2024 worden geïnformeerd.
Motie van het lid Tielen over onderzoeken of een voorziening als een consultatiebureau een eenduidige en laagdrempelige toegang tot preventie voor ouderen kan bieden	36410-XVI-50	De Kamer zal in 2024 worden geïnformeerd.
Motie van het lid Bikker c.s. over een onafhankelijk onderzoek naar de oorzaken van de absolute en relatieve stijging van het aantal euthanasiegevallen	36410-XVI-71	De Kamer zal in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
Motie van het lid Van der Plas over uitspreken dat de regering het WHO-pandemieverdrag niet ondertekent voordat de Kamer zich daarover heeft uitgesproken	36410-XVI-66	De Kamer zal in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
Motie van het lid Paulusma over de consultatiefunctie van het Expertisecentrum Euthanasie structureel organiseren voor zorgprofessionals	36410-XVI-14	In de Kabinetsreactie op de 4e wetsevaluatie Wtl wordt aangegeven hoe aan deze motie opvolging wordt gegeven
Motie van het lid Grinwis c.s. over onderzoek naar de oorzaak en achtergrond van de sterke stijging van het aantal abortussen	32279-247	De Kamer zal in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
Motie van het lid Warmerdam c.s. over het uitwerken van een voorkeursscenario voor ouders die langdurig hebben gezorgd voor hun kind met een handicap	24170-300	Voor het zomerreces wordt een stand van zaken brief pgb gestuurd waarin ingegaan wordt op de motie van het lid Warmerdam c.s. over het uitwerken van een voorkeursscenario voor ouders die langdurig hebben gezorgd voor hun kind met een handicap.
Motie van het lid Bushoff over duidelijkheid over mitigerende maatregelen voor het LUMC en het UMC voordat er onomkeerbare stappen worden gezet	31765-828	De Kamer wordt hierover nader geïnformeerd nadat in het eerste kwartaal van 2024 gesprekken hierover worden gevoerd met de betrokkenen.
Motie van de leden Agema en Van den Berg over bewerkstelligen dat inspectiebezoeken in beginsel onaangekondigd plaatsvinden	32012-52	De Kamer wordt geïnformeerd via het Jaarbeeld 2023. De lijn is dat inspectiebezoeken in beginsel altijd onaangekondigd zijn of onaangekondigde elementen bevatten. Volledig onaangekondigd is in de praktijk vaak onmogelijk om verschillende redenen. Dit wordt nader toegelicht.
Motie van het lid Van den Berg over borgen dat zorgaanbieders die bij KvK staan ingeschreven maar zich niet gemeld hebben onmiddellijk hun werkzaamheden moeten staken	32012-54	Dit vraagstuk maakt onderdeel uit van het (vervolg)project effectieve screening nieuwe zorgaanbieders. De Kamer wordt hier eind 2024 over geïnformeerd.
Motie van het lid Agema c.s. over voorkomen dat de zorg implodeert door een topprioriteit te maken van de vermindering van de regeltijd	36410-XVI-45	De minister voor Langdurige Zorg en Sport heeft in de intensiveringsbrief [Ont]Regel de Zorg d.d. 11 december 2023 de Kamer geïnformeerd over de intensivering van het programma. Daarin is ook de intensivering van de programmalijs Beleid dat werkt in de praktijk opgenomen, de lijn waarin VWS kijkt naar haar eigen wet- en regelgeving. In de voortgangsbrief die de Minister voor zomer 2024 naar de Kamer zal sturen, zal zij de Kamer informeren over de voortgang van het programma inclusief Beleid dat werkt in de praktijk en de andere intensiveringsmaatregelen.
Gewijzigde motie van het lid Van den Berg over een herschikkingsplan voor alle hoogcomplexen zorg en/of laagvolumezorg in Nederland (t.v.v. 31765-827)	31765-833	Door de uitspraak van de rechter in het dossier van de aangeboren hartafwijkingen is sprake van een nieuwe werkelijkheid. Begin 2024 worden voor dat traject gesprekken gevoerd met alle betrokkenen en vervolgens wordt ook de Kamer geïnformeerd.
Motie van de leden Bushoff en Van den Berg over een bevoegdheid creëren voor de NZa om overnames te verbieden gedurende een onderzoek naar de overnemende partij	33578-110	De Kamer zal over de voortgang worden geïnformeerd in de geplande brief over aanpassingen in het zorg specifieke markttoezicht.
Motie van het lid Paulusma over onderzoeken of het subsidiebedrag voor samenwerkingsverbanden gericht op zeldzame ziektes kan meegroeien met het aantal aangesloten organisaties	29214-100	De Kamer zal (uiterlijk) voor de zomer 2024 worden geïnformeerd over een reactie op de motie.
Motie van het lid Dobbe over een verbod op het gebruik van de vijfminutenregistratie door zorgaanbieders	36410-XVI-82	De vijfminutenregistratie is niet verplicht en er kan onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn van een verbod onderzoeken. De minister zal de Kamer hierover informeren in de geplande voortgangsbrief.
Motie van het lid Dijk over in het wetsvoorstel Integere bedrijfsvoering zorg- en jeugdhulpverleners regelen dat eigenaarschap van private-equitypartijen in de zorg niet meer mogelijk is	36410-XVI-75	De Kamer is hier reeds over geïnformeerd (TK).

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
Motie van de leden Marijnissen en Bikker over zorgen dat binnen de huisartsenzorg eigenaarschap van private equitypartijen tot het verleden gaat behoren	36410-19	VWS doet onderzoek naar de daadwerkelijke opkomst van private equity partijen in de zorg en de eventuele kansen en risico's daarvan voor de publieke waarden van zorg en ondersteuning (toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid). De minister van VWS verwacht dat dit onderzoek rond het einde van het eerste kwartaal 2024 wordt afgerond. Op basis van de uitkomsten van dat onderzoek zal worden gezien welke maatregelen nodig en proportioneel zijn om de risico's voor de publieke waarden te mitigeren.
Motie van het lid Van der Laan c.s. over waardige excuses en een tegemoetkoming voor slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in de danssport	34843-90	De Kamer is hier reeds over geïnformeerd. Kamerbrief over voortgang moties grensoverschrijdend gedrag dansen en veiligheid Kamerstuk Rijksoverheid.nl
Motie van het lid Westerveld c.s. over uitbreiding van het CVSN-takenpakket zodat slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag direct ondersteuning krijgen bij psychische problematiek	34843-91	De Kamer is hier reeds over geïnformeerd. Kamerbrief over voortgang moties grensoverschrijdend gedrag dansen en veiligheid Kamerstuk Rijksoverheid.nl
Motie van het lid Westerveld c.s. over ondersteuning en professionalisering van het eigen netwerk van slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in het dansen	34843-92	De Kamer is hier reeds over geïnformeerd. Kamerbrief over voortgang moties grensoverschrijdend gedrag dansen en veiligheid Kamerstuk Rijksoverheid.nl
Motie van het lid Rudmer Heerema over zich ervoor inzetten dat met de oprichting van het integriteitscentrum voor veilige sport plegers van grensoverschrijdend gedrag niet meer kunnen werken in de sportsector	34843-93	De Kamer is hier reeds over geïnformeerd. Kamerbrief over voortgang moties grensoverschrijdend gedrag dansen en veiligheid Kamerstuk Rijksoverheid.nl
Motie van het lid Rudmer Heerema over de gevolgen van het Alcoholbesluit het komend jaar monitoren	27565-190	Op dit moment werkt de Staatssecretairs van VWS samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid uit op welke manier de gevolgen van het Alcoholbesluit, met aandacht voor uitvoering van Bibob en misbruik van een alcoholwetvergunning voor criminele activiteiten, gemonitord zouden kunnen worden
Motie van de leden Paulusma en Sneller over het ontwikkelen van een instrumentarium om de brede kosten en baten van preventie te kwantificeren	36410-XVI-59	Wanneer er ontwikkelingen plaatsvinden zal de TK hierover geïnformeerd worden.
Motie van de leden Daniëlle Jansen en Krul over een onderzoek naar de haalbaarheid van een breder rookverbod in de nabijheid van kinderen	36410-XVI-62	Wanneer er ontwikkelingen plaatsvinden zal de TK hierover geïnformeerd worden.
Motie van de leden Krul en Bikker over een afstandscriterium voor verkooppunten van tabak en vapes op plaatsen waar vaak jongeren komen	36410-XVI-63	Wanneer er ontwikkelingen plaatsvinden zal de TK hierover geïnformeerd worden.
Motie van het lid Krul c.s. over onderzoeken op welke manier designerdrugs aanbiedende sites uit de lucht gehaald kunnen worden	36159-15	De motie wordt door het ministerie van JenV behandeld.
Motie van het lid Van Houwelingen over een plan om het btw-tarief op groente en fruit te verlagen naar 0%	36410-XVI-85	Wanneer er ontwikkelingen plaatsvinden zal de TK hierover geïnformeerd worden.
Motie van het lid Tielen c.s. over brede communicatie en voorlichting over alle drugs aan alle doelgroepen bij de implementatie van de gewijzigde Opiumwet	36159-16	De Kamer zal in 2024 worden geïnformeerd.
Motie van de leden Tielen en Daniëlle Jansen over de knelpunten bij de contractering van passende zorg in kaart brengen en in overleg treden met partijen om alsnog tot passende contractering te komen	36410-XVI-48	In het voorjaar van 2024 wordt de Kamer geïnformeerd over het overstap- en contracteerseizoen en wordt tevens vooruit gekeken naar het contracteerseizoen 2025 (hoe kunnen geconstateerde knelpunten worden opgepakt in de toekomst). In deze brief wordt ook een toelichting gegeven op de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de motie Tielen-Jansen.
Motie van het lid Westerveld over in de protocollen vastleggen dat indien een spraakcomputer nodig is zowel de hardware als de software wordt vergoed	36410-XVI-56	VWS is in gesprek met het Zorginstituut over verzekeren die niet uitkomen met een passend spraakhulpmiddel vanwege hardware dat niet onder de verzekerde aanspraak valt omdat het aangemerkt wordt als algemeen gebruikelijke voorziening.
Gewijzigde motie van het lid Van den Berg over het Integraal Zorgakkoord leidend laten zijn en niet de individuele instellingsbelangen van zorgaanbieders (t.v.v. 31765-818)	31765-831	Hierover wordt de Kamer in het voorjaar van 2024 geïnformeerd.
Motie van het lid Tielen over bij de IZA-monitoring niet meer dan vijf kernindicatoren formuleren	31765-820	De Kamer wordt voor de zomer 2024 opnieuw geïnformeerd met de Kamerbrief over de voortgang van IZA.
Motie van de leden Bushoff en Mohandis over voor 1 januari 2024 gerichte afspraken maken over investeringen in de wijkverpleging	31765-822	De Kamer wordt hier voor de zomer 2024 over geïnformeerd.
Motie van het lid Werner over met zorgkantoren in overleg gaan over een systeem om regelarm werk te bevorderen	31765-808	De Kamer wordt hier voor de zomer over geïnformeerd.
Motie van de leden Bevers en Tielen over cowboygedrag in de zorg via zorgcontractering een halt toeroepen	29689-1231	In het voorjaar van 2024 zal er naar aanleiding van de evaluatie en monitoring van de NZa een kamerbrief uitgaan die – meer inhoudelijk – ingaat op hoe de contractering 2024 is verlopen, welke inhoudelijke stappen gezet zijn op alle verbetertrajecten en dergelijke.

Omschrijving van de motie	Vindplaats Stand van zaken	
Motie van de leden Van den Berg en Agema over zorgen dat zorgverzekeraars ook kleine zorgaanbieders een contract aanbieden	29689-1232	Voor 1 mei 2024 zal er naar aanleiding van de evaluatie en monitoring van de NZa een kamerbrief uitgaan die – meer inhoudelijk – ingaat op hoe de contractering 2024 is verlopen, welke inhoudelijke stappen gezet zijn op alle verbetertrajecten, etc. Die brief willen we benutten om de beide moties af te doen.
Motie van het lid Warmerdam c.s. over bevorderen dat de berekening van het richttariefpercentage door zorgkantoren transparanter wordt	24170-301	Zal worden afgedaan met begin 2024 te verzenden brief inzake de beleidsreactie op het Samenvattend rapport uitvoering Wlz 2022-2023.
Motie van het lid Vestering over zorgen dat omgevingsdiensten beschikken over de benodigde gegevens om toezicht te houden op dieren aantallen	28807-281	Deze motie wordt door het ministerie van LNV behandeld.
Motie van de leden Paulusma en Sneller over het ontwikkelen van een instrumentarium om de brede kosten en baten van preventie te kwantificeren	36410-XVI-59	De Kamer zal in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd
Motie van het lid Van der Plas over een impactanalyse van beperkingen in waterrijke gebieden	28807-282	Deze motie wordt door het ministerie van LNV behandeld.
Gewijzigde motie van het lid Hijink over de (financiële) effecten van het initiatiefwetsvoorstel op de abortusklinieken goed monitoren (t.v.v. 34891-19)	34891-25	De Kamer zal met de aanbieding van de wetsevaluatie worden geïnformeerd.
Motie van het lid Westerveld c.s. over de begrotingssystematiek voor de subsidieregeling abortusklinieken tot de volgende wetsevaluatie niet verder wijzigen	34891-17	De Kamer zal voor 2026 worden geïnformeerd.
Motie van de leden Leijten en Van der Laan over een samenhangende en domeinoverstijgende aanpak van gezondheidsachterstanden	35758-5	De Kamer zal geïnformeerd worden in een reactie welke samengaat met kabinetsreactie SER advies gezondheidsverschillen (samen met SZW).
Motie van de leden Mohandis en Westerveld over de CEM zo snel mogelijk aanbieden	32793-618	Op 20 juni 2023 is een brief naar de Kamer gegaan (Kamerstuk 32 793 , nr. 696).
Motie van de leden Kuik en Kuiken over een normenkader met betrekking tot seksualiteit en grensoverschrijdend gedrag	32793-519	Motie van de leden Kuik en Kuiken over een normenkader met betrekking tot seksualiteit en grensoverschrijdend gedrag is overgenomen door het ministerie van OCW en zal door hen beantwoord worden.
Gewijzigde motie van het lid Den Haan over het gratis maken van telefoonnummer 113 (t.v.v. 25424-656)	25424-663	De Kamer zal naar verwachting begin 2024 worden geïnformeerd over de verdere afhandeling van deze motie.
Motie van de leden Ellemeet en Bikker over in Europees verband richtlijnen afspreken over toezicht op het maximaal aantal donorkinderen en de uitwisseling van persoonsidentificerende gegevens	35870-25	De Kamer wordt in het voorjaar van 2024 hierover geïnformeerd.
Motie van het lid Paulusma over in kaart brengen welke redenen ten grondslag liggen aan de tekorten aan geslachtsceldonoren	35870-21	De Kamer wordt in het voorjaar van 2024 hierover geïnformeerd.
Motie van het lid Paulusma over wensouders die in de privésfeer op zoek gaan naar een geslachtsceldonor beter beschermen	35870-20	De Kamer wordt in het eerste kwartaal van 2024 nader geïnformeerd.
Motie van het lid Ellemeet c.s. over onderzoeken hoe het maximaal aantal gezinnen ook van toepassing kan zijn op donoren die buiten de kliniek werken en hoe overtreding bestraft kan worden	35870-24	De Kamer wordt in het eerste kwartaal van 2024 nader geïnformeerd.
Motie van het lid Bikker over verkennen wat andere landen met een verbod op anonieme donatie doen om activiteiten van buitenlandse klinieken te beperken	35870-23	De Kamer wordt in het eerste kwartaal van 2024 nader geïnformeerd.
Motie van het lid Den Haan over het opnemen van medische preventie in de green deal	36200-XVI-210	De Kamer wordt naar verwachting na de zomer 2024 geïnformeerd.
Motie van het lid Van der Staaij c.s. over een onderzoek naar een wettelijke grondslag voor de rol, taak en positie van het OMT en het MIT	25295-2088	De Kamer zal worden geïnformeerd na de evaluatie van het MIT in 2025.
Motie van het lid Renkema over een wenselijke infrastructuur voor de publieke gezondheidszorg	35655-7	De reactie op het advies van de RVS over stelsel van publieke gezondheid wordt door het nieuwe kabinet uitgestuurd.
Motie van het lid Agema over meer bekendheid geven aan de richtlijn voor herstel en re-integratie van werknemers met long covid / postcovid	25295-2138	De Kamer zal naar verwachting in 2024 hierover geïnformeerd worden

Toezeggingen afgerond

Tabel 71 Door bewindslieden gedane toezeggingen die zijn afgerond

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van VWS komt schriftelijk terug op de vraag van het lid Kwint over de administratie van het CAK, nog voor het verkiezingsreces.	TZ202310-091	Deze toezegging is afgedaan middels brief (TK 29669).
De minister verwacht het NZa-advies over de beschikbaarheidsfinanciering acute zorg eind 2023 en zal dit naar de Kamer sturen.	TZ202312-012	Deze toezegging is afgedaan met de brief van 16 januari waarmee het NZa advies is aangeboden aan TK.
De minister heeft de NZa advies gevraagd over een mogelijke bekostiging van spoedeisende hulp op basis van beschikbaarheid. Hij verwacht dit advies eind van het jaar en hij zal het aan de Kamer sturen.	TZ202312-019	Deze toezegging is afgedaan met de brief van 16 januari waarmee het Nza advies is aangeboden aan TK.
De minister komt voor de zomer met een brief over wat er wel en niet gebeurt, welke acties allemaal lopen en hoe met Regelhulp en met Juiste Loket wordt omgegaan.	TZ202307-140	Deze toezegging is afgedaan met bier (TK 34 104 , nr 381).
Ambulancezorg Nederland laat momenteel een onderzoek uitvoeren naar het gebruik en de voor- en nadelen van kunstmatige intelligentie in de ambulancezorg. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport stuurt de Kamer dit onderzoek na het zomerreces.	TZ202308-023	De Kamer is geïnformeerd via de Stand van zakenbrief moties en toezeggingen verkiezingsreces 2023 dd 25-10-2023.
De minister van VWS zegt toe eind van 2023 de Kamer het onderzoeksrapport te sturen over digitale hulpmiddelen voor het overkomen van taalbarrières.		Deze toezegging is afgedaan met de brief inz. Stand van zaken tolkenvoorzieningen in de Zvw d.d. 21-12-2023
De minister zegt toe het rapport van de NZa met het advies over de bekostiging van de acute zorg zo snel als mogelijk na het kerst reces met de Tweede Kamer te delen.		Deze toezegging is afgedaan met de brief inz. Stand van zaken tolkenvoorzieningen in de Zvw d.d. 21-12-2023
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verwacht de resultaten van het onderzoek van de NZa naar de bekostiging en toegankelijkheid van de acute zorg rond het einde van dit jaar. Toezegging aan de leden Agema (PVV) en Van den Berg (CDA).	TZ202308-021	De Kamer is geïnformeerd middels een stand van zaken brief Acute Zorg vóór de begrotingsbehandeling begin 2024.
In een volgende brief inz inhaalzorg zal worden meegenomen wat de eventuele mogelijkheden zijn om daar activiteiten op te ondernemen.	TZ202308-019	De Kamer wordt hierover in het voorjaar van 2024 geïnformeerd.
De staatssecretaris van VWS informeert de Kamer schriftelijk over de vraag van het lid Kwint (SP) over het ophouden van «resultaatgericht beschikken» door gemeenten.	TZ202310-136	De TK is op 16 oktober 2023 geïnformeerd met brief inzake Wetsvoorstel resultaatgericht beschikken Wmo 2015 (ter verduidelijken waarom het uitblijven van de wetsaanpassing gevolgen heeft voor gemeenten).
De staatssecretaris van VWS zal voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van VWS schriftelijk een update geven over het Wmo-toezicht.	TZ202310-092	De TK is op 17 januari 2024 geïnformeerd met brief inzake Beleidsreactie rapport IGJ over de kwaliteit van het Wmo-toezicht in 2022 over deze toezegging.
Voor het zomerreces stuurt de minister van VWS de Kamer een stand-van-zakenbrief over de beschikbaarheid van medische middelen en producten.	TZ202308-011	De Kamer is hierover geïnformeerd door middel van de brief Voortgang beschikbaarheid medische producten (29477 - 845) (29368)
De minister informeert de Kamer volgend jaar (2023) over de voortgang van de uitgezette acties op het gebied van ATMP's.		De Kamer is hierover geïnformeerd door middel van de brief stimuleren innovatieve geneesmiddelenontwikkeling (29477 - 867) (29822)
De minister van VWS zegt toe de Kamer te informeren over problemen die er zijn bij opioïdenverslaving en welke plannen er zijn om hier met de sector aan te werken.		De Kamer is hierover geïnformeerd en daarmee is de motie afgedaan door middel van de brief Extramurale farmaceutische zorg (29477 - 864) (29794)
De minister voor Langdurige Zorg en Sport stuurt de kamer nog voor de begrotingsbehandeling VWS een brief over de salarisverschillen tussen de arts in opleiding bij de SBOH en die binnen het ziekenhuis.	TZ202310-041	De motie is afgedaan met de Kamerbrief «Reactie vergelijkingsonderzoek FWG naar arbeidsvoorwaarden aios» d.d. 26 oktober 2023.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verwacht de Kamer op korte termijn te informeren over de brief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan het RIVM over het OMT-advies van 14 april 2020.	TZ202308-009	Deze toezegging is afgedaan middels de Kamerbrief over Fraudebestrijding in de zorg (Kamerstukken II, 28 828 , nr. 134)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zal de Kamer op korte termijn informeren zodra hij het voorstel voor een meerjarenonderzoeksagenda naar post-COVID & bijhorende begroting heeft ontvangen van ZonMW. Daarbij zal de minister tevens ingaan op specifieke vragen over het tijdsbestek en de begroting hiervan.	TZ202308-008	Afgedaan in Kamerbrief 12 december 2023 (TK, 25 295 , nr. 2151)

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport informeert de Kamer na het zomerreces over de voortgang van de gesprekken met het zorgveld en de samenleving over de morele uitgangspunten van keuzes bij de verdeling van zorg tijdens langdurige schaarste.	TZ202308-005	De Kamer wordt hierover nader geïnformeerd na het zomerreces 2024.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zal de Kamer in het najaar, na de zomer, informeren over de voortgang van het beleidsprogramma Pandemische Paraatheid.	TZ202308-003	De Kamer is middels de brief van 26 oktober 2023 (Kamerstukken II, 2023/2024, 25 295, nr. 2147) hierover geïnformeerd
De minister van VWS zegt toe nadere toelichting over het instrument scenario's op te nemen in de voortgangsrapportage pandemische paraatheid die dit najaar aan de Tweede Kamer zal worden gezonden.		In de voortgangsbrief Pandemische paraatheid van 26 oktober 2023 (Kamerstuk 25 295, nr. 2147) is geschetst langs welke lijnen de doorontwikkeling en toepassing van het instrument wordt opgepakt.
De minister van VWS informeert de Kamer schriftelijk in een voortgangsbrief over de uitkomsten van de gesprekken met patiëntenorganisaties over signalen m.b.t. counseling na prenatale screening.	TZ202310-095	De Kamer is op 26 november 2023 geïnformeerd middels de Kamerbrief «Besluitvorming over GR-advies Wbo-vergunning voor de NIPT als bevolkingsonderzoek» (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 29 323, nr. 176)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport werkt samen met het ministerie van LNV aan de preventie en bestrijding van de vogelgriep en de voorbereiding op eventuele zoönotische varianten daarvan. Na de zomer kan de Kamer een intensiveringsplan verwachten.	TZ202308-006	Het ministerie van LNV heeft de Kamer hierover op 6 juli 2023 geïnformeerd middels een Kamerbrief
Dit externe onderzoek naar de maatschappelijke waarde van PGB2.0 is medio juli beschikbaar. De resultaten zullen met uw Kamer worden gedeeld		Deze toezegging is afgedaan middels de Kamerbrief over onderzoeken kosten en baten PGB2.0 die op 28 september 2023 met de Kamer is gedeeld.
Eind oktober ontvangt de Kamer van de minister voor Langdurige Zorg en Sport een effectenbrief over de voortgang van de aanpak zorgfraude.	TZ202310-088	De toezegging is afgedaan middels de Eerste effectenbrief van de Taskforce Integriteit Zorgsector (TIZ) die op 26 oktober 2023 met de Kamer is gedeeld.
Voor het einde van het jaar ontvangt de Kamer van de minister voor Langdurige Zorg en Sport een brief over de ambities ten aanzien van de regeldruk- en lastenvermindering.	TZ202310-090	In de Kamerbrief «Aanpak regeldruk en administratieve lasten» die op 11 december 2023 met de Kamer is gedeeld wordt ingegaan op de intensivering van het programma (Kamerstukken 2023/2024, 29 515, nr. 491)
De minister van VWS zal de Kamer voor eind 2023 informeren over de mogelijkheden voor het verminderen van de administratieve lasten in de huisartsenzorg.	TZ202310-031	VWS zal uw Kamer in de volgende voortgangsbrief IZA, die gepland staat voor het voorjaar van 2024, nader informeren over deze toezegging.
De minister voor LZS zegt toe de Kamer op korte termijn, naast met nog meer urgentie te werken aan een onafhankelijke integriteitscentrum, ook de gevolgen, de vervolgstappen en de benodigde maatregelen naar aanleiding van de DPIA onderzoek uitgevoerd bij NOC*NSF toe te sturen.		De motie is afgedaan met de brief Integriteitscentrum sport (TK 29597).
De Kamer ontvangt zo spoedig mogelijk een brief over de risicoverevening. Hierin wordt ingegaan op de bandbreedte en constrained regression.	TZ202308-015	Voldaan via Jaarlijkse risicovereveningsbrief (Kamerstuk 29 689, nr. 1204), waarin voorgenomen modelaanpassingen worden besproken.
De minister van VWS stuurt de Kamer voor deze zomer de uitwerking van de hervorming van het eigen risico.	TZ202308-016	Op 30 juni 2023 is een Kamerbrief (Kamerstuk 29689, nr. 1206) verstuurd. In deze brief wordt de toezegging afgedaan.
Deze zomer ontvangt de Kamer een brief waarin wordt ingegaan op eventuele oplossingsrichtingen ten aanzien van de toegankelijkheid van mondzorg voor de korte en lange termijn. In het najaar ontvangt de Kamer de nadere uitwerking hiervan. Toezegging aan de leden Dijk (SP) en Bushoff (PvdA).	TZ202308-013	De Kamer is geïnformeerd met een brief d.d. 29 juni 2023 Tweede Kamer, verjaderjaar 2022-2023, 32620, nr. 287 .
Bij de start van het overstapseizoen zal de minister de Kamer informeren over het overzicht van zorgpolissen.	TZ202308-018	De Kamer is geïnformeerd over het polisaanbod 2024 en het onderzoek naar Verzekerdeninvloed (TK 29689, nummer 1235).
De minister voor LZS informeert de Kamer te zijner tijd of zij aanwezig zal zijn bij de hearing in het kader van de rapportageverplichtingen van Nederland en over het hele proces hiervan.	TZ202310-137	De Kamer is begin februari 2024 geïnformeerd met brief inzake Nationale strategie voor mensen met een handicap.
De minister voor LZS stuurt de Kamer uiterlijk begin 2024 een eerste aanzet van de werkagenda behorende bij de meerjarige nationale strategie voor het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Hierin wordt een overzicht gedeeld met onderwerpen waarover het gaat en de acties die ondernomen worden.	TZ202310-134	De Kamer is begin februari 2024 geïnformeerd met brief inzake Nationale strategie voor mensen met een handicap.
De TK wordt geïnformeerd over de uitkomst van de gesprekken tussen CPB, RIVM en VWS over mogelijkheid prijsplafonds en budgettaire effecten preventie te laten doorrekenen door het CPB.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 2 december 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 32 793, nr. 646)
De minister van VWS zal de directeur van het RIVM vragen om binnen twee maanden informatie te verstrekken over de vraag of de wijzigingen in het conceptadvies van het OMT-advies	TZ202303-109	De toezegging is middels een Kamerbrief op 27 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2104)

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
gedragen worden door het conceptverslag en het verslag van de vergadering van 14 april 2020, zo mogelijk na raadpleging van de personen die deelgenomen hebben aan de vergadering van 14 april.		
De minister zal de Kamer ruim voor de zomer informeren over de noodzakelijkheid van geldende speciale regels omtrent COVID-afval.	TZ202303-111	De toezegging is middels een Kamerbrief op 10 maart 2023 afgedaan. (Afschrift Kamerbrief over besluiten resterende adviezen COVID-19 (Eerste Kamer) (28812))
De minister van VWS informeert de Kamer over een eventuele opvolging van het GR-advies.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 26 november 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 29 323, nr. 176)
De minister stuurt de Kamer dit voorjaar een brief over het RIVM-advies met betrekking tot mpox.	TZ202302-201	De toezegging is middels een Kamerbrief op 3 april 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2042)
De minister gaat op korte termijn in gesprek met de LHV en de GGD over prep-zorg en koppelt hierover terug aan de Kamer.	TZ202302-202	De toezegging is middels een Kamerbrief op 25 september 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 32 239, nr. 13)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van vragen van de leden Prins (CDA) en Krijnen (GroenLinks), toe met de huisartsen te bespreken hoe zij richting burgers kunnen communiceren of het verstrekken van de abortuspil wel of geen deel uitmaakt van het zorgaanbod van een huisartsenpraktijk.	T03511	De toezegging is middels een Kamerbrief op 4 december 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 30 371, nr. 54)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van der Voort (D66), toe het onderwerp nazorg voor buitenlandse vrouwen te bespreken met de veldpartijen. Mochten deze gesprekken hiertoe aanleiding geven, dan zal de Kamer hierover met de eerstvolgende brief over de voortgang van de Aanpak onbedoelde en ongewenste zwangerschap, die naar verwachting in april 2023 verschijnt, geïnformeerd worden.	T03512	De toezegging is middels een Kamerbrief op 11 april 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 279, nr. 239)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zal de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van Dijk (SGP) over de registratie van het aantal abortussen door huisartsen, met de kabinetsreactie op de Tweede evaluatie van Wet afbreking zwangerschappen (Wafz) informeren over de voorgenomen rapportage van abortussen.	T03515	De toezegging is middels een Kamerbrief op 14 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 30 371, nr. 52)
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid De Bruijn-Wezeman (VVD), toe dat hij in de kabinetsreactie op de tweede wetsevaluatie Wet afbreking zwangerschap zal terugkomen op de vraag of er voldoende juridische duidelijkheid is over het wel of niet mogen uitvoeren van overtijdbehandelingen door huisartsen.	T03516	De toezegging is middels een Kamerbrief op 14 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 30 371, nr. 52)
Voor de zomer informeert de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de Kamer over de uitkomsten van het advies van het RIVM over de inrichting van de microbiologische diagnostiek ten behoeve van de publieke gezondheid in Nederland.	TZ202304-030	De toezegging is middels een Kamerbrief op 29 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2106)
Voor de zomer ontvangt de Kamer een brief over het advies van het RIVM over de toekomst van microbiologische laboratoria.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 29 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2106)
De minister zal de staatssecretaris van VWS verzoeken schriftelijk terug te komen op de protocollen en de definitie van desinformatie.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 26 juni 2023 afgedaan
Voor de zomer ontvangt de Kamer het advies ten aanzien van het stilstaan in het najaar van 2023 bij de pandemie.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 27 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2103)
De minister komt schriftelijk terug op de vraag of het memo uit voetnoot 53 van het eerste OVV-rapport aan de Kamer beschikbaar kan worden gesteld.	TZ202303-110	De toezegging is middels een Kamerbrief op 27 juni 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 25 295, nr. 2104)
Uw Kamer wordt de tweede helft van 2023 geïnformeerd over de voortgang van de aanpak en in het vervolg daarop informeren we u jaarlijks over de voortgang.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 20 december 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 25 424, nr. 677)
Eind oktober ontvangt de Kamer de tussenevaluatie van de subsidieregeling prep, alsmede de reactie van de Minister hierop.		De toezegging is middels de Kamerbrief «Voortgang beleidsvisie Seksuele Gezondheid» (Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 239, nr. 12)
De minister van VWS zegt toe om met verenigingen van ouders in gesprek te gaan over counseling, gelet op het structurele aanbod van de NIPT vanaf 1 april 2023 en daar op een geschikt moment over bij de Kamer terug te komen met zijn bevindingen.		De toezegging is middels een Kamerbrief op 26 november 2023 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 29 323, nr. 176)
De staatssecretaris houdt de Kamer op de hoogte van de financiering van preventie in brede zin en de ontwikkelingen op dit gebied.	TZ202302-207	De toezegging is middels een Kamerbrief op 17 januari 2024 afgedaan (Kamerstukken II, 2023 – 2024, 32 793, nr. 712)

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister stuurt in december of uiterlijk januari een stand-van-zakenbrief over verduurzaming en welzijn.	TZ202312-009	Op 21 december heeft VWS de Kamerbrief over verduurzaming (publieke)zorg en welzijn naar de TK gestuurd (Kenmerk: 3732493-1057799-MEVA)
De minister komt schriftelijk terug op de vraag of het memo uit voetnoot 53 van het eerste OVV-rapport aan de Kamer beschikbaar kan worden gesteld.	TZ202303-109	De minister van VWS zal de directeur van het RIVM vragen om binnen twee maanden informatie te verstrekken over de vraag of de wijzigingen in het conceptadvies van het OMT-advies gedragen worden door het conceptverslag en het verslag van de vergadering van 14 april 2020, zo mogelijk na raadpleging van de personen die deelgenomen hebben aan de vergadering van 14 april.
De minister zal de Kamer ruim voor de zomer informeren over de noodzakelijkheid van geldende speciale regels omtrent COVID-afval.	TZ202303-111	De minister van VWS heeft toegezegd u voor de zomer te informeren over de noodzakelijkheid van geldende speciale regels omtrent COVID-afval. Deze toezegging is gedaan in het Tweeminutendebat Verduurzaming van de zorg (CD 9/3). Inmiddels zijn deze speciale regels omtrent COVID-afval vervallen en droog corona afval mag met het huishoudelijk afval worden afgevoerd. Ik ga er vanuit dat deze toezegging hiermee is afgedaan.
De minister van VWS informeert de Kamer over een eventuele opvolging van het GR-advies.		Momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding van het besluit over het GR-advies 'Wbo-advies: NIPT als bevolkingsonderzoek'.
De minister stuurt de Kamer dit voorjaar een brief over het RIVM-advies met betrekking tot mpox.	TZ202302-201	De minister van VWS heeft de kamer op 3 april 2023 middels de Kamerbrief stan van zaken mpox geïnformeerd.
De minister gaat op korte termijn in gesprek met de LHV en de GGD over prep-zorg en koppelt hierover terug aan de Kamer.	TZ202302-202	De minister gaat op korte termijn in gesprek met de LHV en de GGD over PreP-zorg en koppelt hierover in september terug aan de Kamer.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van vragen van de leden Prins (CDA) en Krijnen (GroenLinks), toe met de huisartsen te bespreken hoe zij richting burgers kunnen communiceren of het verstrekken van de abortuspil wel of geen deel uitmaakt van het zorgaanbod van een huisartsenpraktijk.	T03511	De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van vragen van de leden Prins (CDA) en Krijnen (GroenLinks), toe met de huisartsen te bespreken hoe zij richting burgers kunnen communiceren of het verstrekken van de abortuspil wel of geen deel uitmaakt van het zorgaanbod van een huisartsenpraktijk voor het einde van 2023.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van der Voort (D66), toe het onderwerp nazorg voor buitenlandse vrouwen te bespreken met de veldpartijen. Mochten deze gesprekken hiertoe aanleiding geven, dan zal de Kamer hierover met de eerstvolgende brief over de voortgang van de Aanpak onbedoelde en ongewenste zwangerschap, die naar verwachting in april 2023 verschijnt, geïnformeerd worden.	T03512	Op 11 april 2023 is de Kamer middels de Kamerbrief «Voortgang aanpak ongewenste zwangerschap» geïnformeerd.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zal de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van Dijk (SGP) over de registratie van het aantal abortussen door huisartsen, met de kabinetsreactie op de Tweede evaluatie van Wet afbreking zwangerschappen (Wafz) informeren over de voorgenomen rapportage van abortussen.	T03515	Op 14 juni 2023 is de Kamer middels de Kamerbrief «Kabinetsreactie evaluatie Wet afbreking zwangerschap» geïnformeerd
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid De Bruijn-Wezeman (VVD), toe dat hij in de kabinetsreactie op de tweede wetsevaluatie Wet afbreking zwangerschap zal terugkomen op de vraag of er voldoende juridische duidelijkheid is over het wel of niet mogen uitvoeren van overtijdbehandelingen door huisartsen.	T03516	Op 14 juni 2023 is de Kamer middels de Kamerbrief «Kabinetsreactie evaluatie Wet afbreking zwangerschap» geïnformeerd
Voor de zomer informeert de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de Kamer over de uitkomsten van het advies van het RIVM over de inrichting van de microbiologische diagnostiek ten behoeve van de publieke gezondheid in Nederland.	TZ202304-030	Toezegging wordt meegenomen in de PP brief «Structurele versterkingen van de pandemische paraatheid van publieke gezondheid en infectieziektenbestrijding».
Voor de zomer ontvangt de Kamer een brief over het advies van het RIVM over de toekomst van microbiologische laboratoria.		In juni 2023 heeft het RIVM het onderzoek «Toekomstbestendige microbiële diagnostiek voor publieke gezondheid en pandemische paraatheid» opgeleverd
Voor de zomer ontvangt de Kamer het advies ten aanzien van het stilstaan in het najaar van 2023 bij de pandemie.		Op 27 juni 2023 is de Kamerbrief «Advies Comité Stilstaan bij Corona» gedeeld met de TK
Uw Kamer wordt de tweede helft van 2023 geïnformeerd over de voortgang van de aanpak en in het vervolg daarop informeren we u jaarlijks over de voortgang.		De Kamer zal voor eind van 2023 geïnformeerd worden over de voortgang op de landelijke aanpak mentale gezondheid van ons allemaal.
Eind oktober ontvangt de Kamer de tussenevaluatie van de subsidieregeling prep, alsmede de reactie van de Minister hierop.		De Kamer zal in oktober 2023 worden geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van VWS zegt toe om met verenigingen van ouders in gesprek te gaan over counseling, gelet op het structurele aanbod van de NIPT vanaf 1 april 2023 en daar op een geschikt moment over bij de Kamer terug te komen met zijn bevindingen.		De Kamer wordt naar verwachting in het laatste kwartaal van 2023 geïnformeerd.
De staatssecretaris houdt de Kamer op de hoogte van de financiering van preventie in brede zin en de ontwikkelingen op dit gebied.	TZ202302-207	De Kamer wordt voor einde 2023 geïnformeerd.
Het eindrapport over de moleculaire diagnostiek van het Zorginstituut wordt eind 2023 verwacht.	TZ202312-010	Deze toezegging is afgedaan op 13 december 2023 middels de brief: Eindbrief Moleculaire diagnostiek (Kamerstukken II, 2023/2024, 31 765, nr. 838)
De minister voor Langdurige Zorg en Sport informeert de Kamer voor de zomer over de voortgang van het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn.	TZ202308-020	Deze toezegging is afgedaan middels de Kamerbrief over de Voortgangsrapportage programma TAZ van 6 juli 2023 Kenmerk: 3611904-1049824-MEVA
De minister voor Langdurige Zorg en Sport informeert de Kamer voorafgaand aan het commissiedebat Arbeidsmarktbeleid op 27 september aanstaande over de uitvoering van de motie over de toegevoegde waarde van een medisch generalist in het kader van passende zorg.	TZ202308-022	Deze toezegging is afgedaan met de Voortgangsrapportage programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en welzijn (TAZ) (Kamerstukken II, 2022/2023, 29 282, nr. 533)
De minister van VWS zal de Kamer in oktober 2023 op de hoogte stellen van zijn besluit over de spoedeisende hulp arts.	TZ202310-034	Deze toezegging is afgedaan middels de aanbestedingsbrief besluit wettelijke erkenning SEH-arts als specialistentitel (kenmerk: 3724658-1056935-MEVA)
Evaluatie van het CAM, Tijdens het Commissiedebat Drugs van 12 mei 2022 heb ik aan het lid Sneller (D66) toegezegd een reactie te geven op de opvolging van de aanbevelingen uit het evaluatieonderzoek van de KWINK groep naar het CAM.		In de stand van zakenbrief moties en toezeggingen begrotingsbehandeling 2024 (Kamerstukken II, 2023/2024, 36 410 XVI, nr. 35) wordt deze toezegging afgedaan
De minister informeert de Kamer aan het eind van dit jaar over het onderzoek van AEF naar de werking en de effecten van het verlagen van de opslag van de bestuursrechtelijke premie.	TZ202308-014	Afgedaan met de brief van 18 januari 2024 Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 33 077, nr. 26
De minister van VWS komt in een stand-van-zakenbrief terug op de opmerkingen in het CD over Intravacc. De minister voor LZS zal aan de Kamer melden wanneer de Kamer deze brief kan verwachten.	TZ202312-023	Deze toezegging is afgedaan middels een stand van zaken brief op 28 december (Kamerstukken II 2022/23, 34951, nr. 15)

Toezeggingen openstaand

Tabel 72 Door bewindslieden gedane toezeggingen die nog niet zijn afgerond		
Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Ik zal u op de hoogte stellen als er meer informatie beschikbaar is over de definitieve beschikbaarheidsdatum en de uitkomst van de geschillen		In afwachting van definitieve beschikbaarheidsdatum en de uitkomst van de geschillen.
Kamer informeren over de overdracht van de aandelen als de verkoop definitief wordt		Wanneer de overdracht van de aandelen definitief wordt zal de Kamer geïnformeerd worden
De minister zegt toe om met Zorginstituut Nederland in gesprek te gaan over juiste manier van totstandkoming indicatie medische kindzorg en hun standpunt. En zal de Tweede Kamer over de uitkomsten van dit gesprek in het voorjaar informeren.		In april 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden
De minister geeft een duiding van de geaggregeerde gegevens bij de volgende NZa-monitor inzake de inhaalzorg.	TZ202312-011	De Kamer wordt in het eerste kwartaal van 2024 hierover geïnformeerd via een brief over de toegankelijkheid van de medisch specialistische zorg.
De minister zegt toe de Tweede Kamer in het eerste kwartaal van 2024 te informeren over een handreiking besluitvorming eventuele sluiting van (delen van) ziekenhuizen (waaronder spoedeisendehulpdiensten en spoedeisende verloskunde) en zal daarin bezien of de wijze van reageren op bezwaren opgenomen kan worden in de handreiking, evenals het onderwerp behoud van personeel.		De handreiking zal worden verzonden aan de Kamer in het eerste kwartaal van 2024.
De minister zegt toe de Tweede Kamer in het eerste kwartaal van 2024 te informeren over de verkenning naar de governance van het ROAZ, waar ook de betrokkenheid van professionals, betrokkenheid van gemeenten en de directeur Publieke Gezondheid, in het ROAZ aan bod komt.		De handreiking zal worden verzonden aan de Kamer in het eerste kwartaal van 2024.
De minister van VWS stuurt de voortgangsbrieven geboortezorg in het eerste kwartaal van 2024 naar de Kamer.	TZ202310-098	De Kamer wordt naar verwachting in het voorjaar van 2024 geïnformeerd.
MVWS verwacht de TK in Q1 2024 verder te kunnen informeren over plan inzet helikopter voor vervoer van patiënten in crisissituaties.		Verwachting is dat de Kamer in de tweede helft van 2024 wordt geïnformeerd over de resultaten.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister zegt toe in het voorjaar de Tweede Kamer te informeren over de voortgang van het actieplan 1.0 Kindzorg Zvw-pgb (Kamerstuk 34 104, nr 381).		In april 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
De minister zegt toe om de Kamer in voorjaar per brief te informeren over ontwikkelingen medische kindzorg en andere toezeggingen zoals hiervoor benoemd meenemen.		In april 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
De minister van VWS zegt toe in de derde kwartaal van 2024 de kamer te informeren over de voortgang van de implementatie fase van de visie eerstelijnszorg 2030.		Momenteel zitten wij in het begin van de implementatie fase van de visie, naar verwachting wordt de Kamer in de herfst geïnformeerd
De minister van VWS zegt toe om de Kamer in de tweede helft van 2024 informeren over het in kaart brengen van de financiële knelpunten m.b.t. de huisvestingsproblematiek van huisartsen en gezondheidscentra.		De Kamer wordt naar verwachting eind 2024 geïnformeerd.
De minister van VWS informeert de Kamer zodra er zicht is op het moment van besluitvorming over de European Health Data Space. (Tielen & Van den Berg)	TZ202310-106	De Kamer is hierover geïnformeerd (Kamerbrief 5 december 2023 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/12/05/kamerbrief-over-onderhandelingsmandaat-ehds)
De minister van VWS informeert de Kamer eind van het jaar over de contouren van het transitieplan voor een landelijk dekkend net van infrastructuur (Van den Berg en Paulusma)	TZ202310-104	De Kamer is hierover geïnformeerd (Kamerbrief 22 januari 2024 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/01/22/kamerbrief-over-landelijk-dekkend-netwerk-van-infrastructuur)
De minister van VWS zegt toe, wanneer het vergelijkend onderzoek dat het Nationaal ICT-Instituut in de Zorg (Nictiz) uitvoert is afgerond, dit onderzoek met de Kamer te delen bij de volgende voortgangsbrief over de Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (Wegiz), na het zomerreces.		De Kamer wordt hierover na de zomer van 2024 geïnformeerd.
Uw Kamer zal in een voortgangsbrief over de uitwerking van de heroverweging rond PGO's worden geïnformeerd.		In april 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
In het eerste kwartaal van 2024 ontvangt de Kamer de uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek van Nivel naar vertrouwen in secundair gebruik van data.	TZ202310-105	In het voorjaar 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
Uiterlijk in het eerste kwartaal van 2024 informeert de minister de Kamer over de vervolgstappen inzake de persoonlijke gezondheidsomgeving	TZ202310-107	In april 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
De minister van VWS zal de end-to-endbeveiliging meenemen in de doorontwikkeling van de nationale visie en strategie en het landelijke vertrouwensmodel en zal de Kamer daar in het eerste kwartaal van volgend jaar aanvullend over informeren.	TZ202310-108	In het voorjaar 2024 zal er een brief aan de Kamer worden aangeboden.
De minister van VWS zegt toe criteria opstellen die bepalen welke entiteiten in de (gezondheids-)zorg worden aangewezen als kritieke entiteit en het resultaat aan de Kamer in het najaar 2024 melden.		De Kamer wordt hierover in het najaar van 2024 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in het najaar 2024 te informeren voortgang over de implementatie fysieke en digitale weerbaarheid		De Kamer wordt hierover in het najaar van 2024 geïnformeerd.
De Kamer wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang op het actieplan ICT in de Zorg.		De Kamer wordt hierover in het najaar van 2024 geïnformeerd.
De Kamer wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang op de nationale visie op het gezondheidsinformatiestelsel		De Kamer wordt hierover in het najaar van 2024 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe voor het einde van 2024 de Kamer te informeren over de voortgang en planning van het algoritmeregister.		De Kamer wordt hierover in het voorjaar van 2024 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe voor het einde van 2024 de Kamer te informeren over de voortgang omtrent de doelstellingen die in 2025 gerealiseerd moeten worden en de doelarchitectuur en het transitieplan.		De juridische mogelijkheid van de motie is in onderzoek, en parallel loopt een uitvraag bij veldpartijen wat er nodig is om dit toegangsmodel uitvoerbaar te laten zijn. Beoogd wordt om de Kamer een update over de uitvoering van de motie te sturen gelijktijdig met een update over de Kamerbrief naar een toekomstbestendig stelsel voor de vergoeding van nieuwe dure geneesmiddelen.
De minister voor LZS stuurt de Kamer aan het einde van dit jaar haar beleidsreactie op het advies van de Raad van State over ratificatie van het facultatief protocol bij VN-verdrag handicap en het Internationaal Verdrag Rechten van het Kind (IVRK).	TZ202310-135	De Kamer wordt geïnformeerd met brief inzake beleidsreactie op advies RvS over rectificatie van het facultatief protocol bij VN-verdrag handicap en het Internationaal Verdrag Rechten van het Kind (IVRK).

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris van VWS zegt toe dat in december 2023 de Tweede Kamer geïnformeerd wordt over de uitkomsten van gesprekken met verschillende departementen, de sector en andere relevante betrokkenen om tot concrete en serieuze maatregelen te komen om de regeldruk bij vrijwilligersorganisaties en filantropische instellingen tegen te gaan.		De Kamer wordt geïnformeerd met brief Regeldruk bij vrijwilligersorganisaties en filantropische instellingen over deze toezegging.
De staatssecretaris van VWS zegt toe dat de Kamer de resultaten van het onderzoek naar de adviesplicht schadelijke praktijken ontvangt, welke naar verwachting in de eerste helft van 2024 gereed zijn.		De Kamer wordt in het eerste kwartaal 2024 geïnformeerd over resultaten van het onderzoek naar de adviesplicht schadelijke praktijken.
De staatssecretaris van VWS zegt toe dat de Kamer begin 2024 geïnformeerd wordt over de mogelijkheden om in te zetten op deskundigheidsbevordering over schadelijke praktijken onder eerstelijnszorgprofessionals.		De Kamer wordt in het eerste kwartaal 2024 geïnformeerd over schadelijke praktijken.
De staatssecretaris van VWS zegt toe de Kamer in de volgende voortgangsbrief over het Nationaal Actieplan Dakloosheid te informeren over de resultaten van de eindevaluatie voor de pilot voor opvang EU-burgers		De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Voortgangsbrief over het Nationaal Actieplan Dakloosheid over deze toezegging.
De staatssecretaris van VWS zegt toe de Kamer in de volgende voortgangsbrief over het Nationaal Actieplan Dakloosheid te informeren over de verbeterlagen voor de LHBTIQ+ doelgroep		De Kamer wordt voor het zomerreces 2024 geïnformeerd met de Voortgangsbrief over het Nationaal Actieplan Dakloosheid over deze toezegging.
De minister van VWS stuurt de VWS-monitor twee keer per jaar (Verantwoordingsdag en Prinsjesdag) naar de TK.		De VWS-monitor zal ook op Verantwoordingsdag aan de Kamer aangeboden worden.
MVWS is voornemens om medio december 2023 voor ongeveer € 1,5 miljoen aan medische hulpmiddelen in te kopen bij leverancier(s) in de geografische regio van Egypte t.b.v. patiënten uit Gaza.		Door onvoorziene omstandigheden kost het inkopen van de medische hulpmiddelen meer tijd dan verwacht. De overeenkomsten worden zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2024 getekend.
De Kamer ontvangt eind van het jaar de eerste contouren van het wettelijk verankerde transparantieregister.	TZ202310-087	De Kamerbrief met contouren voor nieuwe wetgeving (breder dan enkel wettelijk transparantieregister) wordt in maart 2024 aan de Kamer verstuurd.
De minister van VWS zegt toe de marktscan extramurale hulpmiddelenmarkt, die wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau HHM, in het voorjaar van 2024 te delen met de Tweede Kamer.		De marktscan wordt meegenomen in de voortgangsbrief «beschikbaarheid medische producten» die medio 2024 aan de Kamer wordt verstuurd.
De minister van VWS zegt toe mogelijke knelpunten in de vergoeding van apotheekbereidingen te bespreken in de reguliere overleggen met apothekers en, indien nodig, vervolgstappen te nemen.		Dit punt is besproken tijdens een overleg met de (koepels van) apotheken in oktober 2023. VWS heeft de koepels tijdens dit overleg uitgenodigd om openstaande knelpunten die volgens hen vervolgstappen behoeven, te delen met VWS. Dit is nog niet gebeurd. Het laatste bericht ontvangen door VWS is dat deze knelpunten nog worden geïnventariseerd door de koepels.
De minister van VWS zegt toe een beleidsmatige reactie op het onderzoeksrapport 'Kwalitatieve verdieping analyse hiaten geneesmiddelenontwikkeling' voor zomer 2024 aan de Kamer te sturen.		De Kamer ontvangt voor het zomerreces 2024 een beleidsmatige reactie op het onderzoeksrapport 'Kwalitatieve verdieping analyse hiaten geneesmiddelenontwikkeling'
De minister van VWS zegt toe de Tweede Kamer medio 2024 opnieuw te informeren over de voortgang op het onderwerp 'beschikbaarheid van medische producten.'		De Kamer ontvangt medio 2024 een voortgangsbrief «beschikbaarheid medische producten».
De minister van VWS zegt toe te onderzoeken of een analyse van de verschillen in prijsstelling tussen Nederland en omliggende landen voor geneesmiddelen die van de markt gehaald zijn mogelijk is. De minister informeert de Kamer hierover in de volgende Kamerbrief beschikbaarheid medische producten.		De Kamer ontvangt medio 2024 een voortgangsbrief «beschikbaarheid medische producten».
De minister van VWS zegt toe de Tweede Kamer in de volgende beschikbaarheidsbrief te informeren over de voortgang van het meldproces en de verkenning van een mogelijke wettelijke informatieplicht met betrekking tot kritische medische hulpmiddelen.		De Kamer ontvangt medio 2024 een voortgangsbrief «beschikbaarheid medische producten».
De uitkomsten van de mid term review worden (naar verwachting) in het derde kwartaal van 2024 met de TK gedeeld		De Kamer ontvangt in het derde kwartaal 2024 de uitkomsten van de mid term review.
De minister van VWS zegt toe voor het einde van 2024 de Kamer een vervolgupdate te geven van de vervolgstappen en werkafspraken over het traject met veldpartijen over de extramurale farmaceutische zorg.		De Kamer ontvangt voor het eind van 2024 een vervolgupdate van de vervolgafspraken over het traject met veldpartijen over de extramurale farmaceutische zorg.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van VWS zegt toe de Kamer in 2024 te informeren over de uitkomsten van een beknopt onderzoek naar het gebruik van (il)legale opioïden.		De Kamer ontvangt voor het eind van 2024 een brief over de uitkomsten van een beknopt onderzoek naar het gebruik van (il)legale opioïden.
In de jaarrapportage 2023 van de IGJ zullen waar mogelijk aanvullende gegevens worden opgenomen over onaangekondigde bezoeken door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Die jaarrapportage verschijnt komend jaar begin april.	TZ202310-086	De Kamer ontvangt de jaarrapportage in het voorjaar van 2024.
De minister van VWS zegt toe in het najaar van 2023 schriftelijk terug te komen op de belangrijkste lessen voor het ministerie van VWS uit de resolutie van het Europees Parlement 'COVID-19 pandemic: lessons learned and recommendations for the future'.		Zoals aangegeven in de stand van zakenbrief moties en toezeggingen begrotingsbehandeling 2024 (Kamerstukken II, 2023/2024, 36 410 XVI, nr. 35) zal de minister van VWS uw Kamer in het eerste kwartaal van 2024 de toegezegde reactie doen toekomen
«Begin volgend jaar informeren wij u verder over deze motie in een Kamerbrief over de jeugdstrategie.»		De Kamer wordt om middels een brief begin 2024 geïnformeerd.
Informatie- en rechtspositie ouders en jeugdigen in vrijwillig kader: In het voorjaar van 2024 verwachten de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming de resultaten van bureau VanMontfoort en zullen deze met uw Kamer delen.		Het onderzoek loopt volgens schema. Het rapport wordt in het voorjaar van 2024 met de Kamer gedeeld.
N.a.v. motie 18-/18+ wordt een nieuwe toezegging gedaan. Wij zijn in gesprek over het uitvoeren van een (nader) onderzoek naar belemmeringen, praktijkvoorbeelden, het beter meenemen van wensen van jongeren, de wijze waarop een omkering van de bewijslast een rol kan spelen en de effecten daarvan. In de volgende voortgangsbrief Jeugd komen wij hierop terug.		De stand van zaken met betrekking tot deze toezegging zal in juni 2024 worden vermeld in de stand van zaken brief hervorming Jeugdzorg.
De staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming houden uw Kamer met onze voortgangsbrieven op de hoogte van onze inspanning gericht op een toekomstbestendige jeugdhulp. De eerstvolgende brief is voorzien in juni 2024.		De Kamer zal een stand van zakenbrief ontvangen inzake Hervormingen Jeugdzorg waarin deze toezegging wordt meegenomen.
Monitor jeugdbeschermingsketen - In de voortgangsbrief van 20 juni 2023 hebben de minister voor rechtsbescherming en de staatssecretaris van VWS aangegeven dat een traject is gestart om tot een monitor van de gehele jeugdbeschermingsketen te komen. Het ontwerp van een dergelijke monitor vraagt een intensieve inhoudelijke afstemming tussen de partijen in de jeugdbeschermingsketen die omwille van de zorgvuldigheid en complexiteit meer tijd vraagt dan voorzien. Zij zullen uw Kamer in het voorjaar van 2024 informeren over de voortgang van de ontwikkeling van een bredere monitor en indien mogelijk ook over de eerste uitkomsten.		De Kamer zal naar verwachting in het voorjaar 2024 geïnformeerd worden over de voortgang.
Onderzoekers van het Nederlandse Autisme Register (NAR) voeren op dit moment onderzoek uit. De onderzoekers hebben aangegeven in het voorjaar van 2024 met een eindrapport te kunnen komen. Dit rapport zal de staatssecretaris van VWS naar uw Kamer sturen.		De resultaten van het onderzoek verwachten we eind maart/ begin april 2024.
Handvatten voor ontwikkeling van tarieven: Tijdens het Commissiedebat over de voorhang ontwerpbesluit reële prijzen jeugdwet heeft het lid Raemakers (D66) met zijn motie de regering verzocht om het kennis- en informatiepunt van de Jeugdautoriteit te vragen om in beeld te brengen welke handvatten nodig zijn voor de ontwikkeling van tarieven. Op dit moment zijn de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming hierover in gesprek met de Jeugdautoriteit. Zij zullen uw Kamer voor de zomer van 2024 nader informeren over de opvolging.		De Kamer zal naar verwachting in de zomer van 2024 geïnformeerd worden over de voortgang.
Bijgevoegd bij deze brief treft u aan het advies van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming over vrijheidsbeperkende maatregelen in de open jeugdhulp. De staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming streven ernaar voor het zomerreces met een beleidsreactie te komen op het RSJ-advies.		De staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming streven ernaar voor het zomerreces 2024 met een beleidsreactie te komen op het RSJ-advies
Oplossingsrichtingen voor de vergoeding van kinderopvang voor pleegouders: De motie van het lid Den Haan (fractie Den Haan) verzoekt de regering in overleg te gaan over mogelijke structurele oplossingsrichtingen voor de vergoeding van kinderopvang voor pleegouders. In afstemming met de		Voor de zomer van 2024 ontvangt de Kamer een stand van zakenbrief inzake Hervormingen Jeugdzorg waarin deze motie wordt meegenomen.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
sector hebben de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming een onderzoek in voorbereiding. De resultaten verwachten zij medio 2024 en zullen deze dan met uw Kamer delen.		
De motie van het lid Van der Staaij (SGP) c.s. over de versterking van pleegzorg en andere gezinsgerichte en kleinschalige oplossingen meenemen bij de uitvoering van de Hervormingsagenda werken de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming samen met de sector en bij de Hervormingsagenda betrokken partijen uit. In het derde kwartaal van 2024 zullen zij uw Kamer hierover nader informeren.		Voor het WGO november 2024 zal de Kamer een stand van zaken brief ontvangen Hervormingen Jeugd.
Evaluatie bestuurlijke akkoorden ten aanzien van pleegzorg en gezinshuizen: De leden Raemakers (D66) en Ceder (CU) verzoeken de regering in hun motie de bestuurlijke akkoorden ten aanzien van pleegzorg en gezinshuizen goed te evalueren en de uitkomsten mee te nemen in het besluit over wettelijke verankering van de duur van gezinshuizen. Dit onderzoek is inmiddels in uitvoering. De resultaten worden in het najaar van 2024 verwacht en zullen door de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming met uw Kamer worden gedeeld.		Voor het WGO november 2024 zal de Kamer een stand van zaken brief ontvangen Hervormingen Jeugd waarin deze toezegging wordt meegenomen.
In de volgende voortgangsrapportage van de Toekomstagenda gehandicaptenzorg gaat de minister voor LZS in op het lopende onderzoek naar onder meer het herkennen van complexiteit rondom het thema van de instroom van cliënten in het VG7-zorgprofiel. Aanvulling 19/1: . De Kamer wordt in dezelfde periode inhoudelijk geïnformeerd (eind Q1 2024), maar dit zal gebeuren in een losse brief over de complexe zorg. Deze zal niet onderdeel zijn van de voortgangsrapportage van de Toekomstagenda.	TZ202310-133	De aanlevering van de brief met een inhoudelijke reactie op alle aangeleverde onderzoeken en stukken over complexe zorg in de GHZ gaat volgens planning.
De minister van LZS zegt toe om signalen van zorgkantoren over dreigende ontslagen in de ouderenzorg op te nemen in de voortgangsbrief WOZO van december 2023		Met het versturen van de WOZO brief (TK2023-2024, , 29 389, nr. 123) is aan deze toezegging voldaan.
De minister voor Langdurige zorg en sport en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zeggen toe de Kamer in het voorjaar van 2024 te informeren over de voortgang van de uitvoering van de bestuurlijke afspraken langdurige ggz (Wlz/Wmo).		De Kamer wordt hierover geïnformeerd in het voorjaar van 2024.
De minister voor LZS en de minister van J&V zullen een reactie sturen op de notitie Van den Hil over het stellen van grenzen aan agressie in de zorg.	TZ202312-024	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in 2024.
De minister voor Langdurige Zorg stuurt eind september 2023 de brief over de pauzeknopopties naar de Kamer.	TZ202310-032	De Kamer is middels de brief Invoeringstoets op de Wet toetreding zorgaanbieders (Wtza) hierover geïnformeerd (Kamerstukken II, 2023/2024, 34 767, nr. 67)
Voor het verkiezingsreces ontvangt de Kamer een brief over de beleidsaspecten ten aanzien van discriminatie in de zorg.	TZ202310-093	Op 15 december 2023 is de Verkenning Discriminatie en Racisme in de zorg van het instituut Verwey Jonker gedeeld met de Kamer
Later dit jaar stuurt de minister van VWS uw Kamer een integraal uitvoeringsprogramma verduurzamen (publieke) zorg, welzijn en sport. Daarin zal hij aandacht besteden aan onderzoek naar duurzaamheidsvraagstukken en financiering daarvan.		Deze toezegging is afgedaan middels de Kamerbrief over verduurzaming (publieke) zorg en welzijn en het rapport Uitvoeringsprogramma verduurzaming (publieke) zorg en welzijn 2024-2026 die op 21 december 2023 zijn gedeeld met de TK. (3732493-1057799-MEVA)
De minister van VWS zegt toe de Kamer in de zomer van 2024 het advies van het Zorginstituut over de noodzaak van tuchtrecht voor de klinisch fysicus met de differentiatie audiologie/videologie toe te sturen, voorzien van een kabinetsreactie.		De kabinetsreactie zal in de zomer van 2024 naar de Kamer worden gestuurd.
De minister van VWS zegt toe om de Kamer te informeren over de uitkomsten van de onderzoeken naar de oorzaken van oversterfte en een eventueel vervolg.		Wanneer de onderzoeksresultaten bekend zijn zal de TK hierover geïnformeerd worden.
De minister van LZS zegt toe de Kamer te informeren over de stand van zaken van de juridische opvolging van het onderzoek naar de inkoop van PBM voor zover dat een mogelijke oplossing van een eventuele onregelmatigheid niet in de weg staat of een eventueel procesbelang van de Staat daarmee niet wordt geschaad.	3709098-1055509-NC19	Op 19 oktober 2023 heeft de minister van VWS middels de Kamerbrief «Stand van zaken juridische opvolging onderzoek inkoop PBM» de TK geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Het kabinet gaat het deelrapport (3e OvV rapport Aanpak coronacrisis) de komende tijd bestuderen en zal op korte termijn met een reactie komen.	3710338-1039475-NC19	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in 2024.
Het streven is dat tijdens het komende humane griepseizoen (dit najaar) de eerste prikken tegen de seizoensgriep worden gezet bij personen, die een hoger risico lopen op een vogelgriepbesmetting. Samen met het RIVM en het ministerie van LNV wordt momenteel verkend hoe dit georganiseerd kan worden. De Kamer zal over de laatste stand van zaken dit najaar worden geïnformeerd.	Kamerstukken II, 25 295 , nr. 2051	In de Kamerbrief van 29 januari 2024 hebben de minister van LNV en de minister van VWS de TK geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het Intensiveringsplan preventie vogelgriep
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verwacht de Kamer voor het eind van dit jaar te informeren over de uitkomsten van de onderzoeken van zowel ZonMw als het RIVM naar de mogelijkheden van onderzoek naar individuele maatregelen.	TZ202308-002	De Kamer wordt hier nader over geïnformeerd in 2024.
De minister van VWS zegt toe de Tweede Kamer nader over de uitkomsten van het ZIN-traject en het onderzoek naar een subsidieregeling te informeren.		Zodra een van beide trajecten tot (tussentijdse) uitkomsten heeft geleid, wordt de Kamer daarover geïnformeerd.
Over de resultaten van de Ex durante beleidsevaluatie zal MVWS de TK via de volgende PP voortgangsrapportage informeren.		De resultaten van het ex durante beleidsevaluatie over Pandemische Paraatheid is meegenomen in de Kamerbrief: Voortgangsbrief beleidsprogramma pandemische paraatheid 2023 (Kenmerk: 3704803-1055156-PDPP) en Pandemische paraatheid: een agenda voor kennis en innovatie
De staatssecretaris van VWS zal een terugkoppeling aan de Kamer geven van zijn gesprekken met OCW/bck/rcc over anticonceptieverhalen op sociale media.	TZ202310-099	De Kamer zal naar verwachting na de zomer van 2024 worden geïnformeerd.
De specifieke risico-inschatting voor Nederland zal met de Kamer worden gedeeld, zodra deze af is.		De Kamer zal naar verwachting voor het eind van 2024 worden geïnformeerd.
Naar verwachting zal er vanuit de HERA in het najaar een definitief besluit worden gevraagd over het al dan niet aankopen van dit vaccin, dit na een definitieve beoordeling door het Europees geneesmiddelenbureau (EMA) van het aangepaste vaccin, welke nodig is voor de markttoelating in de EU. De Kamer wordt in het najaar geïnformeerd over het genomen besluit, alsook over mogelijke nieuwe ontwikkelingen rondom de aankoop van de vaccins wanneer die zich in de tussentijd voordoen.		De reactie naar de Kamer zal volgen zodra de EMA ons heeft geïnformeerd.
De TK informeren over het besluit rondom het gratis maken van het nummer 113		De Kamer zal naar verwachting medio 2024 worden geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer rond de zomer van 2024 opnieuw te informeren over de ontwikkelagenda.		taat nog open, geen ontwikkelingen. Prognose onveranderd
Uw Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de derde Landelijke Agenda Suicidepreventie		De Kamer zal naar verwachting medio 2024 worden geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer te informeren zodra er relevante onderzoeksresultaten zijn gepubliceerd, of er nieuwe relevante studies gestart worden naar het bevolkingsonderzoek borstkanker.		Bij ontwikkelingen zal de TK hierover geïnformeerd worden.
De minister van VWS zegt toe de Kamer voor het einde van 2024 te informeren over de voortgang van de verdere uitwerking van de Nederlandse Kanker Agenda (NKA)?		De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2024 worden geïnformeerd.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt toe ten aanzien van de bescherming van omwonenden van geitenhouderijen de resultaten van onderzoeken naar luchtwegklachten eind 2024 aan de Kamer te sturen.	TZ202309-016	De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2024 worden geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in 2024 nader te informeren over de onderzoeksresultaten van het RIVM over de redenen voor de dalende deelnametrend.		Staat nog open, geen ontwikkelingen. Wanneer er ontwikkelingen plaatsvinden zal de TK hierover geïnformeerd worden.
In een volgende voortgangsbrief over pgb of zorgfraude wordt de Kamer geïnformeerd over de uitkomst van de gesprekken met de Sociale Verzekeringsbank over gegevensuitwisseling en de juridische grondslag daarvan.	TZ202310-089	Voor het zomerreces 2024 wordt een stand van zaken brief pgb gestuurd waarin de Kamer nader geïnformeerd wordt over de uitkomst van de gesprekken met de SVB.
De minister voor Langdurige Zorg en Sport zal in een voortgangsbrief over het IZA voor eind 2023 aangeven hoe de motie Van den Berg/Agema over eenduidigheid van vraagstelling aan zorgaanbieders (en 1 portaal voor aanlevering) wordt uitgevoerd.	TZ202310-033	De Kamer wordt hier in het voorjaar van 2024 over geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister van VWS zegt toe om de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 te informeren over de mogelijkheden om de NZa de wettelijke bevoegdheid te geven overnames door zorgaanbieders tijdelijk te verbieden wanneer IGJ of NZa onderzoek doen naar deze aanbieders.		De Kamer zal over de voortgang worden geïnformeerd in de geplande brief over aanpassingen in het zorg specifieke markttoezicht.
In het voorjaar van 2024 wordt de TK opnieuw geïnformeerd over de voortgang van het IZA		De Kamer zal naar verwachting in het voorjaar 2024 worden de voortgangsrapportage ontvangen.
Voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van het ministerie van VWS ontvangt de Kamer de beleidsreactie op het rapport Met de stroom mee van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving.	TZ202308-010	Zodra er een nieuw kabinet is zal er een beleidsreactie worden opgesteld.
De minister voor LZS zegt toe de Kamer medio 2024 te informeren over de uitkomsten van de verkenning naar de invulling van het intern toezicht.		De Kamer wordt hier in de zomer van 2024 over geïnformeerd.
De minister van LZS zegt toe in een afzonderlijke brief in Q4 van dit jaar in te gaan op de evaluatie van de SPUK stimulerings sport.		De Kamer is reeds geïnformeerd met de brief Voorhangprocedure SPUK stimulerings Sport 2024-2025 (TK, 29945)
De minister informeert de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 over de voortgang van de voorbereiding van wetgeving voor het onafhankelijke integriteitscentrum. In het vierde kwartaal zal de consultatie van het wetgevingstraject afgerond zijn.	TZ202310-138	Kamer wordt naar verwachting in maart 2024 geïnformeerd.
De minister informeert de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 over de voortgang van de professionalisering van het Instituut Sportrechtspraak (ISR). In deze brief zal ook aandacht zijn voor het perspectief van de slachtoffers.	TZ202310-140	Kamer wordt naar verwachting in maart 2024 geïnformeerd.
Rond de zomer van 2024 zullen MLZS en de minister en staatssecretaris van OCW de TK informeren over de verdere stand van zaken rondom de werkzaamheden om te komen tot een veilige danssector en de voortgang op de uitvoering van moties.		Voor de zomer 2024 komt er een Kamerbrief.
De minister voor LZS zegt toe de Kamer eind 2024, nadat NOC*NSF de topsportstrategie 2025+ heeft gepresenteerd, te informeren over de nieuwe koers van het voorzieningenmodel voor topsporters.		Op dit moment voert NOC*NSF een verkenning uit naar het voorzieningenmodel voor topsporters. De verwachting is dat de Kamer hierover eind 2024 geïnformeerd wordt via de brief omtrent de voortgang van het strategisch kader topsport.
OVIVI2 wordt jaarlijks gemonitord. De rapportages hierover worden aan de tweede kamer toegestuurd.		De monitor wordt in het voorjaar van 2024 aan de Kamer aangeleverd.
De staatssecretaris van VWS zegt toe in de eerder toegezegde voortgangsbrief Preventieaanpak leefstijl met focus op overgewicht en voeding welke eind 2023 naar de Kamer verzonden zal worden, de uitkomsten van het onderzoek Gezonde School in context plaatsen van de beleidsinzet op overgewicht en voeding.		Aan de toezeggingen is voldaan met de brief Eindrapport 'onder welke Condities doet Gezonde School ertoe?' (Eerste Kamer) (29645).
De staatssecretaris van VWS zegt toe om voor eind maart 2023 een rapport van het RIVM naar de Tweede Kamer te sturen over welke stappen er gezet moeten worden om de e-sigaret zelf een uniform en neutraal uiterlijk te geven.		Aan de toezegging is voldaan met de brief over de uitvoering van de motie-Van der Laan en Ceder (32011-108).
Een eerste rapportage [van de monitor reclame en marketing voor alcohol en ongezonde voeding] over het jaar 2023 verwacht de staatssecretaris van VWS in het voorjaar van 2024 met uw Kamer te delen		Aan dit verzoek is voldaan met de brief Aanpak problematisch alcoholgebruik (27565-191).
Gelet op de wens van uw Kamer om snelle voortgang te maken bij het effectueren van de afspraken uit de Hervormingsagenda op het gebied van regionale samenwerking, treffen de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming voorbereidingen voor de lagere regelgeving die uit het wetsvoorstel voortvloeit. Bij indiening van het wetsvoorstel informeren zij uw Kamer over de contouren van de ministeriële regeling ten aanzien van het aanwijzen van vormen van jeugdhulp die regionaal moeten worden georganiseerd en ingekocht.		Dat gebeurt – conform toezegging – bij het indienen van het wetsvoorstel. Op dit moment wordt gewerkt aan het nader rapport. Zodra het nader rapport gereed is zal het wetsvoorstel (na akkoord van de ministerraad) worden ingediend.
De NZa zal vervolgens een betaaltitel vaststellen op basis van een aanwijzing van de minister van VWS. Daartoe zal ik de Eerste en Tweede Kamer eerst een voorhangbrief zenden. In die brief zal worden aangegeven hoe de NZa volgens de beschrijving en voorwaarden geschetst in deze brief, een prestatie en een tarief kan vaststellen en de bijbehorende monitoring kan uitwerken. Met dit specifieke doel zal ik de		De insteek is een brief aan beide Kamers der Staten-Generaal uit te zenden kort voor of direct na het einde van het voorjaarsreces (16-26 feb). Het betreft een brief in het kader van een zogenoemde voorhangprocedure. De minister VWS kondigt aan voornemens te zijn een aanwijzing te verstrekken aan de NZa en de beide Kamers hebben vervolgens 30 dagen de tijd om daarop te reageren.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
NZa vragen hoe zij dit feitelijk kan vormgeven en welke consequenties die vormgeving heeft voor de uitvoering van haar taken		
De minister van VWS zal de uitkomsten van de pilot rond eigen bijdragen kraamzorg voor kwetsbare gezinnen in het najaar 2023 naar de Kamer sturen.	TZ202310-097	Wanneer de informatie over de uitkomsten van de pilot rond eigen bijdrage kraamzorg voor kwetsbare gezinnen beschikbaar is zal deze gedeeld worden met de Tweede Kamer. Verwachting is voor het zomerreces 2024.
De minister van VWS zal de goede voorbeelden van de regiogovernance voor het einde van 2023 naar de Kamer sturen.	TZ202312-008	De brief wordt in het voorjaar van 2024 verzonden.
De minister voor LZS zegt toe in het begin van 2024 een beleidsreactie op het Samenvattend rapport uitvoering Wlz 2022-2023 naar de Eerste en Tweede Kamer te sturen.		De beleidsreactie op het Samenvattend Rapport uitvoering Wlz 2022-2023 zal uiterlijk in februari 2024 naar beide Kamers gestuurd worden.
In de zomer wordt de Kamer geïnformeerd over de monitor over de stapeling van de eigen bijdragen. In het eerste kwartaal van 2024 ontvangt de Kamer de beleidsreactie hierop.	TZ202308-017	De brief wordt in het voorjaar van 2024 verzonden.
De minister van VWS en minister voor LZS zeggen toe de Kamer volgend voorjaar (2024) weer een voortgangsbrief te sturen over VVTB. Toezegging aan de leden Ellemeet (GroenLinks) en Van den Berg (CDA).	Nummer:TZ202308-012	De brief wordt in het voorjaar van 2024 verzonden.
In het voorjaar informeer ik uw Kamer graag over bovengenoemde onderwerpen allen gericht op het verbeteren van het contracteerproces. Ik kan u dan ook meer inzicht kan geven over hoe het contracteerseizoen in 2024 is verlopen.		De Kamer wordt hier in het voorjaar van 2024 over geïnformeerd.
De staatssecretaris en ik zullen samen bekijken hoe wij de adviezen van de commissie-Vermeij verder gaan verwerken. Daarbij gaan wij expliciet ook bekijken welke rol de kinderopvangorganisaties kunnen spelen in de communicatie richting ouders over het vaccineren. Hierover zal ik in gesprek gaan met de brancheorganisaties voor de kinderopvang. Tegen mevrouw Gerkens zeg ik: ook met aandacht voor juist de achterstandswijken met een lage SES. U noemt volgens mij ook Turkse en Marokkaanse ouders		De toezegging aan de Eerste Kamer dat er een reactie zou komen op de maatregel voorwaardelijke toegang tot de kinderopvang wordt overgelaten aan het volgende kabinet.
Naar verwachting wordt het VGO III onderzoek in 2021 afgerond. Zodra deelonderzoeken afgerond zijn, zullen wij uw Kamer zoals toegezegd informeren.		Het VGO-III onderzoek heeft door COVID nog meer vertraging opgelopen: hiervoor is in maart een brief naar de kamer gegaan van Min MZS en Min LNV (Kamerbrief over voortgang onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden). Het onderzoek wordt pas eind 2024 volledig afgerond. Tussentijdse resultaten zullen met de Kamer worden gedeeld.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Prins (CDA), toe te onderzoeken wat de beste vorm van financiering van de abortuspijl bij de huisarts is. Voorts zal de minister naar aanleiding van vragen van diverse leden en aansluitend bij de in de Tweede Kamer aangenomen moties, de financiële effecten op de abortusklinieken monitoren en zo nodig nieuw kostenonderzoek laten uitvoeren, zodat een goed landelijk dekkend netwerk voor abortuszorg gegarandeerd is.	T03528	De Kamer zal met de aanbidding van de wetsevaluatie worden geïnformeerd.
De IGJ wordt verzocht om in de jaarrapportages die naar de Kamer worden gestuurd ook te rapporteren over de gevolgen van het invoeren van een flexibele beraadtermijn	T10369	De IGJ wordt verzocht om in de jaarrapportages die naar de Kamer worden gestuurd ook te rapporteren over de gevolgen van het invoeren van een flexibele beraadtermijn. Zij zullen dit naar verwachting doen in het najaar van 2023.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Vos (PvdA), toe dat de beoordeling hoeveel tijd een huisarts uiteindelijk gemiddeld bezig is met de begeleiding van de medicamenteuze zwangerschapsafbreking, onderdeel wordt van de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap in 2027.	T03529	De Kamer wordt voor eind 2027 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van der Voort (D66), toe om bij de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Wafz) in 2027 te bezien hoe de wijzigingen van de wet in de praktijk en voor de financiering uitpakken en welke verbeteringen eventueel nodig zijn.	T03527	De Kamer wordt voor eind 2027 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt de Kamer, naar aanleiding van vragen van de leden Baay-Timmerman (50PLUS) en Kox (SP), toe dat de derde evaluatie van de Wet afbreking	T03463	Dit zal worden meegenomen bij de volgende wetsevaluatie van de Wafz, die in 2027 plaatsvindt. De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2027 worden geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
zwangerschap in 2027 gericht zal zijn op de consequenties van de afschaffing van de verplichte vijf dagen beraadtermijn en dat het blijven waarborgen van de hoge kwaliteit van de Nederlandse abortushulpverlening het uitgangspunt zal zijn voor deze evaluatie. Indien het wetsvoorstel over het verstrekken van de abortuspillen door de huisarts (34891) wordt aangenomen, dan zullen ook de effecten van deze wetswijziging worden meegenomen in de evaluatie.		
De derde evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap wordt, gelet op de wens om mogelijke effecten van en ervaringen met de implementatie van de twee initiatiefwetsvoorstellen mee te nemen, in 2026 of 2027 uitgevoerd		De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2027 worden geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 te informeren over de stand van zaken van de moties die zijn aangenomen naar aanleiding van het plenaire debat in de Tweede Kamer op 12 april 2023 over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wdtkb.		De Kamer zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
De staatssecretaris stuurt de Kamer te zijner tijd een reactie op het SER-rapport over sociaal-economische gezondheidsverschillen.	TZ202302-206	De Kamer zal geïnformeerd worden in een reactie welke samengaat met kabinetsreactie SER advies gezondheidsverschillen (samen met SZW).
Staatssecretaris zegt toe de uitkomsten van de gesprekken		De Kamer is geïnformeerd dat de gesprekken over gegevensverzameling en -registratie ten behoeve van evaluatie van de hieprikscreening lopen. De Kamer zal hierover, gelijktijdig met de resultaten van de toekomstverkenning, geïnformeerd worden.
Zodra er meer bekend is over de onderzoeksresultaten [van de aandoeningen CACT, CPT2, BKT, ALD, GAMT en OCTN2] informeer ik uw Kamer daarover.		Staatssecretaris zegt toe dat de Kamer informeert zodra het onderzoek naar de vijf aandoeningen die nog op de agenda staan om toegevoegd te worden aan de hieprikscreening, leidt tot een duidelijk perspectief op implementatie
De minister van VWS zegt toe voor het einde van het jaar opnieuw de Kamer te informeren over het screeningsinterval		De Kamer zal naar verwachting voor medio 2024 worden geïnformeerd.
De minister zegt toe voor het einde van het jaar de Kamer te informeren over de invulling van het beleid voor de komende jaren rondom AMR middels een Nationaal actieplan.		Hierover wordt de Kamer in het voorjaar van 2024 geïnformeerd.
De stas van VWS zegt toe dat het niet mogelijk is binnen de gebruikelijke termijn van drie maanden de beleidsreactie te sturen, maar zal de Kamer zo spoedig mogelijk informeren.		De Kamer zal naar verwachting in het derde kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
De minister van VWS informeert de Kamer in 2023 verder over het traject van de DNA-visie.		De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2024 worden geïnformeerd.
De Kamer ontvangt na de zomer de beleidsreactie op het rapport van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving over de publieke gezondheidszorg. Hierin zal de minister van VWS specifiek ingaan op de aanbeveling over een gezondheidscommissaris.		Op 18 april jongstleden heeft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) het advies «Op onze gezondheid» over de publieke gezondheid gepubliceerd. Dit advies is op 23 mei 2023 aangeboden aan de Tweede Kamer (32 793, nr. 693). Gelet op de demissionaire status van dit kabinet is de reactie op het advies van de RVS over de inrichting van het stelsel voor de publieke gezondheidszorg aan het volgende kabinet overgelaten.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Krijnen (GroenLinks), toe dat de kabinetsreactie op het advies van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving 'Op onze gezondheid: de noodzaak van een sterkere publieke gezondheidszorg' van 18 april 2023 ook met de Eerste Kamer gedeeld zal worden.	T03607	Op 18 april jongstleden heeft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) het advies «Op onze gezondheid» over de publieke gezondheid gepubliceerd. Dit advies is op 23 mei 2023 aangeboden aan de Tweede Kamer (32 793, nr. 693). Gelet op de demissionaire status van dit kabinet is de reactie op het advies van de RVS over de inrichting van het stelsel voor de publieke gezondheidszorg aan het volgende kabinet overgelaten.
Na de pilotfase kom ik bij u terug met de resultaten en het advies van de stuurgroep over de verdere vervolgstappen		De verwachting is dat de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 wordt geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in begin 2023 een wetsvoorstel inzake wijziging van de Embryowet aan te bieden.		De verwachting is dat de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 wordt geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe dat op signalen van het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) die relevant zijn voor het werkterrein van het ministerie van VWS, standaard een (beleids)reactie zal worden gegeven		Zodra het CEG een signalement publiceert kan VWS de Kamer hierover informeren.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris en de minister sturen voor de zomer een brief over de gezonde leefomgeving, waarbij zij onder andere ingaan op de concrete doelen voor de verbetering van de leefomgeving (voor een betere volksgezondheid, en gezondheidsschade door leefomgeving).	TZ202302-203	De staatssecretaris en de minister sturen een brief aan de Kamer over de gezonde leefomgeving, waarbij zij onder andere ingaan op de concrete doelen voor de verbetering van de leefomgeving (voor een betere volksgezondheid, en gezondheidsschade door leefomgeving). Verwachting is dat dat Kamer in het eerste kwartaal van 2024 zal worden geïnformeerd.
De staatssecretaris en ik zullen samen bekijken hoe wij de adviezen van de commissie-Vermeij verder gaan verwerken. Daarbij gaan wij expliciet ook bekijken welke rol de kinderopvangorganisaties kunnen spelen in de communicatie richting ouders over het vaccineren. Hierover zal ik in gesprek gaan met de brancheorganisaties voor de kinderopvang. Tegen mevrouw Gerken zeg ik: ook met aandacht voor juist de achterstandswijken met een lage SES. U noemde volgens mij ook Turkse en Marokkaanse ouders		Het BWO is niet doorgegaan en gezien de huidige politieke situatie zal deze ook niet opnieuw worden ingepland. De toezegging aan de Eerste Kamer dat er een reactie zou komen op de maatregel voorwaardelijke toegang tot de kinderopvang zal hierdoor niet in deze kabinetsperiode worden afgedaan.
Naar verwachting wordt het VGO III onderzoek in 2021 afgerond. Zodra deelonderzoeken afgerond zijn, zullen wij uw Kamer zoals toegezegd informeren.		Het VGO-III onderzoek heeft door Covid nog meer vertraging opgelopen: hiervoor is in maart een brief naar de kamer gegaan van Min MZS en Min LNV (Kamerbrief over voortgang onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden) Het onderzoek wordt pas eind 2024 volledig afgerond. Tussentijdse resultaten zullen met de Kamer worden gedeeld.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Prins (CDA), toe te onderzoeken wat de beste vorm van financiering van de abortuspijl bij de huisarts is. Voorts zal de minister naar aanleiding van vragen van diverse leden en aansluitend bij de in de Tweede Kamer aangenomen moties, de financiële effecten op de abortusklinieken monitoren en zo nodig nieuw kostenonderzoek laten uitvoeren, zodat een goed landelijk dekkend netwerk voor abortuszorg gegarandeerd is.	T03528	De Kamer zal met de aanbieding van de wetsevaluatie worden geïnformeerd.
De IGJ wordt verzocht om in de jaarrapportages die naar de Kamer worden gestuurd ook te rapporteren over de gevolgen van het invoeren van een flexibele beraadtermijn		De IGJ wordt verzocht om in de jaarrapportages die naar de Kamer worden gestuurd ook te rapporteren over de gevolgen van het invoeren van een flexibele beraadtermijn. Zij zullen dit naar verwachting doen in het najaar van 2023.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Vos (PvdA), toe dat de beoordeling hoeveel tijd een huisarts uiteindelijk gemiddeld bezig is met de begeleiding van de medicamenteuze zwangerschapsafbreking, onderdeel wordt van de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap in 2027.	T03529	De Kamer wordt voor eind 2027 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van der Voort (D66), toe om bij de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Wafz) in 2027 te bezien hoe de wijzigingen van de wet in de praktijk en voor de financiering uitpakken en welke verbeteringen eventueel nodig zijn.	T03527	De Kamer wordt voor eind 2027 geïnformeerd.
De minister van VWS zegt de Kamer, naar aanleiding van vragen van de leden Baay-Timmerman (50PLUS) en Kox (SP), toe dat de derde evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap in 2027 gericht zal zijn op de consequenties van de afschaffing van de verplichte vijf dagen beraadtermijn en dat het blijven waarborgen van de hoge kwaliteit van de Nederlandse abortushulpverlening het uitgangspunt zal zijn voor deze evaluatie. Indien het wetsvoorstel over het verstrekken van de abortuspijl door de huisarts (34891) wordt aangenomen, dan zullen ook de effecten van deze wetswijziging worden meegenomen in de evaluatie.	T03463	Dit zal worden meegenomen bij de volgende wetsevaluatie van de Wafz, die in 2027 plaatsvindt. De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2027 worden geïnformeerd.
De derde evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap wordt, gelet op de wens om mogelijke effecten van en ervaringen met de implementatie van de twee initiatiefwetsvoorstellen mee te nemen, in 2026 of 2027 uitgevoerd		De Kamer zal naar verwachting voor het einde van 2027 worden geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 te informeren over de stand van zaken van de moties die zijn aangenomen naar aanleiding van het plenaire debat in de Tweede Kamer op 12 april 2023 over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wdkb.		De Kamer zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De staatssecretaris stuurt de Kamer te zijner tijd een reactie op het SER-rapport over sociaal-economische gezondheidsverschillen.	TZ202302-206	De Kamer zal geïnformeerd worden in een reactie welke samengaat met kabinetsreactie SER advies gezondheidsverschillen (samen met SZW).
Staatssecretaris zegt toe de uitkomsten van de gesprekken		Staat nog open, gesprekken lopen nog. Richting Kamer is geen deadline gekoppeld aan deze toezegging
Zodra er meer bekend is over de onderzoeksresultaten [van de aandoeeningen CACT, CPT2, BKT, ALD, GAMT en OCTN2] informeer ik uw Kamer daarover.		Staat nog open, 25 oktober is een laatste update aan de Kamer gegeven over ALD. Verder geen relevante ontwikkelingen om de Kamer over te informeren. Toezegging blijft dus staan.
De minister van VWS zegt toe voor het einde van het jaar opnieuw de Kamer te informeren over het screeningsinterval		De Kamer zal naar verwachting voor medio 2024 worden geïnformeerd.
De minister zegt toe voor het einde van het jaar de Kamer te informeren over de invulling van het beleid voor de komende jaren rondom AMR middels een Nationaal actieplan.		Deze toezegging zal worden beantwoord in de verzamelbrief over toezeggingen met betrekking tot de begrotingsbehandeling. Deze volgt in het eerste kwartaal van 2024.
De stas van VWS zegt toe dat het niet mogelijk is binnen de gebruikelijke termijn van drie maanden de beleidsreactie te sturen, maar zal de Kamer zo spoedig mogelijk informeren.		De Kamer zal naar verwachting in het derde kwartaal van 2024 worden geïnformeerd.
De Kamer ontvangt na de zomer de beleidsreactie op het rapport van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving over de publieke gezondheidszorg. Hierin zal de minister van VWS specifiek ingaan op de aanbeveling over een gezondheidscommissaris.		Op 18 april jongstleden heeft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) het advies 'Op onze gezondheid' van de over de publieke gezondheid gepubliceerd. Dit is advies is op 23 mei 2023 aangeboden aan de Tweede Kamer (32 793, nr 693). Daarin is toegezegd dat er dit najaar een reactie komt. Echter tussentijds is het kabinet gevallen. Daarom is in antwoorden op Kamervragen van het lid Van Esch (PvdD) over gezondheidsdoelen in de wet opnemen (TK 3443, 2022-2023) op 28 augustus 2023 aangegeven dat - gelet op de demissionaire status van dit kabinet - de reactie op het advies van de RVS over de inrichting van het stelsel voor de publieke gezondheidszorg aan het volgend kabinet zal worden overgelaten. Naar aanleiding van de vraag van het lid Krijnen (GroenLinks) (TKT03607) zal de reactie op het advies ook met de Eerste Kamer gedeeld worden.
De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Krijnen (GroenLinks), toe dat de kabinetsreactie op het advies van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving 'Op onze gezondheid: de noodzaak van een sterkere publieke gezondheidszorg' van 18 april 2023 ook met de Eerste Kamer gedeeld zal worden.	T03607	Op 18 april jongstleden heeft de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) het advies 'Op onze gezondheid' van de over de publieke gezondheid gepubliceerd. Dit is advies is op 23 mei 2023 aangeboden aan de Tweede Kamer (32 793, nr 693). Daarin is toegezegd dat er dit najaar een reactie komt. Echter tussentijds is het kabinet gevallen. Daarom is in antwoorden op Kamervragen van het lid Van Esch (PvdD) over gezondheidsdoelen in de wet opnemen (TK 3443, 2022-2023) op 28 augustus 2023 aangegeven dat - gelet op de demissionaire status van dit kabinet - de reactie op het advies van de RVS over de inrichting van het stelsel voor de publieke gezondheidszorg aan het volgend kabinet zal worden overgelaten.
Na de pilotfase kom ik bij u terug met de resultaten en het advies van de stuurgroep over de verdere vervolgstappen		De verwachting is dat de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 wordt geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe de Kamer in begin 2023 een wetsvoorstel inzake wijziging van de Embryowet aan te bieden.		De verwachting is dat de Kamer in het eerste kwartaal van 2024 wordt geïnformeerd.
De minister van VWS zegt toe dat op signaleringen van het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) die relevant zijn voor het werkterrein van het ministerie van VWS, standaard een (beleids)reactie zal worden gegeven		Zodra het CEG een signalement publiceert en er een beleidsreactie komt uit VWS wordt deze toezegging afgedaan.
De staatssecretaris en de minister sturen voor de zomer een brief over de gezonde leefomgeving, waarbij zij onder andere ingaan op de concrete doelen voor de verbetering van de leefomgeving (voor een betere volksgezondheid, en gezondheidsschade door leefomgeving).	TZ202302-203	De staatssecretaris en de Minister sturen een brief aan de Kamer over de gezonde leefomgeving, waarbij zij onder andere ingaan op de concrete doelen voor de verbetering van de leefomgeving (voor een betere volksgezondheid, en gezondheidsschade door leefomgeving). Verwachting is dat dat Kamer in het eerste kwartaal van 2024 zal worden geïnformeerd.
De TK wordt geïnformeerd over de uitkomst van de gesprekken tussen CPB, RIVM en VWS over mogelijkheid prijsplafonds en budgettaire effecten preventie te laten doorrekenen door het CPB.		De Kamer zal naar verwachting in 2024 geïnformeerd worden
De minister zal de staatssecretaris van VWS verzoeken schriftelijk terug te komen op de protocollen en de definitie van desinformatie.		De Kamer zal naar verwachting in 2024 geïnformeerd worden

Bijlage 3: Afgerond evaluatie en overig onderzoek

Voor het meest recente overzicht van de programmering van periodieke rapportages / beleidsdoorlichtingen, zie het overzicht Ingepland en uitgevoerd onderzoek op rijksfinancien.nl. Voor de realisatie de in 2023 afgeronde en andere grote (evaluatie)onderzoeken, zie paragraaf 3.7 beleidsdoorlichting.

Leeswijzer:

- EA: ex ante onderzoek;
- ED: ex durante evaluatie;
- EP: ex post evaluatie.

Tabel 73 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Volksgezondheid						
Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Volksgezondheid	Publieke gezondheid	EP	Evaluatie Subsidieregeling Publieke Gezondheid	2020	afgerond	1
	Publieke gezondheid	EP	Doorlichting RIVM	2022	afgerond	1
	Publieke gezondheid	EP	Evaluatie schema Rijksvaccinatieprogramma	2022	afgerond	1
	Publieke gezondheid	EP	Versterking van de publieke gezondheid	2021	afgerond	1
	Publieke gezondheid	ED	Monitor Kansrijke Start	2023	afgerond	1
	Publieke gezondheid	ED	Kaderwetevaluatie ZonMw	2023	afgerond	1
	Publieke gezondheid	ED/EP	Evaluatie subsidieregeling NODOK	2023	afgerond	1
	Preventie	EA	Onderzoek wetgeving preventie gehoorschade	2020	afgerond	1
	Preventie	ED	Preventie in het zorgstelsel	2021	afgerond	1
	Preventie	ED	Alles is gezondheid ...	2018-2022	afgerond	1
	Preventie	ED	Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord (2020)	2021	afgerond	1
	Preventie	EP	Evaluatie lokale en regionale preventieakkoorden	2022	afgerond	1
	Preventie	ED	Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord (2021)	2022	afgerond	1
	preventie	EA	Marketing voor voedingsproducten	2022	afgerond	1
	Preventie	EA	Toekomstverkenning Regeling aanvullende seksuele gezondheidszorg	2023	afgerond	1
	Preventie	EA	Toekomstverkenning Neonatale Hieprikscreening	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Tussentijdse evaluatie PrEP-pilot	2022	afgerond	1
	Preventie	EP	Alcoholverkoop op afstand	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Gemeentelijk preventie- en handhavingsbeleid alcohol	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Evaluatie gezonde school	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Monitor kidsmarketing	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Evaluatie onderzoek JOGG	2023	lopend ¹	1
	Preventie	ED	Doorrekening nationaal preventie akkoord	2023	lopend ²	1
	Preventie	ED	Monitor GLI	2023	afgerond	1
	preventie	ED	voedselconsumptiepeiling 2019-2021	2023	afgerond	1
	preventie	ED	tussenevaluatie NAPV	2023	afgerond	1

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	preventie	ED	Natrium-, kalium- en jodiumonderzoek in Nederland: stand van zaken omtrent beleidsmaatregelen en monitoring RIVM	2023	afgerond	1
	Preventie	EA	onderzoek getrapte verbruiksbelasting alcoholvrije dranken	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	GR advies richtlijnen goede voeding bij HVZ door atherosclerose	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	GR advies gezonde eiwittransitie	2023	afgerond	1
	Preventie	ED	Evaluatie wetgeving toevoeging aminozuren aan voedingsmiddelen en -supplementen RIVM	2023	afgerond	1
	Preventie	EA	Advies aanvaardbare bovengrenzen voor vitamines en mineralen GR	2023	afgerond	1
	Preventie	EA	onderzoek btw verlaging groente fruit (formeel opdrachtgever min FIN, VWS intensief betrokken)	2023	afgerond	1
	Ethiek	EP	Tweede evaluatie Wet afbreking zwangerschap	2020	afgerond	1
	Ethiek	EP	Evaluatie subsidieregeling NIPT	2021	afgerond	1
	Ethiek	EP	Evaluatie Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen	2022	afgerond	1
	Ethiek	EP	Wetsevaluatie van de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding	2023	afgerond	1

1 De Evaluatieopbrengsten van de JOGG aanpak over de periode 2020-2023 worden in 2024 verwacht.

2 Zie 3.7 beleidsdoorlichting voor toelichting status voortgangsrapportage Nationaal preventieakkoord 2023.

Tabel 74 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Curatieve zorg

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Curatieve zorg						2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Zvw-pgb 2019	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Overstapeseizoen zorgverzekering 2019-2020	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Monitor zorggerelateerde schade	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Impact van de eerste COVID-19 golf op de reguliere zorg en gezondheid	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	De aangekondigde ondergang	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Experiment integrale bekostiging van de geboortezorg: Evaluatie over de periode 2017-2019	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Evaluatie Nederlandse Transplantatiestichting	2020	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Een vernieuwend akkoord	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Substantieel potentieel	2021	afgerond	2

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	1e en 2e lijnszorg	ED	Zvw-pgb 2020/2021	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Acute Zorg 2020	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Bereikbaarheidsanalyse SEH's en acute verloskunde 2021	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Effectonderzoek Campagne Orgaandonaties	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Evaluatie subsidieregeling Donatie bij Leven	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Onderzoeken ten behoeve van vaststelling verdeelsleutel van de Risicoverevening	2021	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Polisaanbod en betalingsbereidheid verzekeren	2022	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Kenmerken wanbetalers zorgverzekering 2021	2022	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Terugdringen Bestaansonzekerheid op de gezondheid	2022	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Stand van zaken gecombineerde leefstijlinterventie	2022	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Juiste zorg op de juiste plek (JZOJP)	2019-2023	lopend ¹	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Evaluatie Subsidieregeling Zorgnetwerken ABR	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Evaluatie subsidieregeling borstprothesen transvrouwen	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Monitor Kostenontwikkeling Huisartsenzorg en Multidisciplinaire zorg	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EA	MKBA gegevensuitwisseling acute zorg	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EA	Onderzoek naar vrijwillig eigen risico	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	ED	Evaluatie wet Verzekerdeninvloed	2023	afgerond	2
	1e en 2e lijnszorg	EP	Onderzoek naar de ontwikkeling van het aantal collectiviteiten	2023	afgerond	2
	ggz	EP	Geen plek voor grote problemen	2020	afgerond	2
	ggz	EP	Eindrapport evaluatie «Advies Geneeskundige Geestelijke Gezondheidszorg»	2020	afgerond	2
	ggz	EA	Discussienota Zorglandschap ggz	2021	afgerond	2
	ggz	EA	Verkenning eigen risico ggz	2021		2
	ggz	EP	Effectonderzoek Campagne Hey het is oké	2021	afgerond	2
	ggz	EA	Financiële continuïteit en stabiliteit van 113 Zelfmoordpreventie	2021	afgerond	2
	ggz	ED	Evaluatie Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang	2022	afgerond	2
	ggz	ED	Ketenmonitor WVGZ	2023	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	ED	Evaluatie Transparantieregister Zorg 2020	2020	afgerond	2

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	Genees- en hulpmiddelen	ED	Evaluatie Transparantieregister Zorg 2021	2021	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	EA	MKBA Medicatie-overdracht	2021	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	EA	Inzicht in de onderkant van de geneesmiddelenmarkt	2021	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen		Evaluatie Bureau voor medicinale cannabis	2021	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	EA	Eindrapportage Verkenning vereenvoudiging hulpmiddelen	2022	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	ED	Monitor overheveling immunoglobulinen	2021	niet gerealiseerd ²	2
	Genees- en hulpmiddelen	ED	Monitor overheveling geneesmiddelen voor de ziekte van Gaucher	2022	afgerond	2
	Genees- en hulpmiddelen	EP	Ex post evaluatie geneesmiddelenvisie - Van grip naar greep	2023	afgerond	2

1 In de uitvoering was meer tijd nodig dan voorzien, de lerende evaluatie volgt in 2024.

2 betreffende overheveling is uiteindelijk niet in praktijk gerealiseerd en aan Kamer gemeld.

Tabel 75 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Langdurige zorg en ondersteuning

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Langdurige zorg en ondersteuning	Langdurige zorg	EA	Toegang jeugdigen met een psychische stoornis tot de Wlz	2020	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Evaluatie regeling palliatieve terminale zorg	2020	afgerond	3
	Langdurige zorg	EA	Rapportage opzet monitor Wet zorg en dwang	2020	afgerond	3
	Langdurige zorg	ED	Monitoren woonvormen dementie	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Evaluatie overgang van ggz-cliënten naar de Wlz	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	ED	Coronamonitor Verpleeghuizen	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Evaluatie op maatregelen complexe zorg	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Evaluatie ondersteuningsprogramma Waardigheid en trots voor kwaliteitsverbetering in verpleeghuisorganisaties	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Opbrengsten met betekenis. Samenwerkende partijen evalueren programma Langer Thuis	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	ED	Monitor covid-19-strategie mensen met beperking 2021	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	ED	Monitor dienstverlening hulpmiddelen	2021	afgerond	3
	Langdurige zorg	EA	Kennisinfrastructuur Langdurige Zorg	2022	afgerond	3
	Langdurige zorg	EA	Onderzoek meerkosten geclusterde woonvormen Wet langdurige zorg (Wlz)	2022	afgerond	3
	Langdurige zorg	ED	WOZO monitor	2023	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	IBO ouderenzorg - Niets doen is geen optie	2023	afgerond	3
	Langdurige zorg	EP	Kwaliteit van Leven bij ouderen	2023	lopend ¹	3

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	Gehandicaptenzorg	ED	Monitoring VN-verdrag Handicap	2022	afgerond	3
	Gehandicaptenzorg	ED	Strategische evaluatie Toekomstagenda gehandicaptenzorg	2023	lopend ²	3
	Gehandicaptenzorg	ED	Evaluatie maatregelen complexe zorg: Eindrapportage fase 1, 2 en 3	2023	afgerond	3
	Gehandicaptenzorg	EP	Eindrapportage Innovatie-impuls Gehandicaptenzorg 2019-2022	2023	afgerond	3
	Gehandicaptenzorg	ED	Veilige zorgrelatie in gehandicaptenzorg	2023	afgerond	3 en 4
	Gehandicaptenzorg	EP	Rapporten van onderzoek naar de in- en doorstroom van complexe zorg in de gehandicaptenzorg	2023	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	ED	Benchmark Eén tegen eenzaamheid, overzichtsrappportage 2021	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	EP	Verandering in prevalentie van eenzaamheid onder ouderen in de periode 1992 – najaar 2020	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	ED	Monitor Dak- en Thuisloosheid	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	ED	Landelijke rapportage Cliëntervaringsonderzoek Wmo - Verantwoordingsjaar 2021	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	EP	Geweld hoort nergens thuis	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	EA	Onderzoek verbeteragenda toegang sociaal domein	2021	afgerond	3
	Maatschappelijke ondersteuning	ED	Vierde meting monitor abonnementstarief Wmo	2022	afgerond	3

1 Het derde onderzoek naar de Kwaliteit van Leven bij ouderen wordt in 2024 naar de Kamer verzonden.

2 In de uitvoering was meer tijd nodig dan voorzien, de rapportage volgt in de 2024.

Tabel 76 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Zorgbreed beleid

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Zorgbreed beleid	Arbeidsmarkt en opleiding	EP	Evaluatie Subsidieregeling Stageplaatsen Zorg II 2016- 2019	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Advies commissie Werken in de Zorg over Extra Handen voor de Zorg	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EP	Applaus is niet genoeg: anders waarderen en erkennen van zorgverleners	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Advies Chief Nursing Officer over draagkracht van verpleegkundigen	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Advies zeggenschap en positionering van verpleegkundigen en verzorgenden	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Resultaten verkenning zeggenschap verpleegkundigen en verzorgenden	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	"De klinisch chemicus in artikel 3 van de Wet BIG?"	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	De anesthesiemedewerker in artikel 3 van de Wet BIG?	2020	afgerond	4

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Visies op taakherschikking	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Regulering van behandeling van de huid met IPL- en laserapparatuur	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Een vernieuwde structuur voor de academische beroepen in de psychologische zorg	2020	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Evaluatieonderzoek Artikel 36a Wet BIG met betrekking tot de inzet van de Bachelor Medisch Hulpverlener	2021	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	ED	Voortgangsrapport Evaluatie experiment Art 36a Geregistreerd Mondhygiënist	2021	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EA	Rapport Periodiek Registratie Certificaat (PRC): Analyse van de werking van huidige scholingsprogramma's, toetsing en alternatieven van de Universiteit Maastricht	2021	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EP	Opschalen anders werken en eindrapportage van de commissie Werken in de Zorg (CWidZ)	2021	afgerond	4
	Arbeidsmarkt en opleiding	EP	Evaluatie Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Personeel Ziekenhuiszorg	2022	afgerond	4
	zorg breed	ED	Lessons Learned Covid-19	2020	afgerond	4
	zorg breed	EP	Eindrapport Merkbaarheidsscan [Ont]Regel de Zorg 2020	2020	afgerond	4
	zorg breed	EP	Een programma voor de regie op kwaliteitsregistraties en verbetering van data governance	2020	afgerond	4
	zorg breed	EA	Handreiking Wmcz 2018 Kansen voor cliënten, hun naasten en zorgaanbieders	2020	afgerond	4
	zorg breed	EA	Meta-inventarisatie uitkomstgericht contracteren en organiseren	2020	afgerond	4
	zorg breed	EA	Samen beslissen	2020	afgerond	4
	zorg breed	ED	Stand van het land Regiobeelden	2020	afgerond	4
	zorg breed	EA	Normering winstuitkering zorg	2020	afgerond	4
	zorg breed	EA	Regeldruk Wtza en AWtza	2020	afgerond	4
	zorg breed	EP	Onderzoeken evaluatie agenda 'Goed bestuur in de zorg'	2020	afgerond	4
	zorg breed	EP	Evaluatie Waarborgfonds voor de zorgsector (Wfz)	2021	afgerond	4
	zorg breed	EP	Evaluatie (Ont)Regel de zorg	2021	afgerond	4
	zorg breed	ED	Health Care in the U.S. Compared to Other High-Income Countries	2021	afgerond	4
	zorg breed	ED	Country Health Profiles 2021	2021	afgerond	4
	zorg breed	ED	Health at a Glance 2021	2021	afgerond	4
	zorg breed	EA	Maatschappelijke kosten en baten van toepassing van AI in de zorg	2021	afgerond	4
	zorg breed	EA	Digitale gegevensuitwisseling en ICT-infrastructuur in het zorgdomein 2021	2021	afgerond	4
	zorg breed	EP	Evaluatie omzeldrempels zorg	2021	afgerond	4

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	zorg breed	EA	Wegen van Populatiebesteding	2021	afgerond	4
	zorg breed	EA	Aan de slag voor de zorg (SER)	2021	afgerond	4
	zorg breed	EA	Impactanalyse TNO Quicksan EHDS	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Financiële impactanalyse KPMG	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Juridisch advies over het voorstel voor de EHDS Verordening (Radboud)	2022	afgerond	4
	zorg breed	EP	Evaluatie diensten en aanbod PGOsupport 2018 – 2020	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Melius Health Informatics Transitieplan «Van ZIB-compliance naar hergebruik van zorginformatie»	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Model voor stelselregie (Nictiz)	2022	afgerond	4
	zorg breed	EP	Rapport marktwerking in de zorg-ICT-markt (Deloitte)	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Naar een geïntegreerd gezondheidsinformatiesysteem in Nederland (OECD)	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Bureau Gateway Reviewrapport Programma Egiz	2022	afgerond	4
	zorg breed	EA	Impact assessment Eenheid van Taal (D&A)	2022	afgerond	4
	zorg breed	EP	Evaluatie aftrek specifieke zorgkosten	2022	afgerond	4
	zorg breed	EP	Beleidsreactie op evaluatie van agenda Goed bestuur in de zorg	2022	afgerond	4
	zorg breed	ED	Ex durante evaluatie van de pilot Lerend Evalueren	2022	afgerond	4
	zorg breed	ED	Invoeringstoets Wtza	2023	afgerond	4
	zorg breed	EP	Kaderwetevaluatie NZa 2018-2022 - «Op weg naar meer stevigheid»	2023	afgerond	4
	zorgbreed	ED	Onderzoek naar geschilleninstanties Wkkgz	2023	afgerond	4
	zorgbreed	EA	Technische werkgroep Macrobeheersing Zorguitgaven	2023	afgerond	4
	zorgbreed	ED	Evaluatie pandemische paraatheid	2023	lopend	1

Tabel 77 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Jeugd

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Jeugd	nvt	EP	Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Stelsel in groei - Onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg	2020	afgerond	5
	nvt	EA	Onderzoek naar de toepassing van toekomstgericht werken en informeel mentorschap	2020	afgerond	5
	nvt	EA	Verkenkend onderzoek naar de landelijke toename in voorlopige ondertoezichtstellingen	2020	afgerond	5
	nvt	ED	De financiële positie van jeugdzorgorganisaties	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Toename gemiddelde duur van ambulante jeugdhulp door het lokale team	2020	afgerond	5

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	nvt	EP	Nader onderzoek langere trajectduur ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	2020	afgerond	5
	nvt	EP	Verdiepingsonderzoek stand financiële gezondheid jeugdhulpaanbieders	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Derde corona-quickscan jeugdhulpaanbieders	2020	afgerond	5
	nvt	EA	Ex ante effectbeoordeling opname schadevergoeding in de Jeugdwet	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Beleid en ontwikkelingen bij ernstige enkelvoudige dyslexie	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Rapportage jeugdbescherming en jeugdreclassering 2019	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdhulp 2019	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Tweede corona-quickscan jeugdhulpaanbieders	2020	afgerond	5
	nvt	EA	Onderzoek afbakening jeugdhulp zonder verblijf	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Vierde voortgangsrapportage Actieprogramma zorg voor de jeugd	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Leren en verbeteren met ervaringen in jeugdhulp	2020	afgerond	5
	nvt	EP	Jeugdhulp bij kindermishandeling en seksueel geweld: doen we de juiste dingen?	2020	afgerond	5
	nvt	EP	Nader onderzoek betrouwbaarheid registratie beleidsinformatie jeugd door toenemend hoofd- en onderaannemerschap	2020	afgerond	5
	nvt	EP	Duur jeugdhulptrajecten	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Enquête slachtoffers geweld jeugdhulpverlening	2020	afgerond	5
	nvt	ED	Monitor gemeentelijke zorginkoop 2019	2020	afgerond	5
	nvt	EP	Inzicht in besteding jeugdhulpmiddelen	2020	afgerond	5
	nvt	EA	Kwaliteitscriteria Gezinshuizen	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Zesde voortgangsrapportage Actieprogramma Zorg voor de Jeugd	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Rapport Landelijke jeugdmonitor 2021	2021	afgerond	5
	nvt	EP	Slotrapportage Actieprogramma Zorg voor de Jeugd	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Onderzoek inzicht in pleegzorgtarieven	2021	afgerond	5
	nvt	EP	Verdiepingsonderzoek financiële positie jeugdhulpaanbieders	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdbescherming en jeugdreclassering 1e halfjaar 2021	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdhulp 1e halfjaar 2021	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Gezinshuizen - cijfers in context 2020	2021	afgerond	5
	nvt	EP	Ervaringen uit het proces van sluiting van De Hoenderloo Groep	2021	afgerond	5
	nvt	EP	OBC's in beeld - Het (residentiële) zorglandschap van Orthopedagogische Behandelcentra	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Geweldsmeldingen en calamiteiten in de jeugdzorg	2021	afgerond	5
	nvt	EP	De VIR in beeld	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Bevorderen continuïteit jeugdhulp - Convenant tussen partijen in het jeugdstelsel	2021	afgerond	5

Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
	nvt	ED	Nadere analyse in- en uitstroom in jeugdzorg	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Rapportage verdiepende analyse door- en uitstroom in jeugdzorg	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Gestapelde ambities	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Ontwikkelmogelijkheden in het jongerenwerk voor jongeren in specialistische jeugdzorg	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdzorg: een onderwerp van aanhoudende zorg	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdhulp 2020	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Ontwikkeling jeugdhulp in de wijk- of buurtteams	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Inzicht in ambulante jeugdhulp	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdbescherming en jeugdreclassering 2020	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Evaluatie nadere onderzoeken beleidsinformatie jeugd	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Nader onderzoek inbedding beleidsinformatie in ICT-systemen grote jeugdhulpaanbieders	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Eigenwijs transformeren	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Rapport Financiële Positie Jeugdhulpaanbieders 2019	2021	afgerond	5
	nvt	EA	Toegang voor jeugd met een levenslange en levensbrede hulpvraag	2021	afgerond	5
	nvt	ED	Verschillen in uitstroom Jeugdhulp in 4 gemeenten onderzocht	2022	afgerond	5
	nvt	ED	CBS-cijfers jeugdhulp 1e halfjaar 2022	2022	afgerond	5
	nvt	EA	Samen verder	2022	afgerond	5
	nvt	ED	Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021	2022	afgerond	5
	nvt	EP	Gebruik gezinsgericht verblijf in 4 jeugdregio's onderzocht	2022	afgerond	5
	nvt	EP	Meerkosten door corona in het sociaal domein	2022	afgerond	5
	nvt	EA	Hervormingagenda Jeugdzorg	2023	lopend ¹	5
	nvt	ED	Jongerenperspectief op de Hervormingsagenda Jeugd	2023	afgerond	5
	nvt	ED	Rapportage onderzoek IV3 jeugd & WMO	2023	afgerond	5
	nvt	EA	Verkenning verminderen behandelduur in de jeugdzorg	2023	afgerond	5
	nvt	ED	Jeugdzorggebruik in de Noordelijke Provincies	2023	afgerond	6

1 zie toelichting § 3.7 Realisatie periodieke rapportages / beleidsdoorlichtingen

Tabel 78 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Sport						
Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Sport	Sport en bewegen	ED	Monitor Sportakkoord 2020 Van akkoord naar uitvoering	2020	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Tussenevaluatie Subsidieregeling bouw en onderhoud sportaccommodaties en Regeling specifieke uitkering stimuleringsport 2021	2021	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Buurtsportcoach	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen	EP	Maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Duurzame Sportinfrastructuur 2022	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Sport en corona	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen	EP	«Sport verenigt Nederland» De oogste van het Sportakkoord	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Brede Regeling Combinatiesfuncties 2022	2022	afgerond	6
	Sport en bewegen		Onderzoek naar de governance en het tuchtrecht voor veilige en integere sport	2023	afgerond	6
	Sport en bewegen	ED	Evaluatieonderzoek BOSA en SPUK Stimuleringsport	2023	afgerond	6
	Sport en bewegen	Kennis	Discriminatie in de zorg en de sport: wat weten we (niet)?	2023	afgerond	6
	Sport en bewegen	Kennis	Schaduw dansen - Een onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in het dansen	2023	afgerond	6
	Sport en bewegen	Kennis	Onderzoek over consequenties van sturen via wetgeving in de sport	2023	afgerond	6

Tabel 79 Uitkomsten Strategische Evaluatie Agenda thema Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II						
Thema	Subthema	Type onderzoek	Titel onderzoek	Afronding	Status	Begrotingsartikel(en)
Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II	nvt	EP	Evaluatie Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR)	2020	afgerond	7

Bijlage 4: Inhuur Externen

Tabel 80 Inhuur Externen (bedragen x € 1.000)

	Kern	RIVM	CBG	CIBG	Totaal
Programma- en apparaatskosten					
1. Interim-management	986	14.093	125	0	15.204
2. Organisatie- en Formatieadvies	794	7.311	0	0	8.105
3. Beleidsadvies	10.093	1.073	0	0	11.166
4. Communicatieadvies	6.684	3.845	0	0	10.529
Beleidsgevoelig (som 1 t/m 4)	18.557	26.322	125	0	45.004
5. Juridisch Advies	11.616	1.185	0	34	12.835
6. Advisering opdrachtgevers automatisering	54.356	40.135	0	16.070	110.561
7. Accountancy, financiën en administratieve organisatie	21.695	5.533	0	1.180	28.408
(Beleids)ondersteunend (som 5 t/m 7)	87.667	46.853	0	17.284	151.804
8. Uitzendkrachten (formatie & piek)	2.763	4.879	6.468	3.960	18.070
Ondersteuning bedrijfsvoering	2.762	4.879	6.468	3.960	18.070
Totaal uitgaven inhuur externen	108.986	78.055	6.593	21.245	214.878
Kosten ambtelijk personeel*	352.965	220.550	48.652	32.746	654.913
Percentages externe inhuur	23,6%	26,0%	11,9%	39,3%	24,7%

Verklaring overschrijding norm 10% externe inhuur

VWS heeft in 2023 24,7% van de personele uitgaven besteed aan de inhuur van externen. Dit is een overschrijding van de zogenaamde Roemer-norm, te weten 14,7%-punt (de norm bedraagt 10%). Als gevolg van tijdelijkheid van opdrachten in verband met COVID-19 en benodigde specialistische (IT) kennis hebben RIVM, CIBG, aCBG en directies uit het VWS-kerndepartement te maken gehad met relatief hoge uitgaven voor externe inhuur.

Voor het VWS-kerndepartement zijn de uitgaven aan externe inhuur gedaan ten behoeve van de (door)ontwikkeling van diverse bedrijfsvoering activiteiten, zoals de verbetering Informatiebeveiliging, Informatiehuishouding en ICT expertise voor projecten en programma's. Omdat deze (door)ontwikkeling veelal vraagt om specialistische kennis en deze kennis niet structureel nodig is, is gekozen voor de inzet van extern personeel voor specifieke onderwerpen. Ook is een deel van de inhuur te verklaren doordat reguliere werving van vacatures in de huidige (krappe) arbeidsmarkt vaak niet direct succesvol verloopt. Omdat het lopende activiteiten betrof, is hiervoor ter overbrugging gekozen voor tijdelijke externe inhuur.

Voor een toelichting op de overschrijding van de norm van 10% op externe inhuur van de agentschappen wordt verwezen naar C. Jaarrekening 9. Jaarverantwoording agentschap per 31 december 2023.

Inhuur externen buiten raamovereenkomsten

In onderstaande tabel wordt weergegeven in hoeveel gevallen in 2023 door het Ministerie van VWS buiten de raamovereenkomsten om externe krachten zijn ingehuurd boven het voor de organisaties van het rijk afgesproken maximumuurtarief van € 225 (exclusief BTW).

Tabel 81 Inhuur externen buiten raamovereenkomst

	2023
Aantal overschrijdingen maximumuurtarief	24

Toelichting

Het betreft 8 personen voor Rividis, 9 personen voor Pallas en 7 personen voor WJZ.

Verklaring overschrijding maximumtarief

In 2022 is 24 keer boven het maximumtarief ingehuurd. De overschrijding van het inhuurtarief bij het Programma Rividis (Programmadirectie Verkoop Intravacc B.V.) hangt samen met de ondersteuning bij de verkoop van Intravacc B.V. Het gaat hierbij om de inhuur van specialistische kennis die binnen het ministerie van VWS niet aanwezig is en die in de adviesmarkt maar door enkele grote internationale advies- en accountancy bureaus geleverd kan worden. Dit betreft een voor VWS uitzonderlijk traject, namelijk het aan een externe partij verkopen van een beleidsdeelneming. De tweede overschrijding van het maximumtarief vond plaats bij Programmadirectie Medische Isotopen.

Het betreft inhuur in het kader van de aankoop van de aandelen en het verstrekken van leningen. Hierbij gaat het om specialistische kennis die binnen het ministerie van VWS niet aanwezig is. De hiervoor gebruikelijke markttarieven zijn hoger dan het maximumtarief van € 225. De derde overschrijding vond plaats bij WJZ. Dit betreft specialistische kennis die binnen het ministerie van VWS niet beschikbaar was. Het betreft hier inhuur voor de juridische bijstand (door advocaten) in verband met vaccinatie-claims».

Bijlage 5: Focusonderwerp specifieke onderuitputting in 2023

De Tweede Kamer verzoekt het Kabinet om bij de verantwoording over het jaar 2023 aandacht te besteden aan resultaatbereik in relatie tot onderuitputting, als gevolg van bijvoorbeeld arbeidskrapte. In deze bijlage wordt de totale onderuitputting gepresenteerd. Daarbij worden de grootste en/of belangrijkste meevallende realisaties apart toegelicht. De overige meevallende realisaties worden in de post «overige meevallers» toegelicht.

Tabel 82 Grootste posten met onderuitputting in 2023 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving onderuitputting	Bedragen x€1.000,-	als % v.d. vastgestelde netto-begroting
Ruimte Topzorg en Citrien	13.000	0,2%
Meevaller FLO/VUT	6.226	0,1%
Realisatie subsidies eerstelijnszorg	7.770	0,1%
Vrijval compensatieregeling apothekers	10.000	0,1%
Stimuleringsregeling wonen en zorg	18.600	0,3%
Bijdrage aan medeoverheden (Brede SPUK)	6.481	0,1%
Onderuitputting onbeperkt meedoen en WOZO	6.428	0,1%
Eigen bijdrage huishoudelijke hulp	6.800	0,1%
Ruimte SPP	22.800	0,3%
Onderuitputting BAZ regeling	23.063	0,3%
Onderuitputting regeling PA/VS	5.706	0,1%
Continuïteitsregeling cruciale jeugdzorg	10.000	0,1%
Regeling slachtoffers geweld in jeugdzorg	7.100	0,1%
Ruimte Energietegemoetkomingsregeling Sport	44.900	0,6%
Ruimte SPUK Stimulering Sport	10.000	0,1%
Ruimte apparaatskosten VWS	55.367	0,8%
Overige meevallers	175.478	2,4%
Totaal	429.719	6,0%

Ruimte Topzorg en Citrien

De uitwerking van de ZonMw programma's Topzorg en Citrien heeft langer geduurd dan gepland. Dit heeft er toe geleid dat de middelen niet nodig waren in 2023. Daarnaast sluit de beschikbaarheid van Integraal Zorgakkoord (IZA)-transitiemiddelen over de jaren heen niet aan bij de programmering van onderzoeken via ZonMw. De onderuitputting op deze programma's wordt niet veroorzaakt door een te krappe arbeidsmarkt. Gezien het belang van deze programma's worden de programma's in de volledige omvang alsnog vorm gegeven waardoor dit geen gevolgen heeft te hebben voor het halen van de gestelde beleidsdoelen.

Meevaller FLO/VUT

De kosten voor de uitvoering van de functioneel leeftijdsontslag/vervroegde uitdiensttreding (FLO/VUT) regeling vallen in 2023 lager uit dan geraamd. Op basis van de vaststellingen in 2022 vallen de nabetalingen incidenteel lager uit dan geraamd. De krappe arbeidsmarkt heeft geen effect op de onderuitputting. Deze onderuitputting heeft tevens geen gevolgen voor de doelstellingen van de regeling. Het betreft een beleidsarme regeling waarbij de beschikbaarheid voor de doelgroep centraal staat. Het is de afgelopen jaren lastig gebleken deze regeling exact te ramen waardoor in het ene jaar tegenvallers zijn gemeld en in het andere jaar meevallers.

Realisatie subsidies eerstelijnszorg

Dit betreft niet bestede subsidiemiddelen in de subsidies van de eerstelijnszorg. De meest in het oog springende onderuitputting is de VIPP OPEN (€ 1,8 miljoen). De uitgaven vallen in totaal ongeveer € 7,7 miljoen euro lager uit. Voor VIPP OPEN waren middelen gereserveerd voor subsidieherzieningen. Deze herzieningen zijn later ontvangen waardoor deze niet meer hebben geleid tot betaling van voorschotten in 2023 (deze betalingen vallen in 2024). Deze onderuitputting is niet gelinkt aan een te krappe arbeidsmarkt. Ook heeft deze onderuitputting geen invloed op het bereiken van de doelstellingen van de subsidie.

Vrijval compensatieregeling apothekers

De in de 1e suppletoire begroting aangekondigde ondersteuningsregeling voor de eerstelijns leveranciers van medische producten apotheken en leveranciers van hulpmiddelen is vanwege staatssteunregels niet uitvoerbaar. Het hiervoor gereserveerde budget valt daarom vrij. In het voorjaar is geld vrijgespeeld voor een compensatieregeling voor apothekers vanwege de extra inspanning die zij moeten doen om alternatieve middelen te vinden vanwege de oplopende tekorten. Dat deze regeling geen doorgang heeft kunnen vinden, heeft geen invloed op bepaalde gestelde beleidsdoelen omdat het een compensatie betreft.

Stimuleringsfonds wonen en zorg

Voor de financiering van de planontwikkeling van nieuwe woonvormen verstrekt de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) leningen in het kader van de stimuleringsregeling wonen en zorg aan sociale ondernemers en bewonersinitiatieven. In de regeling is afgesproken dat de middelen kunnen revolveren zolang de regeling bestaat (leningen die worden afbetaald, kunnen opnieuw worden uitgeleend). De RVO verwachtte in 2023 uitgave van € 1,2 miljoen voor de planontwikkelfase, waardoor in 2023 € 18,6 miljoen van de beschikbare € 19,8 miljoen onbenut is gebleven. Dit heeft geen impact op het beleidsdoel van de regeling gezien de middelen tot dusver revolveerde.

Bijdrage aan medeoverheden (Brede SPUK)

Voor de brede SPUK zijn er in 2023 middelen (voor o.a. valpreventie, een tegen eenzaamheid en wijkaanpak sociale basis) overgeboekt van artikel 3 naar artikel 1. Over het naar artikel 1 overgeboekte budget voor de brede SPUK is er op artikel 3 loon- en prijsbijstelling beschikbaar gesteld. Deze loon- en prijsbijstelling is uiteindelijk niet uitgekeerd. De krappe arbeidsmarkt heeft niet bijgedragen aan de onderuitputting op deze post.

Onderuitputting onbeperkt meedoen en WOZO

Het verstrekken van opdrachten, bijvoorbeeld ten aanzien van de campagne Praat vandaag over morgen, heeft langer geduurd dan oorspronkelijk beoogd. Ook zijn de kosten van een aantal opdrachten lager uitgevallen dan vooraf ingeschat. De opdrachten zijn of worden alsnog verstrekt, waardoor dit geen grote gevolgen heeft voor de uitvoering van het beleid. Er is geen directe link tussen de krappe arbeidsmarkt en de onderuitputting van deze post.

Eigen bijdrage huishoudelijke hulp

In het najaar van 2022 heeft het CAK op basis van een uitvoeringstoets de implementatie- en uitvoeringskosten geraamd voor 2023 en latere jaren. In deze raming werden de kosten lager ingeschat dan in de oorspronkelijke raming uit het coalitieakkoord. Dat verklaart de genoemde onderuitputting. De krapte op de arbeidsmarkt heeft hier geen rol gespeeld.

Ruimte Sectorplan Plus (SPP)

Niet alle aanvragen zijn daadwerkelijk gerealiseerd, bijvoorbeeld omdat opleidingen niet doorgaan of een kortere doorlooptijd kennen dan bij aanvraag opgegeven. Ondanks de onderuitputting zijn de doelstellingen van het beleid behaald. De subsidie heeft tot doel ondersteuning te bieden aan arbeidsorganisaties bij het opleiden en begeleiden van nieuw personeel en in het behouden van hun zittende medewerkers en het verbeteren van de kwaliteit van zorg. Dat resultaat is behaald, alleen het aantal deelnemers is uiteindelijk lager uitgevallen dan vooraf ingeschat. Redenen zijn bijvoorbeeld dat studenten gedurende het schooljaar zijn gestopt met een opleiding of een opleiding sneller hebben afgerond dan oorspronkelijk ingeschat.

Onderuitputting Basis Acute Zorg (BAZ) regeling en opleidingsakkoord

De kostprijs van de opleiding lag uiteindelijk 25% lager dan het begrote bedrag van € 25.000 per BAZ opleiding. Het einde van coronapandemie deed de focus op (acute) zorg afnemen. Het aantal van 800 was gekozen om volop ruimte te bieden en was een afgeleide van de instroom tijdens corona in 2022 maar bleek bij het wegvallen van corona als aanjager niet haalbaar. Op de achtergrond speelt de krapte op de arbeidsmarkt en de daaruit volgende werkdruk en gebrek aan begeleidingscapaciteit een (niet te kwantificeren) rol bij de onderuitputting. Ook bij IC zien we achterblijvende interesse en opleidingscapaciteit.

Via SPP-TAZ 2023-2024 is een impuls gegeven aan eerste (light) samenwerkingen tussen zorginstellingen in de wijkverpleging rond opleiden (fase 1 IOW). Het veld was toen – net na ondertekening IOW - (nog) niet zover dat ze massaal aanvragen hebben ingediend. De beweging/transitie zoals beschreven in IOW heeft tijd nodig. Er zijn dus minder aanvragen gedaan dan verwacht. Het waren veelal kleine/bestaande samenwerkingsverbanden van zorginstellingen die aanvragen hebben ingediend. De krappe arbeidsmarkt draagt hieraan bij. Nieuwe samenwerkingen rond opleidingen, onderzoeken en experimenten vereisen arbeidskrachten en de begeleidingscapaciteit in de wijkverpleging is krap.

Onderuitputting regeling PA/VS

Er bestaat een hoge vraag naar PA/VS (physician assistant/verpleegkundig specialist) waardoor perspectief na afronding studie goed is. De verklaring van de onderuitputting wordt verklaard door de (reguliere) uitval tijdens de opleiding, dit werkt door per cohort. De onderuitputting heeft niet te maken met een krappe arbeidsmarkt, de opleiding zit ieder jaar vol bij het instroommoment en er zijn wachtlijsten.

Continuïteitsregeling cruciale jeugdzorg

Deze onderuitputting betreft eerder ingeleverde ruimte ten behoeve van de subsidieregeling continuïteit van cruciale jeugdzorg. Er is geen relatie met de krappe arbeidsmarkt en de onderuitputting heeft ook geen gevolgen voor de doelstellingen van de regeling.

Regeling slachtoffers geweld in jeugdzorg

Deze onderuitputting is veroorzaakt door minder benodigde middelen dan vooraf gereserveerd voor de tegemoetkomingsregeling van slachtoffers in de jeugdzorg. Er waren dus voldoende middelen beschikbaar om alle aanvragen in behandeling te kunnen nemen en de tegemoetkomingen uit te keren. De post heeft hierdoor geen gevolg voor de doelstellingen van de regeling. Er is ook geen relatie met de krappe arbeidsmarkt.

Ruimte Energietegemoetkomingsregeling Sport

Gemeenten hebben voor een lager bedrag middelen aangevraagd dan dat er budget beschikbaar was. Er is geen gevolg voor de doelstelling van de Energietegemoetkomingsregeling Sport SPUK MEOZ. De krappe arbeidsmarkt is hierop niet van invloed.

Ruimte SPUK Stimulering Sport

Gemeenten zijn in 2023 bekostigd op basis van een door de gemeente ingediende aanvraag, welke reeds een actueel prijsniveau heeft. Daarom zijn er geen gevolgen voor de doelstelling van de SPUK Stimulering Sport in 2023. Voor 2024 loopt de loonbijstelling wel mee in de bekostigingssystematiek. De krappe arbeidsmarkt is hierop niet van invloed.

Ruimte apparaatskosten VWS

Van de onderuitputting op de apparaatskosten heeft € 25,24 miljoen betrekking op coronagerelateerde (apparaats)kosten, welke door het beëindigen van de maatregelen niet meer noodzakelijk waren. Het gaat hier onder meer om de kosten met betrekking tot de Corona-app bij RDO en de afbouw van het apparaat van de met COVID samenhangende directies, zoals Dienst Testen en de diverse COVID-projectdirecties. De onderuitputting op de coalitie akkoord middelen betreft € 8,6 miljoen, en wordt grotendeels veroorzaakt door een vertraging van uitvoering van beleid. Eén van de redenen hiervoor is krapte op de arbeidsmarkt. De overige € 21,5 miljoen wordt veroorzaakt door kleinere mutaties, waarvan € 15,3 miljoen van de facturen uit 2023 pas verwerkt wordt in 2024. Op de overige apparaatskosten resteert een onderuitputting van € 6,2 miljoen.

Overige meevallers

Per abuis zijn er COVID-19 middelen op specifieke budgetten terecht gekomen. Deze zijn gecorrigeerd waardoor de realisaties ten laste komen van het generale beeld. Dit resulteert in een onderuitputting op het specifieke beeld van € 18 miljoen.

De overige meevallers worden veroorzaakt door kleine mutaties die samen leiden tot een aanzienlijke onderuitputting. Voorbeelden van deze kleinere mutaties zijn onder andere de onderuitputting van € 1,3 miljoen op de opdracht inclusieve samenleving en de onderuitputting van € 2,1 miljoen op de Open House PGO-gebruikersregeling. Voor de eerstgenoemde opdracht zijn minder opdrachten verleend, en voor de laatstgenoemde is in 2023 het aantal nieuwe PGO-gebruikers achtergebleven.

Bijlage 6: Rijksuitgaven Caribisch Nederland

Tabel 83 Rijksuitgaven Caribisch Nederland (bedragen x € 1.000)

Artikel/ instrument	Taak	Bijdrage	Realisatie				
			2019	2020	2021	2022	2023
Totaal uitgaven			127.960	212.585	236.401	200.708	202.959
Artikel 1 Volksgezondheid			0	0	0	0	4.734
Subsidies (regelingen)			0	0	0	0	252
Gezonde leefstijl en gezond gewicht	R	S	0	0	0	0	252
Bijdragen aan agentschappen			0	0	0	0	4.482
RIVM: Opdrachtverlening en kenniscentra	R	I	0	0	0	0	3.482
RIVM: Opdrachtverlening en kenniscentra	R	S	0	0	0	0	1.000
Artikel 4 Zorgbreed beleid			127.960	212.585	236.401	200.708	197.975
Subsidies (regelingen)			0	3.316	3.182	3.864	4.023
Zorg en Welzijn	R	S	0	3.316	3.182	3.864	4.023
Bekostiging			127.870	203.120	228.364	184.929	184.068
Zorg en Welzijn	R	S	127.870	203.120	228.364	184.929	182.787
COVID	R	I	0	0	0	0	1.281
Opdrachten			0	0	0	0	3.134
Opdrachten COVID-19	R	I	0	0	0	0	0
Opdrachten Zorg	R	S	0	0	0	0	344
Opdrachten Jeugd, Welzijn en Sport	R	S	0	0	0	0	2.790
Bijdrage aan medeoverheden			90	6.149	4.855	11.915	6.750
BMO COVID-19	E	I	0	0	0	0	757
Overige	E	S	90	6.149	4.855	11.915	5.993
Artikel 9 Algemeen			0	0	0	0	250
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties			0	0	0	0	250
Overige	R	I	0	0	0	0	250

Toelichting

Artikel 1 Volksgezondheid

Subsidies

Ten behoeve van de JOGG-aanpak in Caribisch Nederland is een subsidiebijdrage van € 0,2 miljoen gerealiseerd.

Bijdragen aan agentschappen

Voor uitvoeringskosten van het RIVM is per saldo voor € 4,5 miljoen gerealiseerd. Hiervan is € 3,5 miljoen ingezet voor onder andere bevolkingsonderzoeken en opleidingen op het gebied van infectieziektebestrijding in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast is € 1 miljoen uitgegeven om de pandemische paraatheid in Caribisch Nederland te versterken.

Artikel 4 Zorgbreed beleid

Subsidies (regelingen)

In totaal is € 4 miljoen aan subsidies verstrekt aan jeugdorganisaties op Caribisch Nederland op basis van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS. Instellingssubsidies worden jaarlijks verstrekt, maar hebben een structureel karakter. Daarnaast gaat het om enkele meerjarige projectsubsidies op het gebied van sport.

Bekostiging

Op het instrument bekostiging is in totaal € 184 miljoen gerealiseerd. Hiervan is € 169,4 miljoen ingezet voor zorguitgaven op Caribisch Nederland die voort vloeien uit het Besluit Zorgverzekering BES en € 13,3 miljoen voor het begeleiden van jongeren in Caribisch Nederland, voor welzijn en sport. Daarnaast is € 1,3 miljoen ingezet voor zorgopleidingen op Bonaire en de CAS-landen met als doel om een nieuwe covid-golf te kunnen opvangen.

Opdrachten

Aan diverse instellingen is in het kader van het Besluit Zorgverzekering BES voor het begeleiden van jongeren, welzijn en sport in totaal voor € 3,1 miljoen aan opdrachten verstrekt.

Bijdragen aan medeoverheden

Aan de openbaar lichamen is in totaal voor € 6,8 miljoen aan bijzondere uitkeringen verstrekt. VWS verstrekt bijzondere uitkeringen aan de openbare lichamen op basis van artikel 92 lid 2 sub c Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De uitkeringen zijn bestemd voor de uitvoering van verschillende activiteiten op het VWS domein. Het gaat hier om een bijdrage voor het uitvoeren van eilandelijke taken. Daarnaast zijn middelen incidenteel ingezet in het kader van de pandemiebestrijding.

Artikel 9 Algemeen

Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties

Voor het lidmaatschap van Caribisch Nederland voor de European Health Observatory on Health Systems and Policies is € 0,3 miljoen gerealiseerd. Deze middelen zijn ingezet met als doel om via kennis en expertise te kunnen bijdragen aan de hervorming van de zorgstelsels in Caribisch Nederland.

Bijlage 7: NGF-bijlage

Tabel 84 Uitgavenoverzicht NGF-projecten (bedragen x €1000)

	Totaal toegekend NGF- budget	Realisatie	Resterend budget
			2023
Totaal uitgaven NGF-projecten	79.000	11.534	67.466
<i>Subtotaal uitgaven PharmaNL</i>	79.000	11.534	67.466
Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg			
Subsidies	2.766	577	2.189
Bijdrage aan ZBO's	76.234	10.957	65.277

Toelichting

Met het Nationaal Groeifonds (NGF) investeert het kabinet de komende jaren in projecten die zorgen voor duurzame economische groei. Het betreft gerichte investeringen op drie terreinen: (1) R&D en innovatie, (2) infrastructuur en (3) kennisontwikkeling. Het fonds wordt beheerd door het ministerie van EZK en het ministerie van Financiën. In 2022 is het project «PharmaNL» van het ministerie van VWS goedgekeurd. Eind 2023 is gestart met de uitvoering en zijn de eerste uitgaven gedaan. Voor dit project is €78,8 miljoen toegekend uit het NGF. Het kasritme loopt van 2023 tot en met 2030. In maart 2024 staat een eerste evaluatie van de stand van zaken van het project gepland.

Bijlage 8: Beleidsindicatoren

Tabel 85 Beleidsindicatoren voor artikel 1 Volksgezondheid

	Meest recente cijfer	Doelstelling
% kinderen vroeggeboorte en/of laaggeboortegewicht (BIG2) ¹	14,8% (2021)	
Aantal lokale coalities Kansrijke Start ²	342 (2022)	
Roken (volwassenen) ³	19% (2023)	<5% (2040)
Roken (jongeren) ⁴	9,5% (2021)	0% (2040)
Roken (zwangere vrouwen) ⁵	7,7% (2021)	0% (2040)
Overmatig drinken (volwassenen) ⁶	6,7% (2022)	5% (2040)
Overgewicht (volwassenen) ⁷	50% (2023)	< 38% (2040)
Overgewicht (jongeren) ⁸	12,7% (2023)	< 9,1% (2040)
Aantal verloren gezonde levensjaren ten gevolge van voedselinfecties ⁹	4.200 (2021)	
Voedselvertrouwen ¹⁰	79% (2023)	

1 [Geboorten: BIG2 \(vroeggeboorten en/of laag geboortegewicht\) | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

2 [Lokale coalities | Kansrijke Start \(kansrijkestart.nl\)](#)

3 [Roken: volwassenen | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

4 [Roken: jongeren | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

5 [Roken: vrouwen tijdens zwangerschap | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

6 [Alcohol: overmatig drinken | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

7 [Overgewicht: volwassenen | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

8 [Overgewicht: jongeren | De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\)](#)

9 [Disease burden of food-related pathogens in the Netherlands, 2021 | RIVM](#)

10 [NVWA Consumentenmonitor voedselveiligheid 2023 | Rapport | NVWA](#)

de indicator voedselvertrouwen is te vinden op pagina 9.

Tabel 86 Beleidsindicatoren voor artikel 2 Curatieve zorg

	2022-2	2022-3	2022-4	2023-1
Basis ggz: gemiddelde wachttijd in weken ¹	12,3	12,5	14,9	14,1
Gespecialiseerde ggz: gemiddelde wachttijd in weken ²	16,6	18	21,7	20,9

1 [De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\) | Wachttijd generalistische basis-ggz: Overschrijding treetnorm en wachttijd](#)

2 [De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\) | Wachttijd gespecialiseerde ggz: Overschrijding treetnorm en gemiddelde wachttijd](#)

Tabel 87 Beleidsindicatoren voor artikel 3 Langdurige zorg en ondersteuning

	Meest recente cijfer
Clïënttevredenheid verpleeghuisczorg ¹	8,4 (2020)
Medewerkertevredenheid verpleeghuisczorg ²	72% (2023)
% 75-plussers dat zich eenzaam voelt ³	54% (2023)
% 75-plussers met een goede kwaliteit van leven ⁴	69% (2021)

1 [Vijfde voortgangsrapportage Thuis in het Verpleeghuis | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

2 [StatLine - Werknemers; tevredenheid en psychosociale arbeidsbelasting \(cbs.nl\)](#)

3 [Eenzaamheid | Volksgezondheid en Zorg \(vzinfo.nl\)](#)

4 [Overall indicator: Kwaliteit van leven | RIVM](#)

Tabel 88 Beleidsindicatoren voor artikel 4 Zorgbreed beleid

	Meest recente cijfer
Uitstroombepaalde uit de sector zorg- en welzijn ¹	21% (Q3 2023)
Aandeel ZZP'ers werkzaam in zorg en welzijn ²	8,3% (2022)
Ziekteverzuim ³	6,7% (Q3 2023)
vacaturegraad (openstaande vacatures per 1000 banen) ⁴	44 (2023 Q2)
percentage medewerkers binnen zorg en welzijn dat (zeer) tevreden is ⁵	73,7% (Q2 2023)
deeltijdfactor ⁶	0,69 (Q3 2023)

1 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Arbeidsmobiliteit, Aandeel uitstroom

- 2 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Werkgelegenheid, flexibele arbeidskrachten
3 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Ziekteverzuim, ziekteverzuimpercentage, kwartaalcijfers
4 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Vacatures, vacaturegraad
5 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Arbeidsomstandigheden, Tevreden met werk
6 [Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn \(AZW\) \(cbs.nl\)](#) Thema: Programma TAZ, Deeltijdfactor

Tabel 89 Beleidsindicatoren voor artikel 5 Jeugd

	Meest recente cijfer
Passende jeugdhulp (% traject eenzijdig door cliënt beëindigd) ¹	3,1% (2021)
% herhaald beroep bij start traject ¹	23,7% (2021)
% medewerkers binnen jeugdzorg dat (zeer) tevreden is ²	74,5% (2023)

1 [Jeugdhulptrajecten | CBS](#)

2 [StatLine - Werknemers; tevredenheid en psychosociale arbeidsbelasting \(cbs.nl\)](#)

Tabel 90 Beleidsindicatoren voor artikel 6 Sport en bewegen

	meest recente cijfer	doelstelling
Aantal buurtsportcoaches (fte) ¹	3.509 (2022)	
Sport wekelijks ²	52,7% (2022)	
Voldoet aan beweegrichtlijn ³	44,3% (2022)	75% (2040)
Tevredenheid met sportfaciliteiten in de buurt ⁴	83% (2022)	
Vrijwilligers in de sport ⁵	9% (2022)	

1 [Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2022](#) De indicator buurtsportcoaches is te vinden op pagina 4.

2 [De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\) | Sporters: wekelijks](#)

3 [De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\) | Beweeggedrag: beweegrichtlijnen](#)

4 [De Staat van Volksgezondheid en Zorg \(staatvenz.nl\) | Sport: tevredenheid sport- en beweegaanbod](#)

5 [Vrijwilligerswerk in de sport | Sport en bewegen in cijfers](#)

Tabel 91 Beleidsindicatoren betaalbaarheid van de zorg¹

	2023
Uitgavenplafond Zorg (UPZ) (€ mld.)	89,7
Netto zorguitgaven (UPZ) (€ mld.)	87,8
Bruto zorguitgaven in VWS-definitie (€ mld.) ²	99,9
% BBP besteed aan zorg	10% (2022)
Zorglasten per volwassene (in euro's)	6.644

1 Bron: VWS cijfers

2 Dit betreft de bruto zorguitgaven onder het UPZ (Kader Z) en de zorguitgaven op de VWS-begroting (kader R en I) samen.

Bijlage 9: Overzicht amendementen

Tabel 92 Overzicht amendementen

Omschrijving	Stand van zaken	Artikel	2023
Amendement nr. 26 Agressie jegens eerstelijns zorgverleners	Met de eerstelijnszorg zijn gesprekken gevoerd over subsidie voor onderzoek en het ontwikkelen van een branchegerichte aanpak. Deze gesprekken lopen via de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP). De KNMP heeft laten weten voornemens te zijn gebruik te maken van een subsidie vanuit VWS. Het is echter nog niet tot een aanvraag gekomen. Daarom zijn de hiervoor gereserveerde middelen in 2023 vrijgefallen. In 2024 zijn er eveneens middelen beschikbaar voor de aanpak van agressie in de sector. Daarvan kunnen ook de partijen uit de eerste lijn gebruik maken en daarvoor dienen zij een aanvraag in te dienen bij VWS.	4	– 1.000
		4	1.000
Amendement nr. 28 Zelfafnametest (ZAS) bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker	Het amendement is uitgevoerd. De verbrede inzet van de Zelfafnameset is medio 2023 doorgevoerd in het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker.	1	– 3.000
		1	3.000

Omschrijving	Stand van zaken	Artikel	2023
Amendement nr. 31 Endometriose	ZonMw is gevraagd een plan van aanpak te ontwikkelen. Dat is gebeurd. Inmiddels is er in het kader van dit programma ook een call uitgezet. Begin 2024 komt de beoordelingscommissie bij elkaar om de binnengekomen subsidieaanvragen in het kader van deze call te beoordelen.	1	– 500
		2	500
Amendement nr. 33 Optimaliseren werkhervattingsproces bij of na diagnose kanker	In september 2023 is aan ZonMw de opdracht gegeven om een project in te richten waarmee uitvoering wordt gegeven aan het amendement rondom het optimaliseren van het werkhervattingsproces bij en na kanker voor werkenden, werkgevers en behandelaars. Het doel van het project en de daaraan gekoppelde subsidieronde is om kennis over ondersteuning bij en mogelijke interventies gericht op werkbehoud bij en na kanker voor werkenden, werkgevers en behandelaars, te bundelen, toegankelijker te maken en benutting te stimuleren. ZonMw heeft op 23 januari 2024 een subsidieoproep tekst gepubliceerd en de call opengesteld.	2	– 1.500
		2	1.500
Amendement nr. 34 Het organiseren van vrijwilligerswerk te verstevigen	Een aanvullende subsidie is verleend aan NOV voor de periode 2023-2027 die als doel heeft dat vrijwilligersorganisaties beter in staat zijn het vrijwilligerswerk te organiseren voor een grotere verscheidenheid mensen. Dit project is begin 2024 van start gegaan. VWS heeft met het Oranje Fonds voor de periode 2023-2027 een regeling opgezet waarbij individuele vrijwilligersorganisaties een financiële toekenning kunnen aanvragen die zij kunnen inzetten om hun organisatie te versterken. Dit project zal van start gaan in het eerste kwartaal van 2024. VWS is met de sector en andere relevante betrokkenen in gesprek naar aanleiding van het door Sira Consulting uitgevoerde regeldrukonderzoek zoals toegezegd in de brief die op 19 juni naar uw Kamer is gezonden. Uw Kamer wordt vóór het einde van het tweede kwartaal van 2024 over de uitkomsten van deze gesprekken en de acties geïnformeerd die het kabinet aanvullend neemt om regeldruk bij vrijwilligersorganisaties en filantropische instellingen te verminderen.	3	– 1.000
		3	1.000
Amendement nr. 147 het bewegen onder meisjes en kinderen met een beperking te stimuleren	In de verzamelbrief Sport (WGO 12 februari) is meegenomen dat het amendement uitgevoerd kan worden. Er ligt nog geen concreet plan, maar Sport is in gesprek met FC Straat. Het is FC straat tot op heden niet gelukt om met een concreet plan te komen. In overleg met de minister zijn de gereserveerde middelen uit 2023 voor 2024 opnieuw gereserveerd.	6	– 50
		6	50
Amendement nr. 154 Herziening van de stipendiumregeling	De middelen van het amendement Heerma, bedoeld voor de herziening van de stipendiumregeling, zijn ingezet ter eenmalige ondersteuning van het initiatief «Sporthelden op School». Dit platform brengt topsporters voor de klas, waar ze clinics geven om beweging onder leerlingen te bevorderen. De keuze voor dit initiatief werd gemaakt in plaats van de herziening van de stipendiumregeling, aangezien een verkenning van een passend voorzieningenmodel voor topsporters gaande is bij NOC*NSF, waarvan verwacht wordt dat het pas na Parijs 2024 tot verandering zal leiden. Om de middelen uit het amendement efficiënt te benutten, zijn ze gekoppeld aan de lancering en het uitvoeren van pilots voor het platform «Sporthelden op School». De verwachting is dat het platform in het tweede kwartaal van 2024 wordt gelanceerd.	6	– 200
		6	200
Amendement nr. 29 Burgerberaad over de zorg	Dit amendement is vanuit het programma de Juiste Zorg op de Juiste Plek opgehoogd tot in totaal € 1,5 miljoen. Hiermee is in mei 2023 via ZonMw financiering beschikbaar gesteld voor burgerparticipatie binnen domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden in de zorg. Partijen konden subsidie aanvragen voor activiteiten op het gebied van burgerparticipatie bij regiobeelden en -plannen, ouderenzorgplannen en Roaz-plannen. In november 2023 is het gehele bedrag aan subsidies door ZonMw toegekend. Aanvullend is nog een bedrag van € 250.000 beschikbaar gesteld via ZonMw voor een overkoepelend kennisuitwisselingstraject van de gehonoreerde projecten binnen de subsidieronde burgerparticipatie binnen domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden.	4	– 500
		4	500

Bijlage 10: Budgettair overzicht Oekraïne

Tabel 93 Budgettair overzicht Oekraïne (bedragen x € 1.000)

Artikel-nummer	Artikelnaam	Maatregel	Verplichtingen 2023	Uitgaven 2023	Ontvangsten 2023	Relevante Kamerstukken
2	Curatieve Zorg	SOV	14.571	14.571	–	Kamerstukken II, 2021/2022, 36 250 XVI, nr. 2 Kamerstukken II, 2022/2023, 36 200 XVI, nr. 2 Kamerstukken II, 2023/2024, 36 470 XVI, nr. 2
2	Curatieve Zorg	LCPS	714	675	–	Kamerstukken II, 2021/2022, 36 250 XVI, nr. 2 Kamerstukken II, 2022/2023, 36 200 XVI, nr. 2
2	Curatieve Zorg	Transportkosten medische evacuees	56	22	–	Kamerstukken II, 2021/2022, 36 250 XVI, nr. 2 Kamerstukken II, 2022/2023, 36 200 XVI, nr. 2
2	Curatieve Zorg	Diverse	110	220	–	Kamerstukken II, 2021/2022, 36 250 XVI, nr. 2 Kamerstukken II, 2022/2023, 36 200 XVI, nr. 2

De uitgaven van VWS op het terrein van Oekraïne betreffen drie onderdelen: zorgkosten voor Oekraïners zonder BSN via de subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg voor onverzekerden (SOV), coördinatiekosten LCPS en transportkosten bij medische evacuees en een meerkostenregeling gemeentes. De middelen voor de meerkostenregeling zijn gestort in het gemeentefonds en daarom niet zichtbaar in deze tabel. De uitgaven voor medische evacuees zijn lager dan verwacht. Dit komt doordat Noorwegen deze kosten grotendeels voor haar rekening heeft genomen.

Bijlage 11: Lijst van afkortingen

Tabel 94 Lijst van Afkortingen	
Afkorting	Uitgeschreven
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
aCBG	Agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen
ADR	Auditdienst Rijk
AFBZ	Algemeen Fonds Bijzondere Ziektenkosten
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AR	Algemene Rekenkamer
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BAZ-opleiding	Basis Acute Zorgopleiding
BBP	Bruto binnenlands product
BIG	(Wet op de) Beroepen in Individuele Gezondheidszorg
BIKK	Bijdrage in de kosten van kortingen
BOSA	Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties
BRV	Basisregistratie Voertuigen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BuZa	Buitenlandse Zaken
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van -
CAK	Centraal Administratie Kantoor
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBG	College ter Beoordeling van Geneesmiddelen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCMO	Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek
CDI	Coördinerend Directeur Inkoop
CEP	Centraal Economisch Plan
CEPI	Coalition for Epidemic Preparedness Innovations
CIBG	Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg
CIO	Chief Information Officer
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
c.s.	cum suis
CSZ	College Sanering Zorginstellingen
CW	Comptabiliteitswet
CZ	Curatieve Zorg
dbc	diagnose- behandelcombinatie
DCC	Digitaal Coronacertificaat
DCP	Decentrale Procedure
DEF	Defensie
DJ	Directie Jeugd
DMO	Directie Maatschappelijke Ondersteuning
DOS	Domein overstijgende samenwerking
DUS-I	Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen
EHA	Expertteam Huisvesting Aandachtsgroepen
EMA	European Medicines Agency (Europees Geneesmiddelenbureau)
EZK	Economische Zaken en Klimaat, Ministerie van -
FBZ	Financieel Beeld Zorg
FEZ	Financieel Economische Zaken
FLO	Functioneel Leeftijdsonslag
FLZ	Fonds Langdurige Zorg
FTE	Fulltime Equivalent
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GCO	Gespecialiseerde Cliëntenondersteuning
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg

Afkorting	Uitgeschreven
GHOR	geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio
GLI	Gecombineerde Leefstijl Interventie
GMT	Geneesmiddelen en Medische Technologie
GR	Gezondheidsraad
HIV	Human Immunodeficiency Virus
HVP	Herstel- en Veerkrachtplan
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
IC	Intensive Care
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ICTU	ICT-Uitvoeringsorganisatie
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IHR	International Health Resolutions (Internationale Gezondheidsregeling)
IT	Informatietechnologie
ITB	Inkoop Tot Betaling
IenW	Infrastructuur en Waterstaat
IOW	Investeringsakkoord Opleiden in de Wijkverpleging
IPCEI	Important Projects of Common European Interest
IV	Informatievoorziening
IZA	Integraal Zorgakkoord
IZB-artsen	Infectieziektebestrijdingsartsen
JenV	Justitie en Veiligheid, Ministerie van -
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht aanpak
JZOJP	Juiste Zorg op de Juiste Plek
KWIV	Kwaliteitsraamwerk IV
LCCB	Landelijke Coördinatie COVID-19 Bestrijding
LCG	Landelijk Coördinatiecentrum Geneesmiddelen
LCH	Landelijk Consortium Hulpmiddelen
LCM	Lifecyclemanagement
LCPS	Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding
LFI	Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding
LNv	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van -
LODG	Landelijk Overleg Dure Geneesmiddelen
LZ	Langdurige Zorg
MDZ	Multidisciplinaire Zorg
MEVA	Macro-Economische Vraagstukken en arbeidsmarkt
MKBA	Maatschappelijke Kosten Baten Analyse
MRP	Mutual Recognition Procedure
MTVP	Meer Tijd voor de Patiënt
NIPT	Niet Invasieve Prenatale Test
NIVEL	Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPPZ (II)	Nationaal Programma Pallatieve Zorg (II)
NTS	Nederlandse Transplantatie Stichting
NVAVG	Nederlandse Vereniging Artsen Verstandelijk Gehandicapten
NvW	Nota van Wijziging
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit
NVZA	Nederlandse Vereniging van Ziekenhuisapothekers
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van -
OKO	Opgroeien in een Kansrijke Omgeving
OM	Openbaar Ministerie
OvV	Onderzoeksraad voor Veiligheid
PA	physician assistant
PFAAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
PG	Publieke Gezondheid

Afkorting	Uitgeschreven
pgb	Persoonsgebonden budget
PGO	Persoonlijke gezondheidsomgevingen
POS	Platform Ondernemende Sportaanbieders
PrEP	Pre Expositie Profylaxe (preventieve HIV-medicatie)
PSIE	Prenatale screening van infectieziekten en erytrocytenimmunisatie
PUR	Pensioen- en Uitkeringsraad
PvA	Plan van Aanpak
Pzo	Patiënt en Zorgordening
RHB	Rijkshoofdboekhouding
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
ROAZ	Regionaal Overleg Acute Zorg
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
RWT	Rechtspersoon met een wettelijke taak
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SEA	Strategische Evaluatie Agenda
SON	Stichting Open Nederland
SOW	Subsidieregeling Ondersteuning Wijkverpleging
SPR	Strategisch Programma RIVM
SPUK	Specifieke Uitkering
SSO	Shared Service Organisatie
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SWZ	Scheiden Wonen Zorg
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Ministerie van -
TAZ	Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn
TK	Tweede Kamer
TSZ	Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten
UMC	Universitair Medisch Centrum
UPZ	Uitgavenplafond Zorg
UZI	Unieke Zorgverlener Identificatie
VGN	Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
VGP	Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie
VGv	Vrouwlijke Genitale Verminking
VIPP	Versnellingsprogramma Informatie-uitwisseling Patiënt en Professional
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
vpb	vennootschapsbelasting
VSG	Vereniging Sport en Gemeenten
VUT	Vervroegde Uittreding
V&VN	Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland
VVT	Verpleeg en Verzorgingshuizen en Thuiszorg
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van -
WFZ	Waarborgfonds voor de Zorgsector
WHO	World Health Organization – Wereldgezondheidsorganisatie
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmg	Wet marktordening gezondheidszorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet normering topinkomens
WO II	Tweede wereldoorlog
Woo	Wet open overheid
WOZO	Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen
Wpg	Wet publieke gezondheid
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
WTZi	Wet toelating zorginstellingen
Wvvggz	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Afkorting	Uitgeschreven
ZAS	Zelfafnametest
ZBO	Zelfstandig bestuursorgaan
ZiNL	Zorginstituut Nederland
ZINN	Zorginkoop Netwerk Nederland
ZN	Zorgverzekeraars Nederland
ZonMw	Zorgonderzoek Nederland Medische Wetenschappen
Zvw	Zorgverzekeringswet